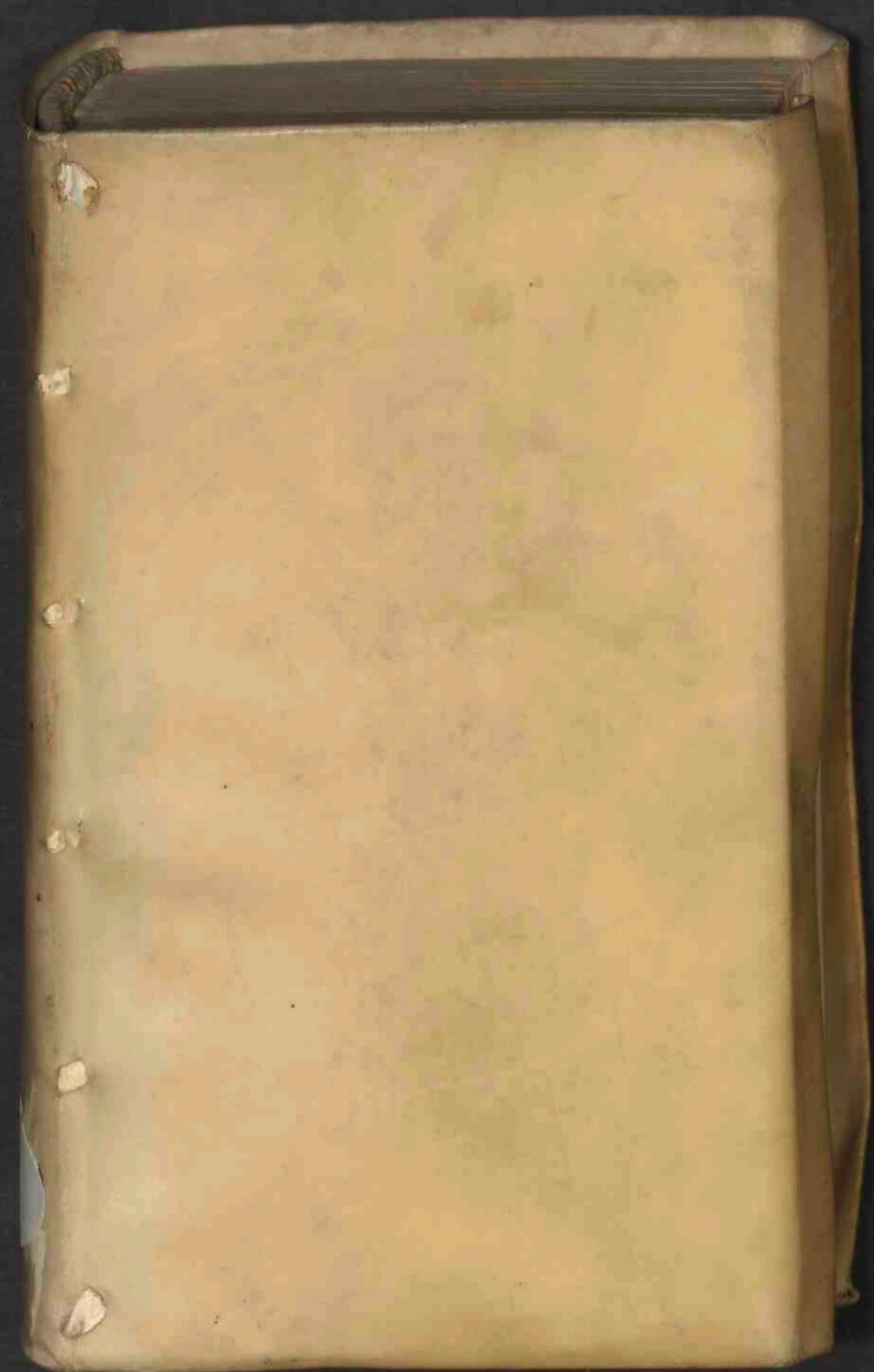

Georgii Fabricii Chemicensis Roma. ;

<https://hdl.handle.net/1874/452967>

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

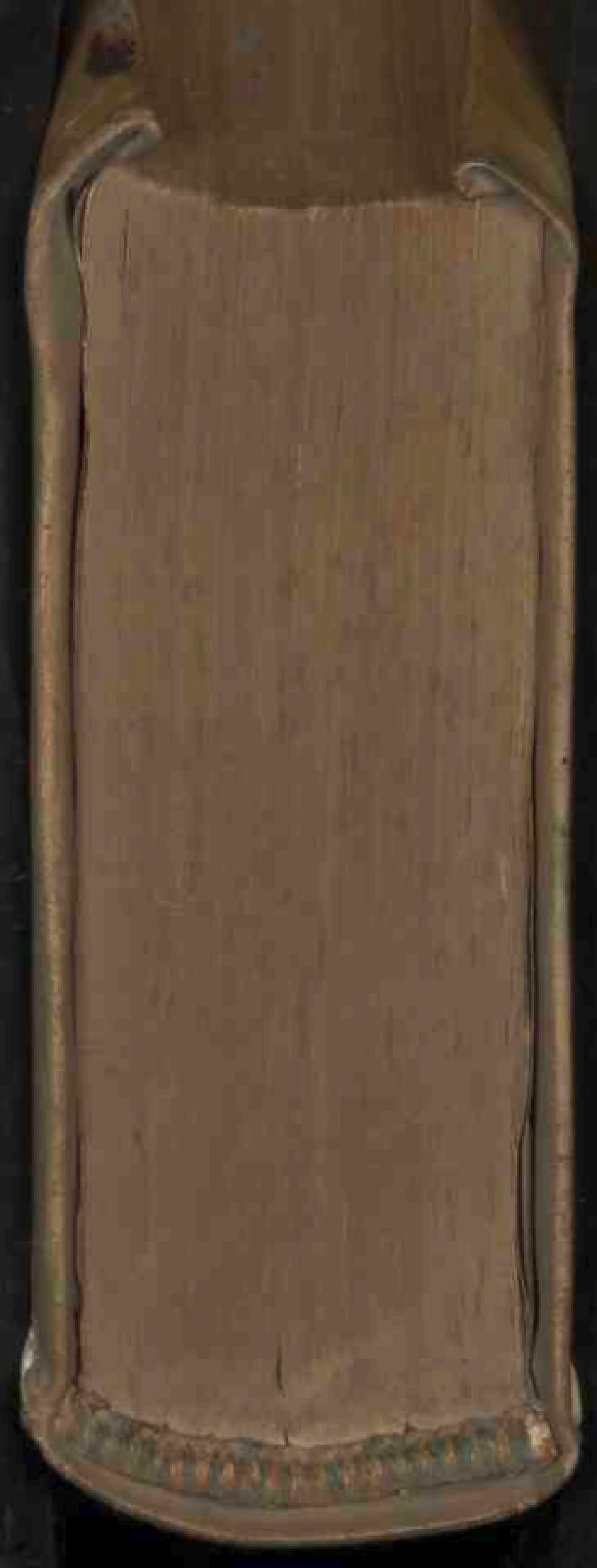
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

G. FABRICII
Monumenta
ROMA.

U oct.

14

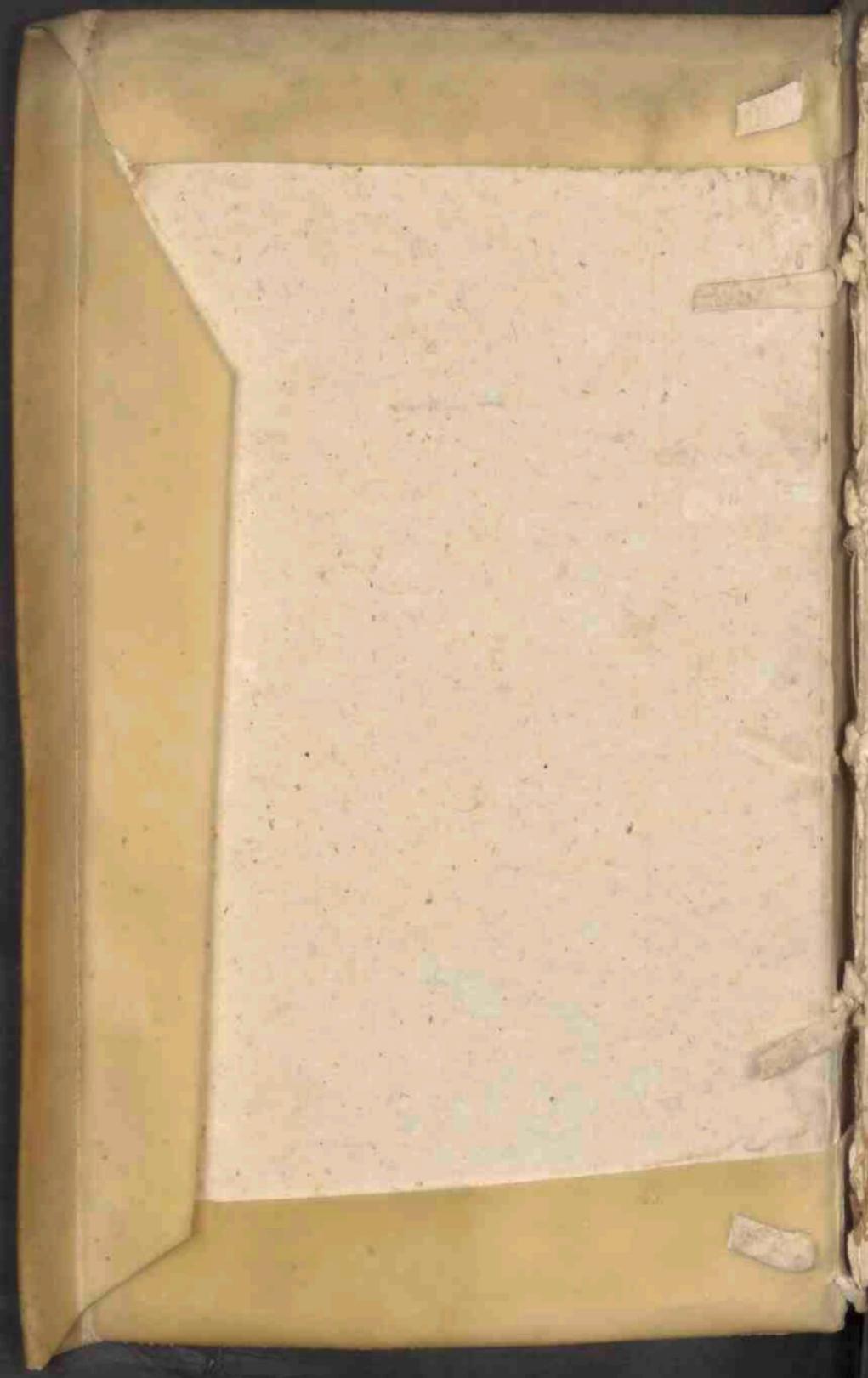
U.B.U.

G.P.
N.Y.

De hinc inceps et
admodum tunc et sic credidit si
corus fuit ipsa pacione de
lata quia non sicut in aliis

hunc inceps et
admodum tunc et sic credidit si
corus fuit ipsa pacione de
lata quia non sicut in aliis

20 fls. bagat. comis.

11

Antiquarii et Numismatici
Octavo n°. 14.

GEORGII
FABRICII
CH~~AMBERG~~
S 16

Romia.

ANTIQUITATUM
LIBRI DVO: EX AERE,
marmoribus, saxis membranisue
ueteribus collecti, ab
eodem.

ITINERVM LIB. I.

Auctiora omnia, cum Rerum & uerborum
in omnibus hisce memorabi-
lium Indicibus.

BASILEAE, TYPIS OPO-
rinianis. M. D, LXXXVII.

GEORGIVS FA=

BRICIVS ALDO MANV-

TIO, PAULI E ALDI N.

S. D.

Ccidit sepe, Ald^e
Manuti, ut ea fa-
cias, quæ in m^{et}em
nūquam uenerint:
id ante annos septē
decim usu mihi ue-
nit, cùm Romam
meam ad Volfgan-

gum Vuerterum, doctrina & nobilitate ui-
rum ornatisimum, tuoq^r patri carissimum,
mitterem: quē librum semel atq^r iterum ex-
cusum, cùm Oporinus denuò iam praelo sub-
iecturus esset, alioqui in initio te statui, dua-
bus de causis. Prima est, ut quam habui cum
patre tuo familiaritatis coniunctionem, ean-
dem tecum quoq^r conciliarem, in pectoris ge-
neroſi, atq^r ingenij summi preſtatiſſima ima-
gine: idq^r mihi licere putaui, propter studio-
rum ſimilitudinem, & humanitatem genti
Manutie

Manutiae propriam. quam non solum Ital-
lis concedimus, qui ea fruuntur præsentes:
uerum etiam exteris facilem esse & exposi-
tam experti sumus. Accedit patris tui in me
singularis fauor et benevolentia, quem nun-
quam conueni importunè, etiam Romæ agro-
tantem: nunquam adij Venetijs, quin me pla-
cidissimè dimitteret. Causa hec priuata est,
cur te nunc appello, animi uidelicet grati &
obseruantis, quod ad patrem tuum: studiosi
& cupidi, quod ad te ipsum attinet, testifica-
tio. Altera causa cù publicis nonnihil con-
iuncta rationibus est, quod ad hoc scriptum
meum. id si cogitare potuisse fore aliquan-
do publicum, attentius omnia speculatus es-
sem. eorum tamè que collegeram, quandam
quasi farraginem cùm amicis eruditis mon-
strasse, auctores mihi extitere, ut præcipua
excerperem, que aut in urbe peregrinanti-
bus, aut literatis in otio commoda forent.
Quid multis? familiarium precibus dedi,
quod fortasse de honore meo detraxi. qualia
tamen cung, hec sunt, video cuidam è uestra
tibus uiro diligentissimo ita placuisse, ut pa-

4 P R A E F A T I O.

gellas integras in suos inde commentarios
transstulerit, nullo animi grati indicio: uer-
bo acerbiore non utar, dum expressam que-
relam apud te depono. Quod si etiam id tem-
poris scire potuissim, eandem tractaturum
materiam patrem tuū, ab hoc toto argumen-
to planè abstinuissim: sed facile patior acci-
dere mihi, quod pictori cuidam, qui cùm ad
Lasum artificem meliorem accessisset, roga-
tum ut domū nouam tectorio induceret, quā
ipse pictura ornaret: responsum iulit, Quin
tu tuam prius depinge, cuius ipse tectorium
deleam atq; dealbem. Idem si fecerit pater
tuus, vir excellentissimus, gratiam à me &
multis inibit, meritis eius clarissimis debitā:
faciet autē in suis rerū Romanarum cōmen-
tarijs, quos iā multis annis promisit, quorūq;
magna est ubiq; terrarū expectatio. id ut ce-
lerius fiat, uti apud ipsum te, optatissimo sibi
filio, instigatore cupio: cui roganti propter ca-
ritatē pietatēq; recusare nihil potest: propter
tuam erga se grauissimā obseruantia, nega-
re nihil debet. Vale. E' ludo illustri Mis-
ne Hermundurorum, anno à Christo
nato M. D. L X V I I .

G E O R -

5
G E O R G I V S F A B R I C I V S
C H E M N I C E N S I S V O L F G A N -
g o V u e r t e r o , u i r o c l a r o & d o c t o , D i -
t e r i c i E q . & I u r . F i l i o ,
S. D. P.

ALLVSTIVS, scriptor in primis nobilis, in Carthaginis mentionem incidēs, de ea silere melius putat, quām parum dicere. Idem multò iustius, de urbe Roma, non Carthaginis solum, sed orbis terrarum uictrice, scripturus, nunc ego dicerem: præsertim cùm multorum hominū, eorumq; doctorum, sermones mihi intelligam esse subeundos. Aliqui enim hoc totū scribendi genus, tanquam inutile, improbat: idem nonnulli tot de Urbe monumentis, nostra patrumq; memoria editis, condemnant, quasi minimè necessariū. Obstat mihi præterea gentis & patrię nomen, quod homo Germanus, & in Hermunduris natus, post tot uiros in literis claros, de urbe uerustissima & remotissima scribere audeam. Itaque illi, qui non me solum reprehendunt, sed alios etiam accusant, in hoc genere stu

dij literarumq; uersatos: scribendi operam
atq; industriam, in tradenda morum & be-
ne uiuendi doctrina rectius, quam in his,
similibusue rebus, collocari posse existi-
mant. nam aut lacum Seruiliū ignorare,
aut Turbonem pugilem nescire, aut tem-
pora quibus Vrbs opibus aucta, uel dimi-
nuta uiribus sit, non tenere memoria: mi-
nus malū esse, quam aut errare in uita, aut
labi in officio, aut peccare in Rep. Hi cùm
uiri boni sint, & cupidi honestatis, credo
eosdem ueritatis quoq; esse studiosos. At-
qui hominis animus recte cōstitutus, cùm
& actionibus uirtutis delectetur, & rerum
fruatur scientia: utrumq; certè, & uirtutis
pr̄scripto uiuere, & res cognitione dignas
inuestigare, uerum eius & proprium mu-
nus est, licet altero alterum habeatur præ-
stantius. Bene igitur hominis excellentiā
cùm bonis moribus, tum eruditionis ele-
gantia sapientes metiuntur. Quamobrem
et Aglaus Psophidius Areas, qui in uita sua
nihil pr̄ter agrū uidit & coluit: & Socra-
tes Atheniēsis, summus doctrina & sapien-
tia philosophus, uterque felices olim sunt
Apollinis oraculo iudicati. Qua de causa
ne nos quidem ita alteram pr̄feramus, ut
de

P R A E F A T I O.

7

de altera detrahamus cum dedecore & in-
commodo. Ut autem ciuitatum magnarū,
è quibus mortalium omnium iudicio Ro-
ma maxima fuit, leges, instituta, mores, a-
ctiones libenter cognoscimus: ita ortum,
incrementa, fortunam, ruinasq; scire desi-
deramus, & loca ipsa muta cum admiratio-
ne intuemur: illud utile & necessarium est,
hoc à liberali animo atque ingenio nequa-
quam alienum. Tolle enim eiusmodi de-
lectationis studium: & omnis antiquitatis
noticiam, & pulcherrimorum exemplorū
copiam, & suauissimum artium disciplina-
rumq; fructum sustuleris: & hæc ciuilis so-
cietas ferarum numero atq; multitudini,
quàm hominū congregatiōnē erit simi-
lior. Meritò igitur gratia habenda illis, qui
Vrbis potentissimæ & nobilissimę memo-
riam passi non sunt interire: sed quicquid
uel è ueterum scriptis discere, uel è ruderis-
bus colligere, uel uestigijs qualibuscunq;
potuerunt deprehendere, id fidelibus lite-
rarum monumentis commendarūt. Quo-
rum libros, cùm nondum uisa Vrbe admi-
rarer, & bonos auctores legenti utiles &
iucundos esse animaduerterem: tum in Vr-
bem ipsam tecum profectus Vuertere, ma-

8 P R A E F A T I O.

gna (ut scis) cura diligentiaq; conquisiui
atq; perlegi, ut eos communi studio, & la-
bore mutuo cū rebus ipsis præsentes con-
ferremus: quod cūm totos quinq; menses
sine intermissione à nobis ageretur, non
pauca uel neglecta ab alijs, uel nō satis ani-
maduersa, obseruatu tamē & scitu digna,
annotauimus. Ea autem in id tantummo-
dò comparaueramus, ut nobis profectio-
nis suscepτæ, & ocij nostri ratio constaret.
Nuper uero cū Casp. Peucerus, Melan-
thonis gener, doctus in primis uir, & phi-
losophiæ deditus, ad me ueniret, & de Vr-
be cum uiris aliquot eruditis loquentem
auidè auscultaret: rogauit tandem, ut alio-
rum quoque studijs mea opera, si placeret,
& ocium esset, consulerem. Quod cūm ille
humaniter, ut solet, peteret, & uultu ipso
significatione suæ uoluntatis daret, ut que
obseruaram, recolligerem, facile mihi non
abhorrenti persuasit. Itaq; nouo labore su-
cepto, ea cum scriptis poëtarum & histo-
ricorum maiore cura & attentione contu-
li: qua ratione cūm alij ante me, Vrbē iam
dirutam, quasi à fundamentis instaurarint,
eorundem uestigijis institi. in quo proposi-
to & ordinem rebus ipsis congruentē ser-
uui,

P R A E F A T I O .

uauī, & locos non paucos in Græcis Latini-
nisq; scriptoribus illustrauī. Propositi e-
nīm mei hēc summa fuit, ut ijs prodessem,
qui historias ueteres legerent, & poëtarū
libros in manib; haberent: undē & pluri-
bus testimonij ipsorū utor: & ubi omis-
siores fuerunt interpres, præcipuè recen-
tiores, locos ipsos explicō. Hoc quoniam
publicę utilitatis gratia factum à me est, bo-
nam in spem uenio, me studiosis homini-
bus, & equis lectoribus probaturum con-
silium & institutū meum, quòd ipse post
plures alios ad hanc scribendi materiā, ani-
mum adiunxerim. Ignoscent deinceps ij,
quos patriæ nomen offendit, hospiti mihi
atq; extero, si quid minus in rebus uetusta
te planè obrutis uidi: aut in ijs etiam, quæ
ante oculos sunt, parum Lynceus fui. hoc
enīm, quamuis arrogantiusculum sit, quia
tamē uerum est, dicam: me posse aliorum,
qui de Vrbe nuper scripserunt, errores ua-
rios certis ueterum scriptorū testimonij
conuincere. Syracusani olim, cùm indaga-
tum sepulcrū Archimedis ostendisset ipsis
Cicero, non ideo iniqui aut ingratii ei fue-
rūt, quòd peregrinus esset, & Arpinas: neq;
mihi, si quid lucis addere collapsę Vrbi, aut

studiosis cōmodi sum afferre conatus, ob-
esse debet, quod sim Hermundurus: prae-
sertim cūm existimatione nullius læsa, sim-
pliciter exposuerim meam uel opinionē,
uel sententiā. Primum, quantum possum,
ueterum auctoritatē nitor, in notandis aut
explicandis locis: deinde non solum recen-
tiorum libris, quibus adiutus plurimū
sum, uerum etiā demonstratione Marliani,
qui diligentissimè omnium scripsit, hanc,
qualiscunque est, Vrbis cognitionem sum
consecutus: cuius domum cūm adiremus,
situm montium nobis indicauit ē Capito-
lio: & ad uiarum, quæ in Vrbe sunt, initia-
nos perduxit: & aliquoties apud Salaman-
cam & Tramezinum, nostram sententiam
audire uisus est perhumaniter. Hos labo-
res nostros tibi dedico Vuertere, & homi-
ni amico, quo nomine omnia consuetudi-
nis, fidei, benevolentiae officia continen-
tur: & uiro docto, qui hæc eadem cognos-
isti magna cupiditate, studio, industria.
Quamobrem quædam ex his tua recogno-
sces: & multa agnoscet Wolfgangus Meu-
terus, philosophiæ scientia, elegantia lite-
tarum, cognitione antiquitatis uir celeber-
timus, eius temporis socius, & comes stu-
diorum

diorum atque itinerum nostrorum. Optarim plurimos è tuo Vuertere ordine, uiros splendidos & copiosos, ad euchenda opti marum artium studia, cum multorum hominum fructu, & ipsorum maxima laude atq; uerissima gloria excitari. Res enim humanæ cùm nihil firmi habeant, nihil possident diuturni, sola uirtutis & literarum laus est æterna: imò ne uirtutis quidem, absq; literis. Exemplum illustre est, & erit sempiternum, Vrbs ipsa: cui alijs ornamenti omnibus, aut ab hominibus detraetis, aut uetustate & calamitate temporum amisis, hæc sola reliqua manserunt, quæ conseruarunt doctorum uirorum ingenia: quæ quandò uigent atq; in precio sunt, ea tempora omnium iudicio habentur feli cissima. Vale, & me ama. E' ludo illustri Misenæ Heimundorum, Calend. Iulij, Anno à Christo nato

M. D. L.

LAZA-

LAZARVS BONAMICVS.

Vos operum stratae moles, collesq; superbi,
 Quis modò nunc Romæ nomen inane manet:
 Vosq; triumphales arcus, cœloq; coloſſi
 Aequati, Parijs cæſa columnæ iugis:
 Aedita Pyramidum fastigia, templa deorum,
 Digna uel æthereis Amphitheatra locis:
 Vos æui tandem attriuit longinqua uetusas,
 Vos longa tandem fata tulere die.
 At Romæ, Aeneadū magnū et memorabile nomē,
 Tempus edax rerum tollere non potuit:
 Nec poterit, donec clari monumenta uigebunt
 Ingenij, quæ non ulla senecta rapit.
 Cetera labuntur tacito fugientia cursu,
 Calliope æternum uiuere sola potest.

CAPITA HVIVS LIBRI.

- I. De auctōribus, qui de Roma scripſerunt.
 - II. De ſitu, et ambitu, item de gloria atque interitu urbis.
 - III. De montibus, à quibus Vrbi additi, que loca adiacentia habeant, quo nōmīnibus, et unde ſint appellati.
 - IV. De portis ueteris nouæq; Vrbis, et quam uarijs nominibus eadem appellatæ.
 - V. De uijs intra Vrbem et extra mœnia, item de ciuiis in urbe.
 - VI. De regionib; et tribub;.
- De foris,

- VII. De foris, ad splendorem Vrbis, & homi-
num necessitatem factis.
- VIII. De campis.
- IX. De templis gentilium in templo Sancto-
rum mutatis.
- X. De templis facellisq; veteribus, quæ ab
alijs omissa sunt.
- XI. De domibus quorundam doctorum.
- XII. De theatris, circis, odeis, studio, xylo: itē
de factionibus aurigantium.
- XIII. De Curijs, Senaculis, Basilicis.
- XIV. De porticibus.
- XV. De arcubus triumphalibus, et trophæis.
- XVI. De Tiberi, & fluvijs Vrbis, & de orna-
mentis fontium, ac naumachijs.
- XVII. De pontibus Tiberinis.
- XVIII. De aquæductibus, quorum uestigia nūc
sciuntur extare.
- XIX. De balneis & nymphæis.
- XX. De thermis.
- XXI. De locis sepulchrorum, & de sepulchris
quibusdam insignibus: item de sepul-
chrorum ornamentiis, ac conditarum
urnarum ratione. (senda.)
- XXII. De ijs que nūc in Vrbe sunt præcipue ut
XXIII. De templis Sanctorum, cum selectis ali-
quot recentibus Epitaphijs.

AVCTO-

AUCTORES VETERES ET NO^{ti}
ui, quorum inuentis & testimonijs uel ad con-
firmandum, uel ad explicantia-
dum utor.

- **Abdias** Ciriacus Anconitanus
- **Ado Viennensis** Claudianus
- **Aemilius Probus** Columella
- **Albertinus** Corn.Balbus
- **Allifanæ inscriptiones** Corn.Nepos
- **Am.Marcellinus** Corn.Tacitus
- **Appianus** Corn.Theologus
- **Apulleius** Cornutus, Persij interpres
- **Arrianus** Crator
- **Asconius** Cuspinianus
- **Athanasius** Cyneas.
- **Atheniensis inscriptio** Dacicæ inscript.
- **Atticus** Demosthenes
- **Augustinus** Desiderius Lignaminęs
- **Aurelianus Imp.** Dio
- **Ausonius** Dionysius Afer
- **Auximi inscriptio.** Dionysius Halicarnas.
- **Baptista Leo** Egnatius.
- **Bergomates inscript.** Eutropius.
- **Blondus.** Fab.Pictor
- **Cælius Russus** Festus
- **Catullus** Florentina inscript.
- **Charisius** Florus
- **Capuana inscriptio** Formianæ inscript.
- **Cassiodorus** Formula magistrat.Ro.
- **Christodorus** Fortunatianus
- **Chrysoros** Frontinus
- **Cicero** Fuluius.

Gallicæ

- Gallicæ inscriptions • Marrianus
- Gellius • Martialis
- Gregorius • Martinus Polonus
- Gyraldus. • Materensis inscrip.
- Hegesippus • Mediolanenses inscript.
- Helenius • Merula
- Herodianus • Mersburgensis liber antiqu.
- Hieronymus • Minutius.
- Hispanicae inscript. • Neapolitanæ iascript.
- Homerius • Non. Marcellus
- Homeri interpres • Nouius
- Horatius. • Nucerina inscript.
- Iosephus • Nummi antiqui.
- Iul. Capitolinus • Orosius
- Iul. Obsequens • Ouidius.
- Junius • Paulinus
- Iustinus • Pausanias
- Iuuenalis. • Persius
- Lactantius • Petrarcha
- Lambinus • Petrus Bibliothecarius
- Lampridius • Pindarus
- Liuius • Pindari interpres
- Lucanus • Platinia
- Lucilius • Plautus
- Lucretius • Plinius
- L. Hyginus • Plinius iunior
- Lucilius • Plutarchus
- Luctatius • Poggius
- Lud. Gometius. • Polybius
- Mancinellus • Pomp. Lætus
- Macrobius • Pomp. Sabinus
- Manutius • Porphyrio

Porphyrius

- Porphyrius Homeri
 interp̄es
- Portius
- Prenestinæ inscript.
- Priscianus
- Procopius
- Propertius
- Prosper
- Prudentius.
 • Quintilianus.
- Reatinæ inscript.
- Romanæ inscript.
- Sallustius
- Salonenſis inscript.
- Seneca
- Seruius
- Sex. Aurelius
- Sibylla
- Sidonius
- Siffridus presbyter
- Silius Italicus
- Solinus
- Sophoclis interp̄es
- Spartanus
- Spoletana inscript.
- Statius
- Stephanus
- Strabo
- Suetonius
- Suidas
- Sulp. Verulanus.
- Tacitus
- Terentij interp̄es
- Terentius Scaurus
- Tertullianus
- Testamenta antiqua
- Theophilus
- Thucydidēs
- Tibullus
- Tiburtinæ inscriptiones
- Torellus Sarayna
- Tortellius
- Tranquillus
- Trebellius Pollio.
 • Val. Flaccus.
- Val. Maximus
- Varro
- Velleius
- Veronenses inscript.
- Verrius
- Vibius Sequester
- Victor
- Virorum illustr. auctor
- Vitruvius
- Volaterranus
- Vopiscus
- Vrbinates inscript.
- Vrbis epigrammata.
 • Xenophon
- Xiphilinus
- Zanchus
- Zonaras.

GEORGII FA BRICII ROMA.

DE AVCTORIBVS, QVI DE
Roma scripserunt.

Cap. i.

RBEM Romā et si plures olim li-
teris monumētisq; celebrarunt, ni-
hil tamen scriptorum ueterum re-
lictum fuit, prēter Fab. Pictoris &
C. Sempronij, de origine Vrbis, fra-
gmenta: de quibus merito dubita-
tur. Catonis Origines, & M. Varro de tribubus,
& de c̄dibus sacris, et de ludis theatralibus atq; actio-
nibus scenicis libri interciderūt. Extat Aristidis Smyr-
nai, de Romae laudibus oratio. Neruae temporibus de
aqueductibus Romanis, libros duos Iulius Fronti-
nus: Diocletiani dominatu de regionibus Vrbis unum
Publius Victor, uel (ut alijs placet) Sex. Ruffus, edi-
dit. Ex recentioribus, Vrbis admiratione ad scriben-
dum excitati sunt plurimi: Flavius Blondus, Pompo-
nius Lætus, Andreas Fulvius (qui multis libris prosa
& carmine scripsit) Carolus Poggius, Ioānes Tortel-
lius, Raphael Volaterranus, Fabricius Varranus, Frā-
ciscus Albertinus, Bartholomaeus Marlianus: sed dili-
gentia inuestigādi, & iudicandi solertia hactenus ex-

celluit Marlianus, qui et veterum scripta maiore studio contulit, et plurimos aliorum errores prudenter animaduertit. Secuti hunc sunt Lucius Faunus, & Lucius Maurus, & Bernardus Gammucius, qui lingua scripsérunt uulgari: quos post primam & alteram huius libri editionem iam etiam perlegi. Nuperimè scripsit Onofrius Veronensis Eremita, qui hunc meum libellum ante annos septendecim editū legit, & ex eo multa de uerbo in suam Vrbem translulit. Scripsérunt de Vrbe Manuel Chrysoloras, & Bernardus Oricellarius Florentinus: & ex nostris hominibus Iacobus Questenbergius Misnensis, patria Fribergius, doctus atq; diligens Antiquitatis inuestigator, qui in Vrbe mortuus est: sed ex horum scriptis nihil ad nostras manus aut notitiam peruenit.

Totam Vrbem secundum regiones pinxit Fabius Calius, sed eius picturæ cū nullius descriptione conueniunt. Nuper etiam Pyrrhus Ligorius tabulas duplices confecit. De ædificijs veteribus uulgari nunc Italorum lingua Franciscus Serlius tradidit, Bononiensis architectus. Picturas statuarum, columnarū, colosorum, templorum, theatrorum, arcuum, portarum, sepulchrorum, deorum hominumq; Antonius Salamanca sparsim expreſſit. Antonius Lafrerius Germanus multas generis eiusdem collegit, & nouas insuper artificiosas adiecit. Imperatorum & uirorum illustrium imagines et nummos antiquos excudit Iacobus

cobus Mazochius, addita breui historiarum descri-
 ptione, quam aliqui Iacobo Sadoleto adhuc adole-
 scenti tribuunt. Secuti Mazochium sunt boni uiri,
 Ioannes Huttichius, & Nicolaus Gerbelius, Germani.
 Sed Antonij Zantani opusculo nihil fieri posse dici-
 tur eo in genere elegantius, aut perfectius. Aeneas
 tamen Vicus Parmensis, uir diligentissimus, omnium
 horum conatus absoluisse, studia superasse, à non pau-
 cis iudicatur. Versati in eodem argumento sunt Leo-
 nardus Calamitius, Iacobus Stradæus, Sebastianus
 Erizus: ex expectatur opus insigne, quod post hos
 omnes scripsit Volfgāgus Lazius Austriacus, Imppp.
 historicus. Iacobus Mazochius ingenti libro Urbis
 epigrammata, ex ære, saxis, marmoribus, incerto au-
 clore congregata, edidit: quem librum nos, inspectis lo-
 cis plurimis, & correctiorem, & septingentis Epi-
 grammatis auctiorem habemus. Nec inutilis in iisdē
 colligendis, Petri Appiani, Bartholomæi Amantij,
 Iohannis Choleri, Cunradi Peutingeri, & ante illos
 Sebastiani Sergij opera extitit. Annuorum Romæ ma-
 gistratum cum nomina, tum tempora exactè anno-
 tarunt, ut Theophilus Theologus testatur, primū
 Chrysorus, deinde Crator M. Aurelij Veri libertus,
 qui ea ab V. C. usque ad patroni sui obitum deduxit.
 Annos ante sedecim Bar. Marlianus Consulum, Di-
 ctatorum, Censorum nomina & triumphos è mar-
 moribus antiquissimis descriptos publicauit, que-

marmora in foro Romano effossa, nunc in Triumviri palatio Capitolino asseruantur. ea explicauit & restituit Carolus Sigonius in Fastis singulari industria, magno labore, accurata diligentia: quod ante ipsum non minore studio, sed maiore difficultate è Fastis Siculis, alijsq; veterum libris fecit Iohannes Cuspinianus, uir excellens doctrina. Post utrumq; Fastos edidit Onofrius Panuinius, & in ijsdem plurima Antiquitatis monumenta inseruit, cum utilitate studiorum, quibus illa inquirere aut inspicere non licet. Noticias Antiquitatis, in quibus magistratum cum Orientis tum Occidentis munera & dignitates consignata sunt, in bibliotheca Britanica inuentas, cum picturis & insignibus emisit in publicum Sigismundus Gelenius, optimus senex, domo Boemus. Ad quas noticias intelligendas pertinent Wolfgangi Lazij, hominis laboriosissimi, libri Commentariorum XII. De Rep. Romana, in quibus magistratus urbanos, & præcipue militares, copiose exponit, & inscriptionibus uetus tis confirmat. De antiquis familiis Romanorum, ante annos septuaginta commentarium promisit Petrus Crinitus: qui cum sit nondum editus, legenda sunt scripta Robortelli, Panuini, & in primis Sigonij. His addenda Gentium & familiarum Romanarum Stemmatia uiri pereruditi, & præclaræ nobilitatis, Richardi Streinnij, Baronis Austriaci. Destituis ueterum, que in Vrbe nunc uisuntur, vlysses Al drouandus

drouandus sermone scripsit uernaculo . De Benedito Aegio, nostri homines, qui ex Italia ueniunt, ita sentiunt, quasi allatus sit aliquid in hoc genere studiosis commodum. De mirabilibus Romæ non nominati auctoris libellus, uulgò circumfertur, ad decipiendos (ut apparet) illiteratos homines confictus. Si cui placet de donarijs basilicæ diui Petri, & de sepulchris pontificum cognoscere, is Maphei Vegij libellum legat . Velle nomina omnium percurrere, & labores laudare possem, qui eruditæ aliquid operæ ad Antiquitatis studium contulerunt. In primis politi sunt libri Caroli Sigonij, quos de antiquo iure Italie & ciuium scripsit : & erunt absolutissimi illi decem, quos Paulus Manutius promittit : è quibus sextus De legibus, est in manibus: de quo summo uiro dico breuiter, quod ille in hoc doctrinæ & elegantiæ genere nesciat, id alium scire neminem.

In cognoscendis Vrbis antiquitatibus, sermo uulgi ualde suspectus, & audiendus non est. Molem latericiam ante Amphitheatrum, quæ Meta sudans dicta fuit, aiunt fuisse turrim Virgilij. Aedem Iani quadrifrontis, structura quadrata in foro Boario, domum Boethij. Montem Testaceum, è testis ac fragmentis sigulimis congestum, nominant Montem omnis terræ, quod religionis causa peregrinantes, eum uasis peregrino solo repletis, annuatim comportarint. Columnas æneas in diuino Ioanne Laterano, quas Augu-

stus Cesar è preda Actiaca conflauit, è templo Ierosolymitano religionis causa nugantur translatas: de quibus Virgilius multò antè cecinit,

Nauali surgentes ære columnas.

Columnam Numidicam Iulio Cæsari imperfecto à Dolabella erexit, acum diui Petri dictam, scribit Siffridus Misnensis presbyter: intelligens fortasse obeliscum in Vaticano. Pyramidem contiguam portæ Ostiensis, C. Cestij monumentum, Petrarcha narrat de uulgi opinione, Remi fuisse sepulchrum. Equos marmoreos in Quirinali dicatos fuisse à Tiberio Cæsare, duobus adolescentibus Phidie & Praxiteli, qui nudi Romanum uenerint, & uaticinati sint, referunt annales Martiniani. Statuam aeneam e questrem M. Antonini Pij, in area Capitolina nunc stantem, nescio cuius liberatoris Vrbis fingunt fuisse. Quæ licet apertè falsa sint, tamen uulgas asseuerat, & defensores superstitionis inuenit.

DE SITV ET AMBITV, ITÈM de gloria atq; interitu Vrbis. Cap. II.

VRBS Roma primum unam ripam Tiberis tenuit, tandem fines suos cum orbis finibus terminauit: principio Latij & Italiæ, post orbis terrarum caput, à pastorum manu condita, Regum, Consulum, Dictatorum, Imperatorū dominatu usq; à uicio-

à vicinis populis tentata, ab externis gentibus sepius petita, à Gallis Senonibus incensa, à Gothis Vandaliisq; uastata & diruta. Contemptu nostrorum Imperatorum quater capta: primum ab Arnulpho Franco, tum ab Othonে Tertio Saxone, deinde ab Henrico Quarto item Franco, nostra deniq; memoria à Carolo Quinto Austriaco. Posita in solo sterili, & partim in montibus, partim in uallibus campisq; subiectis, austro obiecta, & celi aliquanto grauioris: nūc malè habitata, & ruinarum plena. Antiquius, quod miraculo simulum est, suffosionibus montium, & meatibus cloacarum pensilis, & subter aedificia navigabilis extitit. Hodie ualles & campi è uastitate & ruinis aedificiorum altius quam credi queat, exaggerati sunt. Ambitus Vrbis, qui nūc est, X I I . M. pass. non excedit. In mœnibus circiter trecentas & sexaginta turrem, multis tamen ex his collapsis, numerauimus. Excluso campo Figulino, ad Auentinum montem sito, spaciū urbis minuit Paulus Tertius. In turribus fuisse tecta & pinnas plumbeas, potest colligi ē Cassiodoro. Urbem ampliato pomero auxerunt Sylla, Augustus, Claudius, Nero, Traianus, Aurelianus, Arcadius, Honorius: cuius rei testes Seneca, Suetonius, Tacitus, Vopiscus, antiqua Epigrāmata. E' quibus & illud discitur, censorum, augurum, præfectorum urbi, cura et auctoritate id factum esse. Muri uectissimi è rudi primum lapide quasi coaceruati,

quos extruxit Tarquinius Priscus quadratis lapidi-
bus, quorum singuli iustum plaustris onus comple-
rent: fuere autem è saxo Gabino, Albano, Tiburtino,
Prenestino: ea enim saxa firmissima, & igni imper-
via. Postea facti sunt latericij, qui adhuc durant nam
antiqui illi à Gothis Vandalisq; diruti & effossi sunt.
Suetonius scribit, Augustum gloriantem dixisse: ur-
bem se latericiam reperisse, relinquere marmoream.
uel, ut Dio, terream se accepisse, relinquere lapideam.
Propertius,

Hoc quodcunq; uides, Hospes, q̄ maxima Roma est,
Ante Phrygem Aeneam collis & herba fuit.
Atq; ubi Nauali stant sacra palatia Phœbo,
Euandri profugæ procubuere boues.

Verum (quæ rerum est humanarum fragilitas &
uicissitudo) illa ipsa Vrbs nunc rursus latericia & ter-
rea est: & Palatinus à nullo habitatus, collis iam &
herba factus est, & in foro Romano sues ueneunt, &
in arce Tarpeia crux hominum nocentum supplicio
cernitur erecta. Varius Imperator cùm decem millia
pondi aranearum, opera seruorum per domos col-
legisset, ex ijs intelligi posse dicebat, quanta esset Ro-
ma. Nos risu hominis inepti & scurrilis omisso, sum-
mæ & clarissimæ Vrbis magnitudinem & amplitu-
dinem breuiissimè ostendemus: in qua tot tantaque edi-
ficia fuerunt, quot, præter Vrbem, & quanta terra
rum orbis uno in loco non habuit: è quibus sumptuo-
sißimis

sissimis sub terra Cloacam nominat Dionysius: quæ
 (ut ait Cassiodorus) tantum uisentibus contulit stu-
 porem, ut aliarum ciuitatum posset superare mira-
 cula. Intra et extra Vrbem sunt uiae stratae ex aquæ-
 ductus: ut de innumeris ornamentis nihil dicam, ni-
 hil etiam de Imperij diuturnitate atq; gloria. Verè e-
 nim ad Germanicum Cæsarem Ouidius,
 Gentibus est alijs tellus data limite certo,

Romane spacium est urbis ex orbis idem.

Scite igitur τὸ οἰνούμενον ἐπιτομὴ, à Græco quo-
 dam dicta est, quasi quæ orbis contineret uniuersus,
 in una urbe collecta ex conspicua essent. Cum autem
 omni fortunæ uarietate primis præsertim quasi ado-
 lesscentiæ temporibus sit exercitata, tamen in secun-
 dis rebus nunquam secura, inuicta in afflictis semper
 extitit: Græcos fortitudine, alias nationes astutia ui-
 cit. Nomine clandestino, quo pontifices utebantur,
 dicta Flora & Valentia, ea celata sunt propter euo-
 cationes hostiles: à flumine à Christodoro Græco scri-
 ptore modo Tiberias, modo Tiberina. Magnificen-
 tie ex gloriæ causa, titulo sanè arrogante, sed nō pla-
 nè uano, posteriores appellarunt SACRAM: item
 A E T E R N A M: quia Neptunio Homeri uaticinio
 posteritati Aeneæ, à qua orti creduntur Romani, im-
 perij æternitas promissa. Vaticinij uerba sunt:
 Νῦν δὲ αὐτέαί σιν τρέωσι μάνεγε,
 Καὶ ταῦτας ταύτημα, τοι νον μετόπιδε γένονται.

Vrbis nomini honores diuinos tribuerunt Smyrnei, Pergamenses, & Græcorum omnium cultissimi Athenienses. A' Smyrnæis id factum est, ut Tacitus scribit, M. Porcius Catonis consulatu: à Pergamensibus, imperante Augusto: ab Atheniensibus, dominante Aelio Hadriano. De his planius loquitur Atheniensis inscriptio, quæ ante eversam à Mahomete secundo Vrbem, in uestibulo templi legebatur, quod in arce quondam Palladi, postea B. Mariæ Virgini, sacrum fuit.

Ο ΔΗΜΟΣ ΘΕΑΙ ΡΩΜΗΙ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΩΙ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΝΤΟΣ ΕΡΙ ΤΟΥΣ ΓΟΛΙΤΑΣ ΡΑΜΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΞΗΝΩΝΟΣ

ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΥ, ΙΕΡΕΩΣ

ΘΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΝΑΚΡΟΡΟΛΕΙ ΕΡΙ ΙΕΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΓΟΛΙΑΔΟΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΑΣΛΕΙΓΡΙΑΔΟΥ ΑΛΑΙΕΩΣ ΘΥΓΑΣΤΡΟΣ ΕΡΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΡΗΟΥ ΤΟΥ ΜΩΡΙΩΝΟΣ ΡΑΙΑΝΙΕΩΣ.
Prudentius poeta Christianus ad eam superstitionem respiciens nominat SEMIDEAM. Horatius in suis Carminibus, Dominam & Principem urbium. Item Martialis,

Terrarum dea, gentiumq; Roma,
Cui par est nihil, & nihil secundum,

Eadem

Eadem de causa poeta doctissimus Romam Cybe-
li Deum matri, ipsos Romanos diis superis compa-
rat, canens,

Illa inclita Roma

Imperium terris, animos aequabit Olympo,
Septemq; una sibi muro circundabit arces.
Felix prole uirum: qualis Berecynthia mater
Inuehitur curru, Phrygias turrita per urbes,
Laeta Deum partu, centum complexa nepotes,
Omnes coelicas.

Eandem, urbem regiam dixit Horatius: et Cynecas
Thessalus orator, et Dionysius Afer poeta, meyan
omnem aedificauit.

Erimna Lesbia propter aedificia comparat Ro-
mā cœlo, propter uirorum sobolem Cereris frugibus:

Χαῖρε μοὶ ρώμα, θυγέτηρ Ἀ'ρνος

Ἄγνοεόμιτρα, δαιφρωμ αὐγαστα:

σέμνον ἀναίεις ἐπὶ γῆς ὄλυμπον

αἰγὴν ἀθραυσον.

Ἄγδις ἵν ταῦτα σὺ μόνα λιπατίσῃς

αἴρετας αἰχματὰς μεγάλως λοχίσεις,

εὐταχιν δάματρος ὅπως αὐτεῖσα

παρπόν ἀπ' αὐδρῶν.

Intra urbis moenia Romæ et Libertatis, item Romæ
et Salutis, item Romæ et Veneris consors delubrum
fuit, et sacerdotis Vrbis, ut in epigrammate Athe-
niense, ita in historicorū scriptis, et in antiquis mar-
moribus

moribus Italiae, Gallie, Hispanie, Pannoniae, mentio extat. Quamobrem cum templo sacro Vrbis nomini dicata, & festi dies memoriae natalis eius (ut postea dicam) instituti sunt: minimè mirum, Victrici statuas fuisse triūphales collocatas. Cuius generis multæ elegantie & artificij, reperta, et nunc in domo Casiorum ornatisima statuta est: Roma sedens iuuenili habitu, galeata, sinistra manu tenet pugionem, dextera coronam lauream, designans indice mulierem sub basi sedentem, uultu mœsto, uestitu lugubri, capillo per uittam passo, caput sinistra manu sustentantem, dextra ad sinistrum femur posita, proiectisq; ad idem latuſ armis atq; clypeis, cum hac inscriptione:

ROMA VICTRIX DE DACIA
PROVINCIA
SVBACTA TRIVMPHANS
VVLTV AC HABITV
BARBARORVM Q. SPOLIS
IN LVSTRIS.

Vrbi Romanæ Imp. Constans Constantini iunioris filius, septem dierum spacio plus ornamentorum ademit unus, quam ducentorum quinquaginta octo annorum interallo detraxerunt omnes barbari. Imperium autem quamuis ante septingentos & quinquaginta annos ad Germanos translatum sit, tamen Romani nomen retinuit. ut poetico quodam ac ueluti satidico spiritu cecimisse videatur Tibullus,

Roma

Roma tuum nomen terris fatale regendis. Hanc in
flore uidere optauit episcopus sanctiss. Augustinus.

Sibyllæ de Romæ interitu tale uaticinium refere
Laetantius Firmianus, in libro de Diuino præmio:
Roma interibit, & quidem iudicio Dei, quod nomen
eius habuerit iniurium: & inimica iusticie, aluminum
ueritatis populum trucidarii. Extant & hi uersus Si-
byllini, & ou loci rōmī rōmī.
μὴ σὺ θέλατος εἰσὶ νόστῳ, μὴ ὀνειδος αἴπαιτων.

D E M O N T I B U S, A Q V I B U S
urbi additi, quæ loca adiacentia habeant,
quot nominibus & unde sint ap-

pellati. Cap. III.

Propertius, poeta elegas, & peritus Vrbis præ-
co, canit,

Septē urbs alta iugis, toto que præsidet orbi.

Vnde ἐπίσταλόφος à Græcis, Septicollis à Fabio Pi-
ctore, Septemgemina à Statio dicitur. Hos colles, Vir-
gilius in Georgicis, & in Epithalamio Ausonius, pro-
pter sedes regias aliquando in ijs constitutas, septem
Arces nominarunt. De splendore eorum locorum
Claudianus:

Septem circumspice montes,
Qui solis radios auri fulgore laceſſunt.

Nos decem Romanorum collum ſitum, & uaria
eorum nomina, & loca circumiacētia, unde reliqua
urbis cognitio fiat apertior, paucis notabimus. Mœ-
nibus

300 GEORGII FÄBRICII
subus enim inclusi hodie sunt: Palatinus, Capitoli-
nus, Aventinus, Cœlius, Esquilinus, Viminalis, Qui-
rinalis, collis Hortulorum: & trans Tiberim, Ianicu-
lum, & Vaticanus.

Palatinus.

Primus mons in urbe habitatus, sedes Euandri
& Romuli: undè et collis Euandrius à poeta Statio,
& Romulus à Trebellio Polione historico dictus.
A' Strabone & ænq[ue]as nomine, propter primam sedē
regiam, appellatur. De eo Silius libro XII.

Surgit quæ celsus ad auras
Affice montis apex, uocata Palatia regi
Parrhasio. Ouid. XIVI. Met.

In summo nemorosi colle Palati.

Ad ortum habet Coelium, ad meridiem Auentinū,
ad occasum Capitolinum, ad septentrionem forum.
Adiacet ex eo latere, quod ortum spectat, arcus Con-
stantini: quod meridiem, Circus maximus: quod occa-
sum, Romuli aedes, & Velabrum: quod septentrionē,
templa quæ in ipso foro sunt, & arcus Vespasiani.
Hunc Virgilius & Claudianus ab oppido Palanteo
nominatum uult: Propertius & Ouidius, quod ibi
pecudes palari, id est errare consueuerint. Huius mon-
tis pars, forum uersus, Germali nomen habuit, in qua
parte Ancus rex habitauit: Coelium uersus, Veliae, in
qua Tullus Hostilius, & Valerius Publicola. Quia in
eo prima Imperij sedes constituta, cuiusvis principis
aulam,

aulam, aut hominis splendidi domum, Palatium iam
nominamus. Hodie suffosionibus & subterraneis
meatibus totus quasi pensilis, & aut ruinis deformis,
aut hortis occupatus cernitur.

Capitolinus.

Tatij Sabini sedes, qui et Saturnius, et Tarpeius:
O à templo, Iouis arx, à Tibullo,
Et stabant humiles in Iouis arce casæ. Ad ortum re-
spicit forum et montem Palatinum, ad meridiem Ti-
berim, ad occasum urbem planam, ad aquilonem col-
lem Quirinalem. Ab ortu adiacent, Tullianus car-
cer, arcus Septimij, porticus Concordiae: à meridie,
ianus quadrifrons, forum holitorium, theatrum Mar-
celli: ab occasu, circus Flaminius, in quo porticus Cn.
Octayij, et recens turris Argentina: à septentrione,
forum Traiani. Dicitur à uetusissima Saturni sede, Sa-
turnius: et mox (ut Iustinus inquit) quasi à Ioue pul-
so suis sedibus Saturno, Capitolinus. idem Tarpeius:
quod uel à Tarpeia uirgine, arcis proditrice, ut histo-
rici: uel

A duce Tarpeio mons est cognomen adeptus,
ut canit Propertius. De eodem in VIII. Virg.
Hinc ad Tarpeiam sedem, et Capitolia ducit,
Aurea nunc, olim siluestribus horrida dumis.

Sub monte Tarpeio rerum sacrarum scriptores
custodiam Mamertinam ponunt: quod an de carcere
plebis, qua mons spectat flumen: an de Tarpeio, qua
forum:

forum: an de alio accipi debeat, non satis assequor.
Auentinus.

Ab Anco rege, crescente ciuium numero, ex parte additus, non totus habitatus: Auentini regis Albani-
rum, et Tatij regis Romanorum, sepulchris celebris.
Varijs appellatus nominibus, à Remo Romuli fratre,
Remurius: à Murteæ deæ sacello, id Veneris cognom-
en est, Murteus: à Diana templo, collis Diana. Mat-
tialis lib. xii.

Cum tu forsitan inquietus erras,
Clamosa luuenalis in Subura,
Aut collem domine teris Diana.

Idem lib. vii. ad Maximum:

Esquilijs domus est, domus est tibi colle Diana.

In quadam sui parte, à lauri silua, Lauretum ap-
pellatus, ut Dionysius ait. Altitudine sublimior Pa-
latino & Capitolino, teste Silio:

Vicinis tollit se collibus altae
Molis Auentinus.

Propter longitudinem certò describi nequit: sed
tamen, ut in prioribus, tentabimus. Ad ortum in me-
riditem declinantem, respicit moenia: ad meridię, cam-
pum Figulum: ad occasum, flumen: ad septentrio-
nem, montem Palatinum. Ortum uersus, sed ualde in
meridiem flexum, propinqua est porta Capena: me-
ridiem, porta Ostiensis, pyramis Cæstij, mons Testa-
ceus: occasum, Naualia, saline, spelunca Caci: septen-
trionem,

trionem, Diana templum, & Naumachiae initium. Auentinus dictus ab auctibus, quod nomen ante Euan- dris & Herculis in Italiam aduentum, ut liquet ex Vir- gilio, habuit. Quod si certis auctoribus scripsit ille, nomen ipsum non accepit ab Auentino rege, qui in eo extinctus bello, & sepultus fuerit, ut 4. Fast. ait Ouidius: quamuis in eadem pagina alteram, & cum Virgilio consentientem opinionem ponat. neq; etiam ab Aiente Sabinorum fluvio, ut de gente populi Ro- tradidit Varro. In hunc montem aliquando plebs se- cessit, propter Decemvirorum tyrannidem, ut est apud Dionysium, & apud Plin. lib. xix: Nemo Sacros, Auentinosq; montes, & iratae plebis secessus circum- spexerit. Sacer autem mons (ut hoc obiter moneam) iuxta ripam Anienis fuit. Auentinus quoq; mons est duplex: alter ad flumnum Verrestim, in quo conditum Preneste oppidum: alter ad Tiberim, urbis Romæ pars, de quo nunc agimus.

Cœlius.

A' Tatio Romuli consorte additus, ut Dionysius: uel ab Anco, ut Strabo: uel à Tullo Hostilio, ut Li- vius: uel à Tarquinio Prisco, ut Tacitus. Tantam in scriptoribus diuersitatem peperit, quod aliqui reges primi adiecerint, aut primi habitarint: reliqui deinde aedificijs alijsue rebus ornarint aut auxerint. A' querna silua, Querquetulanus: à Tiberio Cæsare, quod is post incendium habitatoribus aedificia con-

c sumptu

34 GEORGII FABRICII

sumpta instaurasset, dici cœptus mons Augustus. Ab ortu sunt mœnia, à meridie Cœliolus, ab occasu Palatinus, à septētrione Esquiliæ. Adiacet ab ortu, portæ Cœlimontana et Nevia, et inter has Statilijs Tauri theatrū, dimidiata sui parte moenibus inclusum: à meridie, uallis: ab occasu, Seueri septizonium: à septētrione, Titi amphitheatrum, uulgò Colosseum. Nominatus à Cœle quodam Hetruscorum duce, qui cum Romulo contra Sabinos arma socia coniungens, castra in eo posuit.

Cœliolus pars est Cœlij, à Martiale libro XII. ad Iuuenalem, Cœlius minor:

Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga uentilat, uagumq;
Maior Cœlius et minor fatigat.

Ab ortu habet mœnia, à meridie Auentinum, ab occidentis et septentrionis partibus uallem, per quā fluit riuus Appiæ. Incipit post portam Gabinā, nunc clausam: et inde ad Latinam flectitur, terminaturq; ad Capenam.

Esquilinus.

A' Tullo Hostilio adiectus, ut Liuius: à Seruio Tullio, ut Tranquillus. Inuenio in aliquorum scriptis, nomine eruditis ignoto, dictum Superagium. Eundem auctore Verrio Flacco, et Cispium et Oppium ueteres nominarunt. quod ego de parte eius quadam intelligo. Attingit ab ortu, Vrbis muros: à meridie, uia

Lauica-

Lauicanam: ab occasu, uallem inter Cœlum & Pala-
tinum, longè lateq; patentem: à septentrione, Vim-
nalem. Adiacent ortum uersus, Esquilina porta, &
Querquetulana: meridiem uersus, Carinæ: occasum,
uallis subiecta, & regio Tabernulæ: aquilonem, uicus
Patricius & Subura. unde Suburanum nonnulli uo-
carunt ex ueteribus. Dicitur, quod excubiae ibi agerent-
tur, primum Excubinus: postea mutata pronuncia-
tione, Exquelinus: & melioris soni gratia, Esquili-
nus: à poetis Esquilius, litera uidelicet de medio sub-
lata. ut Ouid. 11. Fast.

Monte sub Esquilio. Idem lib. 111.

Adde, quod excubias ubi rex Romanus agebat,

Qui nunc Esquilias nomina collis habet.

Horatius in Sermonib. At simul atræ

Ventum est Esquilias.

Viminalis,

A' Seruio Tullo ad reliquos additus: qui & Fagu-
talis, à silua fagea, ut apud Varronem & Festum. In
ortum tendens, respicit campum Esquilinum: in me-
ridiem, partem Suburæ, & fori Romani: in occasum,
Quirinalem, interiecta Subura plana: in septentrion-
em, uallem Quirinalē. Ab ortu adiacet porta Quer-
quetulana: à meridie, Nouatij & Olympiadis ther-
mæ: ab occasu, palantium Decij: à septentrione, lau-
crum Agrippinæ. Nomen inuenit à uiminum copia:
qua tamen cuius generis fuerint, Varro, Festus, Pli-

GEORGII FABRICII
nius non dixerunt, neq; Iuuinalis Sat. III.
Esquiliis, dictumq; petunt à uimine colle.

In locis incultis, quæ hortos aut uimeta non ha-
bent, nunc populi et salicu[m] uimina, & harundines
pollicis crassitudine nascuntur.

Quirinalis,

Ab eodem rege additus. Alio nomine Agonius, uel
Agonensis: & in quadam sui parte mons Clatrati
Apollinis, nostro tempore mons Caballinus. Habet
ab ortu Viminalem: à meridie, Cæsaris & Neruæ fo-
rum: ab occidente, Vrbem planam: à septentrione,
collen Hortulorum, & campum Martium. Conti-
guæ sunt ab ortu, portæ Viminalis & Collina: à me-
ridie, domus Corneliorum: ob occidente, quæ in pla-
na Urbe sunt ædificia: à septentrione, porta Collati-
na. Dictus Quirinalis, ab æde Quirini.

Ouid. II. Fast. de Quirino:

Templa deo faciunt, collis quoque dictus ab illo est.
uel ab eiusdem luco. Ouid. xiiii. Met.

lucum pete, colle Quirino

Qui uiret, & templum Romani regis obumbrat.

Horatius tanquā aduersa parte dissitos nominat
Epist. lib. II.

cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Auentino.

Agonius, quod circo Flaminio, eruptione Tiberis
undis tecto & obruto, ludi Agonales in eo fierent.

Apollinis

Apollinis Clatrati, à templi ædificio, atq; forma. Cæballinus, à duobus equis marmoreis, qui stant ibidem in excelsa basi, cum suis ductoribus, prope ædem S. Saturnini, qui à Phidia & Praxitele, si titulus uerus est, sunt facti.

Collis Hortulorum,

Vel (ut Suetonius) collis Hortorum, extra antiquos muros, Quirinali contiguus. Ab ortu tangit eiusdem montis campum, à meridie item aliquam eius partem, ab occasu uallem Martiā, & Domitianī nau machiam: à septentrione urbis mœnia. Ab ortu propinquam habet portam Collatinam, à meridie pilam olim Tiburtinā, ob occasu uiam Flaminiam, à septentrione templum Solis, & Neronis sepulchrum. Ab hortis ad nostra usq; tempora nomen retinuit.

Vaticanus,

Trans Tiberim, olim habitatus nō fuit, nec ad urbem pertinuit. Nomen accepit uel à uatum responsis, uel à Vaticano deo, qui & Vagitanus. Ad ortum, sive stat campum Vaticanum, & flumen: ad meridiē, Iadiculum: ad occasum, alium campum, in quo ex creta & argilla uasa fiunt, ab usque Iuuenalis & Pliniū temporibus nota: ad septentrionem, prata Quintia. Meminit huius montis Horat. i. Carm. oda xx, Care Mecœnas Eques, ut paterni Fluminis ripæ, simul & iocosa

Redderet laudes tibi Vaticani

Montis imago.

Olim fuit Scipionis sepulchro spectabilis: postea
Othonis et Imperatoris: nunc uero diui Petri basi-
lica, item Palatio, hortisq; Pontificijs clarus atq; no-
bilis est.

Ianiculum.

Ab Anco mons hic additus, Numæ regis et Statij
Cæcilijs poetæ sepulchris celebratus, Ianicularis grā-
matico Seruio dictus. Ab ortu meridieq; Tiberim re-
spicit, ab occasu campos, à septentrionis parte Vati-
canum. Adiacent ab ortu, prata quondam Mutia: à
meridie, porta Portuēsis: ab occasu, Aurelia: à septen-
trione, naumachia Neronis. Dictus uel ab arce Ianu-
de qua Ouid. i. Fast. uel à uetusissimo oppido, quod
idem condidit, de quo in viii Virg.

Hic duo præterea disiectis oppida muris,
Reliquias, ueterumq; uides monumenta uirorum:
Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem,
Ianiculumq; illi, huic fuerat Saturnia nomen.

Vel quod populo Romano primum in Hetruscos
eundi quasi ianua fucrit, ut Verrius Flaccus. Nunc à
flavis harenis, Mons aureus nominatus: et corrupto
uocabulo, Montorius: aliquando mons diui Onofrij.
Ex hoc propter altitudinem Roma maximè conspi-
cua. cæteris tamen infrequentior est, ob aeris graui-
tatem: utrumq; testante lib. i. Martiale,

Longo

Longo Ianiculi iugo recumbunt,
 Et planus modico tumore uortex
 Cœlo perfruitur sereniore:
 Hinc septem dominos uidere montes,
 Et totam licet estimare Romanam.

In hunc aliquando plebem secessisse Romanam,
 Et à Qu. Hortensio dictatore reuocatam, scribit Plinius libro xvi. Cum rex Etruscorum Porsena uellet
 restituere Tarquinium superbum, ut canit Sidonius
 Apollinaris, compleuit milite Tusco Ianiculum, quod
 Et Italicus Et Claudianus testantur. In eodem publi-
 cam pecuniam aliquando afferuatam, constat ex
 Appiano.

Hi montes iam rariissimi habitantur, maxima ex
 parte hortis et dispersis hinc inde templis, aut clau-
 stris religiosis occupati, aut ueterum ædificiorū rui-
 nis obruti. Vetusissimis temporibus nemora et pa-
 scua habuit Palatinus, ut scribit Tibullus: Capitolinus
 dumeta, ut Virgilius: Auentinus myrtetum, unde Ve-
 nus Murtea: idem lauretum, ut Solinus: Cœlius quer-
 cetum, ut Tacitus: Viminalis siluam fageam, ut Var-
 ro: Ianiculum esculetum, ut Plinius: Vaticanus
 ilicetum, ut Fulvius: qui tamen quo
 auctore id scripserit, ad-
 hic ignoro.

40 GEORGII FABRICII
DE PORTIS VETERIS NO-
uæq; urbis, & quæm uarijs nomini-
bus eadem appellatae.

Cap. IIII.

Vrbis portæ in uniuersum sunt uiginti, anti-
qui nominis & loci quindecim, recentioris
Urbis quinq;. De superioribus Ouid.
Intret & urbanas eadem petulantia portas.

Ad septentrionem sunt, Flumentana & Collati-
na. Ad ortum uernum, Quirinalis, Viminalis, &
Clausæ: ad ortum æstium, Esquilina & Neuia: ad or-
tum biemalcm, Cœlimontana, Gabina, & Latina. Ad
meridiem, Capena & Trigemina: ad occasum, Nau-
lis, Aurelia, & Septimia. Reliquæ urbis Leonine
sunt, ut mox dicimus.

I. Flumentana,

Quod ad fluuium pertineret, dicta Flumentana,
à uia Flaminia, & uulgò nunc Porta populi, olim
porta diui Petri, ut Ado Viennensis.

II. Collatina,

In colle Hortulorum, à Collatia oppido: & à pa-
latio Pincij Senatoris, modò Pinciana: aliquando di-
ui Felicis.

III. Quirinalis,

Alijs nominibus Collina, & Agonia, siue Agonen-
sis. Ouid. IIII. Fast.

Templa frequentari Collinæ proxima portæ.

Iuuinalis

Iuuenialis Satyra vi. proximus urbi
Hannibal, & stantes Collina in turre mariti.

Aliquando Lauernalis, quod ad deae Lauernae fa-
nū in via Salaria duceret: & nūc à via ipsa, Salaria.

III. Viminalis,

Quæ & Numentana, uel (ut Strabo scribit) No-
mentana, & Figulensis, & nunc diuæ Agnetis.

V. Querquetulana,

Ab alijs porta inter aggeres, sine auctore. Propè
enim sunt Aggeres Tarquinij, quadrata forma tumu-
lus: qui à Collina olim incipiens, ad usq; Esquilinam
pertinuit. Querquetulanam proximè Viminalem
fuisse, uidetur indicare Plinius lib. xvi. Hæc nunc in
uinetiis iacet clausa, ad quam per uiginti gradus a-
scendimus.

VI. Esquilina,

A' Prudentio Albana, à Procopio Prenestina, à
Fulvio & alijs recentioribus Tiburtina, quia ad ur-
bes illas, uis tamen distinctis, misit. A' bouis capite,
quod supra eam est, nunc Taurina: à templo subur-
bano, uulgò diui Laurentij. Antiquissimo nomine,
quod ad oppidum Metium prope Laniuum duceret,
Metia: id enim inde conijcio, quod idem de Metia scri-
bat Plautus, quod de Esquilina Horatius: nec dissen-
tiat ab utroq; Corn. Tacitus, qui libro secundo An-
naliū ait, sumptum more prisco extra Esquilinam
de nocentibus supplicium. Plautus in Casina:

42 GEORGII FABRICII

Illum & depol uidere ardente te extra portā Metiam
Credo ecastor uelle. Horatius v. Epod.

Post insepulta membra different lupi,
Et Esquilini alites.

In quem locum annotauit Porphyrio, in regione
Aggeris extra portam Esquilinam, solita fuisse pau-
perum corpora uel comburi, uel projici. Combusta
fuisse indicat Plautus, projecta Horatius. In porta Me-
tia fuit effigies capitis cornuti, ex ære facta, ut Vale-
rius Maximus: aptati eidem sunt ærei cardines, ut Lu-
cilius in periodis Ouidianis testatur. De utroque
ipse Ouid. ultimo Met.

Cornuaq; æratis miram referentia formam
Postibus insculpunt, longum mansura per æuum.
Loquitur autem de Cippo Genutio prætore, cui ea in
fronte cornua apparuerunt.

VII. Neuia,

A' Plinio Lauicana, à uetustioribus Rauduscula-
na: uel, ut opinantur nonnulli, Aesculana. hodie porta
Maior, ab ædificij magnificentia, propter duclum a-
qua Claudiæ, cuius ibi uestigia apparent.

VIII. Cœlimontana,

Aliquando Asinaria: nunc à templo, porta diu
Ioannis, uel porta Laterana. Per hanc Alarico duce
ingressi Gothi, urbem captam diripuerunt,

Innocentio primo pon-
tifice.

IX. Ga-

IX. Gabina,

Sub Cœliolo, nunc clausa: alias diui Methodij, modo corrupto nomine Gabiusa. Per hanc riuus Appia urbem influit.

X. Latina,

Quæ & Valeria, à uia: & Ferentina, ab oppido Hernicorum. De priore nomine incertum est: de altero suam coniecturam attulit Marlianus.

XI. Capena,

A' uia, interdum Appia: à templo olim, Camœna: à Tortellio & Merula Fōinalis, nūc diui Sebastiani. Celeberrima apud Poetas. Propertius lib. I I I I. Armaq; cùm tulero portæ uotiua Capenæ.

Iuuenalis Sat. I I I.

Substituit ad ueteres arcus, madidamq; Capenam.

Martialis lib. I I I I. Epigram.

Capena grandi porta quæ pluit gutta.

Per hanc Carolus v. Imp. est ingressus, uictor rediens è bello Africano.

XII. Trigemina,

Nunc Ostiensis, uel diui Pauli. Veteris Trigeminæ ad Tiberim in uineto quodam sunt uestigia. alium enim translata in locum à Claudio Imperatore fuit. Extra hanc tenues stipe petere solitos, significat Plinius libro XXX I I I, inquiens, Extra portam Trigeminā, unciaria stipe collata. & alludit eodem Plautus in Captiuis, apud quem sic loquitur parasitus:

Vel

*Vel extra portam ire Trigeminā ad sacculū licet:
Quod mihi ne eueniat, non nullum periculum est.*

XIII. Naialis,

*Trans Tiberim, quæ et Portuensis, et aliquando
diui Felicis: nūc porta Ripæ, uel Vinaria, quod extra
eam uina externa, maxime tamen Campana et Tu-
sca, uendantur.*

XIV. Aurelia,

*In Ianiculo monte, nunc diui Pancratij, aliquando
Traiana.*

XV. Septimia,

*In eodem monte. hæc itidem Fontinalis, et uulgo
sub Ianum. Per hanc ingressi Fronsbergio et Borbo-
nio ducibus Germani, Romam diripuerunt, Clemen-
te Septimo Etrusco Pontifice.*

DE VRBE LEONINA,

& eius portis.

*Planicies inter Tiberim et montem Vaticanum,
uulgo Regio burgi, seu Vaticanum suburbium: à Leo-
ne Quarto Pontifice, urbs Leonina, et noua Roma
appellata, quod eam partem aduersus Saracenos tūc
uniuersam Italiam ab utroq; mari infestantes, muni-
tam reddiderat, moenibusq; contra incursionses se-
pserat. Ea nunc quinque habet portas, quarum haec
sunt nomina:*

Posterula,

*Vel porta Turrianis, quæ ducebat ad scholam
Saxonum*

Saxonum & Langobardorum, prope Campum
Sanctum.

S. Spiritus,

Infra Ianiculum, eundo ad Septimiam, à templo
vicino nomen habens, circa quam olim Triumpha-
lis porta fuit.

Pertusa,

Vel diui Peregrini, in dorso Vaticani, non longe
stabulis Palatinis.

Viridaria,

Vel porta Iulia, subiecta palatio Pontificis: hæc
in campos dicit.

Subiecta,

Per quam apud molem Hadriani, nunc castellum
diui Angeli, in campos iter est.

D E P O R T I S, Q V A E I A M

non extant.

Legitur de alijs portis apud scriptores, quæ iam
nullæ amplius sunt: ut Vrbis Romuli antiquissimæ
quatuor. Prima Romana, quæ ab Ouidio porta Pala-
tij, à Varrone Mugonia, à Verrio Trigonia appellata.
Altera Pandana, quæ & Saturnia, & Romula, &
Libera. Tertia Carmentalis, à Carmenta Euandri ma-
tre fatidica: & à vicinia montis, Tarpeia: ab euentis
ob cæsos Fabios, scelerata: ab oppido, ad quod duce-
bat, Veientana: à nomine cuiusdam aurigæ (ut ex Pli-
nio coniici potest lib. viii.) aliquando Ratumena.

Quartam

Quartam addunt nonnulli, Janualem. Præter has autem etiam urbis & aliae inueniuntur, uel à statis sacrificijs dictæ, ut Piacularis, & Catularia, & Cementina, & Stercoraria: uel à deorum templis, ut Sangualis à Sango, Salutaris à Salute, Libitimensis à Libitima, Minutia à facello Minutij. De quibus malo allatas aliorum sententias sequi, quam contra aliquem contendere, aut nouam coniecturā sine auctoritate affingere.

DE VIIS INTRA VRBEM ET
extra mœnia: item de clivis in

Vrbe. Cap. V.

Maxima Senatus diligentia in vijs faciendis fuit. bonis enim Reip. temporibus id agebant principes Romani, non ut sua cupidè nimis augeret, sed ut honori publico, & ciuium commodis consulerent. Ac quod Demosthenes de Atheniensibus prædicat, Aristidem & Miltiadem, aliosque viros illustres, cum urbem publicè ita ornauerint, ut ad incrementi amplitudinem posteris uix reliquerint locum, priuatim ipsos nihil magnificenter habuisse, quam quemuis è modicis uicinis suis: idem de Romanis veteribus, suorum temporum reprehendens immodestiam, meritò iactitauit Horatius secundo Carminum,

Priuatus illis census erat breuis,

Commune magnum: nulla decempedis

Metata priuatis opacam

Porticus

Porticus excipiebat Arcton.
Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumptu iubentes, & deorum
Templa nouo decorare saxe.

E' talibus operibus laude dignis, & Reip. utilibus, fuit viarum magnificentia. Earum curandarum munus fuit censoribus à senatu commissum, quibus Augustus Cæsar viarum curatores addidit: qui, ut & Quatuorviri viarum tuendarum, in primis nominati fuerunt. id quod inscriptiones Tiburi, Formis, Allifis, item Vrbini, Romæ, Prenesti: & extra Italiam, Dacicæ, Gallicæ, Hispanicæ indicant. Viæ autem eiusmodi cum intra urbem, tum etiam extra fuerunt, & in prouincias ipsas commoda earum translata sunt. Etenim viæ Pompeiæ in Sicilia meminit Cæcero contra Verrem: viæ Domitiæ in Gallia, idem pro M. Fonteio: viæ Græcæ prope Baias, idem ad Marium, que alio nomine dicta Herculea: viæ Posthumæ in Insubria, Cornelius Tacitus: viæ Domitianæ in Campania, Statius Papinius. Nunc ad Romanas ue-
no, & primum ad urbanas.

V I A E V R B A N A E.

Sex. Pompeius, ne hoc ignoretur, annotauit, in via rum nominibus, substantium in sermone præponendum, ut dicatur, Via sacra, & via Noua: non Sacra via, aut noua via. Verum hæc communis est præcep-
tio,

ptio, ut dicatur, forum Cæsar is, theatrum Scauri, domus Pompeij: item mons Vaticanus, pons Sublicius, porta Metia, tribus Cornelii: ut id quod generis significationem habet, minus commune uerbum in sermone Romano usitate antecedat. Hoc licet à poetis raro, à Cicerone alijsq; non semper obseruetur, tamen plerunq; locum habet. Viæ interdum semitæ dicuntur, cùm angustæ sunt, ut alta semita: impropriè uero plateæ, ut ab Aelio Spartiano.

Via Sacra,

Inter urbanas celeberrima: incipit ab amphitheatre, et per uicinos hortos iuxta templum Pacis et forum Cæsar is rectâ tendit in Capitolium. In hac uia, Numæ regia fuit, ut ex Asconio constat.

Per uiam Sacram triumphantes Capitolium ascen debant. Propert. lib. II.

Acliaq; in Sacra currere rostra uia.

In eadem, ut fit, animi caussa homines ambulabant. Vnde Horatius in Sermonib.

Ibam fortè uia Sacra, sicut meus est mos.

Itē populo se ostentabant auræ popularis studiosi: ut de Mena, Pompeij Magni liberto, idē libro Epop. Vidēsne Sacram metiente te uiam,

Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora uertat hic et hic euntium

Liberrima indignatio?

Et de puella populo se præbente Propertius,

cui

Cui saepe immundo Sacra conteritur uia socco,

Nec sinit esse moram, si quis adire uelit.

Vitellius in Forum & Viam Sacram, tanquam celeberrima Vrbis loca, seminudus cum traheretur, famorosorum ac seruorum more per contumeliam il-
lusus & uexatus est.

In eadem uia propter frequentiam res uiles ueni-
bant, ut poma, flabella, tesserae, tali: testantibus Var-
rone, Quidio, Propertio. Sacrauienses, ut Suburen-
ses, qui ad uiam Sacram & Suburam habitabant, no-
minauit Festus.

Via noua,

A' Velabro, inter Capitolium & montem Palati-
num, ducens in forum. Ouid. vi, Fast.

Quà uia Romano nunc noua iuncta foro.

Ad hanc uiam in Velabro Accē sepulcrū con-
stituit Varro.

Via noua alia,

Prope Seueri Septizonium, declinans ab Appia,
Auentinum uersus, & rursus in eam sub thermis An-
tonianis incidens: qua pulchriorem inter plateas
Romanas nullam inuentam, scribit Spartianus.

Via lata,

A' macello coruorum, ad septa campi Martij ex-
tensa. Hæc uetus nomen retinet, & istis
temporibus Romæ est pul-
cherrima.

d Via

Via alta,

Inter Quirinalem & Viminalem, tendens ad portam Viminalem, lapide olim quadrato strata, & Alta semita dicta.

Via recta,

Ducens per longitudinem campi Martij. Seneca de morte Claudij: Trahit capite obuoluto, ne quis cum posset agnoscere, per campum Martium, & inter Tiberim & viam rectam descendit ad inferos. Hæc via prope Flaminiam fuit. Martialis lib. v iiii.

Dum repetit sera conductos nocte penates,

Lingonus à Recta Flaminiaq; recens.

Via fornicata,

Prope Flaminiam, ea parte qua steterunt Oviliid. Huius sepe mentionem facit Liuius.

Via Suburana,

A' foro Traiani, ad ædem nunc diuæ Agathæ.

Via piscinaria,

Inter Cœliolum & Auentinum, porrecta ad piscinas publicas: quæ quamuis tollerentur, nomen tamē non remansit.

Via triumphalis,

A' campo Vaticano continuabatur in Capitolium. Eius particula silicibus strata adhuc cernitur, inter templum S. Spiritus, & Tiberim.

Via Aelia,

Ab Aelio Hadriano facta, Triumphali contigua.

VIAE

VIAE EXTRA VRBEM.

Hæ uiae partim intra urbem initium habuerunt, ut Flaminia, Prenestina, Tiburtina, Lauicana, Campana, Gabina, Appia, Ardeatina, Aurelia: partim extra urbem incœperunt, ut reliquæ omnes. Nomina sortitæ sunt, una tantum à porta unde oriretur, ut Salaria: plures ab auctoribus, ut Flaminia, Aemilia, Cassia, Valeria, Numicia, Appia, Aurelia, Cornelia, Vitellia: pleræq; à ciuitatibus, ad quas erat deductæ. quædam Censorie dicebantur, à censoribus stratae: quædam consulares, à consulibus. Tam latè pleræq; fuerunt, ut bimos currius simul eentes caperent: tam longæ, ut prouinciarum terminos attingerent. Quædam duplices fuerunt sub uno nomine, ut duplex Claudia, duplex Aemilia, duplex Aurelia. Primum in urbe tantum silice sternebantur, extra uero glarea, ut è Tibullo & Plinio licet cognoscere: posterioribus temporibus omnes silicibus stratae sunt, una etiam molari, si credendum Suidæ est. Verum unde tanta lapidum copia aduicta sit, nondum me legere memini. In Campania duos montes uidi, ex quibus saxa eiusmodi excinduntur: unum prope Sueßam, alterum ad mare inter Puteolos & Neapolim. Silices lati sunt ternos quaternosue pedes, & reperi quaque uersus latos pedes quinos. Viarum nomina recensēbo secundum portas. Quod autem discrepant interdum scriptorum sententiæ, minimè mirandum est, si-

d 2 quidem

quidem non uno tempore sunt stratae: et una in alteram sepe exiguo, sepe longiore interualllo incidens, nomen alterius immutat. Viarum curator extra urbem, qui pro consule Cyprum obtinuit, fuisse legitur P. Paquiūs, in marmore Salonenſi in Dalmatia.

Via Flaminia.

Hec à Cn. Flaminio per Etruscos Aretium, ab Augusto Cæsare per Umbriam et Picenum, Ariminum usq; strata, longa ad x l miliaria Germanica. Claudianus ad Olibrium: Tempore nullo Cessant Flaminiae puluerulenta uiae. Martialis lib. x. Totaq; Flaminia Roma uidenda uia.

Huius inter Oriculum et Romam uestigia in ue
pretis uidimus. Crebra eius mentio apud Tacitū: et de eādem inscriptio Tarragonensis Hispaniae, quæ L.
Quirino, L. F. Quirina Rustico posita, in qua inter
cetera legitur,

CVRATOR. VIAE FLAMIN. LEGATO
LEG. XI. CLAVD. MYS. INFERIORIS,
CVRAT. VIAE TIBVR-
TIN.

Claudia,

Flaminiae iuncta, diuersa ab Appia, quæ nomen
idem habuit. Ouid. E. de Ponto:
Nec quos pomiferis positos in collibus hortos
Spectat, Flaminiae Claudia iuncta uiae.

Aemi-

Aemiliæ.

Aemiliæ duæ fuerunt. unam stravit Lepidus Boniam, & ex ea Aquileiam. Martialis libro III, al-

loquens librum suum,

Roman uade liber: si, ueneris undè, requiret,

Aemiliæ dicas de regione uiae.

Si quibus in terris, qua simus in urbe, rogabit:

Corneli referas me licet esse foro.

Idem de eadem libro VI. & Plinius lib. I. agens de mirifico portento agri Mutinensis. In eadem Fauentiam positam significat, lib. X i. x. Plinius iunior ad Pontium: Mihi nunciatum est, Cornutum Tertulum accepisse Aemiliæ uiae curam. Alteram Aemiliam stravit Scaurus, quæ per Pisæ, Lunæ, Sabbatios, Der-tonam usq; pertinuit.

Cassia,

Extra Flumentanam per Sutrium & Viterbium,
Vulsinios mittebat. Huius rudera quedam inter op-

pida nominata extant.

Cimina,

Fuit propinqua superiori, uel ab oppidi, uel à montis, uel à lacus nomine dicta. Huius mentio apud Victorem, & in marmore Auximi,

C. OPPIO C. F. VEL. SABINO

CVR. VIAR.

CLODIAE, ANNIAE, CASSIAE, CIMI-

d 3 NAE.

Clodia, quæ in hac inscriptione ponitur, eadem est quæ dicitur ab Ouidio Claudia. De Annia & tribus Traianis nihil certi habemus: reliquæ notæ sunt. Lan-
 binus Horatij interpres Numiciam scribit Miniciam,
 & eam confundit cum Cimina: cum Numicia extra
 portam Capenam sit, Cimina extra Flumentanam:
 illa dicit in Campaniam, hæc in Etruriam.

Amerina.

Hanc ex modo posita inscriptione fuisse cognoui-
 mus, & duxisse Ameriam.

Collatina,

Extra portam eiusdem nominis, ducēs Collatiam,
 post exiguum spaciū incidentis in Salariam.

Salaria,

A' porta Collina mittens in Sabinos, non magna
 (ut Strabo inquit) longitudinis. nomē à deportando
 sale adepta est. Martialis,
 Illic Flaminiae, Salariæq;
 Gestator patet effedo tacente.

Tacitus lib. X i X. Ut transuersis itineribus per
 agrum Sabinum, uia Salaria urbem introirent. &
 paulo pōst: Tertium agmen per Salariam Collinæ
 portæ propinquat. In hac uia ad quartum & deci-
 mā miliare, ut Vibius: uel ad undecimū, ut Luius,
 prope

prope Alliam flumen uictoria contra Romanos potiti sunt Galli. Allia autem flumen è montibus Crustumini p̄r alto desluens alueo, haud multò infra uiam Tiberi miscetur. Ad hanc uicā sita fuerunt Reate & Crustumium oppida, ut constat è Varrone de re Rustica. Inuenitur in monumentis Salaria uetus & nouus.

Numentana,

A' Viminali, uel (ut Strabo) à Collina inchoans, apud Eretum uicū in Salarium incidit. Quamobrem superiorem & hanc tanquam uicinas coniungunt, Suetonius in Nerone, & Eutropius, loquens de morte Caligulae. Numētanæ prope Vrbem extant adhuc uestigia. Quid. IIII. Fast.

Hac mihi Numento Romam cū luce redirem,
Obsticuit in media candida turba uia.

In monumentis dicitur uocali mutata Nomentana,
ut quod

C N. M V N A T I O M. F.

P A L. A V R E L I O B A S S O

eius curatori inscriptum est. Prisco nomine Ficulnen sis ab oppido Ficulnea, de quo Liuius & Sex. Pompeius. Hæc porta Pia hodie dicitur.

Esquilina.

Quæ nam hæc fuerit, à porta potest intelligi. A' poetis uiae sunt appellatae, uel ab imperitis, qui uera nomina ignorarunt: uel à negligentibus, qui non inquisierunt, in lutei fuerunt, in quos mitterent

d 4 carnafices

carnifices reorum corpora; ut Helenius annotat sita
pra illud Horatij:

Huc prius angustis eiecta cadauera cellis,
Conseruus uili portanda locauit in arca.

Eum locum cum campo Esquilino intra et extra
muros, purgauit Meccenas, sublatisq; ustrinis et se-
pulchretis urbis salubritati consuluit. Hoc pulchre
conuenit cum ijs, quæ de porta Metia suprà diximus.

Tiburtina,

Extra Esquilineam, Tibur mittens. Ab hac porta
multæ uiae incipientes, in diuersa porro loca diuidun-
tur. Horat. 1. Serm.

Cum Tiburte uia prætorem quinque sequuntur.
De eadem inscriptio suprà posita in uia Flaminia.

Albana.

Hec in Appiam incidit. Ouid. 1. de Ponto;

nec non Albana petentem
Appia feruenti ducit ab urbe rota.

In hac olim uia Iulio Proculo Romuli spectrum obie-
ctum est: et Seuerus iuxta hanc prædia habuit, ut
Ouidius significat.

Tusculana,

Hanc unà cum Albana instaurauit M. Messala,
quem laudibus celebrat lib. 1. Tibullus,
Nec taceam monumenta uiae, quæ Tuscula tellus,

Candidaq; antiquo detinet Alba lare.

Namq; opibus congesta tuis, hic glare dura

Sternitur.

Sternitur, hic apta iungitur arte silex.

In Tusculana patriam obfessurus castra posuit
Martius Coriolanus.

Prenestina.

Huius initium cœpit à Subura, cuius intra urbem
adhuc ex lapide quadrato supersunt uestigia, & in
frutetis extra urbem, à Tusculo Preneste euntibus. In
hac via Gabios sitos, constat è Dionysio & Strabo-
ne. Vnde ex eadem quæ dicta postea Gabina est, deduc-
tam esse colligimus.

Lauicana,

Inter Esquilinum & Cœlium, per Esquilinam (ut
Strabo inquit) portam exiens, uel (ut alij) per Neuiā,
deduxit ad Lauicorum oppidum. Sed & hoc & Tu-
sculum à dextra relinquens, ad Pictas & uiam Lati-
nam terminabatur.

Campana,

Extra Cœlimontanam, de qua mentio in marmo-
re Neapolitano, item in hoc Romano:

HVIC MONVMENTO ITVS ADI-
TVS AMBITVS DEBETVR EX
SENTENTIA EROTIS AVG. L. IV-
DICIS A' VIA CAMPANA PVBLICA.
& apud Suetonium in Cæsare Augusto.

Valeria,

A' Tiburtina capiens initium, in qua Valeria, Car-
seoli, & Alba oppida: de Latina declinavit per Sabi-

Gabina,

Hanc è Prenestina ductam suspicamur: alioquin Strabo lib. v. non idem dicit. Primum enim ait, Latinam inter Appiam & Valeriam positam, idq; rectè postea, inter Latinam & Valeriam, interiicit Prenestinam, & in Prenestina via Gabios sitos inquit.

Latina.

Hec per Ferentum, Frusinum, Fabrateriam oppida ad Casinum extensa, ubi in Appiam incidit. In Dacia hec legitur inscriptio,

L. ANNIO FABIANO
III. VIRO CAPITALI CURATORI
VIAE LATINAE, LEG. X. FRE-
TENSIS LEGATO.

Hæc via Martiali modò Latia, modò Ausonia,
libro i x.

simili uenerandus ab Hercule Cæsar,
Consecrat Ausonie maxima fana uiæ.

Ibidem:

Herculis in Magni uultus descendere Cæsar

Dignatus, Latiae dat noua templa uiæ.

Quæ Triuie nemorosa petit dum regna uiator,

Octauum domina marmor ab Urbe legit.

Cicero pro Cluentio, cauponem quendam de
via Latina nominat. Hannibal mouens è Campania.
ad

ad moenia Romana exercitum hac uia duxit, per agrum Allisanum Suessulanumq; ut Liuius: per Sidicinum Suessulanumq; ut Orosius. Propter tumulos ea uia una è celeberrimis, ut dicetur infra.

Appia,

A porta Capena, uel potius à Septizonio initium sumpsit, omnium maxima & laudatissima, ab Appio censore (ut Frontinus inquit) ad urbem Capuam munita. Sed uerius Tacitus, & auctor de Viris illustribus, qui Appium hanc uiam deduxisse Brundusium usq; affirmant. Certè Augusti temporibus eò pertinuit, si Horatio credimus: item Tiberij dominatu, si Straboni. & hoc ipsum sub Nerua potuit ignorare Frontinus: Longitudine circa sex & sexaginta milia Germanica (unumquodque autem V. M. pass. continet) est complexa. Quamobrem bene ad Pollium Statius,

quà limite noto

Appia longarum teritur regina uiarum.

De eadem loquitur Lucan. 3.

Et quà Pontinas uia diuidit uida paludes.

nam Appia inundationi ibidē patuisse, uerisimile est.

Hec prope Romanam deflectens, primum Bouillas: hinc inter Tusculum & Albam, per montes dedit Aritiam, Algidum, Pictas, Pandochiam: hinc ad maritima peruenit iuxta paludem Pontinam, tangens continuò Taracinā, Formias, Minturnas, Sinuefam:

et

& inde Capuam, Nolam, Sidicinum, Callateriam, Ca-
lydium, Beneuentum, Brundusium. Libo Drusus Scri-
bonius, coniurationis aduersus Tiberium reus, ali-
quando consultauit, an habiturus esset opes, quis via
Appiam Brundusium usq; argento operiret. Ab au-
toris nomine, dicta Appia: à gentis, Claudia: ab Im-
peratoris qui restituit, Traiana. Eius mensi partem
sumus à Monticella, Fundis, Itro, Formijs, ad x x. M.
pass. & iterum uidimus apud Capuam nouam: quo in
loco eam restituisse Antoninum Pium, inscriptio pon-
tis supra Vulturnum fluuium demonstrat. Strata la-
pidibus ingentibus, quos fortasse molares à magnitu-
dine Suidas dixit, non à similitudine. Sribit diuus
Paulinus, Melaniam quandam foeminae piam uiro-
rum nobilium comitatū deductam Nolam, gemente
atq; fulgente Appia. Idem ad Martinianum:

Pergere incœptat uiam,

Quà sternit aggerem silex,

MunitoR Appius cui nomen dedit.

Dee Appiades ab Ouidio uocantur, quæ via Appia,
uel ductu aquæ Appiæ colebantur.

Numicia,

Appiæ uicina, testimonio Horatij libro 1. Epist.
Brundusium Numici melius uia ducat, an Appi. Cic.

ad Atticum, Cohortes sex quæ Albæ fuissent,

ad Curtium Numicia tran-

sisse.

Ardea-

Ardeatina,

Ex Auentino, iuxta Antonini thermas, strata Ar-deam.

Laurentina,

Ex eodem monte, Laurentum deducta. Ouidius
II. Fastrorum,

Est uia, quæ populum Laurentes ducit in agros.

Inter Ardeatinam & Ostiensem, Gellius Lauren-tinam ponit: & Laurentinam atq; Ostiensem tanquā propinquas inter se, coniungit Plinius iunior, in epi-stola ad Gallum.

Ostiensis,

Quæ ad Ostiam mitteret. De hac inscriptio Near-politana,

M. BASSAE O M. F. PAL.

AXIO

PATR. COL. CVR. R. P. IIVIR. MV-NIF. PROC. AVG. VIAE OST.

ET CAMP.

Hæc exigua spacio fuit.

Portuensis,

Quæ ultra flumen ad portum Ostiensem, totius orbis amplissimum ducebat. In hac uia fuit Sex. Phi-lippi prædium, de quo infrà de Tiberi ex antiquo co-dice, & in uita Simplicij et Faustini Mar-tyrum fit mentio.

Aurelia,

Aurelia,

Maritima Tusciae ora, per agros silvasq; Pisae extensa. Hec et Consularis dicta fuit, et ab instauratore Traiana. Inuenitur Aurelia uetus et noua: altera fortasse ob auctorem, altera propter reparatorem. Tiburi in epigrammate C. Popili inter cetera sic legitur,

CVRATORI VIAR. AVRELIAE VETERIS ET NOVAE CORNELIAE
ET TRIVMPHALIS.

Cicero xii. Philippica: Tres uiae sunt ad Mutinam: à supero mari Flaminia, ab infero Aurelia, media Cassia. Thermae Stygianae, quæ nunc balnea Cenctana, in uia hac fuisse aiunt.

Cornelia,

Da hac in Tiburtina inscriptione, et in Romana domus Cæsiae in utraq; hæc uerba leguntur,

CVRATORI VIARVM
AVRELIAE CORNELIAE
TRIVMPHALIS.

Ex quibus coniicio, inter Aureliam et Triumphalem interiectam fuisse.

Triumphalis,

Hec intra urbem initium habuit, de qua suprà dictum est.

Vitellia,

Vitellia,

A monte Ianiculo ad mare usq; munita, auctore
Suetonio.

Curatores viarum uectigalia certis hominibus lo-
cabant: que qui redimerent, mancipes dicti sunt. Un-
de mancipum fraude, ex magistratum incuria uiae
sepe interruptae, et imperiæ factæ sunt: de quare
conqueritur Tacitus. De eiusmodi mancipe inscrip-
tio Romæ, in domo Cardinalis Carpentis:

C N. CORNELIO

C N. F. SAB.

M V S A E O

MANCIPI VIAE APPIAE.

Viarum munitione ac restitutio maximæ curæ fuit
C. Gracchus, ut Plutarchus: M. Agrippæ, ut Dio: item
ex Imperatoribus Tiberio, ut Tacitus scribit: et Ve-
spasiano, ut Sex. Aurelius, probatq; marmor uetus
Romanum, quod alij adducunt.

Post hos Traiano, à quo multæ uiae nomen abolito
pristino acceperunt, ut Appia, et Aurelia: et trium
Traianarū suprà est facta mentio. Ad vias prope ur-
bem ædificata fuerūt templa, domus, tabernæ, arcus,
hippodromi, prædia, horti, et (ut suo loco dicemus)
sepulchra, tanta frequentia atq; splendore, ut extera
rum gentium legati per suburbana euntes, in ipsa Ur-
be se uersari crederent. Ad easdem, ut diximus, clara
oppida fuerunt. Observatione dignum est, vias anti-
quiores

64. GEORGII FABRICII

quiores & maiores, ferè nominatas à scriptoribus, nam recentiores & minorum oppidorum sub illis intelliguntur: ut Cimina & Amerina, sub Cassia: sub Salaria, quæ duxit Numentum: sub Appia, quæ à Numicio appellata est, item quæ à Tusculo atq; Alba uribus dicta. Eodem modo sub Prenestina comprehenditur Gabina: sub Latina, quæ dicta est Valeria. Antequam à iuis abeamus, cliui exponendi sunt, in auctoribus celebres. Nam & cliui iuæ sunt, hoc nomen à collium altitudine consecuti.

CLIVI.

Capitolinus,

Qui è foro Romano, à Saturni templo, iuxta Concordie & Iouis Tonantis, duxit in Capitolium: ut è Seruio colligitur. Hunc puto à Varrone de lingua Latina, dictum Clivum ueterem: & quia sacrificaturi per eum ascenderent triumphantes, ab Horatio Sacrum, lib. IIII. Carm.

trahet feroceſ

Per Sacrum clivum, merita decorus

Fronde, Sicambros.

In eadem sententia est Helenius interpres. Cicero ad Att. Quem ego in cliuo Capitolino te signifero ac principe colloquaram.

Publicus,

Qui è Velabro & foro Boario in arcem deduxit,
secundum

secundum eundem Varronem propinquus superiori,
sed ex altera montis parte fuit.

Palatinus,

Ab æde Vestæ tendens in Palatium : hunc quoqz
sacrum nominauit Martialis lib. I.

Inde sacro ueneranda petes Palatia cliuo.

Scauri,

Qui à Circo in eundem montem tetendit, adeptus
nomen ab auctore Scauro.

Suburanus,

Quo è Subura in Esquilinum itur. Mart. lib. v.

Alta Suburani uincenda est semita cliui.

Virbij,

Hunc fuisse uico Cyprio propinquum, quidam tra-
dere non uerentur. Quod si auctorem habent, tum è
Carinis duxit in Esquilinum, iuxta templum diui Pe-
tri, cognominati in uinculis. Apud Persium ultima
Satyra,

accedo Bouillas,

Cliuumqz ad Virbi.

Id intelligit rectè uetus interpres de Aricia oppi-
do, in colle sito. In Esquilinum è Carinis cliuus qui-
dem fuit: sed nomen antiquum, quod ego sciam, non
annotatum est.

Victoriæ,

In Palatino, Amphitheatrum uersus,

Martis,

De quo nihil extat præter inscriptionem, quæ in-
uenta iuxta viam Salariam est:

S. P. Q. R.

CLIVVM MARTIS PER PV-
BLICA IN PLANICIE M RE-
DIGEND. CVRAVIT.

Fuerunt in urbe alijs montibus cliui plures, et ut
uerisimile est, plures in unum montem deducentes: ut
in Capitolinum, dictus Capitolinus & Publicus: in
Palatinum, Palatinus & Scauri: in Esquilinum, Subu-
ranus & Virbius: qui fortasse nomine corrupto Ur-
bicuſ à recentioribus appellatur: è ueteribus quid
plures non inuenimus, contenti eo quod præsens est,
regiones adeamus. Cliuus sacer aliis duxit in Capi-
tolinum, aliis in Palatinum. In uno cliuo sudare,
hoc est, pari laborare difficultate, proverbio simile
apud Ouidium.

DE REGIONIBVS ET
tribubus. Cap.VI.

VRbs Roma in regiones quatuordecim diuisa
fuit, quod Plinius scribit, & his uerbis Tac-
tius, de incendio loquens Neroniano: In regio-
nes quatuordecim Roma diuiditur, quarū quatuor
integræ manebant, tres solotenus deiecte: septem re-
liquis pauca tectorum uestigia supererant, lacera &
semiuista. Testatur idem antiquus lapis in Capitolio
ante

ante domum Triumvirum, quos nunc Conservatores nominant: eius monumenti finis est:

M A G I S T R I V I C O R V M V R B I S
R E G I O N V M X I I I .

De regionibus extat libellus Publij Victoris, qui hec imponit illis nomina: porta Capena, Coelimonium, Isis & Sarapis, Via sacra, Esquilina, Alta semita (cuius & Suetonius mentionem facit in Domitiano) Via lata, Forum Romanum, Circus Flaminius, Palatium (hoc quartam regionem nominat Varro) Circus Maximus, Piscina publica, Auentinus, Transfiberina. Regionibus præfuerunt uicorum curatores, pretores, & tribuni plebis. Spacia & terminos nem ex antiquarijs Romanis, in tanta loci opportunitate, & cæterorum adiumentorum copia adhuc inuestigauit. Augustus ad custodiam Vrbis, propter tumultus subitos, aut nocturna incendia, septem Vigilum cohortes ex libertinis conscripsit, eisq; regionem Transfiberinam habitandam concessit. ijs qui præerat, Prefectus uigilum, aut Vigilibus præpositus (ut apud Tacitum) dicebatur. Ex quatuordecim regionibus prima, duodecima, & tertiadecima, Gothicō incendio ita consumptæ sunt, ut neq; tunc, neque postea, unquam restitui potuerint: aucto Pomponius Letus. Regiones hodie (ut recentiora cum antiquis coniungam) totidem numero sunt, sed & nominibus & distributione diuersæ: Regio montium, Triuij, Columnæ,

lumne, Campi Martij, Pontis, Parionis, Harenult,
Eustachij, Pineæ, Angeli, Campitelli, Ripæ, Transfibe-
rina, Burgi. Regiones ipsæ in uicos, quemadmodum
tribus in Curias, diuiduntur.

Tribus Vrbis antiquæ fuerunt quinq; et trigintæ:
ut ex actionibus Ciceronis contra Verrem et Rul-
lum, et ex primo libro Appiani de Bellis ciuilibus, et
ex Valerio Maximo (qui excepta Metia, quatuor et
triginta tribus inter ærarios relatas à Salinatore scri-
bit) item alijs auctoriis Latinis et Græcis, clarum
est. M. Varro de tribubus libros scripsit: et singulas
singulis satyris lacerauit Lucilius, de quo Persius,
secuit Lucilius urbem.

et apertius Horatius in Sermonib.

Primores populi arripuit, populumq; tributim.

Asconius in secundam Verrinam, tribus impro-
priè Curias: item Varro libro IIII de Lingua latina,
non rectè regiones nuncupat: idem tamen paulò post
ipse se corrigit. De tribubus, unde nomina habeant,
et quibus temporibus auctæ ad hanc multitudinem
peruenerint, dicere hoc loco non est necesse. De prio-
re qui uolet cognoscere, legat Sex. Pompeium: de po-
steriore, T. Liuium. quanquā nec Liuius, nec Florus,
nec Valerius planè inter se consentiunt: et Varronis
de Tribubus libri, qui earum initia et incrementa
continuerunt, desiderantur. Tribus ratione triplici
fuerunt distinctæ: in urbanas, et suburbanas, que fue-

runt libertinorum: et in rusticanae, que ingenuoru.
Urbanae ex sententia Varronis et Plini quatuor, Su-
burana, Palatina, Esquilina, Collina. Suburbana una
tantum, Romelia. Rusticane triginta,

Aemilia	Pontina
Aniensis	Popilia
Claudia	Publicia
Cornelia	Pupinia
Crustumina	Quirina
Fabia	Sabatina
Falerina	Scaptia
Galeria	Sergia
Lemonia	Stellatina
Metia	Terentina
Narniensis	Tromentina
Ocriculana	Veientana
Oufentina	Velina
Papiria	Veturia
Pollia	Volitina.

Harum nomina eruditè collegit Paulus Manu-
tius, in Scholijs que in Ciceronis epistolas edidit, ap-
positis qui de ipsis meminerunt, scriptoribus: nobis
nullius metio crebrius occurrit, quam Palatinæ. Pro-
pter antiquitatis studiosos omittendum non est, tri-
bus in scribendo tantum literis prioribus notatas
suisse: aliter enim raro inuenitur. Alique tribus ua-
rie scribi sunt solite, ut Crustumina Clustumina, Pa-

70 GEORGII FABRICII

latina Palatina, Aemilia Aemilia, Suburana Sucura
na, Pontina Pomptina & Pometina. De Sucurana
propter mutatam literam, Varro & Quintilianus.
que mutatio est in marmore Romano:

M. CAECILIO SP. F. SVC.

RVFO

SOLIARIO AB LVCO SEMELES.

Item in altero:

T. ATTIO T. F. SVC.

VITALIANO.

Suc.pro Suburana: eadem quoq; unica litera r
Scriptam, ex Iunio & Varrone, & epigrammatis an
tiquis cognoscitur. Aniensis, in inscriptione Floren
tina A R N. id est, Arniensis: sed Aniensis ab Aniene,
Arniensis ab Arno fluuiio, uidetur diuersa ab altera.
Publicia, in marmoribus veronensibus P O B. id est,
Publicia. Ita Pupinia & Popinia. Ufentina, in Medio
Ianenibus O V F. id est, Oufentina: nec aliter apud
Sex. Pompeium. Veturia, in inscriptionibus Germa
nicis, Vuormacie, Viennæ, Cerciaci, V O T. id est,
Voturia: cuius mutationis in eo nomine est apud So
sipatrum mentio. Veientana, Veientina: item Voliti
na, in marmore Reatino & Lugdunense, Voltinia.
De Sapinia, quam aliqui ex Liuio (si correctus liber
est) addunt, nihil habeo dicere: sicuti & de Menenia,
apud Ciceronem in epistola ad Crassipedem: item de
Camilla, Flavia, Ulphia, quas in antiquis marmoribus
reperi.

reperi. Videligitur à posterioribus plures sunt adiecte, quod ego sine auctoritate persuadere mihi non possum: uel ex illis aliquæ diuersis nominibus appellatæ: id quod factum est aut à Censoribus, qui populi partes in tribus describebant, & (ut Sex. Pompeius inquit) uni tribui alios diuersarum ciuitatum sæpe ascribebant: aut, quod uero similius est, ab Imperatoribus, qui tribus ampliabant: ut à gente Domitiani Flavia, & Traiani Vlpia fuerit dicta. Traianus quidem certè tribus auxit, & commoda earum (ut marmor Romanum loquitur) etiam locorum adiectione ampliavit.

Ciuium in tribus distributorum nomina Elephan-
timis, hoc est prægrandibus libris conscripta, asser-
uabantur primùm in ærario Saturni: deinde in biblio
thecca Vlpia. Ne quid autē temerè affirmasse uidetur,
res ipsa postulat, ut inscriptiones, undè ignotæ illæ
tribus sumptæ sint, ascribam, si quis ad inuestigandis
diligentius fortè excitari queat.

Menenia, de qua Cicero.

Allifis.

M. GRANIO M. F.

MEN. CORDO. &c.

Nucerie.

P. AIO. P. F. MEN.

EX TESTAMENTO.

6 4 Camilla,

72 GEORGII FABRICII

Camilla, Romæ.

TI. CLAVDIO TI. F. CAMIL.

SOTERI CHO.

VIXIT ANNIS DVOBVS.

Ibidem.

Q. MANLIUS Q. F. CAM.

SECIVS

ALBA POMPEIA VETER.

Flauia, Romæ.

C. VALERIUS C. F.

FLAVIA SPECTATVS

SISCLA MIL. COH. VIII. PR.

Vlpia, Rome.

C. GALLONIUS C. F.

VLP. MARITIMVS.

Restat adhuc alia fortasse Horatia, quæ his significatur literis H O R. & legitur in inscriptione Neapolitana, Materensi, Spoletana, Romanis duabus. Alijs relinquo & occasionem inuestigandi, & explicandi hæc exactius materiam. Docemur autem ex his inscriptionibus, initio positum fuisse prænomen aut nomen proprium, proximè familiæ, tum patris, deinceps tribus, ad extremum cognomen. Ita in ix. Philippica Ciceronis, Seruius Sulpitius Quinti filius Lemonia Rufus. Item pro Quintio, L. Albius Sexti filius Quirma. ubi cognomen, quod fortasse non fuit, permisum est. In oratione, de Novo agendi genere, seu prima

prima actione in Verrem, inquit idem: Inuentum es-
se fortem amicum ex eadem familia, Q. Verrem Ro-
milia. quo in loco & nomen patris, & cognomen
quoq; cōtempti hominis præteriūt: tribum, cūm sub-
urbana esset, collocauit. Tribus appellationem abla-
tivo casu ponebant, sub intellecta præpositione: quod
Asconius in Verrinas, & Seruius in tertium, & in
decimum Aeneidos, annotauerunt.

D E F O R I S , A D S P L E N D O-
rem Vrbis, & hominum necessi-
tatem factis. Cap. VII.

Fora Romana distinguemus primum in ea, quæ
ad splendorē Vrbis facta sunt, & in quibus ho-
minum conuentus fierent, uel negotiorum ci-
uilium, uel delectationis caussa. Deinde in illa, quæ ad
communes populi usus parata, negotiantibus patē-
rent, quibus propter necessitatem carere nulla ciui-
tas potest.

D E F O R I S P R I M I G E N E R I S .

Romanum.

Hoc forum fuisse finum urbis medium, ab Hege-
sippo dicitur. Incipit à Capitolij radicibus, ubi nunc
Septimij arcus est: & secundum longitudinem ad di-
uam Mariam nouam, ubi Titi arcus, protenditur: se-
cundum latitudinem à Palatini radicibus ad uiam Sa-
crarum, Saturni cēdem. Varijs nominibus appellatum
fuit. Primum simplex nomen fori, sine alia adiectio-
ne,

ne, Romanū significat. Horat. in Serm.

in medio qui

Scripta foro recitent, sunt multi. Ouid. de Ponto:

Te modò Campus habet, dēsa modò porticus umbra:

Nunc, in quo ponis tempora rara, Forum.

Per campū, Martius: per porticum umbra densa
seu umbrosam, Pompeia: per forum, Romanum, in
his uersibus intelligitur. Romanum dictum, à digni-
tate urbis, quòd præ cæteris esset ornatiſſimum, pro-
pter ædificia: & frequentiſſimum, propter iudicidio.
Propert. lib. IIII.

Atq; ubi nunc terris dicuntur iura subactis,

Stabant Romano pila Sabina foro.

Dictum etiam forum Latium. Ouid. 4. Fast.

Cuius in ingenio est patriæ facundia linguae,

Qua prior in Latio non fuit ulla foro.

Præterea forum magnum, à Victore, & Ouidio
III. Fast. Et tenet in magno templa dicata foro.

Ideo autem magnum, quia fuit quasi mundi thea-
trum, ut ait Paulinus Nolanus. Ad extremum, Forum
uetus, in uita M. Antonini apud Herodianum. Hoc
Plautus in tres partes diuidit, & uaria in ijs hominū
studia describit in Curculione:

In foro infimo boni homines atq; dites ambulant.

In medio propter Canalem, ibi ostentatores meri,

Confidentes, garruliq; & maleuoli. Supra lacum,

Qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam,

Et qui

Et qui ipsi sat habent, quod ipsis posse necere dicier.

*Per lacum, significat Curtiu, quem describit vi.
Fast. Ouidius. Circa Forum undequaque fuerunt tabernae, per pilas distinctae, quae nomen habuerunt aut a mercibus ibi expositis, ut taberna Argentaria et Margaritaria apud Victorem, de quibus idem Ouidius:*

Quilibet argentum prima de fronte Tabernæ

Tollat, & ad gemmas quilibet alter eat.

Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos.

aut denique a positu atque numero. Catullus,

Tu otaberna, uosque contubernales

A' pileatis nona fratribus pila.

Id est, nona taberna, uel ab Horatiis fratribus, qui secundum Victorem, ibi tropæum habuerunt: uel a templo Castoris & Pollucis, secundum recentem interpretationem: qui a pilis, hoc est hastis, pileati fratres, quia bellatores fuerunt, dicuntur. Ibidem stationes erant bibliopolarum, & (ut ait Helenius) armaria libros uendentium. Horat. i. Serm.

Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos.

Ad easdem pilas poetæ affixerunt sua epigrammata: quod ex ipsisdem Horatij uerbis ostenditur. Versabantur in Foro non solum oratores, sed etiam rabuli. unde de maledico Ouidius:

Iactat & in toto uerba canina Foro.

Versabantur sed circa uesteram diuinitates, quos ob uitatem precij Gellius aeruscatores. Horatius:

Vespertini-

Vespertinumq; pererro

Sæpe forum, assisto diuinis.
eiusmodi uidelicet hominibus, qui diuimant & conie-
stant. In Foro itidem Janus Medius, celebris merca-
torum locus, in quo de querenda, ut ait Cicero, de
collocanda pecunia, etiam de utenda agerent. Eius
Janus statuas fuisse duas ait P. Victor: tres fuisse, unde
Janus dictus Medius, affirmat Helenius. Iuxta erat
Martyæ excoriati statua, qua iudices admoneretur,
ne deos periurio aut superbia offenderent: ad eam e-
nim litigantes conueniebant. Horat. i. Serm.

Non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit manè, obeundus Marsya.

Seneca vi de Beneficijs: Forum ipsum ac Rostra,
ex quibus pater legem de adulterijs tulerat, filiae in
stupra placuisse, cotidianum ad Marsyam cōcursum.
de quare item Plinius lib. xxi. cap. iii. Hæc pro-
pter locum Plauti attuli. In liberis Græciæ ciuitati-
bus, ita Marsyæ statua olim in foro collocabatur, ut
nunc Rolandi in magna Germania, & præcipue in
Saxoniam: quæ signum est libertatis. Cinna consul Ro-
manus octo seruorum millia per suos milites in foro
Romano interfecit, non procul à Marsya. Eregione
Marsyæ alijs locus fuit, Libonis seu Scribonij (ut in
quibusdam nummis) Puteal: ibidem Prætor causas
audiebat. unde in Sermonib. Horatius,
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.

Erat

Erat id tribunal in parte Fori inter porticum Iuliā & arcum Fabianum, ut Persij interpres uetus. Igitur quemadmodum in Foro oratores, ita ad Puteal causidici agebant: quorum munus cum plenum esset laborum, & egeret curae, Horatius lepidè arcens inde imitatores Cratini, uimosos uidelicet homines, ait in Epist.

Forum, Putealq; Libonis
Mandabo siccis, id est, sobrijs & laboriosis.
Conueniebat ibidem fœneratores, qui Prætorum fatigabant subsellia. Persius Sat. 1111.

Si Puteal multo cautus uibice flagellas. Ouid.
Si Puteal lanosq; times, celeresq; Calendas.
Fuit Athenis forum quoque iudicarium cū φρέστῃ.
Puteal unde nominatum, Halicarnassæus & Cicero
De diuinatione uidentur indicare.

Sallustij,

In mōte Quirinali, quo in loco nūc ædes diuæ Sæfannæ. Hoc forum Sallustius post præturam Africam emit, unà cum hortis, qui et nunc Sallustiani appellantur.

Cæsaris,

Post templum Pacis & Faustine, iuxta viam sacram ædificatum à Cæsare de Gallicis manubijs, hoc tempore est in hortos mutatum. Aliquando, forum Pacis à templo uicino. Situm eius indicat Ouidius III. Trist.

Hæc

Hæc sunt foræ Cæsaris, inquit,

Hæc est à sacris quæ via nomen habet.

Hoc restituit Domitianus, & nominauit Palladium. Martialis lib. i.

Limina post Pacis, Palladiumq; forum.

Fuerunt in eodem, ut in Romano tabernæ, testante eodem Martiale:

Contra Cæsaris est forum taberna.

In eo sunt occisi Stilico & Eucherius eius filius, qui imperium affectabant.

Augusti,

Superiori uicinum, turrim Comitum uersus: & hoc in hortos nunc mutatum. Templo Martis Ultoris, & colosso Augusti conspicuum. De templo Ouid. v. Fast. loquitur,

Templaq; in Augusto conficienda foro.

Idem 1111. De Ponto:

Non est Augusto iunctior ulla foro.

De utroq; Martialis lib. viii.

Foroq; triplici sparsus ante equos omnes,

Audemq; Martis, & colosson Augusti.

Spacio modicum fuit, quia noluit aut alienas domos violenter inuadere, aut publica ædificia ignomiosè euertere. Vnde poeta, quisquis ille est, ad Luiam Augusti coniugem,

Nec uires errasse tuas campoq; foroq;.

In suo foro Augustus, cum Tiberis Circum inundauit,

dauit, decursus & uenationes fieri mandauit. Hoc forū inter Vrbis miracula refertur à Plinio. Restitutum ab Hadriano est, teste Spartiano. Latini scriptores cùm de tribus foris loquuntur, Romanum, Cæsarīs, & Augusti intelligunt: quod interpretes raro obseruarunt. Seneca De ira: Adijce nunc publica periuaria gentiū, circumscriptiones, fraudes, inficiationes, quibus tr̄ma non sufficiunt forā. Martialis in Epigr. Caſſas, inquis, agam Cicerone disertius ipſo,

Atq; erit in triplici par mihi nemo foro.
Statius in Siluis,

Nec saltē tua dicta continentem,
Quæ trino iuuenis foro tonabas.

Ouidius III. Trist.

Scena uiget, studijsq; fauor distantibus ardet,
Cumq; tribus resonant terna theatra foris.

Fora quæ fint, nomina uimus. Theatra sunt, Pō-
peij, Marcelli, Statilij: singulorum adhuc uestigia ex-
tant, ut infra dicetur.

Neruæ,

Post templum diui Hadriani, quod templum inde
à tribus foris dictū est, hoc ad Quirinalem usq; mon-
tem, parte eius aliqua complanata, pertinuit. Transi-
toriū dictum, quod inde in tria forā trāſitus patēret.
Martialis lib. x.

Nec illi

Sunt triplices thermæ, nec forā iuncta quater.

Per thermas triplices, Agrippæ, Neronis & Titi
intelligit:

intelligit: per quatuor fora, Romanum, Cæsaris, Au-
gusti, Nerue. Hoc etiam restituit Domitianus, ut est
apud Suetonium. In eodem, Turinum fumi uendito-
rem Seuerus Imp. sumo necauit.

Traiani,

Inter Capitolinum & Quirinalem, locus antea
montosus fuit: sed quanta altitudo columnæ est, tanta
montem perfodit, & in planum redegit. Iam occupa-
tur ædificijs, & operibus Giganteis comparatur à
Marcellino. In huius medio pulcherrima columnæ
Cochlis, è saxo solido fundata, & compacta sine ce-
mentis & calce, ita ut non facta aut artificiosa, sed na-
turalis uideatur. Alta est pedes CXXVIII, ut Mar-
lianus: uel pedes CXL, ut Eutropius, quem sequitur
Platina. Sed alter à columnæ, alter à basi initium men-
suræ sumpfit. Gradus habet CLXXXVII. fenestellæ
XLIII. latitudine palmi et dimidijs intra ædificium,
que in ualde angustum contrahuntur, ut foris acce-
ptum lumen intus diffundant. Columna ipsa Pario
marmore incrustata, in qua res gestæ Traiani, et præ-
cipue bellum Dacicum est expressum. Cernere in ea
est formas munitionum, propugnaculorum, pontiū,
nauium: item uaria militum opera lignantium, ædifi-
cantium, castrametantium, fossas agentium, equos
adaquantum, trophæa ferentium, in triumpho cune-
tium: item formas thoracum, galearum, clypearum,
scutorum, zonarum, litiuorum, pugionum, pilorum,
gladio-

gladiorum, pharetrarum, aliorumq; armorum. Ab ea parte, in qua inscriptio est, Victoriae sunt alatae, cū duabus aquilis. In hoc foro poetæ Ausonijs statua locata fuit, de qua Sidonius Apollinaris:

Plausores cui fulgidam Quirites,

Et carus popularitate princeps,

Traiano statuam foro locarunt.

Item statua ænea ipsius Sidonij, de qua ipse scribit:

Quod legimus medio conspicimurq; foro.

Statua præterea Victorini Rhetoris. Idem forum dicatum erat poetis scripta sua recitantibus. Venant.

Fortunatus libro IIII.

Vix modò tam nitido speciosa poemata cultu,

Audit Traiano Roma uerenda foro.

Idem indicat, ueteres ibidem poetas esse recitatos, libro VII.

Sit tibi fortè fuit bene notus Homerus Athenis,

Aut Maro, Traiano lectus in Vrbe foro.

In eodem foro M. Antoninus proponi edictū mandauit, in quo Christianos pœnarum crudelitate exemit, eosq; uocari in ius propter religionē prohibuit: delatorem uero iporum cremari uiuum præcepit.

DE FORIS SECUNDI

generis.

Boarium,

In Velabro, inter Palatinum montem, Scholam Græcam, & Ianum quadrifrontem. Ovid. I. Fast.

f hic

32 GEORGII FABRICII

Hic ubi pars Vrbis de boue nomen habet. & vi.
Area quæ posito de boue nomen habet.

In eo templum nunc est diui Georgij, corrupto
nomine, ad Vulum aureū: item Arcus boarius, in quo
cernuntur taurorum immolationes, & victimarij sa-
crificuli cum instrumentis, malleo, cultro, securi, a-
beno, capide, pateris, flagello, candelabro, linteis, &
quibusdam alijs ad sacrificia pertinentibus.

Holitorium.

Inter montem Capitolinum & theatrum Marcel-
li: nunc platea Montanara. In hoc foro locutum olim
infantem semestrē, scribit Liuius: in Boario Valerius.

Suarium,

Ad radices Quirinalis, prope cliuum qui dicit
ad Caballos marmoreos. De eo foro cognominatum
templum diui Nicolai de Porcilibus.

Piscarium,

Proxime ædem diui Angeli in piscina, ubi olim
Mercurij porticus stetit. Vetus forum piscarium inter
templa nunc diuæ Mariæ in porticu, & diuæ Marie
Aegyptiacæ. Plautus in Curculione,
Symbolorum collocatores apud forum piscarium.

Pistorium,

Vnum, inter Capitolium & Palatium, iuxta ædē
Vestæ: alterum, in Auentino. Hodie tria sunt: unum
prope diuam Mariam rotundam, alterum in uico Iu-
dæorum, tertium apud diuum Laurentiū in Damaso-
Cupe-

Cupediniis,

In quo esculenta & poculenta deliciora uende
rentur: alij in Cœlio, alij in Esquilino statuerunt, eo
in loco, in quo olim Numerius Equitius Cupes habi-
tarit. nam ante illum, ad Corneta appellatum fuit:
utriusq; rei testis Varro. Vetus nomen mutauit Aemili
& Fuluio Cens. ut Festus & Plutarchus testatur.

Suburanum,

In quo res ad uiictum necessarie, à rusticis impor-
tatae uenderentur. Martialis lib. vii.

Quidquid uillicus Umber, aut colonus,
Aut rus marmore tertio notatum,
Aut Tusci tibi, Tusculiq; mittunt.
Id tota mihi nascitur Subura.

Hunc locum urbis habitauerunt, qui mercede in-
honestâ uiuerent, tortores, lenones, tonsores, meretri-
ces. Vnde de impudica canit poeta uetus:
Nota Suburanas inter Theletusa puellas,

Vtputa de quæstu libera facta suo. Et magistram
Suburanam Martialis lenam nominat: nec caret to-
tus locus ille Satyricorum reprehensione. Horat. ad
Candidam lib. Epod.

Senem (quod omnes uideant) adulterum
Latrent Suburanae canes.

Persius cum excessisset ex ephebis, nec metus aut ma-
gister eius libertati obstarent, ita canit Sat. v.

Cum blandi comites, totaq; impunè Subura

34 GEORGII FABRICII

Permisit sparsisse oculos iam candidus umbo.
Eadem ratione, uigilantis furtæ Suburæ, lib. IIII.
Propertius dixit.

Agonium,

Olim campus Agonium, nunc commune forum est
omnium mercium.

Præter hæc, fori Aurelij facit mentionem Cicero,
Archimonij Victor, Esquilini Appianus, Ceditij Fe-
stus, Argentarij Vitruvius, lugarij, nescio quo auto-
re, recentiores.

DE CAMPIS. CAP. VIII.

Campi in Vrbe fuerunt planicies uacuae ab edi-
ficijs, qui aut spectaculorum caufa habeban-
tur, certorumq; conuentuum, aut usibus ci-
uium necessarijs addicti erant. Persequemur tantum
eos qui in Vrbe fuerunt. nam campum Horatiorum,
de quo Martialis: item Ridiculi, de quo Plinius, extra
Capenam portam: utrumque prudens omitto. ut &
urbanos hos, Vulcani, de quo Festus: & Iouis, de quo
Spartianus: & Licinij, de quo Persius. nec Sceleratu-
ponam, quem describit Plutarchus, quoniam suppli-
cij locus fuit.

Campus Martius.

Hic campus à Prudentio Clemente dictus Romu-
leus, & à uicinitate fluuij, cui à septentrione adiacet,
etiam Tiberinus: fuit ager Tarquinij, post eius exi-
lum dicatus Marti. hunc plenissime describit lib. v.
Strabo.

Strabo. Quamuis autē Arrianus Nicomediensis multos enumerat celebres campos, fama tamen omnes uincit Tiberinus. Incepit ab eo loco, ubi nunc diuus Laurentius in Lucina, usq; ad pontem Muluium extensus. Quæ in eo ludicra exercitia fierent, Horat. lib. i. Car. recenset, de Sybari loquens adolescentे ad Lydiam, de intemperante ad lasciuam,
 Cur apricū Oderit campū, paties pulueris atq; solis?
 Cur neq; militares
 Inter æquales equitat, Gallica nec lupatis
 Temperat ora frenis?
 Cur timet flauum Tiberim tangere? cur oliuum
 Sanguine uiperino
 Cautius uitat? neq; iam liuida gestat armis
 Brachia: sæpe disco,
 Sæpe trans finem iaculo nobilis expedito.

Idem scribit libro III & IIII. de Hebro & Ligurino iuuibus, qui in eodē campo, aut equis, cursu, cestibus se exercuerint, aut in Tiberi uncti natauerint.

In eundem Tribus uocabantur ad Comitia, ut nos magistratus crearent in eo loco, quem comitijs dicatum Septa uocabant, ornatum picturis & incrustationibus. In campo, tumultu exorto delectus habebatur. In campo, clari uiri mortui cremabantur: ut Sylla, Hircius, Pansa. item Imperatores, qui rogo extincto, certis quibusdam ritibus & ceremonijs referebantur

f 3 bantur

bantur in deos: quam rem pulcherrima narratione
exponit in vita Antonini Herodianus. Si qui autem
ex Imperatoribus S. P. Q. Romano probati non es-
sent, eorum reliquiae non deferebantur in Campum,
sed tracta corpora præcipitabantur in Tiberim: ut
Vitellio & Vario accidit, & de Commodo decretum
fuit. In campo, animi caussa ambulabant homines
ociosi. Horat. in Epist.

Gaudentem paruisq; sodalibus, & lare certo,
Et ludis, & post decisa negocia Campo.

Nunc pars eius moenibus inclusa, et uarijs edificijs occupata est. Campi autem solius nomine, propter celebritatem, Martius intelligitur. Horatius III.
Carm. hic generosior

Descendat in Campum petitor.

Sylla ciuili sanguine campum maculauit, qui, ut
Florus scribit, quatuor hominum millia: ut auctor il-
lustrium uirorum, nouem: ut Valerius, quatuor le-
giones Marianas in eo, contra fidem publicam ob-
truncari iussit.

Martialis,

In Cœlio, à Martio denominatus. hic ad superioris differentiā, Minor campus appellatur à Catullo,
Te quæstuimus in minore campo,
Te in Circo.

Tiberi Martium inundante, in Martidem, hoc
est, è piano Vrbis loco in magis editum, ludorum
pompa

Pompa transferebatur. audtores sunt Festus & Ouid.

III. Fast.

Altera gramineo spectabis Equiria campo,
Quem Tiberis curuis in latus urget equis.
Qui tamen electa si forte tenebitur unda,
Cœlius accipiet puluerulentus equos.

Esquilinus,

Inter aggeres Tarquinij, & urbis mœnia, septentrionem uersus. In eo ante Augusti principatum cada uera cremabatur, à Meccenate loco purgato, ad Vrbis ornamentum mutatus in hortos: in quibus idem turrim altissimam, molem (ut ait Horatius) propinquam nubibus arduis erexit: ex qua omnem ferè Romanam, & (ut idem) Fumum & opes strepitumq; cernere potuit. Id ita se habere, declaratum Neronis temporibus est, cum ex ea turri, quasi è specula celsissima, patriam ardentem conspiceret. Eius turris nihil iam apparet, sed loci illius pars consita uinetis.

Viminalis,

Post Diocletiani thermas, porrectus ad muros: hodie Viuarij campus, partim consitus, partim uastus, & repletus uarij generis uimib;.

Agrrippæ,

In radicibus Quirinalis, regione uiae lateæ.

Vaticanus,

Planicies illa patēs, & à Ianiculo ad Tiberim dif-

fusæ.

fusa, protensaq; in longū, à sinistra mōnibus cincta:
nunc ex magna parte habitata.

Figulinus,

Ad Auentini latus, quo fluuium spectat, lata planicies, in qua hodie Equiria, ut olim in campo Martio, fiunt. Exclusus Urbe hic campus est, ut antē dixi, à Paulo Tertio, mōnibus in Auentini latere rectā ductis ad portam Trigeminam. In campo Figulino collis est ex fractis figulorum testis congestus, formā habens cucurbitæ: quem montem Testaceum appellant, seu montem omnis terræ, ut uulgaris.

Floræ,

A' Flora Pompeij liberta & amica. In hoc campo theatri Pompeiani extant uestigia. Spacio non magnus, sed satis celebris. Profestis diebus uariæ in eō merces uenduntur: festis, præcipue equi.

Agonius,

Inter uallem Martiam, & circum Flaminium, nomen uetus retinet: & in eo nunc commune forum rerum uenalium.

DE TEMPLIS GENTILIVM IN
Templa sanctorum mutatis.

Cap. IX.

DE sacrīs ēdībus M. Varro diligēter scripsit: & recentiores, quos initio nominaui, ex antiquis multas collegerunt, quorum labori et studijs cupio honorem haberī suum. Hoc uero capi te de

te de ijs tantum deorum templis dicam, quæ nunc ex antiquitate restant, & in nostrorum diuorum sunt mutata: sequenti uero addam ea, quæ sunt ab alijs omissa. Olim aut singulis dijs erant dicata templa, aut duo pluresue consors habebant delubrum: unde ουοχέτους συναριστοι sunt appellati. Romæ in domo cuius priuati,

ΔΙΙ ΗΛΙΩΣ

ΜΕΓΑΛΩΣ

ΣΑΡΑΓΙΔΙ

ΚΑΙ ΤΟΙC ΚΥΝΝΑ

ΟΙC ΘΕΟΙC.

Similiter Ouidio auctore lō & Epaphus, seu (ut Aegyptij) Isis & Apis, quasi mater & filius, templa socia tenuerunt. Ita coniunctis templis culti Ceres & Bacchus, quia uictui humano præbēt necessaria: ijsq; adiunctus Phœbus, prudentiae deus, qui admoneret, deorum muneribus esse sanctè & moderatè utendū. Quamuis autem multa in uno templo culta numina sint: tamen ab eo, quod præcipuum fuit, appellatiōnem obtinuit. Ut Iouis Capitolini, cui adiuncta fuit Iuno & Minerua: Apollinis Palatini, cui Latona & Diana. Apud Romanos munus tuendi sarta tecta templorum primum Censoribus, post eos Aedilibus demandatū. In uetus statis monumentis & Conservatores ædiū sacrarū, & Duumiri fanorū legūtur. Nunc ad templa, primum pluriū deorū, deinde singulorū, accedamus.

f s Iouis,

Iouis, Mineruæ, Iunonis,

S. Saluatoris in Maximis, in ea Capitolij parte,
quæ occasum uersus, forum Holitorium respicit. Moc
templo dicatum statim post electos reges, ut scribit
Polybius. in eo median ædem tenuit Iupiter, dexterā
Minerua, sinistrā Iuno, sub uno tecto atq; pinnacu-
lo. Ex hoc intelligitur locus Ouidij, qui est 11. Trist.
Cūm fuerit Iouis æde, Iouis succurret in æde,

Quām multas matres fecerit ille deus.

Proxima adoranti Iunonis templa, subibit,

Pellicibus multis indoluisse deam.

Pallade conspecta, natum de crimine virgo

Sustulerit quare, queret, Erichthonium.

Item alter in Consolatione ad Liuiam:
Iuppiter antè dedit fati mala signa cruentia,

Flammifera petiit cūm tria templa manu.

Iunonisq; graui nocte, impavidæq; Mineruæ,

Et sancta immensi Cæsaris icta manu.

Scribut de eodem templo Macrobius & Ser-
vius, & eius magnificentiam à fundamentis describit
Dionysius, commendat Marcellinus. Idem templum
cum porticu post incendium esse restitutum maiore
luxu, quām fuerit conditum, testantur lib. IIII. Dio-
nysius, & lib. I X. Martialis. De eo templo, quod am-
bitum octo iugerum habuit, ut scribit Dionysius: &
quod ipsi cœlo comparauit Martialis, nunc ne uesti-
gium quidem ullum relictum est. Teste ad hoc, ut so-
let,

let, templū allusit in arcis Ilij descriptione poeta opti-
muz, etenim in arce Mineruam, in atrio medio ponit
louem, eumq; sub dio, non tectum: in porticibus luno-
nem collocat.

Herculis, Musarum,

Nunc diu. e Lucie in apothecis obscuris, in aditu
circi Flaminij. Ouid. v i. Fast.

Dicite Pierides, qui uos addixerit isti,

Cui dedit inuitas uicta nouerca manus?

Idem de eodem loquitur lib. 111. de Arte,

Femina procedit densissima crimib; emptis,

Proq; suis alios efficit ære suos.

Nec rubor est emisse palam: uenire uidemus

Herculis ante oculos, uirgineumq; chorum.

Porticum huic addidit Martius Philippus ornatiſſi-
mam: de qua in frā.

Veneris & Cupidinis,

Nunc S. Crucis in Hierusalem, in monte Cœlio. Pa-
uimentum eius tessellatum ē uario marmore, & au-
rata laquearia. Ab Helena Constantini matre in pios
usus conuersum. Fuit antiquitus palatum Soranum,
ut scribit Ado Viennensis.

Romuli & Remi,

Nunc DD. Cosme & Damiani, in via Sacra, pro-
pet turrim Comitum dictam. posterior eius pars qua-
drata, prior sphærica, cum rotunda & unica tantum
fenestra, lumen in medio tecti præbente: & excipien-
te im-

te imbres ac pluuias, facta in pavimento fossula. Aeneae ci ualuae sunt, et e porticu tres columnae reliqua. Quondam per aliquot gradus in id ascendebat: nunc per sex descenditur, adeo ex ruinis antiquorum edificiorum altius solum factum est, ut pressa et humilia nunc sint, quae aliquando eminuerunt. Alij hoc uolunt Castoris et Pollucis fuisse, sed errant. illorum enim aedes, ut Ouidius, Suetonius, Minutius, in foro ad lacum Iuturnae fuit, eiq; proximum cum templum Iulij Cæsaris, ut idem Ouid.lib. 11. de Ponto: tum Domitiani, ut inquit in x. Martialis.

Aesculapij & Salutis,

Nunc diuæ Mariæ nouæ, secundum Pomponium Lætum, in fine fori Romani: ex ruinis antiqui, hoc nūum iam edificatum. In horto templo huic adiuncto, duo fornices uetus state collapsi, erectione inter se positi conspiciuntur, quos Victor uidetur dicere Iſidis et Sarapidis. Marlianus coniicit reliquias esse templi Solis et Lunæ. Martinus Polonus opinatur fuisse templum Pietatis et Concordiae: Flavius Aesculapij et Apollinis, Poggiius Castoris et Pollucis. Horum nulli assentire queo, quia ratio uerisimilis nulla est. Aesculapij autem et Salutis templum fuisse testatur inscriptio Sex. Titij Alexandri Medici, qui donu pro suis commilitonibus Coh.

V. posuit.

Saturni

Saturni & Opis,

Nunc diuæ Mariæ in porticu, in regione Ripæ.

Martis & Veneris,

Nunc diuæ Mariæ rotundæ, de quo in Ioue Ulto-
re prolixè agetur.

Iouis Capitolini,

S. Saluatoris in Maximis, de quo initio capit. .

Hoc & Iouis Opt. Max. à plerisq; & Iouis Latij
ab Ouid. x v. Met.

Quiq; tenes Latius Tarpeias Iuppiter arces.

Iouis Superi à Catullo, quod in altissima montis
parte esset:

In templo superi Iouis sacrato.

Idem ornatissimum fuit. Martialis lib. x.

Nec Capitolini summum penetrale Tonantis,

Quæq; nitent cœlo proxima templa suo.

Idem præ alijs omnibus celebre & honoratu,
ut Iosephus lib. x i x. Antiquitatum.

In eo homines religionis caussa incubabant. Ad
quod alludit Plautus in Curc.

Siquidem incubare Ioui uelint, qui peierauerint,

Locus non præberi potis est in Capitolio.

Ad id uicimas gratulationis caussa mactabant.
Ouid. 3. Fast.

Ad penetrale Numæ, Capitolinumq; Tonantem,

Inq; Iouis summa cæditur arce bidens.

In eo signa & trophyæ Parthorum fuere suspensa.

Horat. IIII. Carm.

94 GEORGII FABRICII
Et signa nostro restituit Ioui,
Derepta Parthorum superbis Postibus.

Propert.lib.111.
Affuescent Latio Partha tropaea Ioui.

Id templum sua ætate prodigioso fulmine tactum,
scribit libro x i. De consulatu suo Cicero:
Ipse suos quondam tumulos ac templa petiuit,
Et Capitolinis iniecit sedibus ignes.

Iuxta hoc templum antiqui duces Romanorum
titulos uictoriarum, quas pepererant, inscripserunt,
uersibus (ut ait Fortunatianus grammaticus) Satur-
nijs. quales ipse aliquot recenset: ē tabula Reguli, &
Atilij Glabronis.

Iouis Statoris,

Nunc diuæ Mariæ de pœnis inferni. Contra ædem
Veste in Palatini radicibus, clare monstrante Ouidio
v i. Fast.

Tempus idem Statoris erit, quod Romulus olim
Ante Palatini condidit ora iugi.

Martialis Iouem Palatinum nouum, Capitoli-
num ueterem appellat lib. v ii.

Inde nouum, ueterem prospicis inde Iouem.

Iouis Feretrij,

Nunc diuæ Mariæ in ara cœli. Olim fuit fanū exi-
guum, & magis fama quam magnificentia notum.
Cognominis caussam eruditè explicat Propertius li-
bro ultimo,

causa

causa Feretri,

Omine quod certo dux ferit ante ducem.

Seu quia uicta suis humeris haec arma ferebant,

Hinc Feretri dicta est ara superba Iouis.

Alias præterea eius nominis causas affert Dionysius.

Iouis Ultoris,

Nunc diuæ Mariæ rotundæ, & omnium Sanctorum. Aliquando Cybeli sacrum: cuius deæ caput antiqui operis ex saxy, cum duobus piscibus muro templi inclusum adhuc cernitur: à M. Agrippa Pantheon, quasi τὸν ταῦτα βεῶν dictum: Marti tandem ac Veneri, qui auctores urbis & populi Romani habiti sunt, ut Linius & Lucretius scribunt, consecratum. Hoc Bonifacius III Pontifex, à Phoca Imp. qui rem pontificiam auxit atq; extulit, acceptum, beatæ Virginis & omnibus Sanctis dicauit. fuitq; primum dictum, virgo ad martyres: sicuti nunc a circulari forma, diua Maria rotunda. Altum est pedes CXLIV. totidem latum. Contignationes æneis trabibus canarium modo compactæ, pedum XL. ut testatur Bapt. Leo. Valuae ingentes, item trabes ex ære Corinthio, et inaurate, lithostrotum uarij marmoris, aræ due mar moreæ, sex marmoratæ. Intersititia, sex columnarum spacio distantia. Testudo templi laqueata, uacuis circumquaq; spacijs relictis, ne nimio pondere ædificiū premeretur. Nulla fenestra penitus inest, nisi in medio foramen sphæricum æneis inauratisq; trabibus fultum,

fultum, quod lumen præbet, etq; in pavimento subiectum ad imbræ excipiendos impluuium. Ad foramen illud in tecto x l gradibus plumbeis ascenditur: ad quod tectum antequam perueniatur, bini ambitus sunt, ad quorum primum ex imo templi per c l gradus est eundum. Allusit ad hoc, in Didonis structura,

Virgilius:

Acnea cui gradibus surgebant limina, nexæq;

Aere trabes, foribus cardo stridebat ahenis.

Marcellinus lib. xv i. Pantheum, regionem tem, speciosa celsitudine fornicatam, nominat.

In tecto nunc sunt plumbeæ laminæ, quæ olim argenteæ fuerunt, quas Constans Imp. Constantini iunioris filius, detraxit. Gradus ænei ante templum sublati, & saxeis permutati sunt. Ascensum ad templum fuit per gradus duodecim, nunc per totidem descenditur: ex quo intelligitur, ut & antea dicebamus, quād altè sit ex ruinis solum exaggeratum. Parietis nunc latericij sunt, olim marmore incrustati fuerunt. Inter omnia igitur Vrbis opera, nullū admirabilius, siue molem, siue artē, siue impensam consideres. nullum etiam ex antiquissimis integrius: nam nec iniectis ignibus Gothi corrumpere aut frangere potuerunt.

Iouis in Insula,

Nunc diui Bartholomæi, descriptum ab Ouidio i.
Fastorum:

Accipit

Accepit Phœbo nymphaq; Coronide natum
 Insula, diuidua quam premit amnis aqua.
 Iuppiter in parte est, cœpit locus unus utrumq;
 lunctaq; sunt magno templo nepotis auo.
 In eo quatuor columnæ ex ophite, & porphyreticū
 labrum, cum tabula è marmore Pario, qua uix pul-
 chriorem uidi.

Saturni in Capitolio,

S. Saluatoris in Statera, infra saxum Carmentæ,
 seu rupem Tarpeiam, cuius nunc semidiruta turris
 extat, reliqua pars tabernis occupata est. Mira pro-
 fecto rerū mutatio. Imp. Traiani et Seueri temporis
 è tabernis templo facta sunt à Christianis, id per-
 mittentibus ethnicis Imperatoribus: nunc è templis
 tabernæ fiunt, comprobantibus, aut certè connuen-
 tibus Episcopis, & Pontifice maximo.

Saturni in foro,

Nunc diui Hadriani, ante forum est Romanū, post
 Neruae, à latere Cæsaris, undē in Tribus foris uulgo
 dicitur. Valueæ sunt æneæ antiqueæ. In eo olim ærariū
 populi Romani fuit. Legitur in antiquis monumen-
 tis, si quis aut testamenta corrupisset, aut uiolasset se-
 pulchra, poenæ loco additum,

INFERAT AER. POPVLI

ROMANI. Item,

INFERAT AERARIO

SATVRNI.

Vnde et acta, que susceptis liberis parentes faciebant, in eodem conseruabantur, et omnium ciuum Romanorum nomina, ut ante de tribubus dictum est, descripta. Erant eiusdem certi magistratus, ut praefectus aerario, item aerarij curatores, aerarij scribae, aerarij sodales, aerarij quæstores, et tribuni aerarij. Nomen accepit aerarium, cum aurum argentumque nondum signaretur. Vnde ab hoc templo es Saturnum dicitur Persio. Officina autem aeris cuditendi in arce fuit, eo loco, in quo primum domus regis Tatij, postea M. Manlij extiterat. Numularius officina moneatur, M. Ulpius Secundus in inscriptione Romana legitur.

Apollinis Palatini,

Diuæ Lucie in Palatio. Hoc et Apollinis Actiaci, et Naualis, et Parætonij dicitur, quod Augustus deuicto Antonio et Cleopatra, è marmore (ut Seruius testatur) Lunensi fecit. Nullum fuit Poetis celebrius, nullum donis opulentius. huic enim templo Augustus aureas argenteasque statuas sui honoris gratia positas donauit: nullum denique opere splendoreque magnificientius. Templum ipsum ad Deliaci formam factum, et è solido marmore extructum. Supra portam aureæ solis quadrigæ. Valuæ ex nitidissimo ebore, in quibus exsculpta Apollinis prælia atque uictorie contra Brennum ducem Gallorum, et contra Nioben reginam Thebanorum. In templo statua togati Apollinis sumptuosissima, media inter statuas Latonaæ et tribus

tris, & Diana sororis. que omnia luculenter Pro-
pertius describit lib. xi.

Tum medium claro surgebat marmore templum,

Et patria Phœbo carius Ortygia.

Auro Solis erat supra fastigia currus,

Et ualuae Libyci nobile dentis opus.

Altera deictos Parnassi uertice Gallos,

Altera mœrebat funera Tantalidos.

Deinde inter matrem Deus ipse, interq; sororem,

Pythius in longa carmina ueste sonat.

Virg. viii. Aen. de scuto Aeneæ, in quo Augu-

sti Cesaris triumphi expressi erant:

Ipse sedens niueo candentis limine Phœbi,

Dona recognoscit populorum, aptatq; superbis

Postibus.

Huius tam mirandi operis ne uestigia quidem reli-
cta sunt, diruto etiam diuæ Luciae sacello. Adiuncta ei
fuit bibliotheca insignis, cum lychnis ardentibus &
liquoribus odoratis, qui de arbore ærea pependerūt:
quam bibliothecam Horatius ait esse, munus Apolli-
ne dignum.

Apollinis Capitolini,

Diuæ Mariæ sub Capitolio, inter forum holitorium,
& circum Flaminium, extra portam olim Carmen-
talem, ut ait Asconius.

Apollinis Vaticani,

Nunc diuæ Petronillæ, iuxta viam olim Triumphi.

Apollinis circi Flaminij,

Nūc diui Apollinaris, ut Flavius Blondus, & Pomponius Sabinus sentiunt.

Martis Vltoris,

Nunc diue Martiae, in foro Augusti, unū ex maximiis & sumptuosissimis cūm opere, tum artificio: quod his uersibus celebrat Ouid. v. Fast.

Vltor ad ipse suos coelo descendit honores,

Templaq; in Augusto conspicienda foro.

Digna Giganteis sunt haec delubra trophyis:

Hinc fera Gradiuum bella mouere decet.

Prospicit armipotens operis fastigia summū,

Et probat iniuctos illa tenere deos.

Perspicit in foribus diuersæ tela figuræ,

Armaq; terrarum, milite uicta suo.

Hinc uidet Aenean oneratum pondere caro,

Et tot lulæ nobilitatis auos.

Hinc uidet Iliaden, humeris ducis arma ferentem,

Claraq; dispositis acta subesse uiris.

In aditu templi ante fores ab utroq; latere, Martis

& Veneris statuae erant, eodem testante II. Trist.

Stat Venus Vltori iuncta uiro, ante fores.

Iungi autem has statuas solitas, Claudiani iocus indicat, de Veneris statua magnetica, & Martis ferrea. Ad idem templum Apellis tabulam posuit Augustus, in qua Alexander triumphans, Belli imaginem

quam

quam rem in Augusti gratiam uidetur notasse poeta
doctissimus:

furor impius intus

*Sæua sedens super arma, & centum uinctus abenis
Post tergum nodis, fremit horridus ore cruento.*

*Nunc in eo tēplo picta cohors Romana, cuius ue-
xillifer pro signo labrum habet. Fuerūt & alia Mar-
tis Vltoris templa: de quibus sequenti capite.*

Martis in Vaticano,

*Nunc diuæ Marie de febribus, ad sinistram ingre-
dienti basilicam S. Petri.*

Herculis Victoris,

*Nunc diu Alexij in Auëtino ad occasum, Tiberim
et portam Trigeminam uersus. Alludit Virgil. VIII.
Aeneid.*

Hæc limina uictor

Alcides subiit.

*In eo non licebat esse (ut in alijs) lectisternium, nec
cuiquam nisi ingenuo sacris interesse: autores Cor-
nelius Balbus, & Seruius grammaticus. Ab eodem
mulieres arcebantur, cuius rei caussam prolixè red-
dit libro quarto Propertius. Talia sacella, à quorum
ingressu sexus muliebris arcetur, ne quid paganismo
decedat, adhuc Rome sunt, in diuo Petro Vaticano,
in diuo Ioanne Laterano, in S. Cruce in Hierusalem,
in diua Praxedi, in lauacro Constantini, & locis for-
tasse pluribus.*

In eodem monte, nūc diuæ Priscæ, orientē uersus.

Herculis in ara Maxima,

Nunc diuæ Marie in Cosmedim, post muros scho
la Græcæ. Nomen corruptum est: dicebatur enim
diuæ Marie τῷ ἀνθρώπῳ. Ara autem maxima,
de qua Virgilius, Propertius, Ouidius, poetæ, que in
foro boario fuit, et longo durauit tempore: non tan
tum hoc nomen accepit propter magnitudinem stru
cturæ, uerum etiam propter celebritatem. nam ad eam
et iuriandum fiebat, et firmabantur pacta: et in
eadem decimæ de facultatibus offerebantur. Ad hanc
aram et eius sacrificia admittebatur omnis ætas: sed
non omnis ordo atq; sexus. nam arcabantur serui et
mulieres, pellebantur inde canes, nec aduolabant ad
eam muscae.

Romuli,

Nūc diu Theodori, in Velabro, sub Palatino: tem
plum uetus, et sphericum, cum rotunda fenestra,
quod in medio tecti lumen præbet: et cum impluio,
quod in solo imbris excipit.

Neptuni,

Nunc diu Blasij, ad ripam Tiberis, in uico qui mo
dò Iulius appellatur.

Neptuni equestris,

Nunc diuæ Anastasiæ, in radicibus Palatini, ante
Circum maximum. Annis superioribus post huius di
42

ne ædem, sacellum subterraneum inuentum, quod parietes conchis ornatos habuit, & in medio testudinis aquilam albam, cum crista rubra. Hoc se uidisse, Marrianus & Gyraldus testantur. Neptunus equestris, alio nomine Consus, quod consiliorum secretorum deus esset.

Castoris,

Nunc diu Laurentij in Miranda, inter Faustinæ uetus templum & porticum, foro Romano adiacēs. Plaut. in Curc. recensens loca circa forum:
Pone ædem Castoris, ibi sunt subito quibus credas male.

In Castoris templo somniorum interpretes incubarunt, ut est apud Persij interpretē ueterem.

Aesculapij,

Nunc diuæ Ioannis Coleuite, in insula Tiberina. In hoc incubabant ægroti, ualetudinis cauſsa. unde qui morbo leuatus non erat, apud Plautum his uerbis incusat,

Migrare certum est iam nunc è fano foras,
Quando Aesculapi ita sentio sententiam.

Prope hoc templum in horto, nauis est prælonga, ex Thasio (ut ferunt) lapide, cuius insigne est caput Tauri, & à latere simulacrum Serpentis.

Bacchi,

Nunc diuæ Constantiæ, extra portam Viminalem, in via Numentana, circulare, & opere uermiculato,

columnisq; duodecim in gyrum dispositis sustentat^{ur}, tribus inter se coniunctis, inter quas aliquo spaci^o relicto, aliae eodem modo subiunguntur. Vidi prope in sepulchri fracto marmore, Bacchantium turbam, qui angues ore gestarent, & caprum ducerent: de quo more Prudentius in suis grauiissimis libris contra Symmachum scribit,

Baccho caper omnibus aris

Cæditur, & uirides discindunt ore chelydros,
Qui Bromium placare uolunt. quod ex ebria iam tu
Ante oculos regis Satyrorum insania fecit. In ip-
so templo sepulchrum porphyreticum, in quo pue-
ri nudi & alati sunt cum bullis in collo, & bacilla
manibus gestantes: quorum alijs uvas colligunt, alijs
comportant, alijs sese amplexantes expriment pedi-
bus, iuxta quos auiculae, & aries uillosum.

Fauni,

Nunc diu Stephani in Cœlio, sphæricum, & co-
lumnis in orbem æqualiter dispositis ornatum. Co-
lumnarum ordo triplex fuit: in interiore, columnæ
xx, cum pilis duabus: in medio, xlii. qui ordo nūc
pro muro est. extremi ordinis tantum rudera in ad-
iuncto horto apparent. Fuit igitur terno ambitu,
quasi porticibus amplissimum. Structura unum è pul-
cherrimis, tempore ex antiquissimis, spacio ex am-
plissimis. Aliud etiam Fauni fuit, in quo postea diu e
Mariæ de Fontana: sed nūc ex ueteris & noui locu
ignotus est. Siluani,

Siluani,

Nunc diuæ Agathæ sub Viminali, in via Subura-na, cuius mentio in testamento Galli Fauonij.

Mercurij,

Nunc diuî Angeli in piscina, in foro piscario.

Boni euentus,

Nunc diuî Eustachij, proximum Pantheo.

Hadriani,

Nunc diuæ Mariæ Transpontinæ, siue Carmelita rum, trans pontem Aeliū, erigione sepulchri ipsius. Hoc templum Hadriano Antoninus Pius contra uota penè omnium dicauit.

Iunonis Lucinæ,

Nunc diuî Laurentij in Lucina, in campo Martio, habet columnas ophiticas & porphyreticas. De hoc templo Ouid. i 11. Faſtorum.

Iunonis Matutæ,

Nunc diuî Nicolai in Mentaſa, in foro holitorio. Ouid. vi Faſtorum:

Hæc ubi luce ferunt Matutæ sacra parenti,

Sceptriferas servi templa dedisse manus.

Iunonis Capitolinæ,

S. Saluatoris in Maximis, cum Iouis delubro coniunctum. Vnde Ouid. in Faſt.

Hic color, hic teneo cum Ioue templa meo.

& ibidem, dicor matrona Tonantis,

Iunctaq; Tarpeio sunt mea templa Ioui.

g s Vestæ,

Vestæ,

Nunc diuæ Mariæ de Gratiis, in ualle quæ inter Pa-
latinum & Capitolinum est. Sphæricum est, de quo
satis planè & perspicue idem, v i Fast.

Hic locus exiguae qui sustinet atria Vestæ,

Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Arte Syracusia suspensus in aere clauso

Stat globus, immensi parua figura poli.
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis

Terra: quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi, nullus procurrerit in illo.

Angulus, à pluvio uendicat imbre tholus.

Vestæ in foro Boario,

Nunc diu Stephani, paruum & rotundum, & in
ambitu decem & octo columnis inclusum. De hoc
maxime diuersæ sunt scribentium opinones. Blon-
dus & Marlianus affirmant Vestæ fuisse, Volaterra-
nus Herculis, Lætus Matute, Albertinus Diane, ne-
scio quis alias Aurora.

Fortunæ Virilis,

Nunc diuæ Mariæ Aegyptiacæ, ad ripam Tiberis
iuxta pontem Palatinum, è lapide quadrato, cum te-
ctorio ad regulam antiquorum facto: columnæ ex la-
tere utroque septem, due in frontibus. Porticus par-
ua columnarum quatuor, & ante aram totidem. Ad
ortum æstiuum parieti inserta columella ex alaba-
stro, quæ claro solis ortu, luce perspicua, & lumine
fulgente

fulgente incendit parietes. Ouid. 1111. Fast.

Dicite nunc quare Fortunæ thura Virili

Detis, eo gelida qui locus humet aqua.

Simulachrum huius Deæ duabus undulatis togis
fuit opertum, perinde ut olim reges Romani undula-
tas & prætextas togas soliti sunt gestare: ita Varro li-
bro primo de Vita populi Rom. Conditū est à Seruio
Tullio, cum alio templo bonæ fortunæ, in foro bo-
rio: ut memorie prodidit Dionysius.

Fortis Fortunæ,

Nunc diui Cosmati, trans Tiberim sub Ianiculo, in
hortis Cæsaris Dictatoris, quos ipse populo Rom. le-
gauerat: ut Tacitus narrat. Terentius Scaurus: Fœdus
Græciae (inquit) camelō æreo in hortis Cæsaris, ædē
Fortis Fortunæ incisum, & pro porta positum. De
eodem horto & templo Suetonius. Fuerunt & alia
Fortis fortunæ templæ, ut ex Varrone & Liuio con-
içimus. Colebatur ab infimæ cōditionis hominibus,
nimurum ab operarijs, rusticis, seruis, & (ut Terentij
interpres ait) ab omnibus qui sine arte aliqua uiue-
rent. Columella in libro de Hortis,

Allia cum cepis, cereale papauer anetho
Iungite, dumq; uirent, nexos deserte maniplos,
Et celebres Fortis Fortunæ dicite laudes.

Ne quis autem hoc ignoret, hæc dea Fors fortuna,
ut à Comicis seruis inuocatur, non Fortis fortuna, in
quo aliquos errore lapsos uidemus, appellata fuit.

Fortuna

Fortuna culta, quæ posset prodesse & obesse: Fors
Fortuna, quæ tantum prodesse. illa Fortuna Dubia
dicta est, & templum habuit in Auentino: hæc Fors
Fortuna, quæ in ripa Tiberis. Cicero: Fors domina,
inquit, cāpi. nulla adiectione facta. Ita Tibullus, Fors
iuuat audentes. Lucilius lib. Satyrarum XII.

Cui parilem Fortuna locum fatumq; tulit Fors.
In communi sermone fors pro casu, ut ait Nonius,
temporali: fortuna, pro dea sumitur. Sed ridet id Satyricus,

Nullum Numen habes, si sit prudentia: sed nos
Te facimus Fortuna deam.

Ifidis iuxta Oulilia,

Nunc diui Marcelli, in uia lata, ut Victor: nō pro
cul à Septis, ut Iuuenalis,
A' Meroe portabat aquas, quas spargat in ædem
Ifidis, antiquo quæ proxima surgit Oulili.

Ifidis in circo Flaminio,

Nunc diue Mariæ in Equiro, quod in eo loco fierent Equiria.

Ifidis in uia Appia,

Nunc diui Nerei, inter diuū Sixtū, et thermas Antonianas, ad caput uiae nouæ. Huius deæ opè in recuperata ualeitudine experti, tabellas ei suspendebat.
Vnde Tibullus, nam posse mederi
Picta docet templis multa tabella tuis.

Hic mos tabellas de parietibus templorum suspendendi,

Spēndēdi, adhuc in Italia durat. Ifidis sacra quomo-
do sublata, & quam ob causam sacerdotes urbe pul-
si, & templa diruta sint, Iosephus docet Antiqu. li-
bro XVIII.

Telluris,

Nunc diui Pantaleonis in Subura, intra Carinas.
Aedificatum in area domus Caſſij, qui regni affectati
poenas dedit: auctores Cicero & Valerius.

Honoris & Virtutis,

Nunc diui Sixti, ex aliquorum sententia, que mi-
hi falsa uidetur. Propinquius enim porte Capenæ
fuit, quam nunc hoc recens est.

Carmentæ,

Diuæ Catharinæ, sub rupe Tarpeia.

Pietatis,

Nunc S. Saluatoris de pietate. Julius Obsequens :
ponit hoc templum in Circo Flaminio, Victor in fo-
ro holitorio: Plinius eo loco, ubi postea theatrū Mar-
celli fuit. Unius loci uaria designatio, quamuis planè
eadem sit, ab adiacentium locorū uicinitate sumpta.
Aliquando eodem in loco carcer plebis erat, in quo
cū filia matrem uinctam suis uberibus aluisset, im-
punitas illi concessa, & locus Pietatis numini dica-
tus est.

Dianæ Auentinæ,

Nunc diuæ Sabine, supra Tiberim, occasum uer-
sus, à Seruio Tullio rege conditum. Horatius libro
Epod.

Quæq;

Quæq; Auentinum tenet, Algidumq;;
Quindecim Diana preces uirorum
Curet.

Antiquum marmor Salona in Dalmatia de hoc
templo testatur, CAETERAE LEGES EAE-
DEM SONTO, QVAE ARAE DIA-
NAE SONTO IN AVENTINO MON-
TE DICATAE. Hoc templum Gracchus pro-
phanauit, qui ab Opimio oppressus est.

Dianæ in Cœlio,

Nunc diuī Ioannis Euangelistæ, ante portam Latii-
nam, minimum, & nullorum planè ornamentorum.

Bonæ dæx,

Nunc diuæ Marie Auentinæ, in medio penè eius
montis, quæ Tiberim spectat. Situm depingit Ouid.
v. Fast.

Est moles nativa loco, res nomina fecit,

Appellant saxum, pars bona montis ea est.

Huic Remus institerat frustra, quo tempore fratri

Prima Palatinæ regna dedisti aues.

Templa patres illic, oculos exosa uiriles,

Leniter acclui constitueri iugo.

Dedicat hæc ueteris Clasorum nominis hæres,

Virgineo nullum corpore passa uirum,

Liua restituit.

Mineruæ,

Nunc diuæ Marie supra Mineruā, post Pantheū.

In hoc fuit breuiarium rerum in oriente gestarum à
Pompeio Magno. quod legitur apud Plinium lib. vi,
cap. xxvi.

Mineruæ Capitolinæ,

S. Saluatoris in Maximis, Iouis Capitolini delu-
bro coniunctum. Vnde bene cecinit poeta antiquus,
Utq; Palatinis Capitolia condita saxis
Signarent titulo proaui Iouis, atq; Pelasgæ
Palladis, & Libyca Iunonem ex arce uocarent.

Veneris Victricis,

Nunc diuæ Marie in Cripta picta, uicimum Pom-
pej theatro, testante III. Trist. Ouidio,
Altera templa peto, uicino iuncta Theatro:

Hæc quoq; erant pedibus non adeunda meis.

Veneris theatri Pompeiani,

Nunc diuæ Barbaræ. In hoc Catia cum duobus a-
dulteris libidinem sub uelo publicè exercuit. Inter-
pres Horatij.

Salutis,

Nunc diui Vitalis, in ualle Quirinali. Ouid. 1. Fast.
Janus adorandus, cumq; hoc Concordia mitis,
Et Romana Salus, araq; Pacis erit.
Hæc ædes à C. Junio Bubulco dicata, à Fabio Pictore
coloribus ornata.

Quietis,

Nunc diuorum Petri & Marcellini, in via Lauica
na. A Constantino in meliorem usum conuersum, qui
matrem

matrem suam prope illud in Mausoleo sepeliri uoluuit, quod in Siluestro primo afferit Platina.

Concordiae,

Nunc diuorum Sergij & Bacchi, infra Capitolum, quæ fôrum respicit. Hoc conditum ex S.C. post secundam seditionem Gracchanam, ut apud Appianum legitur. Fuerunt & alia duo, unū in arce, alterū supra Comitium, ad Vulcani aream.

Sciendum est, cum temporis uerbum omisimus, loci nomine simpliciter notato, & uetus & recentia temploa euersa esse. In templis uetus magnificentia querenda non est: & nos quæ posuimus, cum ad antiquitatis qualiacunq; uestigia cognoscenda, tum ad auctores intelligendos putauimus pertinere. Varro memorie prodidit, ornamenta templorum olim lignea & fictilia fuisse, quæ post aliquanto ex marmore, ebore atq; auro facta sint. Item Tacitus ait, quod antiquissimos rudi camento & informibus tegulis temploa fuisse extorta, quæ postea marmore nituerunt, & radiarunt ære atq; auro, non tantum firmis & duraturis parietibus, sed etiam expolitis arte, & splendentibus. Structuræ eorum quæ nunc extant, non uniformes sunt: etenim uarijs ætatibus atque ingenijs uaria placent. Alia sunt circulari forma sine columnis, sine contignatione, sine fenestrâ, sphærico foramine in tecti medio lucem præbente: quorum præcipuum & amplissimum, diuæ Mariæ rotundæ, & post

post illud diuæ Mariæ de gratia, item DD. Cosmæ &
Damiani, & diui Stephani in foro boario, & diui
Theodori. Alia simili forma, sed plurimo columnarū
ordine, & adjunctis fenestrīs: ut diui Stephani in Cœ
lio, et diuæ Constantiæ extra portā Viminalem. Hæc
licet ex antiquis cuncta sint, nouis tamen nominibus
tanquam notioribus appello. Alia quadrangulari for
ma, ordine columnarum recto, & plerūq; uno tan
tum, interdum duplicato, ut in recentioribus illis ma
gnificis, diui Ioannis Laterani in Cœlio, diui Petri in
Vaticano, diui Pauli in via Ostiensi, quod olim etiam
multò amplius & cultius fuit. ita enim depingitur in
quodam hymno Prudentiano,

Parte alia titulum Pauli, via seruat Ostiensis,

Quà stringit amnis cespitem sinistrum.

Regia pōpa loci est, princeps Bonus has sacrauit ar
Clausitq; magnis ambitum talentis. (ces.)

Bracteolas trabibus subleuit, ut omnis aurulenta

Lux esset intus, ceu iubar sub ortu.

Subdidit & Parias fuluis laquearibus columnas,

Distinguit illic quas quaternus ordo.

Tum camurus hyalo insigni uariè cucurrit arcus:

Sic prata uernis floribus renident.

Tale fuit Theodosij Magni temporibus. Non
nulla pilas tantum habent, interiectis columnis, &

fenestellas sub ipso tecto: alias plures, alias pauciores,
pro reliqui ædificij forma atq; modo. In ipsis templis

plurimæ columnæ preciosæ, ex uarijs diuersisq; mā
morum generibus. Verū de his recentibus diuorum
templis plura dicemus ad finem, capite ult.

DE TEMPLIS SACELLIS QVB
ueteribus, quæ ab alijs omissa
sunt. Cap.X.

Superiore capite dictum de templis est proþa-
nis, quæ in Diuorum nomina sunt mutata: hoc
deinceps capite enumerabimus ea, quæ nūc qui-
dem nulla sunt, sed apud ueteres fuisse leguntur, &
recentioribus sunt pleraq; omissa: qui tamen in eo, ut
colligerent omnia, uidentur elaborasse. Quamuis au-
tem ad eam urbem, uel cadauer potius urbis, quod
nunc est, nihil pertineat hæc diligentia: tamē ad poe-
tas & historicos intelligendos, ob quam causam hunc
laborem præcipue suscepimus, hæc uel nominum co-
gnitio, uel locorū notatio, utilis, ut opinor, futura est.

Panis & Cereris,

Sub mōte Capitolino, ante quod lucus querceus fuit.
Tibul.lib. II.

Lacte madens illic suberat Pan, ilicis umbra,
Et facta agresti lignea falce Pales.

Fuit antiquissimum, ut Virg. VIII.

gelida monstrat sub rupe Lupercal,
Parrhasio dictum Panos de more Lycae.

In eiusdē luco suspendebant donaria uilica pastores.
Tibul.

Pende-

Pendebatq; uagi pastoris in arbore uotum:
Rustica siluestri fistula sacra Deo.

Castoris & Pollucis,

Iuxta lacum in foro, uel (ut Minutius) in lacu fuit:
alium alij locum assignant, sed aliud etiam templum
fuisse oportet. Dictum est Fratrum equestrium, à sta-
tuis equestribus: & Fratrum pileatorum, ab armorie
atq; telorum genere.

Romuli & Hersiliæ,

In mōte Quirinali, alijs nominibus Quirini & Ora,
Ouid. xiiii. Met.

priscum pariter cum corpore nomen
Mutat, Orāq; uocat, que nūc dea iūcta Quirino est.
In quem locum ita scribit Luctatius Placidus: Herfi-
lia coniunx Romuli cum fleret amissum coniugem,
post datam ei à Iunone immortalitatem, Ora Quiri-
ni nuncupata est, quorum templa à populo Romano
in colle Quirinali constituta sunt.

Termini & Iuuentatis,

Manserunt in Capitolio, cū euocari sicut ceteri
dij, & in locum alium transferri non possent. Man-
serunt autem in ambitu aræ, tantum ne magnificen-
tia noui ædificij impediretur, iacente fundamenta
Tarquinio Prisco.

Opis & Fortunæ.

Locus non extat, sed Romæ fuisse testatur epi-
gramma,

GEORGII FABRICII
 OPI DIVINAE, ET FORTVNÆ
 PRIMIGENIAE, SACR.
 IMP. CAESAR. HELVI
 PERTINACIS AVG.

Igitur à Pertinace Imp. extractum esse, certū cſſ.

Romæ & Libertatis.

Huius templi nomen legi, locum non inveni.

Romæ & Salutis,

Hoc memoratur ab antiquis, sed locus non nominatur. Fortasse illud est, quod Romanæ Salutis appellat in Fastis Ouidius. Vrbis Romæ & Salutis sacerdos M. Tullius M. F. Corn. Cratippus legitur in marmore antiquo.

Veneris & Romæ,

Consors delubrū fuit in via Sacra, testante id contra Symmachum Prudentio,

Ac Sacram resonare uiam mugitibus, ante Delubrum Romæ colitur nam sanguine & ipsa More Deæ, nomenq; loci ceu numen habetur. Atq; urbis Venerisq; pari se culmine tollunt Templia, simul geminis adolentur thura deabus.

Vrbis dies natalis celebrabatur XII. Kal. Maij. Vrbis sacerdotes memorantur Adicinus Vrbici F. in marmore Lugdunensi: Q. Cæcilius, in Veronenſi. Templum hoc fortasse idem est cum eo, quod Seruini Veneris Romanæ nominat. Inter singularia certe &

digna admiratione loca, Vrbis templū numerat Marcellinus.

Iouis Fagutalis,
In monte Viminali, à luco fageo : de quo Varro,
Plinius, Festus, Victor.

Iouis Prædatoris,
In quo prædam hostibus ereptam ponebant. Locus ignoratur: sed fuisse, & ad illud allusisse Virgilius Scruius scribit, ipsumq; uocamus
In prædam partemq; louem.

Iouis Inuicti.
Ethuius nescitur locus. Ouid. vi. Fast.
Idibus Inuicto sunt data templa Ioui.
De eodem Augustinus de Ciuitate Dei.

Iouis Tonantis,
In aditu Capitolij, hoc est in ipso cliro, ut Victor: uel in Capitolio, ut Plinius. Dictum item à loco, Iouis Tarpeij, ut in inscriptione Prenestina:

TARPEIO COLERIS VICI
NA TONANTI.

Eiusdem mentio in antiquis nummis Augusti, qui id templum & condidit, & dedicauit.

Iouis Inuentoris,
Iuxta Salinas sacellum fuit, quod inuentis bobus, & punito Caco, Hercules patri Inuentori dicauit: auctores Dionysius & Solinus.

Iouis Sponsoris,

In Capitolio, dicatum à Sp. Posthumio, Nonis Iulij: eodem Dionysio auctore.

Iouis Custodis.

Hoc imperium adeptus Domitianus posuit, quod
in Vitelliana factione euaserat, seq; in sinu Iouis sa-
cravit. Ingens fuit templum, locus non exprimitur.

Iouis Propugnatoris,

In Palatio, cuius mentionem inuenimus in anti-
quis Epigrammatis:

IN AEDE IOVIS PROPUGNATO-
RIS IN LOCVM CLAVDI PA-
TERNI VITA FVNCTI ATERIVS
COLONIVS COOPTATVS.

Hec inscriptio posita sexto consulatu Commodi
Imperatoris, in quo Petronius Septimianus ei colle-
ga fuit.

Iouis Conseruatoris.

Hoc quoq; in uetusto epigrammate Romano le-
gimus, non expresso loco. In eo templo signum cum
base posuit P. Aelius Coh. vi. Prætoriae miles, missus
honesta missione, Bellicio Torquato & Attilio Glar-
ubione Coss. anno Hadriani Imp. septimo. Ioui conser-
uatori sacellum cum ara Domitianus extruxit, iuxta
Velabrum. auctor Tacitus.

Iouis Arbitratoris,

In decima urbis regione ponitur à Victore: et
appellatur.

Appellatur Pentapylon, quasi quinq; portarum.

Iouis Statoris,

Aliud à superiore, quod Vatro de Rebus diuinis
in Circo Flaminio posuit. huius certiore locum Vi-
truius indicauit, Metelli porticum, quæ ad eundem
Circum fuit.

Iouis Marianī,

In Esquilino, à Mario cum cæteris monumentis
conditum. In hoc s. C. factum est, de reuocando Cice-
rone ab exilio: quod ipsi etiam fuit per somnum si-
gnificatum, ut scribit Valerius.

Iouis Pluuij.

De hoc Tibullus,

Arida nec Pluuiio supplicat herba Ioui.
Ad idem uidetur alludere i. Georg. Virgilius:
Et iam maturis metuendus Iuppiter uuis.
Fuit & in Attica dios òubéjs templum.

Iouis Sereni.

Huic Praetor Vrbis M. Nummius Albinus uotum
fecit, ut loquitur inscriptio:

IOVI SERENO
NUMMIUS ALBINVS
PRAETOR VRBAN.
EX VOTO.

Iuppiter Serenator legitur apud Apulleium. Tem-
plorum loca ignota.

Iouis Tyranni,

Refertur à Prudentio: ut Iouis Regis à Xeno-
phonte.

Iouis Latialis,

Cui humanis hostijs sacra siebant, ut Tertullianus
& Athanasius scribunt. Illius uerba sunt: Quem lu-
dis suis sanguine humano prolucebant, in religiosissi-
ma urbe Aeneadarum piorum. Hic extra urbem cul-
tus ferijs Latinis in monte Albano.

Martis bis Vltoris,

Marti Vltori Augustus in foro suo templum ere-
xit bello Philippico, quod patris ulciscendi causa su-
sccepit: de quo supra dictum est. Huius templi figura
rotunda in nummo quodam argenteo cernitur. Alte-
rum Marti secundum Vltori, seu (ut ipse dici uoluit)
bis Vltori, statuit in Capitolio, in quo suspensa signa
sunt quæ Parthi remiserunt. Quid. in Fast.

Ritè Deo templumq; datum, nomenq; bis Vltor.
Factum hoc fuisse ad Iouis Feretrij similitudinē scri-
bit Dion, & magnificentiae causa iuxta id fuisse con-
ditum, coniectura ducimur.

Martis in campo.

Hoc antiquissimum fuit, & ab eo templo campus
ipse Martius denominatus est.

Martis in circo Flami-
nio.

Cornelius Nepos, citante Prisciano: In circo Flami-
nio

nio (inquit) fuit ædes Martis, architectata ab Hermo doro Salaminio.

Herculis defensoris,

Incerti loci, in quo, ut in Iouis Propugnatoris, milites honesta missione missi, & gladiatores emeriti, armæ clypeosq; suspendebant. De L. Domitio Valeriano milite, loquitur Romana inscriptio: de Veianio gladiatore Horatius,

*Veianius armis
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro.*

Herculis conseruatoris.

Hoc in aliquot inscriptionibus inuenitur: locus non annotatus est.

Herculis extra urbem,

*Duo fuerunt: unum extra Capenam modicum, sed frequens, de quo Martialis lib. IIII.
Et quæ pusillum feruet Herculis fanum.*

Alterū extra Latinam, quod statuit Domitianus, longiusculè ab Urbe, cuius lib. IX. idem poeta mentionem facit. Versus positi sunt suprà, ubi de via Latina agitur.

Apollinis Paciferi.

De hoc in inscriptione antiqua, Rome:

DEO SANCTO APOLLINI
PACIFERO EX VOTO
LIBES SOLVIT MIL. COHORT.
X. PRÆTORIAE.

b s Apol-

Apollinis Tortoris,

Suetonius in quadam urbis parte locat, sed eam
non exprimit: in Augusto.

Genij popularis,

Genio populi Romani, quasi proprio & tutelari
Deo, positum templum: cuius mentio apud Dionem,
sed locum nondum inuenimus. Genius populi Roma-
ni quibusdam nummis antiquis inscriptus est.

Fidij,

In Quirinali. Ouid. v i. Fast.

Hunc igitur ueteres donarunt sede Sabini,

Inq; Quirinali constituere iugo. Hunc Diuum
Fidium usitato & vulgari nomine dixerūt: unde po-
pulare iuramentum, me Dius Fidius, ut me Hercules,
& me Castor. Repugnare uidetur huic sententiae mar-
moris cuiusdam scriptura, quam minime uetus sum iu-
dico: neq; tamen meliora sententi contradicō.

Summani,

Sacellum fuit in fastigio templi Iouis Capitolini,
edes prope Circum maximum. Idem,
Reddita, quisquis is est, Summano templo feruntur,
Tunc, cum Romanis Pyrrhe timendus erat.

Iani,

Juxta forum Olitorium: quod, quia pugna nauali
primus prosperè rem gesserat, struxit C. Duilius, lon-
go post tempore instaurauit Ti-
berius.

Iani

Iani Curiatiij,

Prope templum Iunonis Sororie, de quo mox
dicetur.

Iani Quirini,

In foro boario. Horatius:

vacuum duellis

Ianum Quirini clausit.

Eodem vocatur nomine ab Ouidio & Suetonio,
nam à Floro dicitur Ianus Geminus, cùm inquit: Au-
sus Augustus DCC. ab v. c. anno Ianum Geminum
claudere. Dicitur Ianus Quirinus, teste Macrobo,
quasi potens bellorum, ab hasta, quam Sabini Qui-
rim appellant: Ianus geminus, à duabus portis, teste
Plutarcho.

Mutini,

Aduersum murum Mustellinum, ut inquit Festus.
Huic mulieres uelatae togis prætextatis solite sunt sa-
cificare: & nouæ nuptæ iubebantur eius turpi simu-
lacro insidere.

Solis,

Templum uetus apud Circum, refertur à Tacito.

Sarapidis,

M. Aurelius Antoninus in pontificatu suo, posuit
circa eum locum, ubi nunc S. Stephanus de Truglio.

Adonidis,

Refertur ab Ouidio in Arte, non ex-
presso loco.

Sangi,

Sangi,

Locus ignoratur: ponitur à Varrone & Plinio.
In eo lana, colus, & fuisus regime Tanaquilis fuerunt
consecrata. Alij uolunt eundem fuisse cum Fidio.

Quirini,

De nouo ædificatum ab Augusto, & LXXVI co-
lumnis ornatum: quasi fatali præfigio. totidem enim
annos, quot columnas posuerat, superstes fuit. Locus
non ostenditur à Dione. Cum plura Quirini templa
fuerint: ego suspicor id esse, quod in ualle Quirinali
fuit, porticu insigne.

Iulij,

In foro medio, eo in loco, in quo ipse crematus est,
extructum: ut auctor est Appianus. De eodem Ouid.
III. Fast. & IIII. de Ponto.

Augusti,

Duo fuerunt: alterum in Palatino, quod Liuia Au-
gusti coniunx fecerat, id Vespasiani dominatu, pu-
blico consumptum incendio: alterum in foro, à Tib-
rio Cæsare extructum.

Claudij,

Hoc à Porphirione nominatur, sed locus non de-
signatur.

Iunonis Capratinae,

Extra urbem, cui sub caprifoco faciebant mulie-
res, ex eadem arbore uirga ramosq; circumferentes:
Varrone & Festo auctoribus. Templum frequen-
tatur.

batur Nonis Quintilibus, quæ inde Capratimæ dictæ sunt. Origo talis fuit. Fidenates post urbem à Gallis incensam, si reliquias salvas esse uellent, Romanos cogere uoluerunt, ut omnes pueras & matres familiæ sibi traderent. Patribus dubijs, & de suorum pudicitia ac Reip. summa sollicitis, ancillæ se ituras Philoti quadam suadente promiserunt: quæ cum dominarum habitu profectæ essent, per castra distributæ, hostes uino inuitauerunt: illisq; sopitis, signum Romanis ex caprificio dederunt: quo dolo & poena de hostibus sumpta est, & Romanarum matronarum fūma conseruata. In huius beneficij memoriam ingenuæ simul & seruæ Iunonis Capratine diem solennem celebrabant.

Iunonis Sororiæ,

Prope Carinas, ad clivum Suburanum, qui nunc dicit ad ædem S. Petri in uinculis, à Sororio Tigillo nomen habens, quod cum Iano Curiatio dicauit Horatius, unus ex Trigeminis uictor contra Curiatios, ut inquit Festus.

Veneris Capitolinæ.

De hoc in Caligula & Galba Suetonius.

Veneris Romanæ.

Silicet conjecturam sequi, puto hoc Veneris & Romæ delubrum fuisse, de quo huius capitinis initio, & capite secundo suprà dictum est. Hæc alio nomine Venus genitrix, de qua Lucretius:

Aeneadum

Aeneadū genitrix.

Huic non thure solum, ut Veneri Paphiæ, sed etiā
uictimis, ut ait Seruius, tanquam primarie & geni-
trici sacrificabatur.

Veneris Genitricis.

Hoc aliud à Venere Romana genitrice: nam hoc
in foro suo posuit Iulius Cæsar, qui à Venere se pro-
gnatum ferebat, eiq[ue] spolia de hostibus dedicauit, ut
thoracem de margaritis Britanicis, & in ea statuam
posuit nondum planè ab artifice absolutam, quia de-
dicari ædem festinabat. Dedicata est ædes ab Augu-
sto, & statua ænea in ea collocata Cæsari Diuo, cum
stella crinita supra caput ipsius fulgente, quia eiusmo
di post eius mortem stella uisa est.

Veneris Lubentinæ,

Quasi fauētis & propiciæ: locus nescitur. De tem-
plo scribit Cicero, de luco eius Varro. Solebant puel-
læ, que excesserant annos puericiæ, pupas ætatis sue
insignia huic dicare Veneri: ut ex Persio docemur.
Eodem modo pueri bullas dijs suspēdere penatibus,
cirrhos ad Apollinem ponere consueuerant: illud A-
sconius, hoc Varro tradidit.

Veneris Verticordiæ,

Extra Collinam, uia Salaria. Huius ædes facta, cum
tres Vestales uno tempore incestum commisissent (at
ait Iulius Obsequens) ut puellarū animos lasciuos ad
castitatem uerteret. De eodem Valerius, et Ouid. IIII.
Fast. Roma

Roma pludicitia proauorum tempore lapsa,
Cum ea am ueteres consulueristi anum.

Templa iubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
Inde Venus uerso nomine corda tenet.

Veneris Erycinæ,

Intra Collinam portam, quod alij extra eandem
ponunt, etiam contra Strabonis sententiam. Locum
demonstrat Ouid. 11. de Remed.

Est prope Collinam templum uenerabile portam,
Imposuit templo nomina celsus Eryx.

Hoc fuisse ex nominatisimis, constat ex Appia-
no lib. 1. belli ciuilis.

Veneris Cluacinae,

In ea fori parte, quo Romani & Sabini armis de-
positis pacem inierunt, & facto sacrificio se purga-
uerunt. Hoc templum à Tatio rege constructum. Eius
locū, cum iuxta forum fuerit, uarie designant auto-
res. nam Ouidius ait, prope viam Sacram fuisse: Plau-
tus prope Comitium, in Curc.

Qui periurum hominem uult conuenire, mitto in
Comitium:

Qui mendacem & gloriosum, apud Cluacinae
sacrum.

Liuius 111. ab V. C. ad Tabernas fuisse indicat. Di-
cta Cluacina, quod cluere antiqui purgare dice-
bant, ut Plinius inquit lib. xv. Marlianus Cloacinam
nuncat, & diuersam eius nominis etymologiam af-
fert;

Pudiciciæ Patriciæ,

In foro boario, quod condidit Aemilius.

Pudiciciæ Plebeiæ,

In uico Tusco, quod Virginia struxit, cum ex altero propter ignobilitatem fuisse electa. Allusit poeta ad utrumq;:

Templa Pudiciciæ quid opus statuisse puellis? quasi dicat, non minus patricias, quam de plebe mulieres, contemptu religionis peccare.

Fortunæ Malæ,

Templum, seu (ut Cicero ait) ara, consecrata in Esquilijs fuit. de hoc apud suspectum sibi scriptorent se legisse scribit Lilius: sed Plinius eius facit mentionem.

Fortunæ Mammosæ,

In capite uiæ Nouæ, à qua etiam uicus nomen accepit: dicta uel ab ubertate, uel à forma statuae.

Fortunæ Barbatæ,

Huius ædem in sua regia habuit Tullus. Cyprius eodem modo Barbatam Venerem coluerunt. Masculæ Fortunæ, quod prope templum Veneris fuerit, meminit Plutarchus.

Fortunæ Plebeiæ,

Ab eodem Tullo conditum, de quo vi Fast. Ouid. Plebs colit hanc: quia qui posuit, de plebe fuisse fertur, & ex humili sceptra tulisse loco.

Fortunæ

Fortunæ Priuatæ,

Templum in Palatino. Plutarchus.

Fortunæ Videntis,

Locus ignoratur: sed nominis extat causa.

Fortunæ Tarpeiæ,

De quo templo in Prenestina inscriptione, quæ in libro III. Antiq. refertur pereleganti carmine. Hæc dicta est cognomento Primigenia, ut plurima marmora Prenestina indicant: & culta cum Ioue puer.

Fortunæ Muliebris,

Extra urbem in via Latina, ad quartum milliarium, ut ait Valerius: eo in loco factum, quo Coriolanus à Veturia matre & Volumnia uxore fuerat, ut ab armis abstineret, exoratus. Huius simulacrum nefas erat tangi aut tractari ab alia, quam quæ semel tantum nupsisset. Hoc simulacrum in templi dedicacione locutum, scribit Plutarchus: sèpius postea locutum, Lactantius.

Fortunæ masculæ,

Seu uirilis, de quo etiam nonnihil capite superiore: alterum extructum ab Anco Martio, de quo Plutarchus: alterum à Lucullo cum insigni porticu, de quo Strabo. Vnum Dionysius collocat in foro boario, alterum ad ripam Tiberis.

Fortunæ uirginis.

Huius mentio apud Plutarchum. Varijs fortasse locis urbis templa Scruius rex posuit, non tantum in sua

Fortunæ Reducis,
A Domitiano factum. Martialis lib. viii.
Hic tibi Fortunæ Reduci fulgentia latè
Templa patent, felix area nuper erat.

Claudianus:

Aurea Fortunæ Reduci si templo priores
Ob redditum uouere ducum, non dignius unquam
Hæc dea pro meritis amplas sibi posceret ædes.

In antiquo marmore Paterniaci: FORTV
NAE REDVCI D. APPIVS
AVGVSTVS DEDICAVIT.

Fortunæ mancæ.

Et huius nomen extat, locus ignoratur. Scytha
Fortunam claudam coluerunt. Alludit ad eam Ho-
rat. II. Serm.

In quam manca ruit semper Fortuna.

Fortunæ bifrontis.

Quia utrancq; paginam facit, ut inquit Plinius: mo-
dò prospera, modò aduersa: modò aspectu iucundo,
modò tetro.

Fortunæ sedentis.

Ex Apellis pictura, quia stare nescit:

Et manet in nullo certa tenaxq; loco,
secundum Ouidium. Fortunam fecerūt copiæcornu
et nauis gubernaculum tenentem, alijs nouaculam.
Cybeles,

Cybeles,

Sub Palatino, Iunonis Sospitæ templo conterminum, ut Victor inquit. Ouid. II. Fast.

Phrygiæ contermina matri Sospita.

De eodem Martialis VII.

Hinc uiduae Cybeles, illinc sacraria Vestæ.

In sacris Cybeles, æreis crepitaculis utebantur, unde æs Corybantium: ut in Apollinis lebetibus æreis, à quo æs Dodonæum nomen habet.

Annonæ,

In Capitolino fuisse, coniçimus ex inscriptione, que nunc ibidem legitur:

ANNONAE SANCTÆ HÆLIUS
VITALIO MENSOR PERPETVVS
CORPORIS PISTORVM SILI-
GINARIORVM D. D.

Segetiæ,

In Circo maximo. Segetia dea frumentis crescentibus super terram, ut Seia satis in terra, Tutulima in horreo conditis præerat.

Dianæ Suburbanæ,

Trans Tiberim. Ouid. I. de Arte,

Ecce Suburbanæ templum nemorale Diana.

Mineruæ Medicæ,

In quinta Vrbis regione. Victor.

Mineruæ Chalcidicæ,

Idem ponit in nona regione, & eius facit mentio-

nem Dio. Fortasse hæc illa est, quæ Chalcioce dicitur, cui æneum templum Domitianus condidit: ad imitationem illius quod inter Tænarum & Lacedæmonem fuit, de quo Aemilius Probus, & Liuius, ex Thucydide.

Mineruæ Auentinæ,

Antiquissimum, & Liuij Andronici poëtæ donarijs celebre, quibus ipse ab alijs poetis, & ab histriobus, quibus fabulas scripserat, honoratus, eadem ad Mineruam ingeniorum præsidem, grata pietate detulerat. De hoc templo Ouid. vi. Fast.

Cœpit Aventina Pallas in arce coli.

Mineruæ Captæ,

In ualle Cœlij, cuius sitū describit iiii. Fast. Ouid. Cœlius, ex alto quā mons descendit in æquum,

Hic ubi non plana est, sed propè plana via est. Parua licet uideas captæ delubra Mineruæ,

Quæ dea natali cœpit habere suo.
Quare autem Captæ dicta sit, quinq; coniecturas af fert idem poeta.

Furinæ,

Cum luco trans Tiberim, ut auctor uirorum illustrium, prope quod C. Gracchus est à seruo interfecitus. Eius festum & sacra v iiii. Cal. Aug. fiebant, ut in Calendario Romano secundo, libro tertio Antiquatum, quas collegimus, annotatum est.

Scabiei,

Scabiei,

Sacelli mentio sine nomine loci apud Prudentium
in Hamartigenia:

Par furor illorum, quos tradit fama, dicatis
Consecrasse deas Febrim Scabiemq; facellis.

Febris habuit templum in Capitolino, arā in Es-
quilino.

Vacunæ,

Locus ignoratur. De eius ara et foco Ouid. vi.
Fastor.

Nunc quoq; cūm fiunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stantq; sedentq; focos.

Eius templum in Sabinis, de quo Horatius:
Hec ego dictabam post fanum putre Vacunæ.

Nemus in Reatino, ut Plin.lib. xii. Per Vacunam
Varro uictoriā intelligit, Horatiani interpretes ua-
rias per eam deas intelligi annotarunt: Mineruam,
Cererem, Dianam, Bellonam.

Nympharum,

Cuius mentio in Miloniana Ciceronis. Circa Ianē
templum ponit, non procul à ripa Tiberis, Ouid.
xiii. Met.

Iano loca iuncta tenebant
Naïades Ausoniæ, gelido rorantia fonte.

Fuit unū è præcipuis, in quibus Senatus habitus.

Nemesis,

Prope forum Traiani. de quo inscriptions:

GEORGII FABRICII
NEMESI
L. AVINIVS L. F. SER.
VITALIVS.

Item:

DEAE NEMESI SIVE FORTVNÆ
PISTORIVS V. C. LEGAT.

LEG. XIII.

Vnde commune habuisse templum est uerisimile.
Lauernæ,

Extra portam Collinam, via Salaria, ut inquit He
lenius supra illum Horatij locum,
Labra mouet metuens audiri, pulchra Lauerna,
Noctem peccatis & fraudibus obijce nubem.

Nouius poeta antiquus,

Per deam sanctam Lauernam, quæ cultrix que
fluis est.

Fidei,

Non procul ab æde Saturni ponitur à Dionœ.
Plaut. In Aul. Fidei censem maximā multò fidem.

Salutis Publicæ,

Quo in loco fuerit, nescitur: statuis ornatum ab
Augusto est. Fuit aliud à Mecoenate extructum, cum
morbo graui liberatus esset. Vnde ad eum Horatius:
reddere uictimas,

Academq; uotiuam memento.

Quietæ,

Extra eandem portam, quietis deæ: quam, cim
suburba-

suburbanum haberet templum, in urbem recipere
noluerunt. D. Augustinus.

Liuiæ Augustæ,
In foro Romano.

Tutulinæ,

In Auentino, cuius apud Varronem mentio: quæ
dea, si uimenti collectis atque conditis custos præesse
perhibebatur.

Bonæ deæ subsaxanæ,
Non procul à via Noua, et thermis Antoninianis,
in Auentino.

Iuuentutis,

Quam Heben Græci nominant: fuit in Capitolio.
Hec in condendo Capitolio, cum Termino atq; Mar-
te, cedere Ioui noluit. D. Augustinus.

Victoriæ,

Vnum in Auentino, conditum ab Arcadibus: alte-
rum in Palatino, in quo loco antea P. Valerij Publi-
cole domus fuit. Prioris meminit Halicarnasseus: po-
terioris, ex L. Hygino de uiris claris Asconius.

Corniscarum,

Trans Tiberim, dearum à cornicibus dictarum,
quas alij in Iunonis, alij in Concordiæ tutela fuisse
asseuerant.

Ne molestus sim, prætermittam illa: ut Clementiæ
Cæsaris, de quo Plutarchus: Iusticiæ Augusti, de quo
Ouidius: Fortunæ Augusti, Pietati Augusti, de quo an-

tiqua epigrammata: Fœcūditati Poppeæ, de quo Tacitus, dicata templi. nam translata ad unum Imperij potestate, superstitiosa assentatio modum nō inuenit.

DE DOMIBVS QVORVM
dam doctorum. Cap. XI.

DE domibus Regum, Imperatorum, ciuium illustrium, aut diuitium, de quibus passim leguntur, nihil dicam: et satis multa ab alijs, praesertim à Marliano, sunt collecta: sed referam tantum domicilia quorundam doctorum, qui etiam si Octavianorum, Scaurorum, Messalarum, Catulorum, Lateranorum, Corneliorum, Balbinorum, Parthorum, que dicebantur, similes aedes non possederint, tamen et industrias celebrarunt, et casulas suas nobilitarunt uirtute et ingenijs. Imò uero quicquid alij laudis habent, illorum doctorum sunt beneficijs, non immensis aedificijs consecuti. Tantum enim scimus, quantum à literis memoria accepimus.

Crassi oratoris,

In Palatino, ut illis temporibus, magna fuit. In eius atrio, cum in publico nondum ullæ marmoreæ essent, columnæ Hymettiae quatuor, ut Plinius libro xvi, uel (ut idem xxxvi bis prodidit) sex fuerūt, non longiores duodenūm pedū: cum tamen ideo Cn. Domitij et M. Brutii reprobationibus non caruerit. Alij in Viminali ponunt: sed ea fuit Crassi cognomento Diuitis, de qua Persius Satyra secunda,

nunc

nunc Crassi mittit in aedes.

*Calui oratoris & poetæ,
Prope forum Romanum, supra scalas Anularias.
eam primum habitauit Augustus Cæsar.*

Mecenatis,

*In campo Esquilino magnificentissima, & turri
altissima insignis: unde non modò in omnes urbis re-
giones & montes prospectus patebat, ut de eius hor-
tis supra dictum: uerum etiam oppida montana cerni
inde poterant, quæ circum Romam erant, ut Tibur,
Esulae, Tusculum. Horat. Carm. III. oda antepenul-
tima:*

*Eripe te more
Ne semper udum Tibur, & Esulae
Declive contempleris aruum, &
Telegoni iuga parricidæ.*

Philippi,

*In Carinis, sub Esquilino. Horatius I. Epist.
Strenuus & fortis, caussisq; Philippus agendis
Clarus, ab officijs octauam circiter horam
Dum reddit, atq; foro nimium distare Carinas
Iam grandis natu queritur.*

Hortensij,

*In Palatino, quam domum secundam possedit Au-
gustus, non procul ab æde nunc diuæ Anastasiæ.*

Ciceronis,

In eodem Palatino, supra ædem Iouis Statoris:

GEORGII FABRICII
quam incensam à P. Clodio, magnificentius publico
sumptu ædificauit Senatus. Auita Ciceronum domus
in Carinis fuit, ut Victor.

Sallustij,

In Quirinali, cuius ruinas supra hortos eiusdem
in ualle subiecta extare aiunt. Qui de uita ipsius scri-
pserunt, prope Mineruæ ædem, quæ hodie diuæ Ma-
riæ sacra est, uolunt habitauisse. Quod si ita est, hec
prima fuit: altera, post præturam Africanam ab ip-
so culta.

Attici,

In eodem monte, ubi nunc diuī Vitalis templum,
situ & silua amœnissima.

C. Aquilij,

Iurisconsulti, in dorso montis Viminalis, omnium
consensu pulcherrima. Plinius lib. x vii.

M. Manilij,

Iurisconsulti celebris, ex prudentis oratoris, in
Carinis. Cicero in Paradoxis.

L. Annei Senecæ,

In Palatino Cœlium uersus, supra balneum: de cui
ius domus incommodo, & positu iniuncto, ipse scri-
bit lib. vii ad Lucilium, Epist. lvii.

Pliniij iunioris,

Oratoris, supra Suburam in Esquilino: quod ipse
in Epistolis, Martialis in Epigram-
matis laudat.

Symma-

Symmachi,

In regione Transfiberina, ut ait Minutius, pulcherrima. Eam populus incendit, quod dixisse ferebatur, libentius se uino suo calcem restincturum, quam eoidem precio uenditurum, quo populus uellet. Hunc ex urbe relegauit Theodosius Imp. ne intra lapidem centesimum accederet. Contra eundem extat scripta diu Ambrosij & Prudentij.

Ab oratoribus proximus transitus est ad poetas celebriores.

Ennij poetæ,

In monte Auentino, iuxta Tutuline fanum: ut ex Porcio tradit Varro.

Virgilij,

In campo Esquilino, iuxta Meccenatis hortos, qui erant inter aggeres Tarquinij, & urbis mœnia.

Propertij,

In Esquilino. ita enim ipse libro secundo:
I puer, & citus hæc aliqua propone columnas
Et dominum Esquilijs scribe habitare tuum.

Horatij,

In eodem campo: amborum familiaritate Augustus delectabatur, & ambobus domicilia donauerat Meccenas.

Ouidij,

Infra Capitoliū, qua Velabrum respicit, circa eum locum, ubi nunc est diuīe Mariæ templum de consolatione.

Iatrone. Innuit ipse libro i. Trist.

*Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra iuncta fuere lari.*

Lucij,

Ab Attico in Annalibus refertur, sed locus nō adiicitur. Fuit autem ea, quæ Antiochi regis filio obfidi fuit publicè ædificata, ut est apud Asconium.

Martialis,

Inter Viminalem & Hortulorum collem, prope pilam dictam Tiburtinam. Sic enim ipse libro v.

Sed Tiburtinæ mihi proximus accola pilæ,

Quā uidet antiquum rustica Flora Iouem.

Idem lib. i.

Longum est si uelit ad Pilam uenire:

Et scalis habito tribus, sed altis.

Stellæ,

In aditu Suburæ. Idem lib. xii.

Vel si malueris, prima gradiere Subura,

Atria sunt illic Consulis alta mei.

Laurigeros habitat facundus Stella penates.

Suræ,

In Auentino, Palatinum uersus. Idem libro vi.

Quiq; uidet proprius magni certamina circi,

Laudat Auentinæ uicinus Sura Diane.

De frugalitate ueterum in ædificando, Varro scripsit, qui antiquos Romanos domibus latericijs habita tasse ait, paululum modò suffundatis lapidibus, ut hu morem

morem effugerent: fabulum etiam iecisse à parietibus
aut cryptis, ubi ambulare possent.

DE THEATRIS, CIRCIS, ODEIS,
stadio, xylo: item de factionibus au-
rigantium. Cap.XII.

IN liberis ciuitatibus multa populo concessa sunt:
qui cum grauibus & diuturnis bellis, sine quibus
libertas retinetur difficulter, sæpenumerò uexare
tur, domesticæ quædam animorum relaxationes in-
ductæ sunt, & multiplices ludi, ac diuersa spectacula
publicè exhibita: idq; cum in Græcis ciuitatibus usi-
tatißimum fuit, tum in Rep. Romana. Contra Scipio-
nis Nasicæ, prudentissimi & optimi viri, consilium
ita increbuit, ut lusus licentiam, iocus turpitudinem,
frequentia lasciviam, consuetudo deniq; crudelitatem
pepererit. Nam & spectatores, & fautores, & acto-
res scelerum aderant, ipsi interdum principes atque
imperatores. Scipio autem ideo theatra construi dis-
suaserat, quia non felicem censebat Remp. stantibus
moenibus, & ruentibus moribus. Aedificijs theatro-
rum præerant censores: ludis & spectaculis, ædiles
curules: & ut ex Iuuendale patet, prætores: quibus &
consulares addidit Nero, & Domitianus præfectos,
quales sunt apud Martialem Lectius quidā, & Ocea-
nus. In Capuanis inscriptionibus, exactor operum pu-
blicorum, & theatri legitur: & dux theatralium ope-
rarium, apud Tacitum.

Theatrica

Theatra non solum ex lateribus fuerunt structa,
 ut in urbe Statilij: ad Lyrim fluvium, Minturnense:
 & quod est Puteolis, quæ nos uidimus: neq; ex qua-
 dratis tantum lapidibus, ut Pompeij, Marcelli, Titi:
 uerum etiam ex solido marmore, quale fuit Capua-
 num, cuius ruinas mirati sumus: item Nolanum, de
 quo Bapt. Leo: item Veronense, de quo Torellus Sa-
 rayna: item Atheniense, quod inspexit Ciriacus Anco-
 nitanus. Sed ad Romana. De theatro Cassij Patercu-
 lis, de Scauri Plinius, de Curionis Cælius, de C. Cesa-
 ris Tacitus, de Balbi Ausonius, de Claudijs Suetonius,
 de Neronis Sex. Aurelius, de Traiani Spartianus: de
 tribus theatris, & uno amphitheatro campi Martij,
 Strabo: de theatro montis Esquilini, Martialis. Hæc
 cum nulla amplius sint, de ijs quorum aliqua remanet
 sere uestigia, agemus.

Theatrum Pompeij,

Ad campum Floræ, contiguum circo Flaminio, ut
 uestigia cernuntur in cella uimaria, & in equili domus
 Vrsinæ. Hoc Pompeius mansurū instruxit, igne con-
 sumptum instaurauit Tiberius, perfecit Caligula: ite-
 rum ambustū restituit Claudius, uetus late collapsum
 refacit Ditericus, seu (ut Itali) Theodericus, rex Go-
 thorum. Adeò tenui & apta iunctura fuit, ut non
 compositam opus, sed ex uno perpetuoq; lapide fa-
 ctum uideretur. De hoc theatro exprobrat Pompeio
 Lucan. lib. 1.

totus

totus popularibus auris

Impelli, plausuq; sui gaudere theatri.

*Hoc theatrum habuit proscenium. Claudian.lib.
11. de Stilicone,*

Pompeiana dabunt quantos proscenia plausus?

*Fuit et alius Pompeij, vicinum campo Martio,
de quo Plinius lib. xxxiiii. unum fortasse ex illis,
de quibus Strabo loquitur.*

Marcelli,

*Inter Capitolium et Tiberim, in cuius ruinis ho-
die adificatum est palatium Sabellae familie: et am-
pliora eius uestigia sunt, quam Pompeiani. Hoc forum
Holitorium uersus nunc tabernas habet: extructum
principue opera Octaviae, matris Augusti. De hoc ca-
nere uidetur Propert. lib. iii.*

Quid genus aut uirtus, aut optima profuit illi

Mater, et amplexum Cæsaris esse fucos?

Aut modò tam pleno fluitantia uela Theatro,

Et per maternas omnia gesta manus?

*Quia autem matris eius sedulitate et cura, multa
adicia amplissime extructa sunt: factum est ut Octa-
via matris, et Marcelli filij operum nomina sint in
auctoribus confusa, ut postea dicemus.*

Statilij Tauri,

*Inter portam Neuiam et Cœlimontanam, adhuc :
prope integrum, et urbis moenibus inclusum, una
eius parte intra, altera uero extra murum. De his
tribus*

Item III. Tristium, quem locum suprà explicavi.
Tiberij,

Eius aliqua restant uestigia in priuatis ædificijs
inter aquam Virginem, & columnam Cochlidem An-
tonini, nam iuxta Septa fuit.

Titi,

Inter Cœlium & Esquilinum, uulcus à mole ædi-
ficij Colossum appellat, urbe media, auctore Sueto-
nio, situm: altitudinis tantæ, ut uisio humana ad eius
summitatem ægrè concendat: quod testatur in XVI.
Marcellinus. Tempore Theoderici Gothi fuisse col-
lapsum, è Cassiodoro liquet. nam eius saxa proiecta
& ruinas deformes, mandat instaurari ita, ut in mu-
rorum faciem surgant, quæ non possint prodeſſe, si
iaceant. In altum habuit fornices quatuor, alterum
alteri impositum. tres inferiores in extremo colum-
nis ſuſtentantur, cum diuersis capitellis: superioris
pars pro muro eſt, fenestris aliquot lucem admitten-
tibus. Adeundi loca uaria. Primus introitus eſt in ip-
ſam aream circularem, quam nunc nominant bare-
nam: proximus ascensus eſt ad ſedilia. ſequitur aliud
ad aream aditus: postremus descensus in loca ſubter-
ranea, ad quæ obruta perueniri iam nequit. Sedilia
ratio non planè perspicitur, muri tamen magis ac
magis ſunt ad ſpectantium commoditatem declives.
Post

Post sedilia latus & spacioſus ſupra porticum ambi-
tus. E' ruinarum amplitudine, recte ſcriptum à Mar-
tiale uidetur:

Omnis Cæſareo cedat labor Amphitheatro:

Vnum p̄e cunctis fama loquatur opus.

De ludis Theatralibus, item de actionibus & ori-
ginibus ſcenicis, M. Terentius Varro libros ſcripsit.
Ludorum tempore contra aēſtum theatra uelorum
umbraculis tecta fuiffe, & ſedilia croco cōſpersa, pro
diderunt, p̄aeter Plinium lib. xix. etiam poetæ, cūm
ueterum frugalitatē laudibus efferunt. Ut Ouid.
lib. i. de Arte:

Tunc neq; marmoreo pendebant uela theatro,

Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.

Ilic, quas tulerant nemorosa palatia frondes

Simpliciter poſitæ, ſcena ſine arte fuit.

In gradibus ſedit populus de ceſpite factis,

Qualibet hirsutas fronde tegente comas.

Item Propertius lib. IIII.

Nec ſinuosa cauo pendebant uela theatro,

Pulpita ſolennes non oluere crocos.

Item Horatius Epift. II.

Recte nēcne, crocum floresq; perambulet Atte-

Fabula. per crocum & flores ipsum theatrum,

bene olens & florulentum intelligit, & num antiqua

poetæ ſcripta ibi dignè admittantur, exquirit. nam

interpretum Horatij minime placet ſentētia. Vas quo

k ſedilia

sedilia spargebantur, Numbus appellatur à Martialis
qui ad Agathinum pugilem his uerbis scribit:
Lubrica Corycio quamuis sint pulpita nimbo,

Et rapiant celeres uela negata noti.

Fuit ~~θεατρον~~ ~~αρχύειον~~, quod extar Latino uocabulo nuncupat Charisius. Romanus populus ludos spectabat coronatus, ad quos omnis ætas et sexus admittebatur. Quæ quisq; ad luxuriam theatris et scene addiderit, de institutis Romanorū, memoria prodidit Valerius. Quamuis autem theatra, circi, campus, singulares quæq; ac proprios ludos haberent, exercitationes cuiq; loco accommodatas: tamen eadem sœpe omnibus in locis peracta sine discrimine fuerunt. Nam ut de circo dicam, in eo cursores, pugiles, luctatores, gladiatores, confessores ferarum uerabantur. in eo enim bigarum, quadrigarumq; cursus, et ludi tauriles, et ferarum uenationes, et equestria ac pedestria prælia exhibebantur: id quod Horatius, Ouidius, Plinius, Suetonius testantur. Introduci etiam sunt mimi, saltatores, citharœdi, histriones, funambuli, qui in theatris solebant agere frequenter. Contrà in theatro nauale prælium edidit Domitius. In eodem gladiatores spectari, abhorrere à suorum temporum consuetudine dicit interpres uetus Terentij. Nunc de Circis breuiter agendum est.

CIRCI

Maximus,

Qui Magnus à poetis : eius legitur integra descrip-
tio apud Dionysium antiquitatū Romanarum lib.
III. Ex Palatini latere est meridionali, quod Auentino
oppонitur, cuius ruinæ cernuntur ab æde diuæ
Anastasiæ usq; ad Septizonium Seueri, fornices qua-
drupliciter alter alteri impositus, & sedilium dire-
ctus ordo. hinc illud Ouidij:

Quid frustra refugis? cogis nos linea iungi,

Hæc in lege loci commoda circus habet.

In hoc circō supernè fuerunt cellæ, è quibus po-
pulus curiatim diuisus spectabat: ad latus utrungq; ex-
trinsecus officinæ hoc modo dispositæ, ut per eas in-
gressus & ascensus in cellas superiores esset. Carce-
res primum ex topho lignoq; fuerunt, quos marmo-
reis permutauit Claudius Imp. Metæ intus multæ,
quæ cum aurigantes sepe errare, non sine magno pe-
riculo propter similitudinem facerent: opera quæ-
dam rotunda, specie ouorum, quædam animalium, ut
delphinum formis expressis, Agrippa posuit, quæ con-
versionem & flexionem cursus ostenderent. Est au-
tem meta signum, ad quod cursus dirigitur, ut expo-
nit Virg. v. Aen.

Aeneas uiridem frondenti ex ilice metam
Constituit, nautis signum Pater; unde reuerti
Scirent, & longos ubi circumflectere cursus.

Inflexu curruum in metam non impingere, artis
erat. Vnde Horatius:

metaq; feruidis Euitata rotis.

Metas insigniores inaurari uoluit Claudio: solū
minio & chrysocolla sterni Caligula, auri atq; argen-
ti scobe confungi mandauit Heliogabalus, dolens
quod non posset etiā electri. Id ex Suetonio & Lam-
pridio notum est. Capiebat circus c. l. m. hominum,
qui introire, spectare, exire poterant, ne quis alteri
impedimento foret. Unde Ouid. I. de arte:

Multa capax populi, commoda Circus habet.
Ne quis nō sederet molliter, non solum magistratibus
& honoratioribus tomentum, quod leuconium &
gnaphalium: sed & multitudini substernebatur, quod
ē concisis arundinibus factum, nomine proprio Cir-
cense dictum est, ut Suetonius & Martialis. Ne quis
porrò importunè sedendo alteri molestus foret, sedi-
lia cancellis erat separata. Itaq; spectantibus dantur
præcepta eiusmodi ab Ouidio:

Tu tamen à dextra, quicunq; es, parce puellæ:

Contactu lateris læditur illa tui.

Tu quoq; qui sp̄ctas post nos, tua contrahe crura,

Si pudor est, rigido nec preme terga genu.

Sed pendent tibi crura: potes, si forte iuuabit,

Cancellis primos inseruisse pedes.

In Circo ornamenti causa, cūm Deorum imagines gy-
pse, tū detracta hostibus spolia suspēdebantur. Idē:
Siue

Sive erit ornatus, non ut fuit antè, sigillis;

Sed regum positas Circus habebit opes.

Per circum nuces, & frictum cicer, clamando
solebant serui circumferre: item in cortinis aquam
portare, quam esurienti sitientiq; plebi uenderent:
quod adhuc in Italiæ ciuitatibus usitatum est, ut res
uarie uenales per nicos circumportentur. Ad illud
respxit Horatius, ubi equestrem & patricium, &
copiosorum hominum ordinem, ab infima plebe di-
scernit, scribens ad Pisones:

Offenduntur enim quibus est equus, et pater, & res:
Nec si quid fricti ciceris probat, & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donantue corona.

Per emptores ciceris & nucis, imperitum & hu-
milium uulgas accipitur. Alterum in Poenulo ostendit
Plautus:

Ita replebo atritate, ut atrior multò sies

Quām Aegyptij, aut q̄ cortinā ludis per circū ferūt.

Iabant etiam per Circum, qui uitra fracta collige-
rent, & pro ijs sulfura plebi darent. quod præter Iu-
uenalem & Martialem memorat in Sylvis Statius:

Hic plebs scenica, quiq; communitis
Permutat uitreis gregale sulfur.

Locum in Circo dictū ait Charisius, Ad Equos,
quod olim greges equorum in Circum inducebātur,
ibiq; per populum æquabantur cursu.

Sub Circo in cellis antrisue subterraneis habita-
bant,

bant, que corpore facerent quæstum, ut ex iuuendile, et antiquo incerti auctoris epigrāmate colligitur: Deliciæ populi, magno notissima circo

Quintia.

Idem magis aperte è Vario Lampridij: Omnes de theatro, de circo, de stadio, & omnibus locis & balneis meretrices collegit. Inde Romanis ganea, quasi yōrō uidentur dicta, quod sub terra & in operto es- sent. Ad eundem res furto sublatæ uendebātur: quod in Horatium, cū Circum fallacem uocat, annotauit Helenius. Circi nomine, etiamsi nihil aliud addatur, intelligitur Maximus: ut fori appellatione, Rōmanū accipimus: campi uocabulo, Martium.

Flaminius,

Ab Apollinis templo, quod alijs magis conspicuum in eo fuit, alio nomine Apollinaris. Incepisse uidetur circa ædem diui Angeli in piscina, protensus ad Cam- pum usq; Agonium. Eius inter ruinas plurimas uestigia sunt, apud Apothecas obscuras, prope ædem diue Rose, & sacellum Sepulchri sancti. In hoc circo uitri officina fuit, in qua pocula fierent, punctis coloratis quasi gemmis insignita, & crystallinis similia: quo ut precio gemmatis & quanda non erant, ita usu repe- riebantur firmiora, quod aquis calidis, ut ueræ gem- phoretis docet, disticho Calices: et expressius lib. XII,

Accipe

Accipe de circo pocula Flaminio.
Nullum sollicitant hæc Flacce toremata furem,
Et nimium calidis non uiciantur aquis.

Floralium,

In ualle, inter collem Hortulorū & Quirinalem.
Quidius de hoc v. Fast.

Circus in hunc exit, clamataq; palma theatris,
Hoc quoq; cum circi munere carmen eat.

Intimus,

Qui antiquiore nomine Circus ad murū, ut Varro, In campo Figulino, & in uinetis Tiberi adiacentibus, eius rudera spectantur.

Neronis,

In ualle inter Ianiculum & Vaticanum.

Antonini Caracallæ,

Ab alijs Prætorianus, quod ibi cohortis Prætoriæ statio fuerit, extra Capenam. Vestigia qualiacunque apparent prope diuum Sebastianum, & molem illam quæ nunc Bouis caput dicitur.

Alexandri Seueri,

Eo in loco, ubi campus nunc Agonius. Antequam ad reliqua progrediamur, illud admonendum est, claris uiris, & ad populum gratiosis, in Theatrum aut Circum introeuntibus, clamore publico & plausibus uulgi gratulationes factas. ut Mecœnati, de quo Horatius:

Datus in theatro Cum tibi plausus.

Et Cœsari Domitiano, de quo in viii. Martialis:
Dum te longa sacro uenerantur gaudia circo,
Nemo quater missos currere sensit equos.

ODE V M,

Græco nomine dictum ωδεῖον, publicum ædificiū
erat, in quo, ut in xylo athletæ, in lanistæ ludo gla-
diatores, ita citharœdi & tibicines à musico, & reli-
qui actores scenici ab histrione exercebantur antè,
quām in theatrū prodirent: quale Athenis fuit Odeū
Herodis, cuius apparatus & magnificentiam Pau-
sanias in Achaicis ostendit. Odea in urbe quinq; fue-
runt. Vnum, in monte Auentino, de quo ad Atticum
loquitur Cicero, etiam si locus mendo non uacet: Mo-
numentum illud (inquit) quod tu tollere laudibus so-
lebas, ut Odeum laxaremus, & usq; ad atrium Liber
tatis explicaremus, contempsimus. Alterum, inter Pa-
latinum & Coelium, prope Metam sudantem (hec
nunc inter amphitheatrum Titi, & arcum Constan-
tini collapsa cernitur) cuius quidem nomen Seneca
non exprimit, sed ab usu describit, ad Lucilium libro
vii. In ijs quæ me sine auocatione circumstrepunt,
essendas transcurrentes pono, & fabrum inquilinum,
& ferrarium uicinum: aut hunc qui ad Metam su-
dantem, tubam experitur ex tibias: neque cantat, sed
exclamat. Tertium, prope theatrum Pompeij, quod
innuere uidetur Marcellinus libro xvi. cuius uer-
ba, quantumuis corrupta, quia locis aliquot eorum
testimo-

testimonio sum usus, cuncta subscribam: Intra septem
 montium culmina, per acclivitates planiciemq; posi-
 ta urbis membra collustrans, & suburbana, quid-
 quid erat primum, id eminere inter alia cuncta spe-
 rabat: Iouis Tarpeij delubra, quantum terrenis di-
 uina: præcellentia lauacra, in modum prouinciarum
 extorta: Amphitheatri molem solidatam lapidis
 Tiburtini compage, ad cuius summitatem ægrè uisio
 humana condescendit: Pantheon, uelut regionem tere-
 tem, speciosa celitudine fornicateam. Elatos uertice
 scandili suggestus Consulum, & priorum principum
 imitamenta portantes. Vrbis templum, & Pacis, Fo-
 rum, & Pompeij theatrum, & Odeum, & Stadium,
 aliq; inter hæc decora Vrbis æternæ. Verum cum
 ad Traiani forum uenisset, singularem sub omni cœ-
 lo structuram, ut opinamur, etiam numinum assen-
 sione mirabilem, hærebat attonitus, per Giganteos
 contextus circumferens mentem, nec relatu effabi-
 les, nec rursus mortalibus expetendos. Hæc ille. Quar-
 tum Odeum inter cetera opera mirabilia & memo-
 rabilia fecit Domitianus, ut in uita eius Suetonius
 tradit: quamuis non planè indicet, extruxeritne an
 instaurauerit. nam (ut ait Sex. Aurelius) multa ædifi-
 cia ab eo sunt copta, multa à fundamentis constru-
 ita. Quintum factū à Traiano cum gymnasio iuxta
 suum forum, idq; opera architecti Apollodori, ut scri-
 bit è Dione Xiphilinus.

Locus cursoribus destinatus, & hoc extructum à Domitiano, eodem testante Suetonio. Quid etsi ubi fuerit, & uniuersus an plura extiterint, nesciatur: tamen inter maxima & præcipua urbis loca poni, intelleximus è Marcellino, & è Lampridio: quorum uerba in hoc ipso capite citauimus. Martialis lib. IIII. ad Matronam:

Gymnasium, thermæ, stadium est: hac parte recede,
Exuimur: nudos parce uidere uiros.

Stadiodromum quendam Astylon nominat Plinius lib. XXXVIII. & multos celebrat Pindarus: & notus historijs est Milo Crotoniata, & eadem patria notus Ischomachus. unde stadium ambitiosæ his in rebus Græcie magis cognoscas.

XYSTVS.

Græca quoq; appellatione locus dictus, in quo sub teatro, biemis tempore, versabantur athlète. Ut autem Odeum theatri, Stadium circi, ita Xystus formam porticus erat edificatus: inde hypæthras, hoc est (ut uertit Plinius) subdiales ambulationes, neutro genere xysta appellant Romani. E' xystis siebant conciones ad populum, ut ex Hegesippo constat.

Odeum multa sedilia, multasq; columnas habuit, cum pronis & declinibus tectorijs, ut in Pericle describit Plutarchus: stadium, carceres, & metas, non secus atq; circus: xystus, columnas in latum directas.

QVI

Qui concertantibus præerat, Xystarchus: qui ipse
certabat, Xysticus nominatus. In antiquo marmore:

L. THE NODORVS XYSTICVS
PARIDI THYMELICO BENE
MERENTI FECIT.

Factiones aurantium, qui ludis Circensibus pal
mam quærebant, fuerunt quatuor: quæ à coloribus,
uiridis, cœrulei, coccini, albic; panni, quo donaban
tur, nomina acceperunt, Prasinæ, Venetæ, Russatæ,
Albatæ. Domitianus duas, aurati purpureiç; panni,
ad quatuor pristinas addidit, teste Suetonio. Harum
factionum ad reprehensionem usq; studiosi sucrunt
principes nonnulli, ut Caligula Prasinæ, Vitellius Ve
netæ: tum agitatores ipsos habuerūt in precio, ut Ca
ligula Incitatum, Nero Prasinum, Domitianus Passe
rinum & Tigrim, Nerua Scorpū: quorum uictorias
prædicatione extollit Martialis. Meminit Boculi cu
iisdam Asconius: meminerunt M. Aurelij Dioclis, &
C. Apulcij Dioclis, & C. Pompeij Eusceni, & Fusci,
uetera epigrammata. Martialis tres factiones con
iungit:

Si Veneto, Prasinoue faues, qui coccina sumis,

Ne fias ista transfuga ueste, uide.

De Prasinæ separatim Iuuenalis Satyra XI.

Totam hodie Romanam Circus capit, & fragor aurem
Percutit, euentum uiridis quo colligo panni.

Sidonius omnes colores coniungit;

Albus,

Albus, uel uenetus, rubens, uirensq;.

Eosdem explicat Cassiodorus, comparans prasino
num uirenti ueri, uenetū nubilæ hyemi, russem flan-
meæ æstati, album pruinoso autumno.

Iustiniani temporibus ex Praesinae & Venetæ fa-
ctionum contentione, tanta Byzantij est seditio exor-
ta, ut quadraginta ferè hominum millia sint trucida-
ta: quod ex Zonara annotauit Cyprianus. Post illâ
cladem factionum nomina sunt abolita.

DE CVRIS, SENACVLIS,

Basilicis. Cap.XIII.

Curiæ erant loca, in quibus uel sacerdotes con-
uenirent, ut in Calabria & Veteri, & Salio-
rum: uel senatus cōsultaret, ut in Hostilijs, Pom-
peij, Octavia: uel populus uniuersus aliquid decerne-
ret, ut in curia Septa. Senacula erant nō alijs, nisi se-
natoribus assignata. Interdum eiusmodi Senatorum
conuentus in templis fiebat, ut Iouis, Concordie, Tel-
luris, Apollinis, aliorū. inde est, quod templum Iouis
Statoris curiam Sallustius: Concordie Lampridius,
nomine eodem appellat. In Basilicis autem amplissi-
mis & ornatisimis ædificijs, non Senatores modò de-
liberare, uerum etiam iudices omnis generis causas co-
gnoscere, & clientibus homines periti de iure respon-
dere soliti sunt: quando hi uocabant, mercatores ibi-
silice Argentariorum est in octava regione mentio
apud

apud Victorem. Quia uero tam Curiae quam Basili-
ce patebant Senatui, ideo quam Curiam Octauie Ap-
pianus, hanc Basilicam seu regiam Asconius nominat,
ut mox exponetur commodius.

Curia Calabra,

A' Romulo in ea parte Capitolini facta, ubi nunc
Romani senatoris domus est. haec à calando dicta Ca-
labra, quia in eam minor pontifex populum uoca-
bat, ut dies festos ac mensium initia atque progressus
denunciaret.

Romuli, seu Curia uetus.

Iuxta forum Romanum, ubi nunc collapsum tem-
plum Pacis est. Hanc alij non recte ponunt in Carinis.
Augustum Cæsarem scribit Seruius natum Curijs Ve-
teribus, et nutritū Lautis Carinis. Plautus de ijsdem
uidetur sentire in Curc.

Sub veteribus ibi sunt, qui dant, quiq; accipiunt fœ-
nore.

Quidius Curiam priscam appellat IIII. Fast.

Ante tuas itidem Curia præsca fores.

M. Crassum oratorem causas sub Veteribus egisse,
scribit lib. XXXV. Plinius.

Tatij,

A' rege Tatio dicta, Romuli consorte: cuius lo-
cus nescitur.

Hostilij,

Duae Hostilij curiae fuerunt: una, ubi antea fuerat
curia

curia Romuli, quæ ab Hostilio renouata & ampliata est: altera, in mo^ete Cœlio, ubi nunc diui Ioannis Pauli templum, quod ex ijs ruinis ædificatum. nam fornices collapsi ante templi introitum, fundamenta in cœnobio & horto extant. Iuxta etiam in uineto granaria & speciosa marmora effodiuntur. Fons in eodem cœnobia profundus, qui ex aqua Claudia, ut opinio multorum est, remansit.

Curia noua,

Proximè compitum Fabricium, ait Festus. fortasse à Curijs ueteribus nō diuersa, sed augustius extructa, atq; splendidius exornata atque aucta spacijs. De hac Propert. libro 1111.

Curia p̄.texto quæ nunc nitet alta senatu,

Pellitos habuit rustica corda patres.

Dicit eam nitere, quæ antea culmo tecta, & arundinibus horruerit: altam esse, quæ prius fuerit humili: senatores nunc capere purpuratos, quæ olim simplices agricolas habuerit. In ueteribus sacerdotes res diuinæ curasse, scribit Varro: nouam patuisse senatu, ex Propertio liquet, & similiter ex Ouidio 1111. de Ponto:

Curia te excipiet, patresq; ex more uocati

Intendent aures ad tua uerba suæ.

Item 1111.
Curia cum patribus fuerit stipata uerendis.

Cicero curiam ait esse sacrarium Reip. in Catilinam: templum sanctitatis, pro Milone.

Saliorum

Saliorum,

In Palatino, ut Cic. i. de Diuinatione. in ea Romuli litus asseruatus, cum curia deflagravisset, integer inuentus est. Salij sacerdotes Martis, à saliendo dicti, quos saltus armati & canentes in comitijs exercebant. Ab ijs dictum Saliare carmen, de cuius obscuritate Horatius: & uerba Saliaria pro obscuris Sidonius nominat: que Numa rex cantanda proposuit. Hec curia dicata auguribus fuit, quam nonnulli suspicantur Tatij suisse.

Pompeij,

Ex regione eius theatri, insignis & splendida, ex lapidibus quadratis facta. Hanc suspicor à Suetonio in Caligula dici curiam Iuliam. nam Iulius Cæsar in ea interfactus est, & ante basim statuae & simulacri Pompeij corruit.

Octauiae,

luxta porticum Octauiam, de qua capite sequenti diceimus. nam hanc cum basilica Marcelli eandem fuisse sentio.

Curia Septa,

In qua populus, ad creandos magistratus confluat. Septorum nomen notum est: sed ea solus Properius nominavit curiam, lib. IIII.

Vbi nunc est curia septa,

Bellicus ex illo fonte bibebat equus.

In ea loca, in quibus frequentia populi congregabatur,

tur, aqua deducta fuit. ita fons erat iuxta septa: metas
sudans, iuxta Amphitheatum: riuis, iuxta circum.

SENACVLVM AVR E V M.

Prope lacum Curtium, in foro: ibi nunc hortulus
est, ex columna Domitiani.

Concordiae,

In eodem foro, sub Capitolio, in quo solebat magi-
stratus cum senioribus deliberare, ut ex quodam Ti-
monio refert Festus.

Mulierum,

In Quirinali, restitutum ab Heliogabalo. fuerat
locus, in quo ante ipsius tempora conuenire certis,
statisq; diebus mulieres solebant.

Fuerunt tria alia senacula propter exterios lega-
tos facta: unum in urbe, Grecoſtasis, in Palatino ſu-
pra Comitium, quod in eo Græci quaſi alijs honora-
tiores conſisterent. Duo extra urbem, in quibus lega-
tis, quos admittere in urbem non placebat, aut com-
modum non erat, ſenatus dabatur: unum extra por-
tam Flaminiam, in campo Martio, intra eadem Bello-
næ: alterum extra Capenam, in via Appia, intra tem-
plum Martis.

B A S I L I C A E:

Portia,

In area domus Menij, à Portio Catone ſumptu pu-
blico aedificata prope curia Hostiliam. De ea Plautus
in Cur.

Dicitur

Dites, damnosos maritos sub Basilica querito,
Ibidem scorta exoleta, quiq; stipulari solent.

Aemilia,

In medio foro (ut Cicero xiii. ad Atticū) à Pau-
lo Aemilio condita fuit inter præclara & magnifica
urbis opera, columnis Phrygijs mirabilis, ut Plinius
& Victor. hanc igitur regiæ comparat, ad nomen Ba-
silicæ alludens, Statius lib. 1. Siluarum:

Belligeri sublimis regia Pauli.

Hanc de Iulij Cæsar's pecunia factam, tradit Plu-
tarhus.

Marcelli,

luxta eiusdem theatrum, cuius mentio apud Asco-
nium, qui in eam quatuor columnas marmoreas, insi-
gni magnitudine, ex atrio domus Scauri translatas
scribit. Confunditur sepe nomina in operibus Octa-
uiæ & Marcelli: quia, secundum Propertium, per
maternas omnia gesta manus: & secundum Oui-
dium, ubiq; Muneribus nati sua munera mater addi-
dit. Vnde quam regiam Marcelli Asconius, hanc cu-
riam Octaviae dicit Appianus: & quam Octaviae por-
ticum Plinius, eandem Marcelli Florus. Hanc diuer-
sitatem qui obseruat, errorem facile uitabit, ne ea-
dem que sint, diuersa faciat in interpretandis poetis
aut historicis.

Caij & Lucij,

In campo Esquilino, ubi antea Licinij palatum:
! quam

quam in honorem suorum nepotum fecit Augustus,
haec à Plimio iuniore dicitur Iulia, ut & in antiquo
Epigrammate:

T. FLAVIVS GENETHLIVS NVM
MVL. DE BASILICA IVLIA.

De ea adhuc fornix superest concameratus et col-
lapsus in quodam uimoto, tanta altitudine, ut, nisi in
Pantheo, nullus extet similis.

Sempronij,

In Velabro, ubi antea Scipionis Africani domus
fuit. Opimij,

In Palatino, inter Græcostasim & edem Con-
cordie.

Manilij,

Intra Suburæ regionem, memoratur à Festo.

Macidij & Martiani.

In nona regione à Victore recitantur hæc due ba-
silice. ponit idem alias quoq; quarum locus ignora-
tur, & nomina alibi non reperiuntur.

Neptuni,

Ad ripam Tiberis, ab Hadriano Imp. refecta &
instaurata.

Vlpia,

In Viminali, prope suas thermas, ab Vlpio Traia-
no extructa.

Constantini,

Prope viam nouam ponitur à Victore.

Basilicarum

Basilicarum quia eximia structura fuit, inde basilicas uertunt regias Asconius & Statius. inde nomen sumptum, ut præcipua templa apud Christianos basilicæ vocentur: ut nunc Romæ basilicæ DD. Petri & Pauli, item basilica Laterana. non ob structuram tantum, quæ adhuc est amplissima: uerum etiam ob frequentiam multitudinis, quæ ad eas cotidie & solemniter confluit.

DE PORTICIBVS.

Cap. X I I I .

Inter clara Vrbis ædificia porticus fuerunt, quæ uel ædibus sacris, uel illustrum virorum domibus, uel publicis ædificijs annexæ, aut necessitatibus, aut ornamenti voluptatisq; gratia fuerunt. Velleius in sua historia conqueritur, cum post bellum Punicum à Scipione consecutum, in somnum à uigilijs, ab armis ad uoluptates, à negotijs in ocium esset conuersa ciuitas, tū primum familias illustres inter se certasse eiusmodi ædificiorum pompa, donec publicam magnificientiam secuta priuata luxuria sit. Iuuenalis item in satyris carpit Romanos, qui in extruendis porticibus & thermis ingentes sumptus facerent: sed in aliis doctis magistris, qui filiorum mores formarent, parcissimi essent. Porticus nomina acceperunt aut à deorum templis, ut Concordiae, Quirini, Herculis: aut ab auctoribus, ut Pompeia, Octavia, Liuia, item Nasice, Metelli: aut ab ædificij qualitate, ut longa,

curua, miliaria, stadiata, porphyretica, Corinthia: aut ab hominum actionibus, ut Margaritaria apud Vi-
ctorem, Argentaria apud Vitruvium: aut à picturis,
ut Iſidis, Europe, Argonautarum: aut à locis adiun-
ctis, ut porticus Amphitheatri, porticus Circi, porti-
cus Septorum, porticus campi Martij. Huius ædificij
magnificentia Vrbem in primis ornauit Augustus,
uel extruendo nouas, uel instaurando ueteres. In por-
ticibus interdum res seriæ agebantur, ut cùm in ijs ha-
beretur senatus, cùm ius diceretur, cùm publica acta
notarentur, cùm legati gentium externarum exci-
perentur, cùm sponsalia fierent. Interdum in ijs lu-
cri gratia consistebant, qui res preciosas, gemmas sci-
licet, tabulas, signa, toreumata, aulæa uenderent. Ple-
runq; animi causa, æstiuis præsertim caloribus, ad
captandam umbram ibidem in ambulabant. Enume-
rabimus hic cùm eas quæ nunc extant, tum quæ à scri-
ptoribus sunt celebratæ.

Iouis Capitolini,

Fuit ante templum quod à Tarquinio Superbo
est conditum, quæ post eius exiliū absoluta est magni-
ficè. In fronte triplicem columnarum ordinem ha-
buit: duplicem à lateribus.

Apollinis Palatini,

Ante celeberrimum illud templum ab Augusto post
victoriam Aetiacam conditum, in Palatino, Circum
maximum uersus, auro &c columnis Numidicis, sta-

tuis;

tuisq; & picturis uarijs ornata, duorum poetarum
testimonio: Propertio lib. II.

Queris cur ueniam tibi tardior? aurea Phœbi

Porticus, à magno Cæsare aperta fuit.

Tantam erat in speciem Pœnis digesta columnis,

Inter quas Danai foemina turba senis.

Hic equidem Phœbo uisus mihi pulchrior ipso,

Marmoreus tacita carmen biare lyra.

Atq; aram circumsteterant armenta Myronis

Quatuor, artificis uiuida signa boues.

Et Quidij tertio Trist.

Inde timore pari gradibus sublimia celsis,

Ducor ad intonsi candida templa Dei.

Signa peregrinis ubi stant alterna columnis

Belides, & stricto barbarus ense pater.

Quæq; uiri docto ueteres fecere, nouiq;

Pectore, lecturis inspicienda patent.

Dicit poeta, signa alterna stetisse, quia in una
parte fuerunt filiarum Danai effigies, & è regione
sub dio totidem equestris filiorum Aegypti: ut inquit
uetus Persij interpres. Ideo etiam imagines equestris
fuerunt, uel quia in hippodromo intersecti sunt, ut
Ouidius v i. Met. uel feras persequentes in campo, ut
Homeri interpres. Huius templi et porticus nulla ex-
tant uestigia.

Iouis Vltoris,

Quæ postea ab æd., porticus Panthei: ab auctore,

porticus Agrippæ dicta est. Reliquæ sunt ex ea columnæ ingentes x viii, pilæ xii: ita distributæ, ut primus ordo habeat columnas octo, inter quas aditus ad templi ipsius fores. post quem deinceps alij ordines duo: in singulis columnæ quatuor, quæ inæqualibus primi ordinis, prime scilicet & tertiae respondent. Proximi ordines tres, pilas ternas habentes, longius inter se quam columnæ distant.

Quirini,

*In ea Quirinalis parte, qua Viminalem attingit,
ubi hodie dñi Vitalis templum. Martialis lib. xii.
Vicinam pete porticum Quirini,
Turbam non habet ociosiorem
Pompeius, uel Agenoris puella,
Vel prima dominus Icuis Carina.*

Siluani,

*De hac antiquum Epigrāma, quod Romæ legitur:
SILVANO SANCTO L. VALLIS
SOLON PORTICVM EX VOTO
FECIT. DEDICAVIT K. APRILIB.
PISONE ET BOLANO COSS.*

*De templo Siluani sub Viminali, an de alio adi-
cio, cui fuerit porticus adiuncta, intelligatur, incer-
tum est.*

Herculis,

*In aditu circi Flaminij, quam æde illa instaurata
Martius Philippus, Augusti uitricus fecit: unde Phi-
lippi*

lippi porticus dicitur à Martiale libro v.

Vites censeo porticum Philippi:

Si te uiderit Hercules, peristi. Hanc Plinius lib.
xxv bis commemorat, propter Apellis & Anti-
phili pictorū opera. Et ædem Herculis cum hac por-
ticu coniungit Victor.

Mercurij.

Inter circum Flaminium & Tiberim, semidiruta,
ante templum diui Angeli in piscina. Hæc & Seueri
& Antonini dicitur, ab imperatoribus qui restitu-
runt, aut ornarunt. Sub ea nunc porticu pisces, & fe-
rime carnes uenduntur.

Neptuni,

Ante eiusdem ædem, iuxta Septa, ubi comitia fie-
bant: qui locus eminentior, iam nomine corrupto
Mons acceptortus & Citorus dicitur. Hæc eadem est
cum porticu Argonautarum, ut ex Dione manifeste
est lib. LIII.

Concordiæ,

Sub Capitolio forum uersus, de quo octo adhuc
columnæ altissimæ extant, breui inter se spacio disiun-
ctæ. Hanc pænè integrum se uidisse scribit Poggius,
& suis columnas ad calcis usum suo tempore disie-
das: id quod nō rarò fit in urbe, in præclaris & ma-
ximis ædificijs antiquis.

Veneris Erycinæ,

Ante portam Collinam, cum deæ templo coniun-

ctæ.

Et a. Porticus mentionem facit Strabo, templi Appia-
nus & Ouidius, ut antè dictum est.

Libertatis,

In Palatino, quā domo Ciceronis euersa, fecit Clo-
dius, sed eadem paulo post sublata.

Scipionis Nasicæ,

Ab æde Saturni extensa ad Capitolinum, quam
inter magnificas enumerat Velleius.

Q. Metelli,

Idē: Metellus (inquit) Macedonicus, porticus que
fuerunt circundatæ duabus ædibus, sine inscriptione
positis, quæ nunc Octaviæ porticibus ambiuntur, fe-
cerat. Plinius de eadem lib. XXXIII. Fuit hæc ad
finem circi Flaminij, ut ex Varrois & Vitruvij scri-
ptis collatis potest colligi. Conficiuntur hodie inter
diuum Nicolaum de Funarijs, & diuum Mariam de
Sole, circum Flaminium uersus, multæ marmoreæ co-
lunæ: sed huius, an alterius porticus sint, incertū est.

Cn. Octaviij,

Duobus nominibus alijs appellata: à structura,
Corinthia: à pictura, Persei. nam Cn. Octavius de Per-
se rege Macedoniae triumphū agens, è manubijis por-
ticum condidit, & res suas gestas in ea depingendas
curauit. Vnde meritò amoenissima à Velleio habetur:
qui addit, eam in Circo fuisse: uerū, ne relinquatur
in dubio, de quo circo loquatur, Plinius exprimit Fla-
minium. Extant uestigia inter ædem diui Nicolai de
Calcaria,

Calcaria, & turrim Argentinam, columnæ semiobrute cum capitellis Corinthijs. Duplex columnarum in eordo, auctoribus Plinio & Victore. Ab Augusto, cum esset incendio deformata, in formam meliorem reducta est, quod ex Verrio tradit Pompeius.

Q. Catuli,

Quæ eversa M. Flacci domo, qui partes Gracchanas contra Remp. fouverat, extracta de Cimbricis manubijis. Eam diruit Clodius, ut in Orationibus & Epistolis testatur Cicero.

Hortensij,

In Palatino, ante ædes ipsius, breuis, & è columnis Albanis, sine ullo marmore. Suetonius.

Balbi,

Eius contigua theatro, circa illum locum, qui nunc Apothecarum obscurarum nomen habet.

Aemilij,

Inter portam Trigeminam & naualia, Liuius. Diuersa ab ea porticu, quæ Pauli dicta est, & ab Aemilio Lepido Paulo impensis proprijs facta, ut Dio scribit. Hanc incendio absumptam, Augustus restituit, ut idem auctor est.

Faberij,

In Auentino, ut Vitruvius. Corrupte apud Victorem Fabria, pro Faberia legitur. Faberij

scribæ multa apud Ciceronem

mentio.

Numiti,

In foro Romano, circa Rostra, & ædem Veneris Genitricis. In hac Antonius Lupercus, auream coronam Cesari imposuit, ut est in secunda Philippica. Videlicet, num Numicia eadem sit cum ea, quam Miniciam Velleius nominat, si liber correctus est.

Philippi,

In regione circi Flaminij, ut Victor: de ea paulo ante, de porticu Herculis Musarum. Fuit picturis ornata, quia ad splendorem urbis Augusto hortante facta est.

Pompeij,

Ad eius theatrum, omnium sumptuosissima, primum columnarum uarietate & multitudine: etenim suætòvγvlos, seu (ut quidam uerit) centenaria dicta est: tum platanorum ex utraq; parte nemoris modo ipsam ambientium diffusa umbra: postremò aquarū illuc deductarum amoenitate, quæ singula predicit lib. 11. Propertius.

Scilicet umbris sordet Pompeia columnis

Porticus, aulæis nobilis Attalicis.

Et creber pariter platanis surgentibus ordo,

Flumina sopito quæq; marone cadunt.

De eadem sentire uidetur Martialis lib. 111.
Inde petit centum pendentiæ testa columnis,

Illinc Pompeij dona: nemusq; duplex.

De eadem in epigrammate Catullus:

Te.

Te quæsiuimus in mimore Campo,
Te in Circo, te in omnibus Tabernis,
In Magni simul ambulatione.

Bene ambulationem nominat, quia æstatis tempore, propter nemus & umbram: quibus suis temporibus, propter delectationem, frequentes in ea ambulabat homines: ut primo & tertio libro de Arte Ouidius innuit. In eadem Pompeij imago populi uoluntate erecta fuit: Plutarchus in uita Brutii.

M. Agrippæ,

Ante ædem Panthei, de qua paulo antè. Horatius lib. 1. Epist.

Cum bene notum
Porticus Agrippæ, & uia te confexerit Appiij.

Iulij,

Prope arcum Fabianum in foro. Huius porticus mentione inueni apud Persij interprete, & Victore.

Augusti,

Plures: una in Campo, cuius solum lithostrotum, & latera myrto, lauro ac buxo circundata, perpetue uiriditatis. alia duplicata in ipsius foro, in qua statuae uirorum illustrium habitu triumphali colligate erant.

Liuiæ uxoris Augusti,

Ad uiam Sacram, ubi nunc ruine templi Pacis cernuntur, artificum tabulis ornata, & opaca fœcunda dissimilata.

diffimāq; uite inumbrata: de hac lib. xiiii Plinius,
de illis Ouidius,

Nec tibi uitetur, quæ priscis sparsa tabellis
Porticus, auctoris Liuia nomen habens.

Hanc inter præclara Vrbis ornamenta recenset Stra-
bo: & ædificatam fuisse Caio & Lucio Coss. honorab-
dis, scribit Dio.

Octauiae, sororis Augusti:

De eadem Ouidius i. de Arte:

Aut ubi muneribus nati sua munera mater

Addidit, externo marmore diues opus.

Per munera nati, Marcelli theatrum & basili-
ca intelligitur, cui fuit Octauiae porticus contigua:
unde eandem porticū Marcelli nominat Florus. Ve-
stigia eius inter diuum Nicolaum in carcere, & di-
uum Mariam in porticu: ubi locus ex ruinis eminen-
tior. Quin ipse uidi ibidem effodi lapides Tiburtinos,
& marmorea ingentium columnarum fragmenta.

Claudij,

Vltra uiam Sacram, theatrum uersus Merula hæc
& Liuia eandem esse auguratur. Martialis à Tito
& Domitiano fratribus significat Claudiam restitu-
tam. nam postquam de amphitheatro Titi, & ther-
mis eiusdem locutus est, addit,
Claudia diffusas ubi porticus excipit umbras,

Vltima pars aulae deficients erat. Ad eam porti-
cum quondam terminabatur aurea Neronis domus,
Neronis,

Neronis,

Intra ipsius domum, æneo ibi colosso addito. Triplex fuit, & singuli ordines M. pass. complexi sunt, ut ex Suetonij uerbis licet intelligere. Alij milliaria à spacio uocant.

Neruæ,

In ipsius foro cum columnis excelsis, partim rotundis, partim quadratis, quarum adhuc aliquæ reliæ sunt, olim laminis ex orichalco tecta.

Traiani,

Eiusdem foro adiecta, cui columnarum altitudine nulla ullius ætatis in urbe par fuit. Hæc eadem est, de qua canit Sidonius,
Ulpia quod rutilat porticus ære meo. Rutilasse
ære ait, propter statuas æneas, inter quas ipsius Sidonij fuit.

Antonini Pij,

Iuxta ædem diui Stephani de Truglio: de qua undecim marmoreæ columnæ striatae, magnæ & pulchre extant. In ea nunc ædificata domus, in qua pueri orphani nutriuntur.

Faustinæ, uxoris Antonini,

Forū Romanū, & Palatinū montem proficiens. Conditum nunc in ea templum diui Laurentij in Miranda: ex ea decē columnæ reliquæ, forū uersus sex, utroq; ex latere binae. In epistylis extat inscriptio.

Gordia-

Gordiani,

In campo Martio sub colle, longa ped. M. in cuius lateribus uiridaria è lauro, myrto, & buxo fuerunt, ut est apud Capitolinum.

Galieni,

In eodem campo, usq; ad pontem Muluium extensa, dicta wortægixos, propter quinq; ordines, quorum primus è pilis, reliqui quatuor è columnis mar moreis fuerunt. Dicta etiam Flaminia, propter uicem uitatem.

Constantini,

De hac nihil aliud, quam quod in Capitolio fuerit, legimus. Referuntur præter has & aliae, ut Minij à Velleio, Neronis per totam urbem à Suetonio, Vipsani à Tacito, Reguli à Plinio iuniore, Asidata à Victore, Stadiata à Vitruvio, centum columnarum à Martiale: quarum quia locus incognitus est, nomina saltem ex auctoribus nota esse uoluimus. Pergamus porro ad alias quasdam, dignas commemoratione, & olim non incelestres.

Porticus Capitolijs.

Hæ fuerunt in latere cliui Capitolini, per quem è Velabro ascensus in Capitolium fuit: consumptæ sunt incendio factionis Vitellianæ: auctor Tacitus. Inter has porticus fuit Fornix Calpurnius, in quo regum statuae olim fuerunt: iuxta eundem fornicem Tib. Gracchus imperfectus est, ut memorie prodidit Orosius.

Amphi-

Amphitheatri,

Triplex & magnifica. In parte exteriore aditus nunc cernuntur XXIII, in media XXXVI, in intima LXXI. Sed tota illa mole consumpta, atq; maxima è parte collapsa, de uniuersa structura iudicare nemo, nisi artifex, potest.

Circi maximi,

Et hæc triplex fuit, sed ita, ut ex triplici structura una circenlaris fieret: binæ exteriores ambulationibus patuerūt liberæ, altera officinis & tabernis opificum & infitorum occupata. Circi ingentia ruderæ sunt, porticus nullæ extant reliquæ.

Septorum,

De qua Cicero ad Atticum lib. IIII, & Plinius lib. XV. primum eæ porticus erectæ à Lepido, dein de à M. Agrippa exornatæ fuerūt, ambientes Septa, in quibus populus magistratum crenandorum causa conueniebat.

Campi Martij,

Hæ circum circa Campum ambierunt, ut Strabo. Ex eis una fortasse fuit, quæ sequitur.

Europæ,

Adiuncta Campo, non procul à ductu aquæ Virginis, canente Martiale,

*Sed curris uitreas tantum prope Virginis undas.
Aut ubi Sidonio taurus amore calet.
Vimbrosa fuit buxeto. Idem,*

An delicate sole rursus Europæ
 Inter tempestes post meridiem buxos
 Sedet? Vnde idem ad hominem loca publica cœna
 caussa frequentantem, iocoſe scribit, lib. II.
 Lotus ad Europest tepidæ buxeta recurrit,
 Si quis ibi serum carpat amicus iter.
 Per te, perq; tuam uestor lasciuę puellam,
 Ad cœnam, Selium tu, rogo, Taure uoca.
 Idem puellæ Agenoris hanc porticū nominat, lib. XI.

Argonautarum,

A' pictura sic dicta, à Campo ad Septa extensis
 Martiali lib. II.

Si nihil Europe fecit, tum Septa petantur,
 Si quid Phillyrides præstet, & Aesonides.
 Post Quirini, Pompeij, & Europæ, tanquam preci-
 puam hanc extollit idem poeta, quos uerfus de Qui-
 rini porticu suprà retulimus. De eadem lib. III.
 Hinc si receſſit, porticum terit templi,
 Aut ſpacia carpit lensus Argonautarum.
 Hæc porticus Neptuni fuit, quā propter nauales ui-
 ctorias extruxit M. Agrippa, & pictura decorauit.

Iſidis,

In hortis Commodoianis, à forma dicta Curia: à
 pictura, Iſidis. Nam Commodo Imp. & Pescennius
 Niger, qui postea ad Imperium aspirauit, in ea depi-
 eti fuerunt, quasi præſides sacrorum Iſidis. Non fo-
 lium

lum autem pictura, sed et musico opere insignis fuit,
ut ait Spartianus.

Miliarenſis,

In hortis Sallustianis, exornata ab Aureliano, qui
 ſecetu illorum hortorum delectabatur: ut eſt apud
 Vopiscum. Egnatius à mille paſſuum longitudine
 uult Milliarium dici: quod nomen ex Neronis porti-
 cus habuit inter Palatinum & Esquilinum, de qua
 paulo antè.

Longa.

Mentio eius apud Capitolinū, quæ an eadem cum
 ſuperiore fuerit, ignoror: quia locum non expreſſit. In
 ea fictis Maxentij literis Vitalius imperfectus eſt.

Porphyretica,

Et hæc memoratur à Vopisco. In ea actorum pu-
 blicorum ſcribæ uerſati ſunt. Videtur iuxta Concor-
 die eadem uifſe, in qua ſepiſimè Senatus habebatur.
 nam prope eadem triplicis porticus fundamenta ſu-
 perioribus annis effoſſa conſtat.

Sixtus IIII pontifex porticus in uicis ante domos
 ſuſtilit, & plateas ampliauit atq; purgauit, quo con-
 filio atque opere plurimum ſalubritati urbis contu-
 liſſe dicitur.

DE ARCVBVS TRIVMPHALI-

bus, & trophæis. Cap. XV.

Arcus olim honoris uirtutisq; cauſſa erecti
 ſunt, ijs qui domitis gentibus externis, ſingu-
 m lareſ

lares uictorias patriæ pepererant . li primum rues
& simplices fuerunt , cūm præmia uirtutis essent , nō
ambitionis lenocinia : seculo insolentiore monumen-
ta uictoriarum , & triumphorum pompa , in ijs inci-
sa . Erant aut latericij , ut Romuli : aut ex rudi lapide
quadrato , ut Camilli : aut ex marmore , ut Cæsaris , in
foro : Drusi cum trophæis , in via Appia : Traiani , in
eiusdem foro : Gordiani , in Viminali : Gratiani , item
Theodosij , non longè à via Triumphali : deinde etiā
reliqui , quos iam nominabimus . De ijs enim tantum ,
de quibus adhuc restat aliquid , more instituto loque-
mur . Arcuum forma primum erat semicircularis ,
undè ex nomen fornícis accepit : fornix enim Fabianus .
Postea quadrata , ita ut in medio ampla esset porta for-
nicata , & ex eius utroque latere aliae portæ minores
additæ . Intra medie portæ fornicem Victoriae alatae
pependerunt , quæ demissæ uictori transeunti coro-
nam imponerent . In superiore arcus parte spacia-
sunt , in quibus aliquot homines , uel qui tubis can-
tent , uel qui trophæa maximè insignia ostentarent ,
stetisse existimantur . Hæc magnificentia Augusti tem-
poribus , uel paulo ante cœpit . nam de Cæsaris arcu ,
Seruius : de Drusi , Suetonius : de Germanici & Ne-
ronis , Tacitus . Nouitium hoc inuentum ait Plinius ,
non quod arcus ante Cæsarum tempora non fuerint ,
sed quod tali ornatu non fuerint . Antiquissimi , de
quibus

quibus exlat aliquid, sunt tres: nouitij autem Plinio,
nobis ueteres, quinq;

Arcus Romuli,

Vestigia inter diuam Mariam de gratia, & diuam
Mariam de inferno. Bini fuerunt, quos, et si latericij
erant, tamen in marmoreos Romani non mutarunt,
ne conditoris sui memoria, & prisca frugalitatis mo-
numentum interiret. Hos sua tempestate primum col-
lapsos, affirmat Blondus.

Camilli,

A' via lata cuncti uersus diuam Mariam in Miner-
ua, ex lapide quadrato, rudi, & nullorum ornamen-
torum, inclusus parti edificiorum.

Fabij,

In via Sacra, cuius fundamenta cum in urbe esse-
mus, effodi dicebantur, prope diuum Laurentium in
Miræda. In eo scuta et signa Victoriae fuerunt sculpta.

Drusi Neronis,

Cesaris Augusti priuigni, cuius locus ignoratur,
fragmentum inscriptionis tale refert Fran. Petrarcha,

ad diuortia Rheni

Peruasi hostiles depopulatus agros.

Dum tibi Roma decus, æternaque fudo trophyæ,
Ister pacatis lenior ibat aquis.

Arcus Titii,

Marmoreus, inter forum Romanum, & amphि-
theatrum, adiunctus templo diuæ Mariæ nouæ. In ea

ab una parte sculptus de Iudeis triumphus. Imperator in curru sedens, ab alata Victoria coronatur. curru præfertur arca fœderis, præcedentibus duodecim fascibus consularibus. Ab altera parte candelabrum aureum cum septem lucernis, tabula Mosaica, mensa aurea, et uaria templi ierosolimitani uasa. In medio arcus fornice, Titus sedens aquilam alis expansis utraq; manu sub genibus tenet. In frontibus, Iudei uinctis post tergum manibus captiuū aguntur. Huius splendidiſſimi arcus, et ampliſſimi triumphi, libro VII. belli Iudaici meminit Iosephus.

Domitianī,

Titi fratri in via Flaminia, inter diuum Siluestru, et diuum Laurentium in Lucina, quatuor columnas habet in prima fronte. In eo urbis imago, et Victoria: et Domitianus nudus sedens, corpore procerro, et dormienti similis, à Minerua souetur. Martialis lib. VIII.

Stat sacer, et domitis gentibus arcus ouans. Hic gemini currus numerant elephanta frequenter, Sufficit immensis aureus ipse iugis.

Extruxit plures per omnes urbis regiones, ut scribit Suetonius: et insignem in via Appia, de quo Statius in Siluis.

Septimij,

Ad radices Capitolij, propemodum ē regione arcus Titi. Visuntur in eo nauales et terrestres pugnae, cuncte

cum machinis bellicis, uarijsq; armorum generibus.
Ex utraq; parte Victoriae, & nūlites trophæa gestan-
tes. Ad eius superius spaciū per gradus quinquagin-
ta ascendimus.

Gallieni,

In Cœlio monte, coniunctus templo diui Viti, nul-
lis ornamentis, è lapide Tiburtino.

Constantini,

In Palatini radicibus, ad caput viæ Appiæ, multi
ornatus & artificij: res eius gestæ in eo expressæ, &
in primis bellum contra Maxentium: cui etiam iacen-
ti, quo admisso insultans, minitatur. Fuerunt super-
nè circumquaq; impositæ statuæ, partim mutilatæ,
partim collapsæ. And. Fulvius libro secundo, quæ car-
mine scripsit, plures recenset arcus, quorum ne uesti-
gia quidem relicta sunt.

Trophæa Marij,

Inter templa diui Eusebij, & diui Iuliani, in Esqui-
limo. Moles latericia, in qua bina trophæa ex marmo
re. Sunt autem trunca corpora cum spolijs, quorum
alterum thorace squamoso indutum, cum ornamen-
tis militaribus & clypeis, ante se habens iuuenem ca-
ptuum, brachijs ad tergum reuinctis, & undiq; ala-
tae uictoriae. Alterum armis militaribus ornatum, in-
ter quæ clypei inæqualiter rotudi, galea aperta cum
cono & cristi, & altera sine cristi clausa. In eodem
inest forma chlamydis, & alia quædam, quæ marmo-

GEORGII FABRICII
re detrito & corrupto cognosci satis non possunt.
Locus ille hodie Cimbricum uocatur, quia de Cim-
bris à C. Mario trophyæ illa sunt erecta.
DE TIBERI, ET FLVVIIS VR-
bis: & de ornamentis fontium, ac nau-
machijs. Cap. XVI.

Tiberis in Hetruria ex monte Apennino, paulo
supra Arnum oritur, augusto nomine Tibe-
rinus, à poetis Tibris, in sacris Serra, antiquissi-
ma appellatione Rumon, aliquando Albula dictus.
Virg. VIII. Aen.

Amisit uerum uetus Albula nomen.

In quadam urbis parte Terentum, ut ex Ouidio
in Fastis, & Val. Maximo, ubi de Valesio quodam Sa-
bino scribit, aperte colligitur. Dicitur à poetis annis
Lydius, propter aduenas è Mæonia, qui ad eum con-
sederunt. Item flumen Tyrrhenum aut annis Tu-
scus, propter accolas, quia in uetusissima Tuscorum
sede ortum habet, quam Tyrrheni coluerunt. Virg.
2. Aeneid.

Ad terram Hesperiam uenies: ubi Lydius, arua

Inter opima uirum, leni fluit agmine Tibris.

Idem i. Georg.

Tu Romule, Vestaq; mater,
Quæ Tuscum Tiberim, & Romana palatia seruas.

Idem,

Tyrrhenoq; boues in flumine lauit Iberas.

Tiberis autem inter septentrionem & occasum in
urbem

urbem influit: & meridiem uersus apud Ostiam oppidum, in mare Tyrrhenum ostio ampio, & proxime deducta fossa, que ibidem efficit insulam, infertur. Naturali suo colore, albus: uulgari annuum, coeruleus est: propter terram quam radit, flauus, & lent pluuiat turbidus. Apud Virgilium pulchrum flumen nominatur. & Regnator aquarum. & Cœlo gratissimus annis. Aqua Tiberina in urbe uenditur, & in fistilibus urceis, aut uasis lapideis continetur, fitq; in eis limpida, potu amabilis, & absq; corruptione longo tempore pura. Nec minus aquarū esse huic anni, quam Nilo, Plinius tradit: profunditate tanta, ut magnarum etiam nauium sit capax: latitudine qua tuor ferme iugerum, Dionysij temporibus. Impetu celer, & uorticosus. Primò cursum habuit inter Palatum & Capitolinū, per Velabrum stagnans, & foris partem, unde Ouidius,

Hic ubi nunc foras sunt, linters errare uideres.

Sed cum repressit Priscus rex, & post eo, quo nūc currit, alueo cohibus Augustus. quō respexit ad Pisones Horatius,

Annis doctus iter melius.

Aurelius Aug. ad Flauium Arabianum scribit, se Tiberinas extruxisse ripas, & uadum aluei tumentis effodisse. De Tiberis auctu extat libellus Ludouici Cometij: ex in arce Romana, item ad Templū diuī Mariæ de populo, & diuī Mariæ supra Mineruam,

Et ad diuum Eustachium, item in Valle Martia et
campo Agonio sunt indicia marmoribus incisa, ad
quantam altitudinem aliquoties creuerit. Interdum
aduerso cursu amnes influentes impellit, et alienis
aquis nocet cum urbi, tum uillis et agris: illud Augu-
sti tempore factum ait Horatius: hoc Traiani, iunior
Plinius. Inundatio eius Theodosij temporibus usq; ad
octauum diem durauit. Auctus semper habitus religio-
sus, quia futurum malum aut cladem urbi portende-
re creditur. Nostra memoria, Clementis vii Hetru-
sci anno septimo, viii id. Octobris, sereno celo, ino-
pinato Tiberis incremento, tota Roma nauigabilis
facta est, ruptis uidelicet lacus Velini aggeribus. Mo-
do dum hunc libellum augeo, Pauli iii Campani
anno quarto, id. Septembris, aduerso maris cursu Ti-
beris auctus, duos pontes labefactauit, Aelium, per
quem in nouam nunc arcem accessus est: Palatinum,
per quem aditus ad arcem ueterem fuit. Templum in
insula, magna ex parte: adiunctum ei coenobium, to-
rum euertit. Quanto in tali eluione sit impetu, ad
Mecoenatem quasi depingit Horatius,

cætera fluminis

Ritu feruntur: nunc medio alueo

Cum pace delabentis Etruscum

In mare: nunc lapides adesos

Stirpesq; raptas, et pecus, et domos

Voluentis una: non sine montium

Clamore,

Clamore, uicinæq; siluæ,
Cum fera diluuies quietos
Irritat agros.

Tibris, inquit, in mare Etruscum delatus, ante urbem
agris, in urbe ædificijs, extra urbem siluæ propin-
quæ multis temporibus cladem sœpe attulit. De am-
nibus in Tiberim influentibus, Plinius libro tertio, &
Corn. Tacitus libro primo Annalii, satis multa com-
memorant. De Tiberi quæ auctor non nominatus
scribit, quem in bibliotheca Mersburgi ad Salam ui-
di, breuiter subiçiam. Tiberis, cui primatum Vrbis
æternæ singularis tribuit magnitudo, nascitur è mon-
te Apennino, currit milliaria cccc. per urbem sa-
cram geminatur, & facit insulam Regioni xiiii.
ubi duo pontes appellantur: post iterum ibi unus ef-
fectus, per pontem Lepidi, qui nunc à plebe Lapi-
deus dicitur, iuxta forum boarium, quod Caci dici-
tur, transiens, suorum turbinum uorticibus, & mari-
timas naues suscipit, & mediterraneas deducit. De
Hetruria atq; Sabinis ingressus, per portam diui Pe-
tri Apostoli seu Flumentanam, inter Hostiensem por-
tam, quæ est diui Pauli Apostoli, & uiam Portuensis,
quæ est diui Felicis martyris, urbe egreditur. Hinc
iterum circa Sex. Philippi prædium geminatur, &
duobus aliis ex uno effectis, insulam facit inter por-
tum urbis, & Hostiam ciuitatem: quo populus Rom.
cum urbis præfecto castrorum lustrandorum causa

m s solenniter

solēniter egreditur. Insula autem illa tantæ auctoritatis est, ut insula Flora uulgò nuncupetur. Hec ille, qui annos ante quadrinzentos uixit, auctor, ut dixi, non nominatus. Cassiodorus ad Argolicum urbi Præfatum, post mentionem cloacæ maximæ: Vide ⁴⁵ illic fluios, quasi montibus concavis clausos per ingenia signa decurrentes: uides structis nauibus per aquas rapidas non minima sollicitudine nauigari, ne precipitato torrente marina possint naufragia sustinere.

Riuus Appiæ,

Frontinus: Riuus Appiæ (inquit) sub Cœlio monte & Auentino auctus, emergit infra cliuum Publicij Alsi, & inde eductus est in Naumachiam. Hodie per portam Gabinam (ut & antè dixi) ingreditur flumen, qui fertur per uallem inter Cœlium et Cœliolum: inde per viam Appiam in radicibus Auentini, sub eo cliuo quo ad diuam Sabinam ascensus est, influit in Tiberim. A Mariano oppido, aqua Mariana dicitur. Marlianus riuum Herculatum esse arbitratur, non nulli aquam Crabram, cuius meminit Cicero.

Almo,

Extra portam Ostiensem, ut diuus Gregorius lib. XII. Epistolarum ad Felicem: extra Capenam, ut alii scribunt. In eo religionis caussa quotannis sexto Calendas Aprilis simulachrum, & carpentum, & icones Cybeles, & cultri Phrygij à sacerdotibus abluebantur:

bantur: cuius fit mentio apud Ouidium, Lucanum, Silium, Statium, Claudianum, Val. Flaccum, Martialem. nam Cosmographi de eo fluui, quod sciam, nihil. Nō procul ab urbe cum Tiberi miscetur, & cursu breuiissimus dicitur ab Ouidio, unde riulus Almonis apud Prudentium.

D E A Q V I S R E L I G I O- F I S I N V R B E .

Fuerunt & aquæ religiosæ: ut nihil unquam in Vrbe superstitione caruit.

Mercurij, extra eandem Capenam: in qua qui lababant, se à periurio liberari credebant. Modum lauandi aliquot describit uersibus Ouid.lib. v. Fast.

Camoenarum, extra portam eandem, qua in ipsarum luco purificandi causa, ut ait Charisius, usi sunt. Petronia, quam magistratus aufficato transferunt, cum in Campo agere quid uellent, ut auctor est Verrius Flaccus.

Aqua Iuturnæ in foro, quam ualeitudinis caufsa multi bibebant, & præ cæteris adhibebant ad sacrificia: ut olim Trozenij fontem Hippocrenen, Athenienses Callirhoen. Fontem Iuturnæ in foro fuisse, lib. i. Fast. ostendit Ouidius, eumq; secutus Victor in octaua regione. Versus Ouidij sunt,

Fratribus illa Deis, fratres de gente Deorum,
Iuxta Iuturnæ composuere lacus.

Templum

Templum uero fuisse in Campo, prope aquam Virginem, aperte idem indicat,

Te quoq; lux eadem Turni soror æde recepit,

Hic ubi Virginea campus obitur aqua.

Facile igitur tolli controuersia potest, que inter scriptores recentiores est, si uerba poetæ attente considerentur. Præterea in Tiberi lauabantur nudi, qui erant morbis grauibus liberati: que superstitionis manifesta, nec Satyræ reprehensione caruit. Horat. i i. Serm.

Frigida si puerum quartana reliquerit, illo

Mâne die, quo tu indicis ieiunia, nudus

In Tiberi stabit. Persius i i. Sat.

Tiberino in flumine purgat
Mane caput, bis terq;

De aqua Esquilina medicata, cuius fontem Diocletianus aperuit, inuenta eiusmodi est inscriptio:

IMP. DIOCLETIANVS C. AVG.
PLVRIMIS OPERIBVS IN HOC
COLLE C. EXCISO SAXO QVAE-
SITAM AQVAM IVGI PROFLV-
VIO EX TOFO HIC SCATV-

RIENTEM INVENIT,
MARTIA SALVBRIOREM, TIBE-

RINA LEVIOREM,
CVRATIS AEGRITVDINIBVS ET

STATERA IUDICATAM.
EIVS

LIVS RECEPT. PVTE. AD PROX.
TRICL. VSVS IN HOC
SPHAERISTERIO
VBI ET IMPERATORIAM DA-
CTYLOTHECAM POS.

Huius aquæ aut fontis nusquam alibi factam esse men-
tionem, miror.

DE ORNAMENTIS FON-
tium & aquarum.

Quia de aquis sermo est, de ornamentis fontium
dicam aliquid, quorum non pauca ex antiquitate re-
licta sunt monumenta. Fontibus uaria apposuerunt
simulachra antiqui, uel propter religionem, uel pro-
pter ornatum. Religionis causa Apuli & Siculi Her-
culem, quia Hydra extincta aquas purgauit: unde &
thermæ Himeræ urbis in Sicilia, item Octæ montis
& Pylarum in Theffalia, in tutela Herculis fuerunt:
quod Pindari & Sophoclis interpretes scribunt. &
sunt qui omnes thermas ei esse sacras uelint. Her-
culeæ thermæ Allisis & Mediolani in primis nobi-
les, à quibus etiam uicus Mediolanensis nomē traxit.
M. Agrippa Romæ non Herculem, sed Hydram ad-
lacum Seruiliū posuit, quod memoriae prodidit
Sex Pompeius. Ornamenti autem gratia, fontibus ap-
posita fuerunt diuersa simulachra, quorum & publi-
cis in locis, & in nobilium ædibus adhuc plurima
uisuntur. Vxitatisimum fuit, deos flumimum appone-
re, qui

re, qui formantur iacere semierecti, urnisq; brachio
suppositis amnes tanquam è fonte emittere, uelati
plerunq; seruo harundineo, & tecti carbaso, quæ est
uestis fluxa & ampla, umbilico tenus, superiore cor-
poris parte nudi. Talis cernitur Tiberis, in domo
Cæsia: talis Arnus, in hortis Pontificijs: & duo co-
lossi marmorei in area Capitolina, Nili & Tigris, uel
(ut quibusdam placet) Naris & Anienis, uel (ut alijs)
Acheloi & istri. Alter cubito innititur Sphingi mon-
stro, alter tygri animali: barba alter prolixæ, alter mo-
dicè resecta. Talis est colossum Rheni, prope forum
Romanum iacentis, quem alij Niphatis fluuij esse pu-
tant: Blondus falso uocabulo louem pistorem, uulgu
nouo Marsoriū nominat. Talis in scuto Turni apud
Virgilium, lib. vii.

Ammem cælata fundens pater Inachus urna.

In domo Chisiorum, extra portam Septimiam, an-
te Deum aquarum, eo quo diximus modo cuban-
tem, nuda mulier stans, dextramq; mamillam manu
comprimens, aquam in subiectum labrum immittit.
Ad ortum Virginis in agro Lucullano, puellæ ima-
go ad fontem sletit, ut Frontinus testatur: in Umbria,
Clitumnus praetextatus iuxta fontem suum, ut iunior
Plinius: in Surrentino Pollij, ante balneum, ipse Ne-
ptunus, ut Statius. In domo Cæsia, de qua iam dixi-
mus, Siluanus barbatus è saxo paulatim stillâe, quasi
ex utre aquam exprimit. Reperiuntur frequenter
Nymphae

Nymphæ dormientes, quæ amphoris & crateribus
 (ea fuerunt Hydriadum insignia) innituntur: quorū
 symbolorum in Odyssea mentio apud Homerum, &
 latius exequitur interpres eius Porphyrius. Antiqui
 operis pulcherrimum monumentum Romæ, in capi-
 te uiae late, in domo priuata uidi: erat autem Nais si-
 nu aperto, supina iacens, & uentre ad pubem nudo,
 capite incubans amphoræ. Recentis operis in agro
 Neapolitanó, in villa Leucopetrea, Arethusa nudæ
 adiacet fonti, in nymphæo conchiliato. Legitur desi-
 mili Nympha epigramma in hortulo Colotij,

Huius Nympha loci, sacri custodia fontis,
 Dormio, dum blandæ sentio murmur aquæ.
 Parce meū, quisquis tangis caua marmora, somnum
 Rumpere: siue bibas, siue lauere, tace.
 Et alibi in fontis margine hæc antiqua inscriptio:

N Y M P H A E L O C I

B I B E . L A V A . T A C E .

Erat & alia simulachra interdum enim totus als
 quis fons absorbebat, quem Deus marinus ore ex-
 cipiebat, ut ex illo Propertij discitur, lib. 11.
 Et leuiter lymphis tota crepitantibus urbe,

Cum subito Triton ore recondit aquam.
 Nonnunquā rursus euomebatur, uel per Nilum &
 Euripum: ita maiores minorēsue canales appellabāt.
 Uel per conchas, certāne uasorum genera. De Silano,

Lucretius libro ultimo,

Corpora

Corpora Silanos ad aquarum strata iacebant.

De Cantharo uetus lapis, extra portam Ostiensem
repertus in uinetis, cum hoc disticho,
Perdiderat laticum longæua iniuria cursus,

Quos tibi nunc pleno Cantharus ore uomit.

Sed ne prolixior sim, dicā de Naumachijs, quas Ro-
mani, postquam cognoverunt gentes externas nau-
li certamine plurimum posse, primo bello Punico in-
stituerunt: ut tradit Seruius. In his naualium pugna-
rum, ut pedestrium in campo, circo, aut theatro, ede-
bantur spectacula. *Martialis,*
Quicquid et in Circo spectatur, et Amphitheatro,

Diues Cæsarea præstitit unda tibi.

Res tota sublata est, locorum notatio ad cognoscen-
das ualles pertinet. Fuerunt naumachiae quatuor. Cir-
ci maximi, que uetus à Suetonio: ea occupauit ualle
inter Palatinum et Auentinum, de qua uidetur sen-
tire Claudianus lib. 11. de Stilicone:

Ad cœlum quoties uallis tibi Martia nomen
Ducet, Auentino Pallanteoq; recessu. Hanc autem
uallum propter exercitationes bellicas, Martiam no-
minat: sicut ab iisdem campus ad Tiberim, Martius
appellatur. Altera Augusti Cæsaris, in ualle Martia
iuxta eiusdem nominis campum: de qua Ouidius lib.
1. de Arte. Tertia Caij et Neronis, inter Ianiculum
et Vaticanum, de qua Corn. Tacitus. Ultima Domi-
tiani, eo in loco, quo Augusti fuit, sed ab eo per purga-
ta, et

ta, & effosso circumductoq; ex Tiberi lacu amplia-
ta. de hac apud Suetonium & Martialem. Haec ualles
nostræ iam tempore priuatorum hortis, possessioni-
bus, ædificijs uè magna ex parte occupantur.

D E P O N T I B V S T I B E R I -
n i s . Cap. X V I I .

I N Vrbe fuerunt curatores aluei & riparum Tibe-
ris, qui non solum fluuium coercebant, & ut es-
set purus, ac sine fodiibus atq; impedimentis, cu-
rabant: uerum etiam terminos statuebant, quò usque
habitare in ripa, uel ædificare liceret. Ei muneri aut
singuli præerant, ut sub Traiano, T. Julius Ferox: sub
Hadriano, A. Meſius Rusticus: quorum termini ad-
huc extant, & titulos descripsit Marlianus. Aut præ-
erant plures, ut sub Vespasiano, C. Calpetanus, Ran-
tius Quirinalis, Valerius Cestus: cuius termini titu-
lus refertur in antiquæ Vrbis epigrammatis. & nos
ipsi talem inuenimus Romæ,

C. VIBIVS C. F. RVFVS,
SEX. SOTIDIVS SEX. F. STRABO
LIBVSCID.

C. CALPETANVS C. F. STA.
CIVS RVFVS.

M. CLAVDIVS M. F. MARCELLVS
L. VISELLIVS C. F. VARRO.
CURATOR. RIPARVM ET AL-
VEI TIBERIS EX S. C. TERMIN.

Ex qua inscriptione etiam docemur, Curatores
aluei & riparum Tiberis, non esse primum ab Augu-
sto institutos, ut Suetonius scribit. hic enim ex S. C. le-
gitur terminus positus. In alijs tamen omnibus, quae
commemoraui, in initio legitur, EX AVCTO-
RITATE IMP. Pontes Tiberis primum cura-
runt Pontifices, qui Sublicium augurato condide-
runt, à quo ponte nomen illis inditum est: deinde Cen-
sores, item Viarum curatores, ut pontis Fabricij titu-
lus probat: postremò idem munus suscepereunt nomi-
nis & honoris sui causa Imperatores. Antoninus e-
nim Pius, Ianiculensem marmoreum fecit: Gordianus
Cestium restituit, Hadrianus nouum de suo nomine
extruxit.

Muluius,

Vel (ut in antiquis Sallustij libris) Moluius: non
enim Miluius (ut nunc vulgo appellatur) dicendum
est, quod & Basilius Zanchus confirmat. Ab Aemi-
lio Scauro censore factus, ab Augusto refectus, ad se-
cundum ab urbe lapidem, in via Flaminia. Statius lib.
II. Silu.

Flaminio que limite Muluius agger
Transiit.

Claudianus de Honorij in urbem introitu, cum esset
sextum consulatum adeptus,
Omne Palatino quā pons à colle recedit
Muluius, & quantum licuit consurgere testis,

Vna replet turbæ facies.

Fornices habet magnos quatuor, binos mediocres,
totidem paruos. Prope hunc pontem Iulianus uictus
ab Imp. Seuero: Maxentius, à Constantino Magno.

Aelius,

Ab Aelio Hadriano, prope sepulchri sui molem fa-
cias: nunc pons Castelli, uel Pons diui Angeli. Forni-
ces quatuor. In eo ponte equites aurati creari hodie
solent.

Ianiculensis,

Qui & Aurelius, & aliquando Pons ruptus.
nunc Pons Sixti: restitutus enim est à Sexto Quarto.
Post hunc pontem se flumen diuidit, & insulam cir-
cumfluit.

Tarpeius,

Qui olim Fabricius: & ut Porphyrio scribit, suo
tempore, Lapideus dictus. nunc dicitur pons qua-
tuor capitum, & Iudaicus, erogatione theatri Marcel-
li, insulam in flumine surgentem, quæ biremis for-
mam refert, & Lycaonia dicitur, urbi coniungit. In-
sula est longa paß. c c l. lata uero l. Fornices duos
ingentes habet. Horatius 11. Serm.

Atq; à Fabricio non tristem ponte reuerti.

Ubi loquitur de Junio Damasippo Coccione, philoso-
pho Stoico, qui se ibi in flumen præcipitare uoluit.

Hunc Paulus Tertius corruptum refecit,

& restituit.

Esquelinus,

Quondam Cestius, nunc diui Bartholomæi, eandé
insulam regioni Transiberinæ iungit. Forma arcus
triumphalis factus, fornice in medio ingenti, & ab
utraq; parte paruulo.

Palatinus,

Aliquando pons Senatorum, nunc diuæ Mariae
Aegyptiacæ. Aquam ex insula duabus partibus cum
imperu defuentem accipit, & reliquis est maior: for-
nices habet sex, pilas quinq;

Leguntur & alij duo, qui hodie non sunt: sed eo-
rum in flumine uestigia apparent.

Triumphalis,

Inter Aelium & Aurelium: alio nomine Vatica-
nus, quod in campum & in montem Vaticanum di-
ceret. Huius pte quatuor in Tiberi è regione hospि-
talis S. Spiritus ex aqua eminent.

Sublicius,

Qui & pons sacer, & pons Herculis, & Aemilius à Lampridio, & ab Antonino pons Lepidi di-
ctus, pedes circiter sexcentos à Palatino abest. Funda-
menta parum supra Naualia in fluminis aluco appa-
rent. E' solido marmore fuit: unde aliquando pons
Marmoratus dictus est. Omniū primus & antiquis-
simus, hodie nullus. Ex hoc ponte Horatius Etrusco-
rum sustinens exercitum, cum Largio & Herminio
pugnauit: sed illis saluis, se in fluuium solus dedit.
quam

quam historiam in Turno suo, Italorum duce, effinxit virgilius.

DE A Q V AE D V C T I B V S, Q V O-
rum uestigia nunc sciuntur ex-
tare. Cap. XVIII.

VRbi Romæ nullum ex ædificijs opus, aut ad necessitatem melius, aut utilius ad salubritatem fuit, quam tot tantiq; aquarum ductus, qui quasi amnes perpetui (ut Strabo inquit) eam inundauerunt & purgarunt. Aquæ, usibus publicis priuatisq; seruientes, nomen uel à fontibus lacubusq; accipereunt: ut Anio uetus, Anio nouus, Sabatina, Alsietina, Criminia, Cœrulea, quæ & Claudia: uel à deductoribus, ut Martia, Claudia, Appia, Iulia, Alexandrina, Antoniniana: uel casu illud inuenierunt, ut Virgo & Tepula. Spartianus ait, Hadrianum propter glorie cupiditatem multos aquæductus de suo nomine appellasse, nullius tamen nomen exprimit.

Sæpe diuersæ existimantur aquæ, quæ una est. Vel propter instauratores: ut Martia dicta est Aufeia, itē Traiana: Alsietina, Augusta: Alexandrina, Neroniana: Sabatina, Aureliana. Vel propter fontes, ut Claudio modò Cœrulea, modò Curtia appellatur: Anio nouus, aqua Herculana, à riuo Herculano. Aquas tuebantur censores, item ædiles, interdum consules. Inter principes præcipua aquarum curia fuit Augusto, eiusq; socero Agrippæ, præterea Neruæ, Traiano, Ha-

driano, Vespasianis, & (ut Cassiodorus tradit) Theoderico regi Gothorum. Erant uarij earum custodes, & magistratus. Aquileges apud Plinium sunt, qui perscrutantur & explorant fontes, et aquas ducunt. Duumiri aquæ ducendæ, ex curatores aquarum, leguntur in Allisanis & Formianis inscriptionibus. Agrippa, qui urbem aquis, ut est apud Suetonium, auxerat, primus omnium consularis operum suorū, & munerū perpetuus curator fuit. Consularis aquarum legitur etiam in formula Hadriani, in qua dignatum omnium tam ciuilium, quam militarium nomina sunt descripta. Procuratorem aquarum curatoribus addidit Claudius. De Mostro Augusti liberto, à commentarijs aquarum: ex de Clemente seruo castellario, loquuntur inscriptiones Romanæ: ex de familia huic muneri destinata scribit Frontinus, qui de aqueductibus Romanis libros duos edidit. Procopius tradit, ductus aquarum Romæ quatuordecim fuisse: quorum fundamenta è lateribus facta, impositis supra saxeis canalibus, arcuum modo factis, tanta latitudine, ut eques sine ullo casus periculo supernè per eos posset euadere. Hæc cùm satis uideantur cùm de appellatione aquarum, tum de curatione & numero dicta, rem nostro instituto propiorem aggrediamur.

Virgo,

Restituta à Nicolao Quinto, opere arcuato quadrati lapidis, per campum Martium nunc fluit, ex a gro

gro Tusculano, qui à Lucullo olim posseidebatur, de-
ducta per Agrippam, uia Collatina, ut Frontinus: &
in Prænestinā incidens, ut ait Plinius. Ouid.lib. III.
Fast. ait, eos qui in campo exercebantur, ea sudorens
& puluerem abluisse,

Nunc ubi perfusa est oleo labente iuuentus,

Defessos artus Virgine tingit aqua.

Et Statius Anienē ad eundem usum cū hac coniungit,
Quas præcepis Anien, atq; exceptura natatus
Virgo iuuat.

Plinius lib. XXXI. Quantum, inquit, Virgo tactu,
tantum præstat Martia haustu: hanc uidelicet biben-
ti salubrem, illam natanti & lauanti commodam si-
gnificans. Virgo cæteris frigidior fuit, quod Ouid.
scribit III de Arte, & eandem poeticè liquorē Vir-
gineum appellat de Ponto, & aquam Virgineam in
Fastis. Hæc etiam aqua Augusta appellata fuit, ut ali-
quot locis Dio ostendit.

Sabatina,

Reducta ab Innocentio octavo, à Sabate lacu, uia
Aurelia: huius primum deductorem non ponunt, qui
de urbe scripserunt. Eius duo nunc sunt fontes in Va-
ticano: alius intra palatum Pontificis, cum cochlea,
ex qua superne ab omni parte despicere in fontem li-
cet: alter in ipso campo. Prudentius poeta, seu quis
alius, Baptisterium describit in Vaticano, cui hanc
seruuisse aquā uerisimile est. Recentiores uocant mo-

dò Aurelianam, à uia: modò Septimianam, à porta.
Alisetina,

Restituta ab Hadriano primo, ex lacu Alisetino,
via Claudia, deducta ab Augusto. Huius ductus reli-
quæ in naumachia Augusti, sub Hortulorum colle
cernuntur, sed aqua mox conditur, & in regione
Transiberina prope diuæ Mariæ templum, publico
fonte emissa, uulgi usibus & quibusdam hortis seruit.

Martia,

E' fonte Piconia montium Pelignorum, per Mar-
tos ducens, via Valeria, ad septem milliaria nostraria:
inchoata ab Anco Martio, perfecta à Publio ac
Quinto Martijs, ut in Coriolano scribit Plutarchus:
qui eundem ductum maximum pulcherrimumq; uo-
cat, et inter miracula refert Plinius lib. xxxvi. idq;
confirmat Statius 1. Siluarum,

Marsasq; niues & frigora ducens
Martia, præcelsis quarum uaga molibus undæ
Crescit, & in numero pendens transmittitur arcu.

Eadem aqua per annem Fucinum transit plu-
beis fistulis, ut idem canit:

Teq; per obliquum penitus qui laberis annum
Martia, & audaci transcurris flumina plumbo.

Hoc si uerè scribitur à Statio, id quod ars & ope-
ra hominum effecit, naturæ attribuit Plinius, qui ait,
quod ita in Fucino lacu Martia inuehatur, ut in La-
rio Abdua, in Verbano Ticinus. Nisi aliud sit lacus
Fucinus

Fucinus Plinio, & amnis Fucinus Statio.

Tacitus & Martialis propter frigus, Martiam natationi: Tibullus, Plinius, Frontinus, propter salubritatem potui esse aptam, scribunt. Propertius lib. III.

Non operosa rigat Martius antra liquor. &
æternum Martius humor opus.

Aqua ista hodie non influit in urbem: ruinæ ductus intra & extra portam Esquilinam ingentes cernuntur.

Claudia,

E' duobus fontibus, Cœruleo & Curtio, qui & Al budimus. Hanc aquam cæsis Mauritanis Misulamis Claudius deduxit via Sublacensi, ex Simbriuinis colibus, ut Tacitus inquit x i. Annal. Fuit autem Simbriuum flumen in Equicolis, finibus Tiburtum. Si lius VIII.

Quiq; Anienis habent ripas, gelidoq; rigantur Simbriuo.

& Tacitus lib. XIII. Apud Simbriuina stagna, cui loco Sublaqueum nomen est. Aquam Claudiam propter salubritatem Vitellius in delicijs habuit, & Alexander Seuerus ieiunus bibit, ad unum propè sextarium. In urbe in duas partes diuidebatur. unus ductus e' Cœlio in Capitolium, alter in Auentinum tendebat. Ruinas eius in Aventino prope diuam Priscā, & prope portam Næviam in muro uidimus, canales scilicet saxeos tres, alterum alteri impositum, tantæ

amplitudinis, ut unus à me perreptari posset. In Collio monte intra monasterium diui Ioannis Pauli, fonte restare dicitur, qui perenni aqua abundat: neq; procul inde Castellum aquæ est quadratum, & magna ex parte integrū, forma diuersum ab ijs duobus, de quibus mox in thermis dicemus.

Julia,

A' Iulio quodam inuenta, ab Agrippa è uarijs uenis in agro Tusculano collecta & deducta, via Latina, restituta ab Aureliano: ductus in Esquilino ruda apparent, inter portam & Marij trophæa.

Ciminia,

E' lacu Cimino, nec procul à Viterbiëse. Eius mentio in antiquo epigrammate L. Cæsonij Lucilli,
CURATOR AQVARVM ET APPIAE ET CIMINIAE. CUR. ALBEI TIBERIS ET CLOACARVM.
Eiusdem & Victor meminit.

Hactenus de aquis, que aut in urbem hodie extutis introeunt, ut tres priores: aut quarum aliqua uestigia cernuntur, ut reliquarum.

DE BALNEIS ET NYMPHEIS. Cap. XIX.

BAlneæ in urbe plurimæ fuerunt, cum priuatenib; in locis diuersis, tum publicæ in singulis regionibus. Si quibus autem locis decessent, aut corruptæ essent, eas antiquitus ædiles, suis temporibus uel

uel addiderunt, uel restituerunt Seuerus & Gordianus Imp. in primis populares, & lauationum studiosi. Cum enim apud Romanos esset lini usus rarius, sudorem sordesq; corporis sepius abluere necesse habebant. Usitato more ante coenam balneis utebantur: item post ambulationes, exercitationes, operas, saepe necessitatis, ut dixi, caussa, non raro uoluptatis. siquidem Commodum octies, Gordianum & Gaienum iuniores, & Rhemnum grammaticū septies die lauisse legimus. In ueteri Comœdia quidam se excusans, ait: ἐλεύθερος τὸν τάνιον οὐ γέγασ. Balneas mixtas haberi Seuerus prohibuit: quod Commodus non uetererat, Varius permiserat. Tristibus reip. temporibus balneæ clausæ tenebantur. Sola & parietes balneariū unguentis illinebatur. idq; nō modo potentiores facilitarū, sed in priuato quoq; homine, ac deum in seruo Plinius notauit: & Seneca aquam argenteis epistomijs fundi in plebeijis fistulis, & in libertorum balneis gemmas calcari indignatur. Valerius & Macrobius Sergium Oratam, hominem uoluptuarium, etiam pensiles instituisse balneas commemorant.

Balneæ Palatinæ,

A' loco sic dictæ: nam in dorso Palatini fuerunt. quarum uestigia cum parietinis & fornicibus collapsis in hunc usq; diem uidentur. Pavimentum è durissimis lapillis quadratis, nigri coloris, tessellarum more compositis.

Domi-

Domitij,

Prospexerunt uiam sacram, ut est apud Senecam.

Neronis,

Intra ipsius domum, marinis & Albulis fluentes
aquis, ut inquit Suetonius.

Agrippæ,

Quas Agrippamoriens populo legauit, de suo no-
munc dictas: locus non ponitur à Dione.

Agrippinæ,

A matre Neronis, in colle Viminali, quare respicit
ædem diuæ Agathæ, Quirinalem uersus. Ex ijs labri
marmorei ingentis fragmentum uidimus in via pro-
iectum.

Stephani,

In ualle collis Hortulorum. Martialis lib. xi.
Octauam poteris seruare, lauabimur unâ:

Scis quām sint Stephani balnea iuncta mihi.
Octaua hora lauabant, & lauabant exiguo precio,
nempe quadrante, quod ex Horatio & Iuuenale no-
tum est.

Nouati,

In Viminali, ubi nūc templum diuæ Pudentiane,
in quo & canales fuliginosi, & solum thermarū mo-
re tessellatum.

Olympiadis,

In eodem monte, prope diuum Laurentium in Pa-
nisperna, in uineto quodam.

Pauli,

Pauli,

In cliuo Quirinali, ubi nunc monasterium est, quod
corrupta Romanorum lingua, Bagna Poli, quasi bal-
nea Pauli, dicitur. Iuuenal. Sat. vii.
Dum petit aut thermas, aut Pauli balnea.

Prope has in lapide proiecio, formam Strigilis &
ampullae uidimus exsculptam. Strigili utebantur ad
fricandum, purgandumque corpus: ampulla uase, ad
abluerendas infusione sordes. Strigilis loco chirurgi-
cis ex serico factis, cum ad eliciendum, tum ad abster-
gendum sudorem, balneatores itali nunc utuntur.

Polycleti,

Prope ludum Aemiliij Lepidi gladiatoriis: de qui-
bus Helenius & Porphyrio.

Claudij Hetrusci,

Libertini hominis, qui Claudij Imp. dispensator
fuit. Locus ignoratur. Profusissimus harum sumptus
est. Statio & Martiale cognoscitur, qui eas & à mar-
morum precio, uarietateque, & ab edificiis magnifi-
centia, & à luminis immissoне, & ab argenteis fistu-
lis laudant. Vtriusque uersus subiiciendi uidentur. Sta-
tius i. Sil.

Non buc admisse Thasos, aut undosa Carystos,
Moeret Onyx longè queriturque exclusus Ophites:
Sola nitet flauis Nomadum decisa metallis
Purpura, sola cauo Phrygiae quam Synnados antro
Ipse cruentauit maculis lucentibus Atys:

Quasque

Quasq; Tyros niueas secat, & Sidonia rupes.
 Vix locus Eurotæ uiridis, cùm regula longo
 Synnada distinctu uariat: non lumina cessant,
 Effulgent cameræ, uario fastigia uitro
 In species animosq; nitent. stupet ipse beatæ
 Circumplexus opes, & parcus imperat ignis.
 Multus ubiq; dies, radijs ubi culmina totis
 Perforat, atq; alio sol improbus uritur æstu.
 Nil ibi plebeium, nusquam Temesæ notabis
 Aera, sed Argento felix propellitur unda,
 Argentoq; cadit, labrisq; nitentibus instat,
 Delicias mirata suæ, & abire recusat.

Martialis v i. Epigram.

Nusquam tam nitidum micat serenum,
 Lux ipsa est ibi longior, diesq;
 Nullo tardius à loco recedit.
 Illic Taygeti uirent metalla,
 Et certant uario decore saxa,
 Quæ Phryx & Libys altius cecidit.
 Siccos pinguis onyx anhelat æstus,
 Et flamma tenui calent Ophitæ.

Seneca ante hos nimiam balnearum luxuriam exa-
 gitauit, lib. xiiii ad Lucilium: cuius uerba, quia in
 Superioribus prolixior fuisse uideor, non apponam.
 Martialis & alias nominat, ut Tuccæ, Fausti, Fortu-
 nati, Grylli, Lupi, Pontici, Seueri, Poëti, Tityi, Tigilli-
 ni: quibus Lampridius addit Alexandri & Varij.
 Agrippa

Agrippa CLXX gratuita balnea præbuit, quæ postea in infinitum, ut Plinius tradidit, sunt aucta: ut nihil mirum supra octingenta à Pub. victore balnea esse computata.

DE NYMPHEIS.

Nymphae quid sint, duplex est opinio. Zonaras qui de Græcorum imperatoribus scripsit, in Leone Magno, Nymphae esse uult palatia publica, in quibus nuptias celebrarent, qui habitarent angustius, aut domos proprias non possiderent: quæ loca Sidonius thalassia uidetur nominare. Alij nymphae putant esse loca publica, delectationis gratia facta, in quæ non ut in balneis, aut thermas, propter usum aqua deducuntur, sed gratiæ potissimum atq; amoenitatis causa: & à Nympharum statuis, quibus ornata fuerunt, nomen traxisse. Verum ut de forma aut usu illorum operum non satis constat: ita maximè insignia fuisse, vel illud declarat, quod aut ab ipsis Imperatoribus construeretur: ut de Nympho Marci, ambitiosi operis, scribit Ammianus: de Alexandri Victor, de Gordiani Capitolinus. aut ab urbis præfectis, quale Clearchus Valentiniano & Valente impp. extruxit Constantinopoli, & Flavius Philippus reparauit Romæ: sed quo tempore, incertum est. nam antiqui tantum marmoris inuenimus testimonium:

FLAVIVS PHILIPPVS VIR
CLARISSIMVS PRAEFFECTVS
VRBI,

De Nymphis ueteribus nullum ad nostra aut pae-
 trum usque tempora durauit. Recens nunc est inter
 Neapolim & montem Vesuuium, in villa Leucope-
 trea, cuius forma talis est. Aedificium è marmore qua-
 drangulare, ad quod per unam solummodo portam
 est aditus, & aliquot gradibus descensus. Ad dexte-
 ram introeunti in Nymphæ capite, fons est aquæ lim-
 pidissimæ, ad cuius quasi custodiæ accubat Arethu-
 sa nuda, è candidissimo marmore: solum uarium &
 marmoratum, et canali circumdate, in quem aqua
 è fonte effluit. Parietes è conchis lapillisq; albi, nigri,
 flavi, purpurei coloris, quasi malibâ illiti: in quibus
 è concharum compositione, tanquam ductibus in pi-
 ctura, anni menses duodecim, & quatuor uirtutes
 politicæ expressæ. Item raptus Proserpinæ, Pan ca-
 nens fistula, & mulcens gregem. Præterea imagines
 Nympharum nantium, nauigantium, in piscibus lu-
 dentium: inter quas Helle insidens arietì, Siren del-
 phino, Europa Tauro. In eodem ad singula latera,
 quatuor statuæ marmoreæ, Herculis leoninam ge-
 stantis, Panis agnum baiulantis, Genij cani blandien-
 tis, Naiadis nudæ. Hæc nobis & de nomine, & de
 auctiori.

ductoribus, & de forma Nymphaeorum, lectione atq;
inspectione sunt cognita: cupidè & libenter auditu-
ris, si quis uel nostra probauerit, uel studiosos certio-
ra docuerit.

DE THERMIS.

Cap. XX.

In nullis antiquorum operibus plus luxus & insa-
nie cernitur, quam in Thermis Imperatorum:
quas in prouinciarū modum fuisse exaltatas, Am-
mianus conqueritur, & reliquiæ aliquarum adhuc
testantur. Thermas primus omnium, secundum Dio-
nem, extruxit Mecenas. Eæ aut æstiuæ aut hiemales
fuerunt, quales uno eodemq; in loco parare institue-
rat Gordianus: sed morte præuentus, non absoluit.
Hiemales trans Tiberim Aurelianus fecit. Primum
seruierunt Imperatoribus priuatim, postea uulgatae
sunt & populo, aliquando patebant interdiu, cor-
ruptioribus temporibus etiam noctu. Consueto mo-
re mixtæ & communes non fuerunt: quod tamen
malorum principum culpa aliquoties factum est, quo-
rum ne nomina quidem referre libet. Hodie omnia
in urbe maiora ædificia ab imperitis Thermæ uocan-
tur, propter Diocletianas & Antoninianas: quod
suo quoq; factum tempore, non disimulauit Blon-
dus. Ita insignis illa basilica, quam Augustus Caio &
Lucio filijs Agrippæ, suis nepotibus erexit, in Esqui-
lino, corruptè appellatur thermæ Gallutij: item Cor-

o neliæ

neliae gentis domus ruinæ, supra Traiani forum, Cor
neliorum thermæ uulgò dicuntur: & in via Salaria
locum fuisse, quem thermae Sallustij eadem de causa
nuncuparint, è rerum sacrarum scriptoribus colli-
go. Thermis, ut & aqueductibus, adiuncta erant ca-
stella, & subiuncti canales, per quos caduca aut inu-
tilis aqua efflueret. Castella in urbe sunt quatuor:
unum in Cœlio, de quo ante dictum est: tum alia due,
prius sub thermis Titi, alterum sub Diocletiani: quar-
rum inter portam Næuiam, & Statilij theatrum. Eo-
rum parietes malthati sunt, tam tenaci & dura ma-
teria, ut uix ferro frangatur: qualem malham in plu-
ribus uidimus castellis, ut in Prenestino, in portu
Ostiensi, in monte Miseno, in piscinis sinus Baiani, lo-
cisq; alijs. Thermas secundum etates Imperatorum
ponemus, ordinem alium obseruare secundum situm
urbis non possumus. Thermarum sola, ut & balnea-
rium, interdum sternebantur uitro, ut de Agrippæ di-
ctum est: frequentius lapide aut crustis marmoreis la-
tis, aut tessellis quadratis uarij coloris: nigri, ut bal-
neæ Palatinae: nigri albiq;, ut thermæ Commodi &
Antonini: quod ipsarū adhuc demonstrant vestigia.

Agrippæ,

Quæ inter præcipua urbis ornamenta effert Pli-
nius, arcus & pavimenta habuerunt è uitro: & ipse
uidi eo in loco uitrea frustula effodi. Apparent in ijs
sedilia, & scannorum ordines. Sitæ sunt inter tem-
pla

pladiue Mariæ rotundæ, & diuæ Mariæ supra Mi-
neruam. Martialis lib. v.

Lassus ut in thermas decima uel serius hora
Te sequar Agrippæ.

Ante has signum Apoxyomeni fuit, quod cum Ti-
berius in cubiculum suum transtulisset, magnis popu-
li in theatro clamoribus est reponere coactus: testis
Plinius.

Neronis,

Quarum fornices & arcus altissimi extant propre-
diuum Eustachium. De ijsdem Martialis lib. vii.

Quid Nerone peius?

Quid thermis melius Neronianis?

Titi,

Quarum ruine in uineto diui Petri in uinculis,
& iuxta diui Martini ædem multæ, magnæq; appa-
rent. Idem lib. iii.

Tutine thermis, an lauatur Agrippæ?

Eastam amplas spacio temporis breuißimo ere-
ctas, idem prodidit lib. ii.

Hic ubi miramur uelocia munera, thermas,
Abstulerat miseris tecta superbus ager.

Nam in parte domus aureæ Neronianæ steterunt:
Harum thermarum castellum, uulgò cisternas capa-
ces, & septem salas nominant. Sunt autem nouem
sub terra cameræ fornicatæ, quarum unaquævis por-
tas aliquas habet, & per unam quis introiens, simul

GEORGII FABRICII
per multas ei oblique oppositas uno ordine oculos
inferre potest.

Domitiani,

Inter portas Flumentanam & Pincianam. Cen-
nuntur in parietinis picturæ, uetus state nondum pla-
nè abolitæ: in ijs thermis Siluestrum pontificem adi-
ficasse templum, scribit Petrus Bibliothecarius.

Traiani,

Earum ruinæ in Auentino, in uimoto quodam pro-
pe templum diuæ Priscæ monstrantur. Aliæ eiusdem
in Esquilino, ubi primum sepultura hominum ple-
beiorum, tum horti Mecœnatis fuerunt. id quod co-
gnoscere licet è Porphirione.

Commodi,

Ad radices Viminalis, in quibus ædificatum nunc
est diuæ Pudentianæ templum: in eiusdem templi pa-
uimento adhuc tessellæ sunt, quibus sola thermarum
sternebantur.

Seueri,

In regione Transiberina, prope diuum Chrysogo-
num, & diuam Cæciliam.

Antonini,

In latere Auentini, via Ardeatina, ab oriente ad-
iacet templum DD. Nerei & Achillei: à septentrione
diuæ Priscæ, iuxta uiam diuæ Balbinæ, è regione diu
Sixti. tanta mole & artificio structæ, ut etiam docti
architecti tales fieri posse negarent, si Spartiano cre-
ditur.

ditur. Videntur earum incredibiles ruine, parietinæ
ingentes, altissimi fornices, pulcherrimæ columnæ se-
miobratae, maxima peregrinorum marmororum frusta
projecta, pavimentum tessellatum albi nigriq; colo-
ris, uaria & ampla conclauiæ, & in aliquot locis pro-
funda aqua, è ductu Appie fœdato & obruto adhuc
reliqua.

Varij,

In Auentino circa Traiani & Decij thermas has
nescio quo auctore Syriacas dictas, scribit Alberti-
nus: cōmemorat eas Victor, & repetit Volaterranus.

Alexandri,

Quæ iuxta Neronis fuerunt, & habuerunt adiun-
ctum nemus, auctore Lampridio. Alij Neronis &
Alexandri easdem fuisse scribunt, quod alter fecerit,
alter restituerit.

Gordiani,

Leguntur duplices. Priores in monte Esquilino,
quarum ruine iacent prope diuum Eusebiū, via Pre-
nestina: hæ fuerunt sumptuosissimæ, adeò ut Capito-
linus scribat, tales, præter Urbem, nusquam orbem
terrarum habuisse. Postiores in campo Martio, quas
cum Misitheo extruere uoluit: sed morte præuentus,
non fecit.

Philippi,

In Esquilino, post Titi thermas, inter ortum atq;
occasum.

Decij,

In Auentino, orientem uersus, in quarum ruinis
nunc diuē Priscæ templum dicitur extuctum.

Aurelianii,

Trans Tiberim, infra Ianiculum, in ea ualle, ubi
nunc diui Francisci templum est.

Diocletiani,

In Viminali, quæ bonam montis partem occupat.
Earum ruinæ tantæ cernuntur, quantæ maximæ esse
possunt, fornices altissimi, columnæ admirabiles, ædi-
ficia concamerata amplissima: quorum duo penè in-
tegra extant, unum prope diuam Susannam, alterum
uersus uallem Esquilinam, ad quod ex interiore par-
te per x l gradus ascendimus. Castellum harum ther-
marum figuræ mathematicæ, quæ scalenos dicitur,
formam habet, pilis quadratis fultum: in prima serie,
pile quindecim, totidem in secunda; in tertia decem,
in quarta quinq;. Videntur in ijsdem thermis ambu-
lationes, xysti, & uaria conclavia ad delectationem
facta. Sidonius ad Consentium cum Agrippæ & Ne-
ronis confert:

Hinc ad balnea non Neroniana,
Nec quæ Agrippa dedit: uel ille, cuius
Bustum Dalmaticæ uident Salona.

Constantini,

In Quirinalis descensu, è regione diui Siluestri,
septentrionem uersus, è sententia Læti & Marliani.

Egypti

Earum magna ruinae, aedificia quædam quadrata, quædam rotunda, altissimis forniciis extant: quorum unum per centum ferè gradus ascendimus.

D E L O C I S S E P U L C H R O R V M,
& de sepulchris quibusdam insignibus: item de sepulchrorum ornamentis, ac condendarum urnarum ratione.

Cap. XXI.

In urbe olim, more Atheniensis populi, sepelire in neminem legibus licebat: quæ leges cum aliquando neglectæ fuissent, post consulatum Duillij sunt renouatae. Ius autem in urbe sepieliendi honorificum, solummodo obtinebat Vestales, aut Imperatores, qui legibus non tenebantur: aut ijs quibus id honoris uitutisq; caussa tribuebatur, ut Val. Publicolæ & P. Posthumio Tuberto contigit, de quibus secundo de Legibus Cicero. C. quoq; Fabri cius iuxta Veliam in foro sepulchrum habuit, de quo Plutarchus. C. Poblicius sub Capitolio, de quo eodem in loco lapis Tiburtinus: Claudia familia sub eodem Capitolio, de qua Suetonius. Seru. Sulpitius in capo Esquilino, de quo in Philippicis Cicero. Reliqui aut priuatim in agris suis condebantur: aut in ijs, extra portas, tumulos habebant. Locum sepulchro designabant uel augures, uel pontifices. Viarum aliquot nomina cum quibusdam exemplis, placuit adiungere.

In hac fuit sepulchrum Paridis pantomimi Aegyptij, Neronis liberti. Martialis lib. xii.
Quisquis Flaminiam teris uiator,
Noli nobile preterire marmor.

Item Glauciae, liberti Melioris. Idem lib. vi.
Hoc sub marmore Glaucias humatus,
Iuncto Flaminiae iacet sepulchro.

Et de eodem Statius 11. Silu.

Plebs cuncta nefas, & prævia fierunt
Agmina, Flaminio quæ limite Mulius agger
Transuehit.

Fit eiusdem uiae mentio in libello Veli Fidi Lubentij,
quem libro Antiquitatum primo retulimus.

Salaria,

In hac ad secundum lapidem fuit sepulchrum magnificientissimum Licini, tonsoris Augusti, quem Satyrici insectati sunt: & Varro hoc epigrammate, ut est apud Cornutum, seuerissime perstrinxit,
Marmoreo tumulo Licinus iacet: at Cato paruo,

Pompeius nullo: credimus esse deos?

In eadem fuit sepulchrum Marij. Prudentius cœtra Symmachum,

D I I S M A N I B V S illio
Marmora sedata lego, quæcunq; Latina uetus
Custodit cineres, densisq; Salaria bustis.
unde constat, frequentissimorum tumulorum hanc
uiam fuisse.

Tibur-

Tiburtina.

In hac intra primum lapidem fuit sepulchrū Pallantis, Claudijs Cæsaris liberti, splendidum, & arrogansissimo titulo: de quo libro septimo & octavo Plinius iunior ad Montanum. In hac Constantinus diu Laurentio basilicam dicauit, in agro Verano, ut Ado testatur.

Prenestina.

In hac secundo ab urbe lapide sepulchrum fuit Q. Atte, Togatarum scriptoris.

Lauicana.

In hac sepultus Didius Julianus Imp. ut in eius vita Aelius Spartianus.

Campana,

De qua inscriptionem ex epigrammatis Romanis possumus, suprà capite quinto.

Latina.

In hac à Phillide nutrice sepultus Domitianus Imp. & in eandem inferri testamento uoluit Faunus lucundus, item Sempronius Tucidanus. E' sepulcro uiae Latinae hoc epigrāma refert Ausonius, Non nomen, non quo genitus, non unde, quid egi,

Mutus in æternum sum cinis, ossa, nihil.

Nec sum, nec fueram, genitus tamen è nihilo sum:

Mitte, nec exprobres singula, talis eris.

Iuuenalis monumentorum in hac uia mentionem facit, & uiam ipsam cliuosam nominat.

Appia,

In hac (ut in questionibus Tusculanis ex Paradoxis scribit Cicero) Calatini, Scipionum, Seruitorum, Metellorum sepulchra uisa sunt: item Ennij & Archiae poetarum. hunc in Metellorum monumentis conditum, idem scribit Cicero: illum inter monumenta Scipionum situm, testatur Ouidius, Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus.

Contiguus ponit Scipio magne tibi.

Nec aliter Plinius. Fuit in hac via sepulchrum Pon-ponij Attici, quinto ab urbe lapide: M. Tullij Cicero-nis, sexto. Desiderius tamen Lignaminæus Ciceronis sepulchrum ante sex annos in Zacyntho insula effos-sum scribit, apud facellum diuæ Mariae cognomento gratijs, cū tali epitaphio: M. TVLLI CICE-RO HAVE ET TV TERTIA ANTO-NIA. Addit, inuentas in eodem urnulas uitreas, in quibus cineres & amicorum lachrymæ de more sue-rint asseruatae: in fundo etiam maioris urnulae, in am-bitu concavi, inscriptum fuisse AVE MAR-TV L. Gallienus Imp. in hac via nono lapide sepul-tus. In eadem Thessalus, Neronis medicus, qui in mo-numento suo iægorinlus se inscripsit, ut ait Plin. lib. XXIX. Idem lib. x. inquit, in hac via sepulchrū fuisse corui avis, qui duorum Aethiopum humeris elatus sit, præcedente tibicine, & prælatis coronis omnium generum. Sulpitius Verulanus & Raphael Volater-

ranus memorie prodiderunt, uidisse se integrum mulieris cadauer in hac uia effossum, oblitum crasso unguento, & incorruptum: quod alter suspicatur fuisse Tulliolæ, M. Tullij Ciceronis filiæ: alter certum non men non addit, sed ex erutis marmoribus uicinis colligit, ante annos plus mille & trecentos fuisse depositum.

Laurentina,

In qua Augustus Cæsar ancillæ suæ, quinq; liberos uno partu enixa, monumentum fieri iussit. Gellius lib. x. In hac (ut recentiores historici scribunt) ante quingentos annos cadauer effossum est, prostratura, et ingenti uulnere in medio pectore, quod Pallantis Euandri filij afferunt fuisse. Hoc cum illi historie inscruerint, ne hoc quidem in loco piguit referre.

Ostiensis.

De Ostensi, ut & Caßia, & Numentana, apud scriptores nihil inueni: sed in singulis multæ epitaphiorum inscriptiones effosse sunt. Via Ostensi sepultum diuum Paulum, ait Prudentius: via Latina & ipsum & diuum Petrum, tradit Abdias.

Aurelia,

In hac sepultus Galba Imp. in priuato monumento, testante Suetonio. In eadem duorum Germanorū militum descripti Epitaphia, Ionij & Hesperi, Batavorum,

uorum, qui Tib. Claudijs Cæsarjs corpore custodes fuerunt. In hac, ut in Flaminia, Appia, Latina, plurimi loculi et urnæ adhuc uidentur.

Dicam nunc de sepulchrjs insignibus illustris virorum intra urbem, et de ornamentis quorūdam sepulchrorum, quæ passim per urbem sese offerunt: Et ut quasi absoluam hunc locum, addam pauca de condendarum urnarum ratione ac modo.

SEPVLCHRVM SCIPIO NIS Africani,

Sub pinu ænea pyramidali honorarium Romæ: nam Liternenses hospites de uero Scipionis tumulo se merito iactant. Dicitur in Vaticano pinus altissima ænea fuisse erecta, Carthaginem uersus: de qua una adhuc nux aliquot pedum altitudine, ante basilicam diui Petri cernitur, uetusti operis, et inaurata. Helenius ait, eius ossa è Vaticano in portum maris translatæ. Horatius,

cui super Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit.

Inscriptionem quam libro 11. Antiquitatum posui, Mancinellus ait in tumba marmorea inuentam Caictæ, eiq; tumbæ subiectam fuisse urnam æneam.

Augusti Cæsarjs,
In Mausoleo, quod exemplo Cariæ regis extrahum est, in ualle Martia, inter viam Flaminianam, Oripam

ripam Tiberis, post ædem diuī Rochi. Moles rotunda ex immensis aggeribus marmore olim Lunensi incrūstata, cum circumiectis siluis, & amplis ambulatiōnibus. Ad latera positi erant bini obelisci, quorum unus in via proiectus fractusq; adhuc iacet. Habuit plura ostia, & loculorum seriem intra aggerem, quo rum adhuc apparent uestigia. Ante molem res gestæ Augusti, quod ipse testamento mandauerat, tabulis æneis incise erant. A' tergo locus fuit cum porticu. Interior murus reticulato opere uariatus, & in media area Augusti tumulus ē niueo marmore ferreis cancellis inclusus: in cuius summo simulachrū ipsius æneum. Inter tumulum & murum interiorem consti-tē populi. Ut autem Augusti sepulchrū in medio stetit, ita loculi cognatorum & amicorum, cum quibus communem esse illam sepulturam uoluit, à latēribus in muro effossi erant. Ouidius (seu quicunq; au-tor ille est) ad Liuiam,

Vidimus erepta mōerentem stirpe sororis:

Luctus, ut in Druso, publicus ille fuit.

Condidit Agrippam, quo te Marcelle sepulchro,

Et cepit generos iam locus ille duos.

Vix posito Agrippa, tumuli bene ianua clausa est,

Perficit officium funeris ecce soror.

Ecce ter ante datis iactura nouissima Drusus,

A' magno lachrymas Cæsare quartus habet.

Vide de hoc Mausoleo Strabonem libro quinto.

Cestij,

Cestij,

In pyramide, proximè portam Ostiensem. Est autem Pyramis moles quadrata, quæ flammæ more, è lato ad sublimitatem acuminando gracilescit: à qua figura nomen traxisse iudico. Alij à genere lapidis Thebaici, apud Aegyptios, quem οὐρανού λόφον uocant Græci, dictam autumant. Stephanus aliam rationem, fabulæ magis quam uero similem attulit, quam omitto.

Hadriani,

In mole ad Tiberim, duos habuit ambitus, & duplē columnarū ordinem. Primus ambitus quadratus ex solidis lapidibus fuit, interior moles oblonga & p̄ealta è marmore Pario. Ex hoc dupli ambi- tu arx nunc est extructa, quæ castrum diuī Angeli uocatur. Columnæ quæ ciucumpositæ fuerant, ad diuī Petri basilicam ornandam translatæ sunt, & eorum loco ad arcis munitionem aliis muris circum- datus. Fuit olim commune omnium Antoninorū mo- numentum: id quod inscriptions ex antiquitate re- liquæ testantur.

Seueri,

Supra Septizonium, inter Palatinū & Cœlium. De septena columnarum serie, ex qua assurgebat, tres series adhuc reliquæ, una alteri superimposta. Integra series illa est, quæ Eurum spectat, in cuius prima secundaq; parte supersunt columnæ octo, in

tertia

tertia sex. Intra illas columnas moles est quadratis lapi
dibus assurgit, quae in altum, pyramidis aut obelisci
more, magis magisq; contrahitur atq; acuitur. Opus
sanè mirum, & magnificum.

Omitto hoc loco molem pyramidalem, quae pro-
pe Hadriani sepulchrum fuit: nam enim diruit Ale-
xander sextus. Item alteram quadratam, supra Mau-
soleum in via Flaminia, Campum uersus, quam demo-
litus est Paulus tertius. nam etiam si constet sepulchræ
fuisse, tamen quorum fuerint, incertæ & dissentien-
tes sunt scriptorum opiniones.

In sepulchris, quæ hinc inde per urbem in multis
locis occurrunt, uaria rerum simulachra sunt exscul-
pta. Ludorum curulum, quale est ante DD. Cosmam
& Damianum, in foro Romano: & in diuo Ioanne
Laterano, in quo etiam nocentes obiciuntur bestijs,
ut in alio quodam ante diuam Mariam in via lata.
Equestrium certaminum, ut in diua Maria in aracœ-
li, montis Capitolini. Pugnarum, ut in diuo Grego-
rio, montis Cœlij. Venationum, ut in diuo Laurentio
in Lucina, campi Martij. Triumphorum, ut ante di-
uum Laurentium in Panisperna, montis Viminalis:
& triumphi Venerei in diuo Ioanne Laterano. Sa-
craffiorum, ut in diua Maria de Strada, inter Octa-
uij porticum & Capitolium: & in diuo Laurentio
extra Esquilinam. Deorum ludentium: ut Apollinis
canentis, & Narcissi iaculantis discum, in domo Au-
gustini

gustini Maphæi: Satyrorum puellæ dormienti insul-
tantium, in horto diui Marci: Amorum equitantium,
in domo Columnensium. decorum marinorum in pi-
scium caudas desinentium, & uehementium in eis Nym-
phas tribus in locis: in diuo Ioanne Paulo in Cœlio, in
hortis diuæ Sabinae montis Auentini, ante diuum
Thomam in regione Harenulæ. Plutonis Proserpi-
nam rapientis, in diuo Siluestro, prope arcum Do-
mitiani: & ante diuam Mariam Græcam, prope Ve-
labrum. Ventorum quatuor simulachra, in sepul-
chro domus Cæsiæ: laborum Herculis, in domo Sabel-
lorum, supra Marcelli theatrum. Seruilium supplici-
um, in quibus alijs pede utroque suspenduntur, alijs
cultro secatur collum, alijs brachium saxo impositū
aliо saxo frangitur, in diua Maria in ara cœli, & an-
te ædem diui Stephani de Cacabo, in regione Pineæ.
In quibusdam sepulchris exsculpta sunt ædificia, par-
tim ianuis apertis, quibus dicunt anime eternitatem
significari: cuiusmodi est in palatio Capitolino Triu-
irum. partim clausis, qua interitus eius una cum
corpore notatur: tale in domo ciuis cuiusdam regio-
nis Transiberimæ cernitur, è regione pontis Fabri-
cij. Hec è multis retulisse satis sit, que non ita accipi-
uolo, quasi unius tantum rei effigies expressa sit: sed
alia multa que oratione depingi in hac breuitate ne-
queunt, spectaculi gratia sunt addita. quod ut intelli-
gatur, duobus exemplis declarabo. In sepulchro sa-
crifican-

erificantium in diua Maria de Strada, Mulier in bigis quæ à rhinocerotibus trahuntur, uehitur: ipsis animalibus duo iuuenes insident, & animplia à Faunis naso ducuntur. Precedit Tuscus fidicen, & uiri nudi ac mulierculæ, donec ad aram perueniat, cui fidicen canens astat, & inter cætera ludicra Faunus cornibus cum hirco concurrit. Item in altero apud diuum Siluestrum: Pluto quadrigis uectus, raptam Proserpinam amplexu tenet, exanimi similem: supra quam uolitat alatus Cupido, currum praecedit Mercurius alato pileo & caduceo. In altera parte Ceres bigis inuicitur, tractis à serpentibus, pinea tæda quæ sinistra gestat inuestigans amissam filiam. Inter hæc, ab utraq; parte comites Proserpinæ flores collectos gestant, ueste ultra pubem sublata. A lateribus Hercules est, leonis exuio indutus, dextera tenens clauam: sinistra anum quandam inuadens, cui uerbera minitatur.

Faciendorum loculorum, & urnarum condendarum, non admodum diuersa fuit ratio, cum in Urbe, tum in reliqua Italia, atq; etiam in Græcia. Marlianus scribit, antra cōcamerata foſſionibus esse aperta, in campo Esquilino, quædam unius testudinis, quædam duplicis concamerationis, ita ut ex superiore in inferiorem descenderetur. Pauimenta interdum tefellata, interdum uermiculata: in parietibus circum circa loculos extitisse, singulos cum binis urnis. Alia

p quoq;

GEORGII FABRICII
quoq; fuisse antra plurium parietum, modico inter-
vallo distantium, in quibus totidem urnas fuisse con-
tigas, et exiguo post spacio rursus alias, hisq; alias
impositas: has pauperum, illas diuitum fuisse opinia-
tur. Nos in agro viae Appiae in profundum sub terra
fornicem descendimus, plenum loculorum inter se di-
spositorum: è ruina autem parietum uerè cognosci
ordo loculorum non potuit. Inter Puteolos et Atti-
lam, ad utraq; viae silicibus stratae latera, plurima se-
pulchrorum lustrauimus monumenta: quorum adi-
ficia partim quadrata sunt, partim rotunda. Inter ce-
tera pulcherrimum est, quod Arcum celle nominat.
Parietes eius tetragoni, cum laqueari uermiculato: in
cuius medio Centauri imago, puerum uehentis. Lo-
culi ultra sexaginta, medijs ampli, fortasse patrono-
rum: laterales contracti, libertorum, libertarumq; in
loculis urnæ singulæ plurésue dispositæ fuerunt, clau-
se exterius tabellis marmoreis, in quibus nomina de-
positorum, de more fuerunt ascripta. Testatur prin-
ceps ille antiquitatis inuestigator Ciriacus Anconita-
nus (cuius scriptas quasdam chartas euoluimus) sc. Pa-
tris in Achaia ad eadem diuæ Andreæ antrum sub-
terraneum ex integro solidoque lapide uidisse, miro
artificio fabricatum, in quod per gradus sedecim de-
scensus fuerit, quodq; sub una testudine ad tetrago-
nos parietes habuerit loculos quatuordecim, in qui-
bus singulis binæ aut ternæ urnæ funerales fuerint
locatae.

locatae. Ex his testimonij non multò diuersam Græcorum & Romanorum, ut diximus, urnas coniungendirationem fuisse, est perspicuum.

DE IIS QVAB NVNC IN VRBE
sunt præcipue uisenda.

Cap. XXII.

Vrbis Rome ueluti cadauer, omnibus pænè Barbaris lacerantibus, ante oculos hodie iacet: sed glorie splendor, & nominis claritas, doctis pro ea propugnantibus, extingui aut aboleri nunquā poterit. Amplior ea urbs facta est, arce religionis, quām solio potestatis: ut refert Prosper Aquitanus. De urbe adhuc florente, ab ultimo initio, multa hic usque è Græcis Latinisq; scriptoribus studiōsē collegi: & ne quem prolixitate offendere, modo quodam exposui, potissimum ad historicos & poetas intelligendos. In hoc capite nonnulla etiam alia cognitione digna, quæ tam à maioribus, quām à praesentibus hominibus ad Vrbis ornamentum compara-ta sunt, studiosorum hominum gratia addam. Antiquatum cupidi habent domum. Angeli Colocij, in campo Martio: Cæsiorum, sub Ianiculo: Porciorum, in regione Pineæ: Vallarum, ad circum Flaminium: in primis uero Triumuirum in Capitolio, & hortos Palatinos in Vaticano. Literarum amantes, instrutas bibliothecas: Pontificias tres, unam clausam: cui adiuncta proximè est altera, item clausa: tertiam cer-

Anhagut.

Bibliot.

tis diebus & horis patentem, & Græcis Latinisque
scriptoribus refertam. Præter has aliæ quoque sunt,
apud diuam Mariam in ara cœli, apud diuam Ma-
riam de populo, apud diuam Mariam supra Miner-
uum, apud diuum Augustinum. Tumuli in urbe cla-
vorum uirorum, qui ingenij sibi decus pepererunt,
cum suis Epitaphijs, sunt hi:

BLONDI FLAVII, IN ARA COELI,
ante introitum templi, in area Capitolina.
BLONDO FLAVIO FORLIVIEN-
SI, HISTORICO CELEBRI, MUL-
TORVM PONT. ROMANORVM SE-
CRETARIO FIDELISS. BLONDI
QVINQUE FILII PATRI BENE-
MERENTI VNANIMES POSVERE.
VIXIT AN. LXXV. OBIIT PR.
NON. IVNII. ANNO SALVTIS
CHRISTIANAE M. CCCC. LXIII.
PIO P. M. SIBI NATIS QVE
FAVENTE.

Nicolai Vallæ, in ipso templo.

NICOLAO DE VALLE LEG. D.
BASILICÆ PRINCIPIS APOSTO-
LORVM CANONICO, LAELIVS
IN MEMORIAM DVLCISSIMI FI-
LII POSVIT. HIC IN VITA SVA
NVLLI MALEDIXIT. SINE VO-
LVNTA-

ROMA.

229.

LVNTATE PARENTIS NIHIL FECIT. MAGNO ET EXCELLENTI CLARVIT INGENIO. ILIADEM HOMERI ET HESIODVM HEROICO CARMINE IN LATINVM VERTIT. OBIIT PRIMO IVVENTUTIS FLORE, MAX. OMNIVM MOESTICIA. M. CCCC. LXXIII. VI.

CAL. OCTOBRIS.

Laurentij Vallae, in diuino Ioanne Laterano.

LAVRENTIO VALLAE HARVM AEDIVM SACRARVM CANONICO, ALPHONSI REGIS ET PONTIFICIS MAXIMI SECRETARIO, APOSTOLICO QVE SCRIPTORI, QUI SVA AETATE OMNEIS Eloquentia SUPERAVIT, CATHERINA MATER FILIO PIENTISS. POSVIT. VIXIT ANN. L. OBIIT ANNO DOMINI M. CCCC.

LXV. CALENDIS AVG.

Bessarionis, qui in Græcia natus, in Gallia mortuus, in Italia sepultus. eius tumulus Romæ, ad DD.

Apostolos in regione Triuij.

BESSARIO EPISCOPVS TVSCVLANVS, S. R. E. CARD. PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITA-

P S NVS

230 GEORGII FABRICII
NVS NOBILI GRAECIA ORTVS
ORIVNDVSQUE SIBI VIVENS
POSVIT. ANNO SALVTIS
M. CCCC. LXVI.

Toūt' ēti βηοσαέιων γῶν αἴνυσαι σώματι σῆμα,
τηνσῦμα ἢ φουξεῖται πρὸς θεὸν ἀθανάτοι,
Lascaris Graeci, in templo diua Aga-
thæ, sub Viminali.

λάσσασις ἀλλοδαπῆ γαίη σύνετθετο, γαῖα
ἐντι λίλιν γείλειν ἡ γούνε μεμφόμυνος,
σύρετο μειλιχίλιν, ἀλλ' ἀχθεται, εἰπορ Αχαιοις
οὐδὲ ἔτι χουῷ χόνει τωτεῖς ἐλαυθέσιον.
Hermolai Barbari Veneti, in diua Maria de po-
pulo, regione campi Martij.

BARBARIEM HERMOLEOS LA-
TIO QVI DEPVLT OMNEM
BARBARVS HEIC SITVS EST:
VTRAQVE LINGVA GEMIT.
VRBS VENETVM VITAM, MOR-
TEM DEDIT INCLYTA ROMA,
NON POTVIT NASCI CLARIUS,
ATQVE MORI.

Marcii Musuri Cretensis, in diua Maria de
pace, regione Parionis.

MVSURE O' MANSURE PARVM
PROPERATA TVLISTI PRAEMIA.
NAN

R O M A .
NANQVE CITO TRADITA, RA-
PTA CITO.

238

Petri Marfi, in diuo Laurentio in
Damaso.

QVAE SOLA ELOQVII SVPE-
RABAT GLORIA, ET ILLAM
PERDIDIMVS, TECVM VIXIT,
ET INTERIIT.

Hieronymi Aleandri apud diuum Chryso-
gonum, trans Tiberim.

HIERONYMO ALEANDRO MOT-
TENSI E' COMITIB. LANDRI IN
CARNIA, PETRAE PIOSAE IN
ISTRIA ORIVND. CARD. BRVN-
DUSINO, PHIL. ET THEOL.
DOCTORI, HEBRAICAE, GRAE-
CAE, ET LATINAE, ALIQVOT-
QVE ALIARVM LINGVARVM
EXOTICARVM ITA EXACTE DO-
CTO, VT EAS RECTE ET APTE
LOQVERETVR, AC SCRIBERET.
MOX DIVERSIS LEGATIONIB.
PRO SVMMIS PONTT. AD OM-
NES FERE CHRISTIANOS PRIN-
CIPES FIDELITER ET DILI-
GENTER PERFVNCTO, ET IDEO
IN TABEM DELAPSO, QVAN-

24 TI

232. GEORGII FABRICII
TI HUMANAM MISERIAM FE-
CERIT, SEQVENTI DISTICHO
DE SE EDITO TESTATVM
POSTERIS RELI-

QUIT.

μάτθανον ὃν ἀένωρ, ὅτι τῶν σοματίων ἐπιμοχτός
τολλώμενος, ὁν τῷ ίδεῖ πληγὴν λίγον θανάτον.
ANNO CHRISTI M. D. XLII. AE-
TATIS SVAE LXII. MINVS
DIEBUS XIII.

Valerij Cordi Germani, qui sepultus est in di-
ua Maria de anima, regione
Parionis.

VALERIO CORDO SIMESV SIO
HESSO, EVRICII MEDICI ET
POETAЕ FILIO, MORIBVS IN-
GENIO COMITATE PRAESTAN-
TISS. DOCTORVM OMNIVM
ADMIRATIONEM MERITO, QVI
NATVRAE OBSCVRITATEM ET
HERBARVM VIRES ADOLE-
SCENS SENIBVS EXPLICAVIT:
CVM EXPLERI CVPIDITATE
COGNOSCENDI NON POSSET,
PERLVSTRATA GERMANIA ITA-
LIAM ADIIT, VENETIIS IN
HONORE HABITVS, ET ROMAM
VIX

ROMA.

233

VIX INGRESSVS, SVBITO MOR-
BO INTER AMICORVM LA-
CHRYMAS NON RECVPERABILI
STVDIORVM IACTVRA FLOREN-
TE AEVO EXTINGVITVR, ANNO
AETAT. XXIX. M. D. XLIII.

VII. CAL. OCT.

INGENIO SVPEREST CORDVS,
MENS IPSA RECE-
PTA EST
COELO: QVOD TERRAE EST,
MAXIMA ROMA TENET.

*Hieronymi Ferrarij, qui Ciceronis Phi-
lippicas emendauit.*

HIERONYMO FERRARIO COR-
RIGIENSI, QVEM IN IPSO AE-
TATIS FLORE EX OCVLIS
HOMINVM, NON EX MEMORIA
MORS ERIPVIT, AMICI ET FA-
MILIARES ACERBO IN OFFICIO
DILIGENTES, HOC MONVMEN-
TV M PRO MVNERE EXTREMO,
CVM LACHRYMIS POSVERVNT.
VIXIT ANN. XLI. OBIIT III.
CALEN. OCTOB. ANNO
M. D. XXXXII.

P S Tumuli

Tumuli Pontificum ænei sunt, Martini Quinti in
diuo Ioāne Laterano, & Sixti Quarti in diuo Petro
Vaticano. Marmorei, Sixti Quarti, Priorum Secundi
& Tertij, Hadriani Sexti. Sedes pontificiae s̄epius
sunt mutatae. Aliquando fuit apud diuam Sabinam in
Auentino: item apud diuam Mariam maiorem, in
Esquilino: superioribus annis apud diuum Ioannem
Lateranum, in Cœlio: nunc apud diuum Petrum in
Vaticano. Aestiuam habitationem apud diuum Mar-
cum in capite uie late exædificauit Paulus Secun-
dus: in quo loco cellis uimarijs imposta sunt equo-
rum stabula, stabulis hortus cum proceris cupressis,
in horti medio fons, & circumcirca sunt conclavia
extructa. Aliam in Capitolino, supra templum diue
Marie in Ara coeli, extruxit Paulus Tertius: ad cuius
templi introitum, è montis planicie per cxxxix
gradus ascenditur, unde de altitudine noui ædificij
fieri coniectura potest. Post sedes pontificias nihil
admirabilius, laudeq; dignius mihi uisum est, quam
tot per totam Vrbem, ut uocantur, xenodochia, non
solum publica omnium: ut amplissimum S. Spiritus,
in Campo Vaticano: S. Salvatoris, in Cœlio: diuine Ma-
rie de consolatione, in Velabro: diui Iacobi de Augu-
sta, in ualle Martia: uerum etiam propria singularum
ciuitatum atq; nationum, ut Florentinorum, apud di-
uum Ioannem Baptistam: Germanorum, apud diuam
Mariam de anima: Hispanorum, apud diuam Barba-
ram:

nam: Gallorum, apud diuum Ludouicum: Anglorum,
apud diuum Thomam Cantuariensem: Flandrorum,
prope turrim Argentinam: Vngarorum, prope di-
uum Petrum: ut alia omittam, in quibus locis infini-
ti homines graibus morbis laborantes domestici at-
que externi tum curantur, tum etiam aluntur. Cry-
ptæ subterraneæ, quæ latebræ & sepulchra Christia-
norum fuerunt, sœuentibus in eos tyrannicis princi-
pibus, hodie conspicuntur tribus in locis. Maxima
omnium, apud diuum Agnetem, extra portam Vim-
nalem: altera, apud diuum Sebastianum, extra Cape-
nam: postrema apud diuum Pancratium, extra Aure-
liam: plena uenerationis loca, quorum Hieronymus
& Prudentius, & Cornelius episcopus Romanus in
epistola ad Lupicinum faciunt mentionem. Fuerunt
& aliae cryptæ, è quibus antiquitus memoratur Ne-
potiana ad uicum patricium in Vrbe, & extra mœ-
nia Verania, in via Tiburtina: & Harenaria, cuius
certus locus expressus non est. Nomina cœmeterio-
rum hæc extant: Aproniani, Balbinæ, Basillæ, Calli-
sti, Calopodij, cliui Cucumeris, Commodillæ, Ciriaci,
Damasi, Domicillæ, ad duas Lauros, Felicitatis, Her-
metis, ad Insalatas, Nicomedie, Pontiani, Prætextati,
Priscillæ, Trasonis, Vrsi pileati. quibus omnibus lo-
cis, & multò pluribus fortasse, olim condita sancto-
rum corpora sunt, ut scriptores Ecclesiastici testan-
tur. De domibus nobilium, & purpuratorum pala-
tis.

tijs nihil dicam: que ut splendida & sumptuosa sint,
tamen cum ueteribus rumis hæc noua magnificentia
sax uidetur aliqua ex parte comparanda.

D E T E M P L I S S A N C T O R V M,
cum selectis aliquot recenti-
bus Epitaphijs. Cap.

ultimum.

DE templis Sanctorum, quandò à nemine tra-
ditum ordine est, addere aliquid uisum fuit:
tum ut aliquem diligentiore ad maius studiū
excitarem, tum ut consulerem peregrinantibus. nam
ex eorum situ multa ædificia & monumenta antiqua
describi facilius possunt: & sunt in ijs quædam orna-
menta propria, que solent esse propter raritatem
grata hospitiis. Adiunxi pauca, quæ in ijsdem de-
scripti, epitaphia. non enim solos ueteres ita admiror
atq; suspicio, quin ingenij etiam & industrie huius
seculi plurimū tribuendum putem. Ordinem lite-
rarum in enumerando sequar.

S. AGAPETI.

Non longè à Basilica S. Laurentij martyris, in Fe-
lice III. Platina. hodie non est.

S. AGATHÆ.

A Gregorio est dedicata, Gothorum ecclesia, in
via Suburana, sub Viminali: ornata pavimento &
aliquot columnis. Hortulum habet triplicem, in quo
sepulchrum antiquum, & aliquot marmoreæ ima-
gines

gimes fractæ. Ante templum pueri prætextati in sub-
sellis sedent, & à magistro docentur, in antiquo lati-
pide. Propè fuit domus Corneliorum.

S. AGNETIS.

In regione Parionis, paruum & obscurum: per
gradus aliquot in id ascensus est.

In via Numentana.

De hoc Prudent.
Agnes sepulchrum est Romulea in domo.
Rogatu filie sue Constantiae hoc templum posuit
Constantinus. Habet ualvas æneas, descenditur
XXXIIII gradibus. in eo columnæ X IIII magnæ:
singulis aliæ paruæ impositæ. Inter magnas duæ ex
alabastro, quibus maiores in urbe non uidimus. Li-
thostrotum ex marmore, albi, uiridis, & purpurei
coloris. Sex candelabra antiqua ex uicino Baccbi, ut
diunt, templo translata. ea bases habent trigonales, in
quibus aues humana facie, capita arietum, pueri uuas
decepentes. De crypta iuxta hoc templum modò di-
stum est.

S. ALBERTI.

Ruinosum in Esquilij, sub S. Maria maiore, pro-
pe uicum Patricium.

S. ALEXII.

In uico Auentino, olim Herculis Victoris, satis pul-
chrum, præsertim pavimento.

S. AM-

S. AMBROSII.

In campo Martio, prope Augustam. In eo effigies
 S. Ioannis Baptistæ marmorea.
 BARTHOLOMEA CASTANNA FILIAE;
 Infantilachrymas, flores, titulumq; sepulchri,
 Hæc tibi, quæ nolle, filia, dona dedi.

De Maxima,

In regione nunc S. Angeli.

S. ANASTASIAE.

In radicibus Palatini, ante Circum, sine ullo orna-
 mento. Post id templum ara Consi subterranea, &
 templum Neptuni equestris fuit.

S. ANASTASII.

In regione Harenulae, proxime Tiberim, post S.
 Mariam Monticæli, à societate coquorum restitutu-

Ad aquas Saluias,

Extra portam in via Ardeatina: post incendium
 reparatum ab Hadriano I.

S. ANDREAS.

Cognomento de Columna, in regione Triujs.

De Ania,

Prope curiam Sabellorum.

Inter Esquiline & Cœlum.
 Iam à virginibus habitatum, olim Tabernola di-
 cebatur.

De Frattis,

Inter Capitolium & Marcelli theatrum.

In Menthua,

In radice Capitolini, olim Matutæ.

In Nazareno,

In regione Harenulae.

In Pallara,

In Palatino ortum uersus, olim Palladium in Ve-
lia, nunc planè dirutum.

In Portugallo,

In Subura, è regione Amphitheatri; olim busta
Gallica.

De Scaphi,

Apud ripam Tiberis, iuxta cellas uinarias.

In Statera.

In radicibus Capitolini, prope S. Nicolaum de fu-
nerarijs: olim Saturni.

Trans Tiberim,

In Vaticano.

De Vrsis,

In regione Harenulae.

S. ANGELI.

In foro Boario.

In Piscina,

Apud quod nunc est forum piscarium. Propè olim
fuit templum Mercurij, & coniuncta illi excelsa por-
ticus, post incendium restituta à Seuero & Antoni-
no Pio.

De

De Mozarella,

In regione mōtis Iordanī: colitur à societate qua-
dam, dicta Julianorum.

S. ANNAE.

In circo Flaminio, prope S. Nicolaum.

Albanensium,

Sub Vininali, desertum.

S. ANTONII.

In Esquilino, prope S. Mariam maiorem, recens.

In Schiauonia,

In ualle Martia, ubi aluntur ex liberalitate bono-
rum aliquot ægrotæ mulieres.

S. APOLLINARIS.

Prope turrim sanguineam, non longe à S. Aug-
stino: olim Apollinis, ut Blondus.

S. APOSTOLI.

In regione Triuīj, intra ædes Columnensium ual-
de magnificum, opus Constantini Magni. Intus sepul-
chra quatuor marmorea recentia, & conchæ dux, in
quibus conseruatur aqua sacra. Sacellum pictum
cum tabernaculo marmoreo, quod quatuor colum-
nis porphyreticis sustentatur. Propè fuit cœmeteriū
Ampronianum.

Vincentij Vbaldi.

Vincentio Vbaldo Rom. peditum præfecto desi-
gnato, Magiana in Marcellum cæde, dum æs credi-
tum repetit ab Alpinis militibus, non inultus tamen,
primo

primo iuuentutis ingressu acerbiss. trucidato, Fausta
Iancolina Romana mater pient. Vnico filio dulciss.
funalibus equis Verona Romanam, impensa ferè regia,
traecto, stirpis Vbalde spe sublata inconsolabilis,
filio maxima quæq; ornamenta B. M. posuit. Vixit
ann. XXVII. Obiit die II. Nouembris. M. D. XXXIX.

Demetrij Cabacij Rhalli.

Demetrio Cabacio Rhallo Equ. Spartano, qui nul-
lum corporis incommodum expertus, nonagesimum
etatis annum M. D. XXII. superauit: Manilius ex
Thomaide Theodori Bochali filia suscepitus, parenti
sanctiss. ac B. M. sibiq; posuit.

Si genitor deßlende pius tibi debita natus
Iusta, sepulturæ munera si apta darem:
Conderer hic tecum, discat ne sera senectus
Cum genere amissam rem, patriamq; mihi.

Lucij Mancini.

Lucius hac Laurens tegitur Mancinus in urna,
Clarus eques, claro sanguine, Marte potens.
Qui Venetum dicens Romano pectore turmas,
Rettulit hæc, dextra parta trophya, loui.

Consilio, uirtute, manu, si uita fuisset,
Odrysij poterat uincere facta Dei.

Proh dolor infelix posuit Felicia coniux
Arciona, hac caro mœsta sepulchra uiro.
Quem tamen ut dulcem uiua est amplexa maritum,
Constituit moriens ossibus ossa suis.

Vixit ann. XLII. M. IIII. D. IIII. H. XI. Obiit
anno à salutifera nativitate M. D. XIII.

Evangelistæ Bonsonorij.

Viue diu, quicunq; potes: nos uiximus olim,

Fortunamq; suam uita secunda tulit.

Vrbs mihi natalem, gens Bonsonoria nomen,

Ciuis quidquid habet muneris, illa dedit.

Pignora cara nouem, & (rarum) sanctissima coniux,

Frigida presserunt lumina, Lector ave.

S. A P O S T O L O R U M XII.

Sacellum in Vaticano prope obeliscum. Propè est
domus, in qua singulis diebus uictus præbetur duo-

decim pauperibus.

s. AVGUSTINI.

In campo Martio, ad quod ascenditur gradibus
XII. In eo multa sepulchra recentia. Habet etiam bi-

bliothecam.

Nicolai Aragonij.

Naturam ex lethum superauit, adultus in ipsa

Viuit morte, puer cœperat esse senex.

Camilli pueri.

Præcipiti dum currit equo dans frena Camillus,

Vix annos natus decidit octo puer.

Si casurus erat, molli cecidisset in herba:

Heu tenerum scelus est rumpere saxa caput.

Lidiæ Sandræ.

Lidia dulcisonis iam cantibus æthera mulcens,

Sandri

Sandra sub exiguo marmore muta iacet.
 Dona dat hæc non tam formæ, quæm laudis amori:
 Et bona tot fatis tam citò raptæ dolet.

S. AVRELIAE.

In regione Harenulæ.

S. BALBINÆ.

In Auentino, iuxta viam Ardeatinam, pavimento
 tessellato. olim thermæ Antonini Caracallæ. Ibidem
 cœmeterium Balbinæ dictum.

De Asbesto,

Non procul à septizonio, in quo candelabru fuit
 ex amiantho æstegon, quod accensum consumi non
 potuit: eius mentio in annalibus Martinianis.

S. BARBARÆ.

Anglorum templum, in ruinis theatri Pompeij, in
 regione Pineæ.

S. BARBINAЕ.

In ultima Auentini parte, qua mons tendit in lon-
 gitudinem.

S. BARTHOLOMÆI.

In insula, olim Iouis. Altare sustentatur quatuor
 columnis Ophitinis. Ibidem labrum porphyreticu,
 cui imposta alba tabula marmorea pulcherrima. In
 horto nauis Aesculapio posita è lapide Thasio, longa
 ped. LX. in ea exsculptus serpens & caput
 bouis, quod insigne na-
 uis fuit.

S. BASILII.

Supra forum Neruae, in ipsa cryptoporticu-
stum, que à fronte caueæ theatalis formam refert.
Ante ingressum fons aquæ limpidæ. Proximè ante-
quam è Neruae foro ea aditur ecclesia, in quodam an-
gulo pendet in muro lapis quasi sine cemento: pro-
pemodum illi par, qui pro miraculo monstratur in
Amphitheatro.

S. BENEDICTI.

In regione Harenule.

Trans Tiberim,

Eundo à ponte Fabricio uersus S. Cæciliam. Ante
ingressum, basis aræ antiquæ est, in qua uir quidam
injissit tauri tergo erectus: cui similem quendam ui-
dimus in domo Cæsia.

Tagliacozii,

Eundo uersus uicum ludæorum, à campo Flora.

S. BERNARDI.

Prope columnam Traiani.

S. BLASII.

In campo Martio, uulgò de mote Citoro, ubi olim
pons Citatorum.

De Anello,

In regione Pincæ.

De Fossa,

In regione pontis, prope S. Mariam de pace.

De

De montibus,

De Esquilino prope S. Petrum, in carcere, descendendo uersus templum Pacis.

In Orpheo,

Nomen inueni, locum nescio.

De Pagnotta,

Vbi Iuliani Medicis palatium.

In Scalae,

E' regione graduum, quibus ascensus est ad S. Maria
nam in ara coeli.

In Tiberis ripa,

In uico Julio, prope S. Ioannem Euangelistam:
olim Neptuni.

Trans Tiberim,
Prope Basilicam S. Marie.

S. BIBIANAE.

Et sex millium martyrum, in Esquilino, prope Vrsum pileatum: in Honorio III Platina. Propè fuit palatium Licinij, & coemeterium dictum Vrsi pileati.

S. BONIFACII.

In Auentino, prope S. Sabinam.

S. BRIGIDAE.

In regione Harenulae.

S. CAECILLAE.

In regione Amphitheatri, prope montem
Iordanum, à Paschali est ex-
structum.

346. GEORGII FABRICII
In Campo Martio,
Hoc exiguum est.

Trans Tiberim,

Amplum est, quatuor & uiginti columnas duobus ordinibus habens, pavimento uermiculato. Sepulchra in eo antiqua tria, totidem recentia, è quibus unum ferreis cancellis clausum. Ante templum sepus ingens cum ansis duabus, qualis ille, qui est ante S. Apostolum: tum alia quædam monumenta uetusatis parietibus inclusa.

S. CAESARII.

In regione Harenulae.

S. CALIXTI.

Via Aurelia, ad quod Calopodij cœmeterium.

Chartusiensium,

In Cœlio, humile & exiguum.

S. CATHARINÆ.

Cuius uestigia sub Tarpeio: dirutum nunc est, olim
Carmentæ.

De Sabellis,

Ruinosum, uicinum S. Hieronymo.

In Circo Flaminio,

Nunc ante illud templum funes ducuntur: olim
propè erant carceres, è quibus equi cursores exirent.

Trans Tiberim,

Obscurum & ruinosum.

S. CEBI

S. CELSI.

Iuxta pontem Aelium.

S. CHRYSOGONI.

Trans Tiberim: propè fuerunt olim therme Se-
neri. Pavimento est tessellato, & columnas magnas
quatuor & viginti in duobus ordinibus habet, qui-
bus circa altare summum ex utraque parte aliae tres
sunt additæ. Hoc possederunt Hadrianus, Bembus,
Alexander, doctissimi Cardinales.

S. CLEMENTIS.

In Cœlio, iuxta Carinas, satis ornatum, sex colum-
nas habens duobus ordinibus, & duo sepulchra mar-
morea recentia: in quorum uno mœsta & oculis in
terram fixis sedet Philosophia, cui clarum solis splen-
dorem manu dextera monstrat Theologia. De hoc in
Nicolao I. Platina.

S. CONSTANTIAE.

Olim Bacchi. In via Numētana, proximū S. Agne-
tis: est rotundum, & columnis duplicatis XII, ita ut
semper post tres paulò amplior introitus fuerit. di-
stant enim inter se columnæ aliæ ped. x s. aliæ uero
ped. VIIIS. Sunt è lateribus septendecim fenestellæ,
quibus more antiquo imagines fuerunt impositæ. In
fornice depictæ sunt res gestæ Bacchi, et in sepulchro
antiquo cernuntur puerorum uinas colligentium, com-
portantium, exprimentium lusus, quibus assunt au-
cule & aries uillosus.

248 GEORGII FABRICII
S. CORNELII.

In via Appia.

S. COSMAE ET DAMIANI.

Post turrim Comitum in via sacra, olim Castoris
et Pollucis: uel(ut alij) Romuli et Remi.³ De porti-
cu, quam habuit, restant columnæ tres. Est rotundū,
structum è lapidibus quadratis: cum foramine in me-
dio tecto, fenestræ alias non havens. Olim in id ascen-
debatur, nunc descenditur per gradus sex. Ante in-
gressum quinque antiquissima sepulchra, in quorum
uno ludi curules. Intus labra duo, unum paruum por-
phyreticum cum tegumento marmoreo, alterum è
rudi lapide Tiburtino. Est et olla in duas fracta par-
tes, cum horribilibus leonum formis. Septum chori
opere uermiculato.

Guidonis Pisani,

Sedis Apostolice Guido Cancellarius, in se

Quām nihil est mundi gloria, morte probat.
Pisa uirum peperit, quem donat Roma sepulchro,

Vix paritura parem, uix fruitura pari.

Huic sine nocte diem, uitam sine morte, quietem

Det sine fine, quies uita diesq; Deus.

S. COSMATI.

Sub Ianiculo, in Transiberina.

S. CRESCENTII.

In via Mamertina regionis secundæ. In Anastasio
I. Platina.

S. CRV*

S. CRVCIS.

Cognomento in Hierusalem, in Cœlio, olim Veneris & Cupidinis. Inter hoc & portam Neuiam Sessorij fuit palatum, & in horto adiuncto Statilijs apparet amphitheatrum. Inde eundo uersus Neuiam, castellum subterraneum, cuius incrustationes alijs respondent: structura diuersa ab ijs quæ sub Domitiani & Titi thermis cernuntur. Hoc templum ab Helena matre Constantini ædificatum & dotatum, eo in loco ubi fuit palatum Syrianum. Intus facellum pulchrum, à quo arcentur mulieres. Item duo sepulchra recentia, alterum è nigro & subruffo, alterum è can didissimo marmore. Labrum porphyreticum cum tabula marmorea apud altare summum, sustentatur columnellis duodecim. Pavimentum tessellatum, laquearia aurata.

S. CIRIACI.

In Viminali, in thermis ædificatum Diocletiani.

S. DIONYSII.

In Nicolo 1. Platina. nunc ubi fuerit, ignoratur.

S. EGIDI.

In uia Cassia.

S. ELIZABETAE.

In campo olim Agrippæ.

S. ERASMI.

In Cœlio, prope S. Stephanum rotundum.

I S S. EUPHE-

250 GEORGII FABRICII

S. EUPHENIAE.

In Esquilino, inter S. Potentianam, & S. Petruum
in uinculis.

In via Appia,

S. EVPOLI.

In via Ostiensi: in Theodoro i. Platina.

S. EVSTACHII.

Prope Pantheonem, satis bellum paumento, &
columnarum ordine. propè fuit templum Boni euen-
tus. Ante templum, sepulchrum antiquum, & duo la-
bra rotunda.

SS. FABIANI ET SEBA-
STIANI.

Extra Capenā, via Appia, plus uenerationis quam
ornatus habens. nam & in eo coemeterium Calixti,
magnum, & plurimorum sanctorum sepulchrī no-
bile, & cætēcumbe, in quas uiginti nouem gradibus
descendit, & quatuordecim discrimina sepulturis
accommodata. In facellum S. Sebastiani ab una parte
descensus per grad. XXIIII. ab altera XXVI. Fue-
runt circū ea loca multa facella subterranea, in qui-
bus olim Christiani metu tyrannorum delituerunt, et
sacra clām peregerunt. De cryptis subterraneis sub
hoc templo, dictum est priore capite.

S. FELICITATIS.

In via Salaria: in Symmacho Platina.

S. FELI-

S. FELICIS.

Olim Augusti palatium, in ualle Martia.

In Pincis,

Vbi coemeterium ad Insalatas, via Portuensi. Dicitur hoc cognomento, quia Felix a suis discipulis pincis, id est, subulis imperfectus est: ut olim Cassiano & post Michaeli cuidam Scoto contigit.

In via Aurelia,

Conditum a Felice papa, quinto ab urbe lapide.

S. FRANCISCI.

In radice Ianiculi. Fuerunt propè Aurelianæ thermæ.

S. GEORGII.

In Velabro, nunc S. Georgij ad Vellum aureum, habet quindecim columnas in quatuor ordinibus. In templo saxum est cum inscriptione, in quo ferræ, amissis, secures, cultri, & similia fabrorum instrumenta. E' regione templum est Iani, & ductus cloacæ maxime, limpidissimis aquis in Tiberim per concameratum fornicem desfluens. A latere fuit Argiletum, & nunc est arcus boarius iusu ob antiquitatem dignus.

In Specis,

Vbi olim Internæ lacus, templum nunc dirutum & vastum.

S. GERVASII.

De quo in Gregorio I. nunc nullam est.

S. GRE-

352 GEORGII FABRICII
S. GREGORII.

Ad caput pontis Fabricij.

In Cœlio,

Qua parte spectat Palatinum. Chorus et uestibulum pavimento tessellato: sepulchra antiqua duo, in uno milites clypeati inter se pugnantes. In horto tabula marmorca oblonga et quadrata, supra basim marmoream. In hoc S. Gregorij monasterio habitat nunc monachi è Belgis Flammngi seu Flandri.

Pandolfi Nicolini,

Pandulfo Nicolino Florentino in regendis instruendisq; equis præstanti, Iulio II. et Leoni X. Pontt. Maxx. equitibus Pontificijs præfecto, fide bonitateq; conspicuo, Hæred. ex testamento posuerunt.

S. HEDISTI.

Extra portam Ostiensem. D. Gregorius, epist. lib.
XII. ad Felicem.

S. HIERONYMI.

Prope curiam Sabellorum.

Catherinæ Langerin.

Invalidos ægram dum uult curare parentes,

Fata reciduius implicuere malis.

Tum magno enixam Lucina dolore coegit,

Atram Persephones dira subire domum.

O' pietas, o dij, crudeli sorte licebat

Viuere, sed præstat cum pietate mori.

Catherinæ Langerin, coniugi suauiss. elegantia
formæ

formæ per paucis, moribus uero atq; uiuendi consuetudine nulli sc̄eminarum comparandæ, quam concordia mariti, fortunæ bonis liberisq; fortunatam dixisses: sed ea omnia, ne quid humani non fluxum caducumq; existimes, mors importuna imopinanti ante tempus eripuit. Moritur anno ætatis suæ XXVII. à salute Christiana M. CCCC. XCV. pr. Cal. Ian. Ioannes Langer maritus, & Ioannes Engel genitor eius, hoc M. contra uota statuerunt.

S. HIPPOLYTI.

Sub Quirinali, paruum & desertum, ascendendo ad S. Saturninum.

S. IACOBI.

Hispanorum templum, in circo Flaminio. antè est Gymnasium Romanum, quod appellant Sapientiam: post, campus Agonius.

In quodam tumulo,
Certa dies nulli est, mors certa, incerta sequentum
Cura: locet tumulum, qui sapit, antè sibi.

De Augusta,

In ualle Martia. Est ibi xenodocheum, quod uocant incurabilem: in quo, qui grauibus & desperatis laborant morbis, aluntur & curantur.

Scorzacaballi,

In campo Vaticano, respiciens circum Neronis.

De Marottis,

Nō longè ab Antonini colūna cochlida, eundo ad aquam Virginem.

In

Trans Tiberim, in prophanos usus conuersum. Ad
hoc templum Petrus Vrbinus cum rege Ladislao pre-
lium commisit, sedente Gregorio XII.

S. IANVARII.

Via Tiburtina: ut alij, via Appia, ubi cœmeterium
Prætextati.

S. IOANNIS.

Baptistæ, in Cœlio, prope gradus sanctos, ut no-
minant.

Colauitæ,

In insula, olim Aesculapij, è regione S. Bartho-
lomæi.

Decollati,

In Velabro, ubi aliquando fuit Aequimelium &
Argiletum.

Euangelistæ.

Ante portam Latinam, in Cœlio: olim Diana. Pro-
pe hoc fuit monasterium uirginum, quod ob infantil-
cia funditus deletum est. Extat de eo epistola S. Vdu-
rici episcopi Augustani.

In via Iulia,

Templum Florentinorum.

De Ficoza,

Sub Quirinali, prope S. Hippolytum.

In Fonte,

In Cœlio, in quo lauacrum Constantini Imp. Por-
ta Genet.

ta ænea, teatum plumbum, facellum in quod ingredi mulieribus non licet. Columnæ prophryticæ octo in circulum posita, & in facello adiuncto tres ex alabastro, & mox aliæ duæ ex alabastro. De huius templi donarijs à Constantino collatis, in Siluestro i. pænè miraculis simil. a scribit Platina.

In Laterano,

Olim Lateranense palatum, postea basilica Constantini dicta. Columnarum ordines bini, in uno columnæ sedecim, in altero una & viginti, ex utraque scilicet parte. In eo templo æneum sepulchrū Martini v. Aenea item tabula antiqua cum inscriptione, quam libro i. Antiq. posuimus. Septem chori ex claris ænis, quibus impositi globi sex marmorei. Columnæ æneæ quatuor, una ex ijs cum capitello ænco: bas è nauium rostris Antonio superato conflavit Augustus. In superiori parte est facellum, id quod non ingrediuntur mulieres, sed tantum introspiciunt, cum porta ænea à Cœlestino iii facta. Sunt prope idem aliae portæ æneæ duæ, & sellæ porphyriticæ duæ: quarum una explorantur pontifices. unde illud uiri eruditissimi,

Nec poterat quisquam reserantes æthera claves,
Non exploratis sumere testiculis.

Ante templum bini leones, & labrum porphyriticum. Coemeteriū dicitur clivus Cucumeris, quod alij tamen ponunt in via Salaria. Propè sunt uestigia
duabus

ductus aquæ Claudio. Fuit ibi sedes Pontificia, & solabant ibidem Imperatores corona aurea insigniri.

Indola,

In quo mulieres perpetuo clauduntur: unde nec ipsis licet exire, neq; uiris neq; mulieribus introire. Talis cauea etiam apud S. Petrum in Vaticano.

De Malua,

Trans Tiberim, prope portam Septimij. Ante templum multæ imagines fractæ, & sepulchra antiquæ. Propè est domus Portia, antiquitatum plena.

De Misericordia,

Prope Velabrum, in quo sepulti sunt qui publica poena capitis plecterentur.

In Oleo,

Ante portam Latinam, exiguum & rotundum.

S. IOANNIS PAVLI.

In Cœlio, ubi olim altera curia Hostilia. Templum satis ornatum, altaria & columnæ ex uario marmorum genere, sicut et pavimentum, paries chori incrassatus. Tabula in eo porphyretica tam illustris, ut formæ tanquam speculum referat. Labrum porphyreticum cum duabus columnis albo nigroq; mixtis. Ante ianuam leones duo, quorum alter unguibus porcum, alter hominem tenet. Fenestræ rotundaæ sub ipso penè tecto quatuor & uiginti.

De Pineæ,

In regione Pineæ.

De

R O M A.

277

De Mercato,

In regione Campitelli.

S. I O S E P H I.

In regione Pineæ, quod illustris fœmina Victoria
Columna puellabus tenuibus, quibus annuos reditus
constituit, dicanit.

S. I V L I A N I.

In Esquilino, proximum tropæis Marij, in cultum
& angustum.

S. L V I I .

In campo Martio.

S. L A V R E N T I O L I .

Prope macellum Coruorum.

In Viminali,

Sub Ianiculo,

S. L A V R E N T I I .

luxta Tiberim.

In Damaso,

In regione Parionis, est inclusum domui, in qua
hodie pontificis Cancellarius habitat: unum è templis
Neufissimis.

Iulij Sadoleti,

D. I M M . S.

Pietati & memorie Iulij Sadoleti, sacerdotis Lau-
rentiani de collegio Canonicorum, Græcis & Latini
literis singulariter cruditi, omnibus optimis &
discipli-

GEORGII FABRICII
*disciplinis & moribus ita ornati, ut eius ingenium
 comitatem, liberalitatem, & ante annos prudentiam
 nulla satis aequare possit admiratio: Iacobus Sadole-
 tus, fratre concorde, & spe de eo maxima orbatu-
 multis cum lachrymis posuit. Vixit ann. XXVI.*

Francisci Benedicti.

Fraterne quidquid fuerat pietatis, ad unguent

Actum est officio frater amande tuo.

Nec res, nec tumulum, nec sacra piacula posse

Curari fateor candidiore fide.

At tu sed senior, dimensis pluribus annis,

Hoc opta mecum marmore posse tegi.

Ludouici Patauini.

Ludouico Patauino, Patriarchæ Aquilegiensi, Al-
 bonensi Pontifici T T.D.Laurentij in Damaso Card.
 S.R.E. Camerario, quod animi magnitudine & sin-
 gulari præditus prudentia, cum rem Rom. multitu-
 dine hostium laborantem, legatus ab Eugenio III.
 in splendorem pristinum armis & uictorijs uendi-
 casset, Nicolaum Picinum apud Anglariam Florenti-
 na Ecclesiæ socios infestantem signis collatis profla-
 gasset, agrum Picenum à Fran. Sfortiæ dominatu in-
 ditionem Rom. Ecclesiæ recuperasset, Turcas sub Ca-
 listo III. natalibus prælijs conuicisset, auctoritatem
 Rom. pontificatus longè & latè propagasset, dome-
 sticis quoq; uirtutibus, consilio, grauitate, continen-
 tia plurimis, domiq; in omnes bonos libertatis & be-
 neficen-

beneficentiae monumentis, bellicas laudes ornatiōres
reddidit: Henricus Brundius Arch. Tarentinensis,
summo Pont. sacroq; senatui à Secretis, & rarij Apo-
stolici praefectus, tanta virtutis in lucem reuocandae
causa, utq; ueterem suam in eum obseruantiam hac
recente pietate testaretur, hoc illi monumentum x L
ab eius morte anno , sua pecunia faciundum locauit.
Anno Salut. M. D. V. XII. Calend. April. Vixit ann.
LXII. M. I. D. VIII.

In eodem templo.

Cum nequeas fratribus miseris audire querelas,
Ad tumulum qui te terq; quaterq; uocat,
Accipe Paule nouo spumantia pocula lacte,
Quęq; tibi mittit tristia dona domus.
Has lacrymas pater infelix effundere iussit,
Cui sine te exoritur iam sine luce dies.
Hos miseri fratres ferrugineos hyacinthos,
Dixerunt, Hieron accumula ad tumulum.
Sic nos eternum in luctum, eternasq; tenebras,
Non expectato coniçis exitio.
Hac ratione tamen casum solanur amarum,
Quod nullum ob facinus sors te iniqua tulit;
Sed dum morte tua mortem propellis amico,
Exemplum sanctae linquis amicitiae.

Extra Esquilinam,
In agro Veranio à Constantino edificatum, unum
ex pulcherrimis. Habet XXI columnas Ionicas,

XII Doricas, quibus decem aliæ supernè impositæ.
 Ex Doricis duæ sunt cum capitellis, in quibus imagines tropæorum. Lithostrotum tessellatum marmoreum, laquearia aurata. Suggestus è uiridi & pureo marmore, cum notis Aegyptijs in basi. Septichori amplum, sepulchra antiqua duo: in uno bijuges & quadrijuges uestores: in eodem fiant sacrificia, & contrahuntur nuptiæ inter uirum & mulierem dexterarum coniunctione. Ante templum labrum, & duo sepulchra marmorea, cum senis columellis, sed recentia. Propè fuit cœmeterium, dictum Hermetis.

In Fontana,

In ualle Esquilina subiacens cliuo Virbio, præter unum altare nihil habet. Supra fuit palatium Scrujij Tullij. Apparent nunc propè ruinæ thermarum.

In Lucina,

Olim Iunonis Lucinæ, in campo Martio, recentiore ædificatum, pilis quadratis, ut S. Maria in pace, paumento tessellato, incrustatis parietibus, opere tectorio. In cuius solo multæ antiquitates ruptæ. Sunt in eodem ophites & porphyreticus, ut Platina in Be nedicto II. Repertum in eius fundamentis horologium, cum quatuor uentis, ex opere musivo, & lincis atq; gnomone horas distinguenteribus. Propè fuit arcus triumphalis Augusti: & inter hunc & S. Silue strum, arcus nunc est Domitianus.

In Miranda,

Olim Castoris, nunc intra Faustinæ porticum ædificatum, & hoc uno nominatum, quod foro Romano adiacet.

In Palisperna,

In Viminali, extructum in thermis Olympiadis. Prope sicut palatum Decij. Ante ipsum, sepulchrum antiquum, in quo triumphi expressi uidentur.

S. LEONARDI.

Prope Palatum Dominorum de cruce, è regione S. Mariæ de Strada.

In Carinis,

Vltra Peregrinum,
Via qua itur ad pontem Aelium.

S. LVCIAE.

In Orpheo. Platina in Leone III.

In septa Solis,

In qua ponunt Seueri septizoniū, Letus & Blomius, sed hodie nullum est.

In Esquilino.

In Silice,

Veteris,

In apothecis obscuris, in aditu circi Flaminij: olim Herculis Magni, uel Custodis. In eo sepulchrum moreum antiquum, cui corpus impositum eo modo, quo nunc in feretro Itali efferuntur, in uno latere est effigies Herculis.

F S S. LVD O.

Templum Gallorum: prope campum Agonium,
Pantheonem uersus. Iuxta hoc aedificari coepit
aliud, satis magnificentum, sed adhuc imperfectum. Pro
pe fuerunt Neronis & Alexandri thermæ.

S. MARCILIANI.

Prope S. Mariam Monticelli.

S. MARIAE AEGYPTIACAE.

In regione ripæ, olim templum Fortune uirilis,
ob antiquitatem structuræ conspicuum.

De Anima,

Germanorum, in regione Parionis, ab Adriano
vix ornatum. Habet portam marmoream, & altaria
aliquot, & signum marmoreum uirginis Deiparae.

Melchioris Fronsbergij.

Melchiori à Fronsberg, Georgij Equ. splendidiss.
Cæsarianis Germanici peditatus, bello Italico pre-
fecti filio, qui dum honestissime ordines duceret in
Urbe, Idib. Ian. M. D. XXVII. immatura morte in-
terceptus est, XXI ætatis sue anno. Caspar Suegler
alumnus, questor exercitus, Militum trib. B. M.
posuit.

Bartholomæi Saliceti.

Bartholomæo Saliceto Bononiensi, quem ob eius
prestantem in omni uirtutis genere animum, mira-
ri magis quam laudare licet, in quo fides & religio
cum doctrina certabant. Vixit ann. LXXVII. D. X.
Virtuti

*Virtuti studeas, bona nec differto uiator:
Sic tua post cineres gloria maior erit.*

In Ara coeli,

In Capitolino, inter prima iure censetur, propter multa ornamenta. Gradus ad id templū ex ipso monte marmorei c. xxxi x. A' lateribus quædam antiquæ inscriptiones, & statuæ muro insertæ. Intus sepulchra marmorea uetus quatuor. Ante templum lacet fractus obeliscus, & tres leones marmorei, ex altera parte descensus est per gradus x. l., ad Capitolum, in quibus gradibus statuae Constantinorum, ut basium inscriptiones indicant.

Buccabellæ.

Ioan. Iacobo de Buccabellis, cui Romano nobili, Canonico Lateranensi, Rhetori eximio, poetæ celeberrimo, fratres heu bene merenti fecerunt. Hic pendulum & syllabarum normam ita tenuit, ut nemo melius. Vixit ann. LII. Obiit sub Pio P.M. M. CCCC. LXIII. i. X. Cal. Iulij, carus omnibus.

Ludouici Grati.

Lud. Grato Marganio Rom. iuueni opt. utriusq; lingue eruditiss. astrorum ac totius rei mathematicæ scientia doctiss. eximia erga omnes pietate gratissimo. Qui dum super legitimam suæ uitæ etatem hæc omnia optimè præstat, morte ingrata, bonorum desiderio subripitur. Vixit ann. XX. M. VIII. D. XX.

¶ 4 Obiit

Vallenſium,
Bartholomæi.

Bartholomeo de Valle, ob ingenium moresq; cui
bus ac peregrinis æquè admirando, è maioriq; rerū
expectatione eretto, Andreas Card. de Valle fratri de
ſideratiss. temporarium tumulum conſtituebat. Vixit
ann. LVIII. M. II. D. XX. Obijt Idib. Nov. M. D.
XXVI.

Currenti medium calleſ fortuna diremit:
Sic hominum, uentis ocyor, aura perit.

Petri.

Petro de Valle I. V. D. Episc. Esculano, fratri
benemerenti:

Dum tibi uita fuit, felicia tempora noui:
Me miserum, uersa est sors mea morte tua.
Nulla igitur requies onerosa in luce morantib;
Te sine dulce nihil, te sine uita dolor.
Occidis ante annos patriæ uirtutis imago,
Sic tamen ut uiuas in meliore loco.
Accipe supremos tumuli modò frater honores,
Quos potius nobis tu dare debueras.

Responsio:

Parce precor lacrymis, fatum Germane quid urgesc?
Omnibus hæc ſolido eſt scripta adamante dies.
Puluis & umbra ſumus, tantum post funera uirtus
Nomen

Nomen inextinctum sola superstes habet.
Nil aurum, nil pompa iuusat, nil sanguis aurum
Excipe uirtutem, cetera mortis erunt.

Philippi.

Philippe de Valle patricio Rom. philosophia bo-
narumq; literar. gloria inclito, cuius apud R. Pont.
& Italæ principes auctoritas tantum florentiſ. fa-
miliæ dignitatis contulit, quantum ab illa nobilitat 
acepit. Vixit ann. L X I I . M . V . D . X . X I I I Calen.
Mart. M . D . V I . Andreas Episc. Crotoniat. & Bartho-
lomaeus patri opt. P.

Andreæ.

Andreæ de Valle, Card. epis. Prænestini ossa hic si-
ta sunt. Vixit ann. L X X . M . V I I I . D . V . I I I . Non.
Sext. esse inter nos desijt. M . D . X X X I I I .
Si libi par ausis æuam natura dedisset,
Nacta erat amissum Martia Roma decus.

Bernardini Buccapadulij.

Bernardinum Buccapadulum patricium Ro. no-
bilitate generis clarum, egregiam indolem pr  se fe-
rentem, mors, quæ semper optima eripit, in vita limi-
ne sustulit. Euangelista pater contra uotum. Vixit
ann. XX III . M . II . Obiit VI . Iunij M . D . X X X I .
Qui nato inferias misit, qui condidit urnam,
In felix genitor debuit ante mori.

Ioan. Baptiste Militij.

Debebas tumulum misera si nate parenti,

Vertit & officium si tibi rapta dies,
 Tu tamen ante oculos semper uersabere: non hoc
 Mors, quæ te rapuit, tollet iniqua mihi.
 In te ego reddebar, poteram post funera dici
 Viuere, seruassent si tibi fata modum.
 A' quibus exclusus medio de flore iuventa,
 Carpis iter sine me, nec redditurus abis.
 Nūc tua quæ peperit genitrix, dat mēbra sepulchro,
 Dat lacrymas, quales non dedit ulla parens.
 Quamuis esse queant aliqua hæc solatia matri,
 Quod præter cineres nil tegit urna tui.
 Ioan. Baptiste Militio, patricio Romano, dum
 florebat iuventa, uirtute, honoribus, diuitijs, primisq;
 hymenæis intercepto, Lucretia Maxima infelicissima
 mater P. Anno Sal. M. D. VII. III. Non. Februarij.

Gregorij Albertonij.

Gregorio Albertonio rare indolis puero Eunu-
 phrius & Iulia parent. mœstiss. filio unico dulciss. ac
 B.M.P. Vixit ann. XII.
 Blandidulus, nitidus, dulcissimus, unicus infans,
 Matris deliciæ, deliciae q; patris,
 Hic tegitur, raptus teneris Gregorius annis,
 Ut rosa quæ subitis imbrisca ita cadit.

L. Mancini.

Lucia stirps claris olim lucebat alumnis,
 Nunc huius gestis & pietate uiri.
 Qui meritum magnos semper contempsit honores,
Mensi.

Mens bona pro titulis cui fuit una satis.

Virtutem Alfonsum rex non sine munere passus,

Defunctum merito signat honore uirum.

Nomine militiae Mancinum donat equestri,

Qui uirtutis opus dexter ad omne fuit.

Obiit ann. Dom. M. CCCC. X L V I I . die primo Sept.

Iuliani L. Mancini,

En modo leta Venus, laniat nunc mœsta capillos,

Et queritur culpans impia facta Ioui.

Atropos excusans factum: Deludimur, inquit,

Nestor mi, iste tibi uisus Adonis erat.

Stranconij.

Seraphimo Oductio Stranconio, Medico celeber-

uati ingeniosiss. ac omnino omnium disciplinarum

doctrina prædicto, uitæ autem integritate ac morum

probitate omnibus gratiss. qui uehementi febre cor-

reptus, præscita prædictaq; die & hora mortis con-

stantissime obiit. I X. Cal. Sept. M. D. XXXVIII.

Theophilus F. pientiss. patri opt. P. Vixit ann. L I I I I .

M. VII. D. XXIII.

Antonij Manilij.

Manilio Antonio Britanorio, Sixti I I I I & Iulij

II P. M. à cubiculo, satorum præscio, uatiq; semper

uero, latine græceq; diserto, philosopho, iuriſperito,

morumq; sanctimonia insigni: Bapt. Fab. patruo sua-

uiß. uberibus cum lacrymis posuit. I. D. X. Vixit ann.

LXXIX. M. VII. D. X V.

Auenti-

Auentinæ,

In medio pæne eius mortis, olim Bonæ deæ. Olim
Caci speluncæ fuisse dicitur.

Bagnapoli,

In ascensu Quirinalis, prope turrim Coriatum.
olim Balneæ Pauli.

De Cacabarijs,

In regione Pincæ, post uicum Iudeorum. inter
hoc & S. Salvatorem uestigia sunt antiquissima
porticus.

In Campo,

Non longè à S. Petro in Vaticano, quod gubernant
Germani, & est ibi coemeterium peregrinorū.

Sub Capitolio,

Olim Apollinis, hodie nullum est.

In Capella,

Trans Tiberim.

De Candeloro,

In regione S. Angeli, paruum & desertum.

De Carmini,

In campo Vaticano Carmelitarum, è regione de
cis S. Angeli.

De Cœlis,

Prope Gallorum templum, in circa Flaminio.

In crypta penta,

Prope domum Vrsinorum, ubi olim Pompeij
theatrum.

De

De Conceptione,

In ascensu montis Citorij, uersus S. Blasium, parum, & a monialibus habitatum.

De Consolatione,

Sub rupe Tarpeia, opulentum donis, & tabellis suspensis. Propè fuit domus Ouidij.

In Cosmedim,

In Velabro, olim schola Græca. Ante templum costa piscis ingentis: & sepulchrum antiquum, in quo raptus Proserpinæ.

De Curte,

Infra Capitolium, post S. Mariam de sole.

In Dominica,

In Cœlio, instauratū à Ioanne Medice, postea pontifice Leone X. Ante templum nauicula est marmorea. Fuerunt ibi mansiones Albanæ, & propè ductus aquæ Claudiæ.

In Equiro,

In circo Flaminio, prope collegium Grapanicum, olim Isidis. habet sedecim columnas in duobus ordinibus. Ante templum sepulchrum antiquum, & propè porticus & templum Antonini Pij.

De Feribus,

In Vaticano, olim Martis, ad sinistram basilicæ S. Petri, rotundum & paruum. In eo statua Virginis beatae mortuum filium tenentis, & lacrymantisimilis, opus Michaelis Angelii: è lapide candidissimo.

Ad

Ad fontem Olei,

In regione Transiberina, ubi olim tabernac.

Ioannis Quadrati.

Hic sua Quadratus reliquit membra Ioannes,
Patria Sulmo fuit, studium diuina poesis.

De Gratia,

Inter Palatinum & Capitolum, olim Vesta. E' regione eius sunt flauissae, seu meatus subterranei, superne angusti, in profundum ampli & patentes: in quos est descensus per fenestras quadratas effossis raminibus, in quibus figuntur uestigia.

Grottapenta,

In regione Parionis.

In Horto,

Trans Tiberim, non longe a publicis cellis uinarijs.

De Inferno,

Vel de pœnis inferni, vel Liberatrix (his enim nominibus appellant) eo in loco ubi olim fuere Rostra. Super eam Ecclesiam, in Palatino monte, in uinetu quodam, profundissimus fons est.

In Insula,

Nunc dirutum. Habuit aliquot columnas, & se pulchrum antiquum.

In Iulia,

In regione Harenule.

De Loreto,

Conditum a corpore pistorum, prope quod due ingentis

ingentis magnitudinis columnæ semiobrute iacent,
è porticu Traiani, quæ propè fuit.

Maioris,

Primum dictum Liberij, à Pontificis nomine, ut
in Sexto 111. Platina ait. deinde nominatum, Ad præ
sepe: postremò uero Maior, & Maria niuis, à canden
te lapide, quod sub eius fundamentis est. De niue uul
gi fabulan non admitto. In Esquilino, prope macel
lum in palatio Sicimini conditum. Vnum è primis,
que in urbe Virgini beatæ dicata sunt: item unum ex
ijs, que hodie sunt ornatisima. Habet in ordinibus
duobus X L columnas, & facella quædā per pulchra.
Turris campanarum cum theca plumbea, & pila in
aurata, longa ped. C C C X I I . lata C X I I , excepto
quod à facellis occupatur spacio. Pavimentum tessel
lato opere uarium, contignationes inauratae, sepul
chrum antiquum cum Faunis & Sileno. Ante tem
plum poculum antiquum ingens.

Supra Mineruam,

Olim Mineruæ. In eo facellum fuit Catharinæ Se
nensis, & nunc est S. Thomæ Aquinatis. In circuitu
templi sepulchra duo marmorea. Non longè ab eo
fuit arcus Camilli, & templum Boni euentus. Ante
templum sepultus Nicolaus Schonbergus Cardinalis
Germanus è Hermunduris, seu (ut in tumulo est) è
Suevis Misnensibus, uir laude eloquentiæ & lingua
rum cognitione celebris: cuius etiam extant oratio
nes

272 GEORGII FABRICII
nes quinq; coram Julio 11 habitæ, copiose uerbis atque sententijs.

Cantacusinæ Cypriæ.

C. Cantacusinæ Floridi, Cypriæ nobiliss. priscis matronis quoouis laudis genere comparandæ, uxori concordissimæ & suauissimæ. Vixit ann. ha dolor VIII. d. X. cum ea sine lite, Hector Lengles Cypriæ nobilitatis tenues reliquiae, amissso unico exiliij soldamento, infeliciß. & sibi posuit. Anno M. D. V. IIII Non. Iulij.

Nunc tumulo, & lacrymis, mox mixtis ossibus ossa,
Vosq; per æthereas prosequar umbra domos.

Maffearum.

Lucretiæ.

Sic cimeres uitæ specimen post fata reseruant,

Hic proprio nulli cedet honore cinis.

Vna dies animo similes, uultuq; gemellos,

Vna tuo fecit funere disimiles.

Aemula sed nostræ fuerint cum fata iuuentæ,

Vna meos cimeres condet & urna tuos.

Iuliae.

Quid gemis heu tanto felicia funeralia luctu?

Turbantur lacrymis gaudia nostra tuis.

Parce precor tristes questus effundere, uixi:

Non erat in fatis longior hora meis.

Immatura perij: sed tu diuturnior, annos

Viue meos coniunx optime, uiue tuos.

Portio

Portiorum,
Bernardini.

Portius hic puer est, tota defletus ab urbe,
Namq; fuit patriæ flosq; decusq; sue.
Alter Hylas, nondum ter quinq; peregerat annos,
Funera cùm mœstus curat uterq; parens.
O' infelicem sub iniquo fidere natum:
Lapsus equo præceps, occidit ante diem.

Iulij.

Patria Roma fuit, gens Portia, nomen Iulus.
Mars puerum instituit, Mars iuuenem rapuit.

Marij.

Inscribunt titulos & grandia uerba sepulchris,
Vix longa absumpfit quos Libitina die.
Ista nihil miseræ præter suspiria matris,
Et quas nunc lachrymas afficis, urna gerit.
Terna ego Piscæ numerabam præmia palmae,
Iniecere suas cùm mihi fata manus.
Si qua tamen, Marij nomen, genus esse Catonis
Fama sit, hoc unum quod sciat hospes, habet:

Ioaninis Pictoris Florentini.

Non mihi sit laudi, quod eram uelut alter Apelles:
Sed quod lucra tuis omnia Christe dabam.
Altera nam terris opera extant, altera cœlo:
Urbs me Ioannem, flos tulit Aetruriae.

s

Iacobi

Non licuit pro te coniunx extrema subire,
Atque tuam mortem morte piare mea.
Quod licuit feci, tumulus lacrymæq; secutæ,
Quidquid ex uxoris continet alma fides.

Antonij Castalij Archiui:

Mors mihi uita fuit.

Viuere uis semper, cœlumq; ascendere Lector;
Hic bona dum fueris uita sit, atq; fides.

Quod morti rapui, uitæ dedi.

Time Deum, & uiues.

Grata cum Deo uiuentimors.

Quam uiuens potui nunquam gustare quietem,
Mortuus in solida iam statione si uor.
Passio, cura, labor, mors tandem & pugna recessit
Corporeæ, & solum mens quod auebat habet.

De Miraculis,

In Valle Martia, muro annexum, inter Flumentanam portam & Tiberim. Aliud eodem nomine prope portam Portuensem.

In Monte Iordano,

Paruum, & non frequens.

Monteronis,

In regione S. Eustachij.

De monte Serato,

Prope curiam Sabellorum, post campum Flore.

Monticeli,

Monticeli,

In regione Harenulae. Ante templum sepulchra
quatuor antiquissima, præterea labrum ingens la-
pideum.

In Nauicella,

Eadem, quæ ante Dominica, in Cœlio.

Nouæ,

In fine fori Romani. Septum chori tessellato ope-
re. In hortis duorum templorum parietes inuicem se-
respicientium, alterum ad orientem, alterum ad occi-
denter æstuum: quæ quorum olim deorum fuerint,
tot sunt opiniones, quot scriptores. Muro hortorum
adiunctus Vespasiani arcus triumphalis de Iudeis,
qui ad nostram usq; memoriam durat, in testimoniu-
perpetuum, contemptum filij Dei, & eius ierbi fa-
crosancti, non esse impunem.

De Pace,

Olim pacis, post templum Germanorum.

Iulij Saturni.

Patris erat quondam spes & solamen Iulus,
Nunc desiderium mortuus, & lacrymæ.

De Palma,

Extra muros, in via Appia, desertū & collapsum:
Habet inscriptiones antiquas.

In Pallara,

In Palatino, prope Veliam, in prophanos usus
conuersum.

In Porticu,

In regione ripæ, olim Saturni & Opis. In fenestrâ
uersus austrum columna ex alabastro.

De Populo,

Sub colle Hortulorum. In nullo plura marmorea
sepulchra, recentia. Propè fuit sepulchrum Neronis.
Habet bibliothecam. Capta Roma illud spoliansit To-
misenus Misnensis.

Hortensiæ Melinæ.

Hortensiæ Agazariæ Melinæ, uxori unanimi, con-
cordi, dulcissimæ, Petrus Melinus coniux desolatijs
mœroris sui monumentum posuit. Vixit ann. XIX.

M. II.

Mene fugis, nec cara sequor te Hortensiæ, plus te
Pecco ego: te cogit fatum, ego lege uector.
Hoc rumpi non posse Dei docuere: sed illam,
Siqua uia est, frangi posse docebit amor.

Alfonsinæ.

Pro lactis dono, pro totq; laboribus urnane

Alfonsinæ tibi filia grata dedit:
Filia quæ tecum hoc sub marmore claudier optat;

Et Lachesim duram sœuaq; fata uocat.

Tu colis Elysios cum nato & coniuge campos,

Ipsa ego in humanis sola relicta malis.

Sed non longa mihi dabitur mora: rumpere Clotho
Si renuet, rumpet tristia fila dolor.

De

De Portugallo,

In fine Suburæ, fumosum & ruinam minans. circa
et fuerunt busta Gallica.

In Posterula,

In regione pontis.

In Publicolis,

Coniunctum Palatio dominorum de S.Cruce.

Ad Præsepe,

Quæ nunc Maior. In Gregorio VIII & IX,
Platina.

Rotunda,

Olim Iouis Vltoris, omnium tota urbe pulcherri-
mum & magnificentissimum ex antiquis relictum.
Habet porticum ingentem, ualuas & trabes æneas:
altare summum ianue respondet: omnia intus mar-
morea sunt, pavimentum, altaria, statua. Tectum est
circulare. Testudo, per quam ad tectum, quod est
plumbum, ascenditur, gradus habet cxx. & ante-
quam ad eam perueniatur testudinem, sunt alij gr.
XXX. Ad foramen tecti, quod lucem templo præbet,
per plumbeos gradus xii. duobus in locis ascensus
est in ipso tecto, deq; eo tota Roma est conspicua. An-
te templum sunt duo labra è lapide Numidico, &
leones duo è lapide Marmoridum, in quorum basi-
bus literæ Aegyptiacæ. Templo contiguæ fuere
therme Agrippæ, & postea Neromis, nec longè inde
Adriani.

In scala Cœli,

Extra portam Ostiensem.

De Sole,

Sub Tarpeio, prope S. Nicolaum de funariis,
paruum.

Spolia Christo,

In foro Traiani.

De Strada,

Inter porticum Corinthiam & Capitolinum, è re-
gione S. Lucie nunc euersæ.

Transtiberinæ,

Olim ibi fuit sedes Rauennatum, & tabername-
ritoria. In eo columnæ cum capitellis ex utraq; par-
te duodecim, & in singulis partibus binæ. Pavimen-
tum è minutis lapillis. Templi tectum plumbeū. Pro-
pè fons aquæ Alisetinæ. Hoc à Calixto I. pontifice
factum & exornatum est.

Transpontinæ,

In regione burgi Carmelitarum.

Prope Triuij fontem,

Ruinosum & paruum.

De Vincis,

In descensu Capitolini, uersus Marcelli theatrum.

In uia Lata,

Quæ ab ea uia nomen habet. Ante templum in
muro sepulchrum uetus, in quo homines bestijs obij-
ciuntur.

Domini.

Dominici Montij Fauentini &
Vincentij Coronæ Vicentini.

Vt rerum nouit causas, ut uterq; per illas
Gonzagæ duxit Herculis ingenium:
Sic uno in tumulo requiescit uterq;, magistris
Inuitus dedit hæc munera discipulus.

In via noua,

Vel, ut nunc, in via Pontificum, in regione Co-
lumnæ, in Symmacho, in Leone IIII, in Greg. XI.
Platina. In eo duo sepulchra antiqua.

De Virginibus,

Prope S. Stephanum de Cacabo. Aluntur in eo
multi orphani. hoc in porticu Antonini extructū est.

Vallicela,

In regione Parionis.

S. MARIAE MAGDALENÆ.

Inter Tiberim et collem Hortulorum, prope S.
Silvestrum. Aliud in regione Columnæ.

S. MAHYTI.

Prope plateam Ciarræ, ante cuius ædem stat par-
vus obeliscus. Hic sanctus utrū vir an fœmina esset,
ipsius templi sacerdos ignorabat: qui eum Sanctum
Mahu nominabat: postea ex inscriptione cuiusdam
sepulchri, Qui iacet ante tuos Sancte Mahute pedes,
ipsum sacrificulum de sexu confirmauimus.

S. MARCELLINI.

A' dextra cundo ultra S. Ioannem Lateranum. In

280. GEORGII FABRICII

eo condita Helena Anglicā, mater Constantini Māgī Imperatoris.

S. MARCELLI.

In via Salaria. Aliud in regione Columnæ. Lege
Platimam in Marcello Pontifice.

Dionysij Laurerij Bene-
uentani:

Non pia libertas tibi, non prudentia rerum,
Sed sperata bonis uita negata fuit.

S. MARCI.

In pallatura, ut uocant. Ante id labrum ingens, si-
mile illi quod est apud S. Petrum in uinculis. Præ-
rea alia duo parua labra. Septum chori marmo-
reum, laquearia deaurata. Templo adiunctum pala-
tium magnificum, à Paulo II. extactum. In horto
fragmenta antiquarum statuarum, & sepulchrunt
antiquum, in quo Satyrorum lusus, partim faces ge-
stantium, partim salientium, partim puellæ dormien-
ti insultantium, cum expressis ædificiorum quorun-
dam formis.

De Insula,

S. MARTINI.

In Esquilino, cognomento in Montibus. multa ha-
bet in pavimento fragmenta epitaphiorū, sed recen-
tium. Propè aggeres Tarquinij, ther-
mæ Adriani, & cisterne
capaces.

S. MAR.

S. MARTINAE.

E' regione arcus Septimij, ad fori latus. olim Maris Vltoris.

S. MARGARETHAE.

In radice Esquilini, ex aduerso Amphitheatri.

S. MATTHAEI.

In Merulana, in Esquilino, eundo à basilica S. Marie nouæ ad Lateranam. Propè fuerunt thermæ Philippi.

S. MICHAELIS.

In regione Burgi.

Montis Oliueti,

SS. NEREI ET ACHILLEI.

Ad orientem, è regione thermarum Antonini.

S. NICOLAI.

In Agonis,

In regione pontis.

In Archemonijs,

Vbi forum fuit Archemonium.

De Arcionibus,

Supra Triuij regionem, sub Quirinali, eundo uetus Hortulorum collem: nunc templum desertum.

In Carcere,

In regione Ripæ, olim Carcer plebis. In qua fuit templum Pictatis.

In Calcaria,

In circu Flaminio.

282 GEORGII FABRICII

De funarijs,

In radice Capitolini. Ante ipsum duo sepulchra dant
tiqua. Post hoc Tarpeie rupis saxa ingentia, & fun-
damenta arcis antique apparent.

In macello Coruorum,
Prope quod columna Traiani.

In Mentuza,
Olim Iunonis Matutae.

In Palario,
A' Calisto II edificata.
De Perfectis,

In campo Martio.

De Porcilibus,
Ad radices Quirinales, olim forum Suarium.

In Statera,
Olim Iouis Statoris, in Palatino male integrum,
uel potius eversum.

In Vincijs,
In platea Montanaria.

S. ONOPRII.

In Ianiculo, paruum illud quidem, sed elegans, &
picturis ornatum.

Francisci de Buglionibus sta-
tuarij Florentini.

Nil uixisse iuuat quenquam post fata, sed illud
Et stabile & gratum est, uiuere cum superis.

S. OZAN?

S. OZANNAE.

In monte Cœlio, à Greg. II. edificatum.

S. PANCRATII.

In Ianiculo, via Aurelia. Suggestus ex marmore
albo & porphyretico, cum tessellis fului, viridis &
purpurei coloris. Eadem adiuncta crypta, sepulchris
sanctorum ueneranda. Est autem ea quadrangula,
tresq; meatus in longum, totidem in latum habet.

S. PANTHALEONIS.

In Subura, olim Telluris.

In regione Parionis.

S. PAULI.

Ad aquas Saluias.

In regula.

In regione Harenulæ, immensus Tiberi.

In via Ostiensi,

Omnium templorum maximum, extrectum ab
Imp. Constantino, in prædio nobilis matrone Luci-
ne, longum cub. CCCX L, lat. CX X. Habet ingentium
columnarum ordines quatuor, in unoquouis XX.
Vnus ordo ab altero distat ped. XXXIIII. columnæ
una ab altera ped. XI s. In pavimento tantum fra-
gmentorum ex antiquis epitaphijs, quantum in alio
nullo templo Romano. Sunt & aliæ columnæ circa
altare XIIII porphyreticæ, & sex alterius lapidis.
Habet in uniuersum CXIIII columnas. Value
templi &cæ, coenobij adiuncti ferreæ, Patet die atq;
noite.

SS. PETRI ET MARCELLINI.

A' Constantino ædificatum, via Lauicana, iuxta
quod matrem suam in Mausolco uoluit sepeliri. Pla-
tina in Siluestro 1.

S. PETRI.

In carcere,

Nunc dirutum, in radice Capitolini, olim carcer
Tullianus.

Deodati,

In via Portuensi, ad pontem nunc quendam semi
dirutum, de quo Platina & Blondus.

Montorio,

In Ianiculo, paruum & picturis insigne, in quo sa-
cellum rotundum, à quadam regina Hispanie con-
ditum.

Quo uadis?

In via Appia, cundo uersus S. Sebastianum.

In Vaticano.

Hæc est illa basilica nobilis Constantini Magni,
habens (ut ait Paulinus Nolanus) ante portas atrium,
& ante gradus campi spaciun. Ad templum nunc
ascenditur per gr. x x x v. quos collapsos Pius II re-
stituit. Portas habet æneas, unam antiquam, alteram
recentem cum uarijs historijs. opus artificis Veneti,
qui metas, obeliscos, moles, porticus, arma Romano-
rum uetera in ijs exprefcit: & Eugenios IIII Orien-
talium populorum, qui ad se legatos miserant, facies,
uestitus,

uestitus, & numerum curauit effingenda. Ante id templū duo ænea labra, & pinus ænea de sepulchro Scipionis Africani, cum octo columellis porphyretis. Duo item pauones ænei inaurati. Tria in templo ænea sepulchra, Martini v, Sixti IIII, Innocentij VIII. Præterea S. Petri statua ænea. Columnæ Aegyptiacæ per totum templum x. sed non uno in loco, quæ sunt cum alijs è mole Hadriani eò translatæ. Sunt autem ordines duo, in singulis prioribus decem, cæteris maiores, in posterioribus uero undecim. Ottio II. Imperator, dux Saxoniæ, quem sanguinarii Itali nominarunt, conditus in hoc templo fuit sepulchro porphyretico, quod ante templi fores humo positum, & apertum, nunc cloaca mendicorum est. In eodem templo altare S. Petri ornatum fuit columnis Onychinis dextrâ lœuâq; positis, per Gregorium III. sed eæ amplius ibi non sunt. Aedificari cœpium est aliud, omnium, quæ habitura esset Roma, alijssimum & maximum, cuius fundamenta iecit Iulius II. etq; in hunc diem nondum finitum.

Ad uineam,

Ad uincula.

In Esquilino. Hoc templum in parte domus aureæ Neronis ædificatum, & adhuc in hortis ruinæ domus Neronis apparent. In iisdem fornices & castellum thermarum Titi. Ante ingressum templi labrum saxeum, quo maius non uidimus. In templo altare cum

286 GEORGII FABRICII
cum duabus columnis porphyreticis, et ualuis æneis.
Habet duos columnarum ordines, ex unaquavis par-
te x. & in capitibus ordinum unam cæteris precio-
fiorem. Hoc exornauit Albertus Brandenburgicus,
Cardinalis & Elector Moguntinus.

Antonij Pullarij.

Antonius Pullarius, patria Florentinus, fector in-
signis, qui duorum Pontt. Xysti & Innocentij ænea
monumenta miro opificio expressit, re familiari com-
posita ex Test. heic se cum Petro fratre condi uoluit.
Vixit ann. LXXII. Obiit anno Sal. M. D. II.

Nicolai Fictoris.

Qui iacet ante tuas Nicolaus Petre cathenatus,
Hoc opus erexit: cætera marmor habet.

S. PEREGRINI.

Ad cuius ædem itur per portam Pertusam.

Petronellæ,

In Vaticano. olim Apollinis. in Paulo 1. Platina.

SS. PHILIPPI ET IACOBI.

A' Vigilio inchoatum, à Ioanne III perfectum,

Praxedis,

A' Paschali 1 extructum, in Esquilino. ab una par-
te ascensus est per gr. XXIIII. In eo columnæ mar-
moreæ circa altare summum sex, è ruinis ueterium
ædificiorum, præterea quatuor porphyreticæ.

S. PRISCAE.

In Auentino orientem uersus, à Calisto III. restitu-
tum

tum, olim Herculis. Propè sunt uestigia aquæ Martiæ, & thermarum Antoniniarum.

S. PRISCILLÆ.

In via Salaria, tertio ab urbe milliario. Ibi cœmenterium eiusdem nominis, olim celebre sepulchris martyrum.

S. PVUDENTIANÆ.

In Viminali, in thermis Nouatianis, in Pio i Platina. Cui detraicta omnia ornamenta. Vnum illud observatione dignum habens, quod solum pavimentis thermarum uetustarum respondet, quod uidetur ingredienti ad sinistram.

S.S. QVADRAGINTA.

In regione Pineæ. Aliud in Esquilino, è cuius regione ad cisternæ capaces est ascensus.

S.S. QVATVOR CORONATORVM.

In monte Cœlio, olim propè fuerunt Castra peregrina. Platina in Gelasio II, & Leone III.

S.S. QVIRICI ET IVLICTAE.

In initio Suburæ, post forum Neruae.

S. ROCHI.

In ualle Martia. Ante iacet obeliscus in via fraterius, post Mausoleum est Augusti.

S. ROSÆ.

In circo Flaminio.

S. RUFINÆ,

Trans Tiberim.

S. SABINAE.

In Auentino, supra Tiberim, occasum uersus, olim
Dianæ. in Eugenio II, & Sixto IIII, Platina. Tem-
plum satis splendidū, in uno ordine columnas XIII;
in altero X habens. Ante portam templi interiorem
urna lapidea rotunda, qua maiorem Romæ non uidi-
mus. Prima pontificum sedes fuit. Habuit bibliothe-
cam nobilem, quæ capta urbe, à milite barbaro cre-
mata est. Columnæ altaris similes illis, quæ sunt in
S. Saba.

S. SABA E.

In eodem monte, in quo sepulchrum lapideum
ingens, quod Titi & Vespasiani fuisse nugatur: estq;
ex uno lapide. Septum chori ex porphyretico & pra-
fino lapide. Quatuor ibidem insignes columnæ ni-
græ, albis distinctæ maculis. In horto, duo antiqua
sepulchra.

S. SABINI.

In Quirinali, prope quod olim forum Sallustij.

S. SALVATORIS.

Iuxta pontem S. Marie Aegyptiacæ trans Tibe-
rim, XIII in duobus ordinibus habens columnas.

In ærario,

Olim Saturni. Extat de eo nihil reliqui, nisi
turris semidiruta: nam tota ea area tabernis est oc-
cupata.

De Caca-

De Cacabarijs,

In regione Pineæ, post uicum Iudeorum.

De Cornelijis,

In uico olim Corneliorum, sub Quirinali. Extant
ibi ruineæ ingentes ædificiorum.

De Cupellis,

In regione Columnæ, uetus & exiguum.

In Campo,

In regione Harenulæ, eundo uersus ponte Sixti.

De Curtibus,

Trans Tiberim.

In Insula,

In Iulia,

In regione Harenulæ uersus pontem Fabricium.

De Laterano,

In Cælio, olim Constantini basilica, prope quod
xenodocheum est extactum.

De Lauro,

Prope montem Iordanum, pavimento pulchro.
Ante templum labrū ingens, uelut illud ante S. Mar-
ci, & S. Petri in uinculis.

In Maximis,

Olim Iouis Capitolini, nunc euersum.

In militijs,

Nomen habens à turri Militiarum, que est ere-
gione.

In Paleo,

In circo Flaminio, prope S. Catharinam, ubi nunc
torquentur funes.

De Pedemontis,

In Pietate.

Olim Pictatis, & carcer plebeius.

De Porticū,

Sub rupe Tarpeia.

In Regula,

Pauimento tessellato: xii columnas, & iii pilas in duobus ordinibus habens. Sepulchra antiqua duo marmorea. Recta à Xysti ponte cundo in campum Floræ, à dextera occurrit.

Fratrum duorum:

Moribus ingenioq; pares conduntur, eodem

Cerrimus fratres & Gabriel tumulo.

Illum cum raperet mors immatura priorem,

Mox alter lacrymis atq; dolore perit.

Vna domus fuerat uiuis, estq; una sepultis:

Hic cineres habitant, spiritus astra colit.

Roberti Vrsini:

Robertus iacet hic Vrsine gloria gentis,

Roboris invicti militiaeq; decus.

Da lacrymas legis hic quicunq; uiriliter illi

Non licuit tanto quod cecidisse uiro.

Nam non pugnando ingulavit Martius ardor

Herocm in medijs nullibus, inq; acie:

Degeneri

Degeneri fraude sed circumuentus ab hoste,
 Prò facinus, media fossus in urbe perit.
 Cui tumulum hunc uxor posuit mæstissima, saltem
 Leniat ut casus hac pietate suos.

In thermis,

Non procul ab Agonis campo, è regione S. Ludo-
 uici Gallorum. Putant nonnulli, in thermis Hadriani
 extructum.

In Thermis,

Olim Telluris. in initio Suburae, ante uallem Es-
 quirinam.

S. SATURNINI.

In Quirinali, prope quem duo equi marmorei in-
 gentes in altis basibus, cum duobus ductoribus, à quâ
 bus mons hodie nomen sumpfit. Propè fuit coemete-
 rium dictum Trasonis.

S. SEPVLCHRI.

Prope hoc magna circi Flaminij extant uestigia.

S. SPIRITVS.

In Transiberina, cui adiunctum hospitale amplis-
 simum; in quo reges aliquot ex Anglosaxonibus, et
 reginam Cypræ decubuisse legimus.

S. SEBASTIANI.

In regione S. Eustachij.

In Cœlio,

Prope basilicam Lateranam, à Theodoro i. edifi-
 catum, hodie nullum.

S. SIMEONIS.

In regione pontis.

S. SIXTI.

Ad infimam piscinam in ualle, oppositum ther-
mis Antonini. Non inde procul fuit templum Isidis,
& palatum Senatorum.

In via Appia,

Prope quod fuit coemeterium Callisti nominatum.

S. STANISLAI.

E' regione S. Luciae, uersus pontem Aelium cum
do, facellum Polonorum.

S. STEPHANI.

Templum Vngarorum.

In Aegypto,

In Vaticano, templum Indorum: quorum mona-
chi, lingua sibi uernacula, sacra ibidem celebrant.

De Cacaho,

In regione Pineæ. Ante templū Anubis & Sphyn-
gum statuæ marmoreæ. Item sepulchrum antiquum,
in quo expressa uaria supplicia seruorum.

Rotundi,

Olim Fauni, in monte Cælio: forma circulari. in
primo ambitu columnæ x x, cum duabus pilis in or-
bem dispositæ. in secundo, qui in muri partem cæsæ,

XLIIL

R O M A.

2

XLIII. tertius ambitus dirutus est, qui quasi murus,
illud totum spacijs occupauit, ut in hortis ex ruinis
apparet. Habitatum aliquando à monachis Vngaris.

In foro Boario,

Olim Herculis, paruum & rotundum, habens in
circitu xx columnas, nunc muro inclusas.

In via Iulia,

In Glice.

In piscina,

Ponitur in chronicis Marimianis, ornatum au-
reis & crystallinis operibus.

De Truglio,

E' regione porticus Antonini. de qua undecim co-
lumnæ ingentes uisuntur.

In Vaticano,

In uita Paschalis i Platina.

S. SVSANNÆ.

Dicta ad duas domos: Platina in Sergio i, in Qui-
rinali. Vas in eo æcum, in quo aqua lustralis. Propè
fuerunt domi Craſsi, Catuli, Aquilij: item forum
Sallustij.

S. SILVESTRÆ.

In regione Columnæ. Aliud extra portam Colli-
næ, tertio ab urbe millario, via Salaria, prope quod
cœmeterium Priscillæ fuit.

In Auentino,

Iuxta thermas Traiani, quod destruētum est: au-
t 3 etorem

294. GEORGII FABRICII
etorem habuit Symmachum Pontificem.

In Lacu,

In foro Romano, prope quod olim Numa regia.

In Montibus,

In Leone IIII Platina.

Trans Tiberim,

Prope portam Septimij.

In Quirinali,

A' Clemente VII factum. E regione therme sunt
Constantini.

Prope arcum Domitiani,

Inter flumen & Hortulorum collum. In eo habi-
tant mulieres, quæ uitam turpem et libidinosam per-
osæ, pœnitentes nominantur.

S. THOMAS.

In regione Harenulæ,

Proxime Tiberim.

In Cœlio,

Ad sinistram, qua itur ad S. Ioannem Paulum.

Prope curiam Sabellam,

Paruum, satisq; elegans. duodecim habet colum-
nas in duobus ordinibus.

In Plaṭra Iulia,

In Parione.

Exiguum cum porticu.

S. THEODORI.

Sub Palatino in Velabro. Olim Romuli, rotundū

*Uetus, licet alij à Nicolao v. è fundamentis erectū
scribant. ferè oppletum aqua est. Dicitur iuxta id Fi-
cus ruminalis stetisse.*

S. TRINITATIS.

*In colle Hortulorum, à quodam Galliae rege ex-
structū, utring; facella habet IIII. picturis exornata.*

S. TRYPHONIS.

Contiguū S. Augustini templo, nullis ornamentis.

S. VALENTINI.

In circo Flaminio.

S. VALENTINIANI.

In via Flaminia.

S. VITI.

In regione pontis, prope S. Ioan. Euangelistam.

In Macello,

*In Cœlio. ubi fuit macellum uetus. Propè est arcus
antiquus Gallieni.*

S. VITALIS.

*In ualle Quirinali. Olim eo in loco fuit domus
Attici.*

F I N I S.

t 4

R E R V M E T V E R B O R V M I N
 Roma Georgij Fabricij præcipue memo-
 rabilium I N D E X.

A	Bdua	200	befactatus	184
	Accæ sepulchrū.	49	Aemilia basilica	161
	Acheloi colossus	190	Aemilia uia 51 duplex.	
	Achillei & Nerei tem- plum	212	ibid.	
	Ænæ Palatinus mons di- ctus	30	Aemilia tribus	69.70
	acus D.Petri	22	Aemil. Lepidus Paulus.	
	Adicinus Vrbici F.sacer- dos urbis	116	Aemilius pons	196
	Adonidis ædes	123	Aemilius Scaurus	cent.
	Adriani thermæ	277.280	194	
	ædificiorum apud uete- res frugalitas	140	Aemiliij porticus	169
	ædiles curules ludis & spectaculis præfecti,	141	Aeneas uicus Parmensis,	
	ædiliū munus apud Ro,	89	19	
	ægroti in Aesculapij tem- ple incubare soliti	103	Aeneæ imperij æternitas	
	in Aegypto templū	292	Neptuniō uaticinio	
	Aelia uia	50	prædicta	25
	P.Aelius Coh.VI.Præto- riæ miles	118	Aequimelium	254
	Aelius Hadrianus	50	ærarium pop. Rom.in Sa-	
	Aelius pons	105.195.292	turni æde	71.97
	Tiberis infudatione la-		ærarium unde dictum	98
			ærarij curatores, scribæ,	
			sodales, quæstores, tri-	
			buni,	
			ærarij Rom. certi magi-	
			stratus,& qui.	ibid.
			ærario præfector.	ibid.
			in Aerario templum	288
			æs Corybantium iꝝ Do-	
			donæum. ibid. Satur-	
			nium	

I N D E X.

- nium 98
 aris cudendi officina in
 arce Rom. ibid.
 Aesculapij insula 254 tem
 plum 103
 Aesculapij & Apollinis
 templum 92
 Aesculapij & Salutis tem
 plum. ibid.
 S. Agapeti templum 236
 S. Agathæ ædes, siue tem
 plum 50.204.230.236
 sub Viminali 105
 Agazariæ Melinæ tumu
 lus 276
 Agenoris puellæ porti
 cus 176
 Aggeris regio 42
 agitatores in precio Ro
 man. principibus habi
 ti 155
 Aglaus Psophidius 7
 S. Agnetis crypta 235 por
 ta 41 sepulchrum 236
 templum. ibid. & 247
 Agonales ludi 36
 Agonia porta, & Agoné
 sis 40
 in Agonis templum 281
 Agonium forum. Ago
 nius cāpus 84.88.150.
 151.184.253.262
- Agonis campus 291
 Agonius & Agonensis
 mons 36
 Agrippa consularis ope
 rum suorum, & mune
 rum perpetuus cura
 tor 198
 M. Agrippa uiarum curæ
 præfetus 63
 Agrippæ balnea 204.207
 campus 87 porticus.
 166.171 thermæ 210.
 277
 Agrippinæ balnea 204 la
 uacrum 35
 P. Aius P. F. 71
 Alaricus Gothorū dux.
 42
 Alba opp. 57.59
 Alba Pompeia 72
 Albania porta 41 uia 56
 Albanæ colunæ 169 man
 siones 269
 Albanum saxum 24
 Albanensium templum.
 240
 Albata factio 155
 Albertus Brandenburgi
 cus Card. & Elect. Mo
 guntinensis 286
 S. Alberti templum 237
 L. Albius Sex. F. 72
 t. 5 Albudinus

I N D E X.

- Albudinus fons 201 164.175
 Albula fl. 182 Ampronianum cœmete-
 Aleander Cardinalis 247 rium 240
 Alexandri balnea 206 ampullæ usus in balneis.
 Nympheum 207 ther- 206
 mæ 213.262 S. Anastasie ædes suæ tè-
 Alexandri Seueri uicus. 151 plum 102.137.238
 Alexandri triumphus ab Apelle pictus 100 Anci regis domus 30
 Alexandrina aqua 197 ancillæ Rom. matres fami-
 S. Alexij templum 101.237 liæ à Fidenatiū uili
 Alfonsinæ tumulus 276 berant 128
 Algidum 59 Andreæ Fuluij de Roma
 Allia fl. 55 scriptum 17
 Allifanæ inscriptiones 71. Andreas Vallensis Card.
 198 thermæ Herculeæ. 264 eius tumulus 265
 189 S. Andreæ de Columna
 Almo fl. 186 templum 238
 Alsiertina aqua 197.200 S. Angeli ædes 82 in pisci-
 eiudem fons 278 na 105.150.167
 Alsietus lacus 200 S. Angelij regio 68.268
 alta uia, alta semita 50 re- arx 268 castellum 45
 gio 67 S. Angelij castrum ex Ha-
 S. Ambrosij templum 238 driani mole extructu.
 Amerina uia 54.64 222
 Amorum equitantium si- S. Angelij pons 195 tem-
 mulacrum 224 plumb 239
 amphitheatrum campi Angelij Colocij domus.
 Martij 142 227
 amphitheatri lapis mira- Anglorum templum 243
 culosus 244 porticus. xenodochium 235
 de Ania templum 238 Anien

I N D E X.

- Anien fl. 199 eiusdem dei
 colossus 190
 Aniensis tribus 69.70
 animæ æternitas ianuis
 apertis edificiorum in
 sepulchris significata.
 224 ut interitus cum
 corpore, clausis. ibid.
 de Anima templum 262
 Anio uetus & nouus 197
 S. Annæ templum 240
 L. Annei Senecæ domus.
 138
 Annia uia
 Annonæ templum 54
 Antiochi regis filio obſi-
 di publice domus ædi-
 ficiata 140
 Antiphilus pictor 167
 antiquitatū studiosis quę
 potissimum Romę ho-
 die ſpectanda 227
 Antonini Caracallæ cir-
 cus 151 thermæ 243 co-
 lumna 144.253
 Antoninus Pius Appiæ
 uiae restitutor 60
 M. Antonini edictū pro
 Christianis in Traiani
 foro propositum 81
 Antonini Pij porticus.
 167.279.293 statua e-
- queſtris 22 templū &
 porticus 269 thermæ
 49.61.108.135.209.210.
 212.281.287.292
 Antoniana aqua 197
 Antoninorum ſepulchrū
 222
 Antonij Castalij tumu-
 lus 274
 Antonius Lafrerius 18
 Antonius Lupercus 170
 Antonij Manilij tumu-
 lus 267
 Antonij Pullarij tumu-
 lus 286
 Antonius Salamanca 18
 Antonius Zantanus 19
 S. Antonij templum 240
 Anubis statua 292
 Anulariæ ſcalæ 137
 Anulariæ ſcalæ 137
 Apellis tabula, Alexátri
 triumphus 100
 Apollinaris circus 150
 S. Apollinaris templum
 100.240
 Apollinis Actiaci templū
 98 item Naualis & Pa-
 rætonij. ibid.
 Apollinis circi Flaminij
 templum 100
 Apollinis canentis ſimu-
 lacrum

I N D E X.

- Iacrum 223
 Apollinis Capitolini tem-
 plum 99
 Apollinis Clatrati mons,
 36
 Apollinis Palatini porti-
 cus 164 templum 98
 eiusdem opulentia.
 ibid.
 Apollinis Palatini téplo
 adiunctæ Latona &
 Diana 89
 Apollinis paciferi tem-
 plum 121
 Apollinis prælia & uicto-
 riæ 98
 Apollinis templum 240.
 268
 Apollinis togati statua.
 98
 Apollinis Tortoris tem-
 plum 122
 Apollinis Vaticani tem-
 plum 99
 Apollodorus archite-
 ctus 153
 S.Apostoli templum 240
 SS.Apostolorū XII tem-
 plum 242
 SS.Apostolorum templū
 in regione Triuij 229
 apothecæ obscuræ 150.

 apoxyomeni signum 211
 Appia aqua 197 porta 43
 Appiæ riuis 34.43.186
 Appia uia 51.59.63.64 re-
 gina uiarum 59 etiam
 Traiana dicta 63
 Appiæ uiae sepulchra 218.
 220
 in Appia uia templum.
 292
 Appius Censor 59
 C.Apuleius Diocles 155
 Aproniani cœmeterium.
 235
 aqua Claudia 158
 aquæ castellum 202
 aquarum consularis 198
 aquarū cura quibus Ro-
 mæ commissâ 197
 aquarum curatores 198
 aquarum procurator.
 ibid.
 aquarum custodes & ma-
 gistratus. ibid.
 aquarum ornamenta 188
 aquarum Romæ tam pu-
 blicarum quam priua-
 tarum nomina unde.
 197.inde
 ad Aquas Saluias tem-
 plum 238.283
 de

I N D E X.

de Aquis religiosis in Vr be	187	de Arcionibus templum. ibid.
aqua ducendæ duumui- ri	198	arcus boarius 82 arcus cellæ 226 arcus Fabianus 77 arcuum Romæ extruen- dorum ratio & usus. 177.178 forma 178 arcus triūphales Romæ. 177
aqueductus Romæ 197 earundem usus. ibid.		Ardea 61 Ardeatina uia 51.61 Arethusæ imago 191.208 Aretium 52 Argiletum 251.254 Argentaria porticus 164 taberna 75
aquarumductus Romæ XIII. 198 sumptuo- sissimi	25	argentarium forum 84 Argentariorum basilica. 156
Aquileges 198		Argentina turris 31.169. 235
C. Aquilij domus 138.293		Argonautarū porticus. 164.167.176
ara cœli 228		Aricia opp. 65 Aritia 59
in Ara cœli templum 263		Ariminum 52
ara Maxima 102 quædam de eadem singularia. ibid.		Aristidis de Romæ laudi bus oratio 17 in ornan- da urbe studium 46
aranearum decem millia pondi Romæ per do- mos collecta 24		arma in templo Herculis suspendi solita 128
Arbitratoris Iouis tem- plum 118		ARN.
arcos etiam appellati mó- tes Rom. 29		
Archia poete sepulchrū. 218		
Archimedis sepulchrum à Cicerone Syracusa- nis ostensum 10		
Archimoniū forum 84. 281		
in Archemonijs templū. 281		

INDEX.

- A**RN. Arniensis tribus. eiusdem descriptio;
70 ibid.
- A**rnus fl. 182 in Auentino templum.
Arni dei imago 190 294
Arnulphus Francus 23 Auentinus, regio 87
de Asbesto templum 243 Auentini lauretu & myr-
Asconij locus 68 tetum 39
Asidata porticus 174 Auētini regis sepulchrū
Asinaria porta 42 32-33
assentatio monarchiæ co Aufcia aqua 197
mes 136 Augusta aqua. ibid. &
Astylos stadiodromus. 199
154
Aterius Colonius 118 Augustæ Liuiæ templū
Atheniense theatrum. 135 de Augusta templum 253
ab Atheniensibus diuini Augustini Maphæi do-
honores tributi Rom. mus 223, 224
urbis nomini 26 S. Augustini bibliotheca.
Q. Attæ sepulchrum 217 228, 242
Attici Annales 140 S. Augustini templū 240,
242, 295
Attici domus 138, 295 Augustus mons 34
Attilius Glabrio Cos. Augusti Cæs.ædes 137
118 eius tabula 94 Augusti arcus triumpha-
Auens fl. 33 lis 260 colossus 78 fo-
Auentinæ templum 268 rum. ibid. ab Hadria-
Auentinus mons 32 ab no restitut. 79
Artco rege urbi addi- Augusti, de urbe Rom. 3
tus. ibid. duplex 33 se aucta, uox 24
Auentinus ab auibus di- Augusti fortunæ, iusti-
ctus. ibid. Palatino & cie, pietati dicatū tem-
Capitolino altior 32 plum 135
Augusti

I N D E X.

Augusti Mausoleum	220.	Ausonij poetæ statua	21
287 naumachia	192.	Auximi marmor	53
220 porticus plures.		B	
171 sepulchrum	220	Bacchátium, angues ore	
Augusti Cæs. ancillæ se-		gestantium, & caprum	
pulchrum	219	ducentium mos	104
Augusti templū	114 duo.	Bacchi templum	103.247
ibid.		S.Bacchi templum	112.
aurata factio	155		292
Aurelia portæ	38.40.44	Bacchi & Cereris coniū	
uia 51 uetus & noua.		c̄ta temp̄la Carthagi-	
62 etiam Traiana di-		ne	89
c̄ta 63 eiusdem uix se-		Bagnapoli monasterium.	
pulchra 219 templum.		206 templum	268
243.251		S.Balbinæ ædes, siue tem-	
Aureliana aqua	197.200	plum	212.243 cœmete
Aurelianæ thermæ	214.	rium	235.243
251		Balbi porticus	169 thea-
Aurelium forum	84	trum	142
M.Aurelius Antoninus.		Balneæ penſiles	203
123		balnea Romæ	202 supra
M. Aurel. Diocles agita-		octingenta	207
tor		balnæ tristibus reip.tem-	
Aurelius pons	155	poribus claudi solitæ.	
aurea Neronis domus.	195	203	
285		balnearū luxus, ibid.206	
aureum senaculum	160	sola & parietes cuius-	
Aureus mons	38	modi	203.210
aurigantium factiones.		balneis quando uti soliti	
155		Romani	203
Auroræ templum	106	balneas mixtas haberi	
Ausonia uia	58	quis prohibuerit aut	
		permī-	

I N D E X.

- permiserit. ibid.
 baptisteriū Vaticani 199
 S.Barbaræ templum 102.
III.243
 Barbatæ fortunæ tem-
 plum 128 item Vene-
 ris. ibid.
 Bartholomea Caftanna. 238
 S.Bartholomæi pons 196
 templum 96.243
 Barthol.Amantius 19
 Barthol.Marlianus 17.18
 Bartholomæi Saliceti tu-
 mulus 262
 Bartholomæi Vallensis tu-
 mulus 263
 basilicæ,earūq; usus Ro-
 mæ 156.157.159.inde
 basilicæ cur pro preci-
 puis templis 163 cur
 etiam regiæ uerti soli-
 tæ. ibid.
 M.Bassæus 61
 Basilius Zanchus 194
 S.Basilij templum 244
 Basillæ coemeterium 235
 Bellicius torquatus Cos.
n8
 Bellonæ ædes 160
 Belli imago uinctis ad
 tergum manibus ab
- Apelle depicta 108
 Bembus Cardinalis 247
 Benedictus Aegius 21
 S.Benedicti templū 244
 Beneuentum 60
 Bernardini Buccapadu-
 lij tumulus 265
 Bernardini Portij tumu-
 lus 173
 Bernardus Gammucius,
18
 Bernardus Oricellarius,
ibid.
 S.Bernardi templum 244
 Beffarionis tumulus 229
 S.Bibianæ templum 245
 bibliotheca S.Augustini.
242 S.Sabina, capta ur-
 be cremata 288
 bibliotheca Vlpia 71
 bibliotecæ Apollinis Pa-
 latini templo adiunctæ.
99
 bibliothecæ Romæ po-
 tiissimū uisendæ que,
227.228
 S.Blasij templū 102.244
269
 Fl.Blondi de Roma scri-
 ptum γ error 190 tu-
 mulus 228
 Boarium forum 81 Caci
appella-

I N D E X.

appellatum 185	in eo-	Caballinus mons 36
dem templum 293		de Cacabo templum 292
boarius arcus 82.251		itē de Cacabarijs 268.
Boculus agitator 155		289
Boethij domus 21		Caci forum 185 spelunca.
Bonæ dæ templum 110.		32.268
268 subsaxanæ 135		cadauera in campo Mar-
S.Bonifacij templum 245		tio cremari solita 86
Boni euentus templum.		item in Esquilino 87
105.250.211		S.Cæciliae templum 212.
Bonifacius III.Pont.Ro.		244
95		Q.Cæcilius urbis sacer-
Bonſenorij Euangelistæ		dos 116
tumulus 242		S.Cæcillæ templum 245
Borbonie occupata Ro-		S.Cæſarij templum 246
ma 44		Cæſaris arcus 178
Bouillæ 59		Cæſaris clementiæ dica-
Bouis caput, moles 151		tum templum 135
Brennus Gallorum dux.		Cæſaris Dict.horti 107
98		Cæſaris forum 36.48.77
S.Brigidæ templum 245		à Domitiano restitu-
Brundusium 60		tum 78
Buccabellæ tumulus 263		Cæſaris statua cum stella
bullæ à pueris penatibus		crinita in Veneris tem-
dijs suspendi solitæ.		plo 126
126		C.Cæſaris theatrum 142
burgi regio 44.68		Cæſia siue Cæſiorum do-
busta Gallica 239		mus 27.190.224.227
Byzantij seditio ex factio-		Cæſtij pyramis 32
num contentione 156		Caij & Lucij basilica 161
C		Caij naumachia 192
Caballi marmorei 82		Calabra curia 156.157 un-
		u de

I N D E X.

- de dicta** 157 **Campi nomine simplici-**
Calatini sepulchrum 218 **ter Martium significa-**
in Calcaria templum 281 **ri** 74.86.150
Calirrhoe fons 187 **Campi Romæ** 84
Callisti siue Calixti cœ-
meterium 235.250.292 **in Campo templum** 268.
templum 246 289
Callateria 60 **canales thermis subiun-**
Calopodij cœmeterium.
235.246 **cti** 210
C. Calpetanus 193 **Cancellarij Pontificij dō**
Calpurnius fornix 175 **mus** 257
Calui oratoris & poetæ
domus 137 **de Candeloro templi.**
Calydium 60 268
Camilla tribus 70.72 **canes ab ara maxima ar-**
Camilli arcus 170.179.
271 **ceri soliti** 102
Camilli pueri tumulus.
242 **Cantacusinæ Cypræ tu-**
Camœna porta 43 **mulus** 272
Campana uia 51.57 eiusdē
sepulchra 217 **Cantharus fl.** 192
Campaniæ montes, unde
sixa sternendis uis ex
cindi solita 51 **in Capella templum** 268
Campitelli regio 68 **Capena porta** 32.34.40.
campus Martius 84 **43 regio** 67
campi Martij regio 68 **capitis suppicio affecti**
templum 246 **ubi sepeliri soliti Ro-**
campus minor 86 **mae** 256
campus sanctus 45 **Capitolij porticus** 174
Capitolinæ lunonis tem-
plum 105 item Miner-
uæ III & Veneris 125
Capitolinus cliuus 64.
66 mons 31
Capitolini dumeta 39
Capitolini Iouis delubrū
III templum 289
sub

I N D E X.

Sub Capitolio templum.	Carolus Siganus	20.21
263	Carseoli	57
Capratinae Iunonis tem-	Casinum	58
plum	Caspar Peucerus	9
Capratinae nonæ	Calpar Suegler	262
124	Cassia uia	51. 53. 62. 64
sub Caprifisco Iunoni fa-	eiusdem sepulchra	219
cere mulieres Ro. so-	Cassij domus	109. is re-
litæ	gni affectati pœnas	
124	dat.	ibid.
Capua 59.60 noua 60	Cassij theatrum	142
Capuanæ inscriptiones.	castellum aquæ	202
141	castellum S. Angeli	45
Capuanum theatrum.	castelli pons	195
142	castella in urbe quatuor.	
Carcer plebis 109.281 si-	210	
ue plebeius	castella thermis adiuncta.	
in carcere templum 281.	ibid.	
284	Casteris & Pollucis tem-	
Carinæ 35.65 in Carinis	plum	75.92.115.248
templum	Castoris templum	103.
261	261	
Carmelitarum templum.	castra peregrina	287
105.268	Catharinæ Senensis facel-	
Carmenta Euandri ma-	lum	271
ter fatidica	S. Catharinæ templum.	
45	109.246.290	
Carmentæ saxum 97 tem-	Catherinæ Langerintu-	
plum	mulus	252
109.246	Catiæ adulteria pub. in	
Carmentalis porta 45.	Veneris templo	III
99	Catonis Origines	17
de Carmini templum 268	u. z. Catularia	
Carolus Poggiius		
Carolus V. Imp. 23 per		
Capenam portam in-		
gressus urbem		
43		

I N D E X.

- Catularia porta 46
 Catuli domus 293
 Q. Catuli porticus 169
 Catulli locus 75.86.93
 Ceditium forum 84
 S. Celsi templum 247
 cellæ Circi Max. 147
 Cementina porta 46
 Censoriæ uix 51
 Censores theatrorū adi-
 ficijs præfecti 141 eis-
 dem uitarum curanda-
 rum munus iniunctū.
 47
 Censorum munus apud
 Romanos 89
 Centauri puerum uehen-
 tis imago 226
 Centenaria porticus 170
 Cereris & Bacchi coniū-
 cta templa Carthagi-
 ne 89
 Ceretana balnea 62
 Cerrini tumulus 290
 Cestij sepulchrum 22.222
 Cestius pons 194.196
 Chalcidica & Chalcice-
 ce Minerua 131.132
 Carthusienium templū.
 246
 chirothecarum sericarū,
 loco strigilis, usus ho-
- die 205
 Chiforum domus 190
 S. Chrysogoni templum.
 212.231.247
 Chrysorus 19
 Christiani edicto M. An-
 tonini à delatoribus li-
 berati 81
 Christophora Margania.
 264
 Ciarræ platea 279
 Ciceronis domus 137 à P.
 Cludio incensā 138 e-
 uersa 168
 Cic. locus 72.152
 de Cicerone ab exilio re-
 uocando S.C. 119
 Cimbricum 182
 Ciminia aqua 197.202 uia
 53.64
 Cippus Genutius 42
 Cinnam octo seruorum
 millia intersecisse 76
 Circense tomentum 148
 circus Alexandri Seueri.
 151 Ant. Caracalla. ibi.
 Apollinaris 150
 circus fallax cur dictus
 Horatio. ibid.
 circus Flaminius. ibid. re-
 gio 67 Floraliū 151 in-
 timus. ibid. maximus.
 30.102.

I N D E X.

- 30.102.147 idem etiam
 magnus dictus 147
 circus Maximus regio 67
 eiusdem capacitas 148
 naumachia 192 porti-
 cus 175
 circus Neronis 151 Praeto-
 rianus. ibid.
 Circi nomine simpliciter
 intelligi Maximum 150
 circi ornamenta 148 por-
 ticus 164
 Circū ingredientibus cla-
 ris uiris à populo accla-
 mari solitum 151
 Per Circum nuces & fra-
 ctum cicer circumfer-
 re soliti serui 149
 in Circo quales ludi exhi-
 beri soliti 146
 sub Circo meretrices se-
 dere solitae 149.150
 Circi Romæ 147 inde
 Ciriacus Anconitanus.
 142.226
 S.Ciriaci cœmeteriū 235
 templum 249
 cirrhos ad Apollinem po-
 nere soliti Rom.pueri.
 126
 Cilpius mons
 cisternæ 34
 211
- Citatorum pons 244
 Citorius mons 269 siue
 Citorus 167
 de Citoro mōte templū.
 244
 ciuitatem stantibus mœ-
 nibus & ruentibus mo-
 ribus, non esse felicem
 censendam 141
 ciuium in tribus distribu-
 torum nomina in Sa-
 turni ærario asseruari
 solita 71
 ciuium Ro. omnium no-
 mina in Saturni æde
 asseruari solita 98
 Clatrati Apollinis mons.
 347
 Claudia aqua 42.158.197.
 201 eiusdē ductus 256.
 269
 Claudiæ familie sepul-
 chrum 216
 Claudia trib. 69 uia 52 ea-
 dé quæ & Appia 60 &
 Traiana. ibid. & 200
 Claudiani locus 29.100.
 192.194
 M.Claudius Marcellus.
 193
 Claudius Paternus 118
 Ti.Claudius Ti.F.' 72
 u 3 Claudij

I N D

Claudij Hetrusci balnea.

205

Claudij Imper. templum.

124

Claudij porticus 172

theatrum 142

Clausia porta 40.41**Clearchi nymphaeum** 207**Clemens seruus castellarius** 198**Clemens VII. pont. Ro.**

184

S. Clementis templum.

247

Clemente VII. Pont. Ro

ma direpta à Germanis 44

Clementiae Cæsaris tem

plum 135

Clitumni fl. imago 190

clivus sacer, uetus, publicus, &c. 64

in Clivio uno sudare, pro uerb. 66

clivii, eorumq; expositio.

64

cloaca subterranea Romæ sumptuosissima 25

Cloacina Venus 127**Clodia uia** 54**Clodius, euersa Ciceronis domo, libertatis**

E X.

porticum facit 168 Q.

Catuli porticū diruit.

169

Cluacina Venus 127

cluere. ibid.

cluſtumina tribus 69

clypei in templo Hercu-

lis suspendi soliti 121

Cochlis columna 80 An-

tonini 144

Cœles Hetrusc. dux 34**Cœlimotana porta**, ibid.

40.42

Cœlimontium, regio 67**Cœliolus** 34**Cœlius mons à quo urbi**

additus 33

Cœlius minor 34**Cœlij quercetum** 39 tem-

plum 252 uallis 132

in Cœlio templum 292.

294

de Cœlis templum 268

cœmteriorū Romæ no-

mina 235

Cœrulea aqua 197**Cœruleus fons** 201**Colauitæ templum** 254**Collatia opp.** 40.54**Collatina porta** 36.37.40

via 54

Collina porta 36.40 tri-

bus

I N D E X.

- bus 69
 Colosseum 34.144
 colossus Augusti 78
 Colotij hortulus 191
 columna Numidica 22
 Colunę regio 67.68.279.
 280.289.293
 columnæ æneæ in S. Ioan-
 ne Laterano 21
 columnæ è nauii rostris
 conflatæ 255
 Columnensium domus.
 224.240
 Comitijs dicatus locus
 in campo Martio, se-
 pta 85
 Comitū turris 78.91.248.
 268
 à Commentarijs aquarū. 198
 Commodiani horti 176
 Commodillæ cœmeteri-
 um 235
 Cōmodus Imp. VI. Col.
 118 lauationum studi-
 gor 203
 de Comodi cadavere
 in Tiberim præcipitan-
 do decretum 86
 Cōmodi thermæ 210.212
 compitum Fabricium 158
 de Cōceptione téplū 269
- Cōcordia ædes siue tem-
 plum 112.177 porticus.
 31.163.167.292 senacu-
 lum 160
 Conseruatoris Iouis tem-
 plum 118
 Conseruatores 67 ædiū
 sacrarum 89
 de Consolatione templū.
 269
 Constans Imp. argenteas
 laminas Panthei plum-
 beis permutat 96 Ro-
 manæ urbi quantū or-
 namentorum detraxe-
 rit 28
 Constantia Constantini
 F. 237
 S. Constantiæ templum.
 103.113.247
 Constantini arçus 30.152.
 181 basilica 162.255.289
 Constantini Magni ædifi-
 cia Romæ 237.240 ba-
 silica 284
 Constantini Imp. lauacrū
 254 donaria 255
 Constantini lauacro arce-
 ri mulieres 101
 Constantini Imp. matris
 sepultura 111.112
 Constantini porticus 174
 thermæ 4

I N D E X.

- thermæ 214.294
 Constantino extructū in
 Veranio templum 259
 Constatinorū statuæ 263
 cōsuetudo crudelitatem
 parit 141
 consularis aquarum 198
 Consulares uiae 51
 Consularis uia 62
 Cōsus deus 103 eius ara.
 238
 coquorum societas. ibid.
 Corfinium 58
 Corinthia capitella 169
 porticus 164.168
 Coriolanus à Veturia ma-
 tre & Volumnia uxo-
 re exoratus, ut patriæ
 parceret 129
 Cornelia uia 51.62 tribus.
 48.69
 Cor.Taciti locus 41
 S.Cornelij templum 248
 de Cornelij templū 289
 Corneliorum domus 36.
 237 thermæ 210 uicus.
 289
 ad Corneta forum 83
 cornices in Iunonis &
 Concordiæ tutela 135
 Corniscarū templū. ibid.
 Coronam auream ubi ac-
 cipere soliti Rom. Im-
 peratores 256
 corpora pauperū projici,
 aut comburi solita ex-
 tra portam Esquilinam
 Romæ 42
 cortinis aqua per circum-
 ferri solita 149
 corui avis sepulchrum, &
 funus 218
 coruorum macellum 49.
 257.282
 Corybantium æs 131
 SS. Cosmæ & Damiani
 templū 91.113.223.248
 S.Cosmati templum 107.
 248
 in Cosmedin templum.
 269
 Crabra aqua 187
 M. Craffius orator ubi
 causas egerit 157
 Crassi diuitis domus 136.
 293
 Craffsi oratoris domus.
 136
 Crator 19
 S.Crescentij templū 248
 Crustuminaa tribus 69
 Crustumium 55
 S. Crucis in Hierusalem
 templum 91.249 eodē
 arceri

I N D E X.

arceri mulieres	101	Custodis Iouis templū.	
de Cruce dominorum pa-		118	
latum	261		
Crypta penta	268	Cybeles carpentum, leo-	
cryptæ subterraneæ Ro-		nes, & cultri Phrygij	
mæ	235.250	in Almo quotānis ab-	
Cucumeris clivus, cœme-		lui soliti	186
terium	235.255		
Cūradus Peutingerus	19	Cybeles sacra	131 templū.
Cupedini forum	83	95.131	
de Cupellis templū	289	Cyprius uicus	65
Cupidinis templum	91	D	
Curia Calabra	157	Daciæ inscriptio	58
curia noua	158 uetus	Damasi cœmeterium	235
Iulia	142	in Damaso templū	257
Pompeij	159	SS. Damiani & Cosmæ	
curia sacrarium Reipubl.	158	templū	248 uide Cos-
templum sanctita-		mæ	
tis.	ibid.	Decemuirorū tyránis	33
Curia Saliorū	159	Decij palatiū	35.261 ther-
ibid.	Septa.	mæ	214
Curiae	157	decimæ de facultatibus	
curiae Hostilij duæ	157	in ara Maxima offerri	
Curiae ueteres	157.158	solite	102
Curiatij Iani ædes	123	Decollati templum	254
Curionis theatrum	142	Defensoris Herculis æ-	
de Curte templū	269	des	121
de Curtibus	289	delatoris Christianorum	
Curtia aqua	197	pœna ab Antonino	
Curtius fons	201 lacus.	Imp. constituta	81
75.160		Deliacum templum	98
Curua porticus	176	Demetrij Cabacij Rhalli	
		tumulus	241
		Deodati templum	284
		u 5 Dertona	

I N D E X.

- Dertona 53
 Desiderij Lignamini*ei* af-
 fertio de Ciceronis se-
 pulchro 218
 Diana Auentinæ templū
 33.109
 Diana collis 32 in Cœlio
 templum nō statua 99
 Diana suburbanæ tem-
 plum 131
 Diana templum 33.106.
 254.288
 Didij Juliani Imp. sepul-
 chrum 217
 Diocles agitator 155
 Diocletianæ thermæ 87.
 209.210.214.249
 Dionysij Lauretij tumu-
 lus 280
 S.Dionysij templum 249
 Ditericus Gothorū rex.
 142
 Diuus Fidius 122
 dij διούχος καὶ σωμάτιον qui.
 89
 deorum muneribus mo-
 deratè & sapienter utē
 dum 89
 doctorum hominū Ro-
 mæ domus 136
 Domicillæ cœmeterium.
 235
- in Dominica templū 269
 Dominici Montij Fauen-
 tini tumulus 279
 Domitia, siue Domitian
 uia 47
 Domitian arcus 180.224
 260.294 columnā 160
 Domitian gens Flavia 71
 Domitian naumachia 37.
 192 sepulchrā 217 ther-
 mæ 212 templum 92
 L. Domitius Valerianus.
 121
- Domitij balneæ 204
 Drusi arcus 178.179
 C.Duilius 122
 Duillijs consulatuſ 216
 duumiri aquæ ducēdæ.
 198 fanorum 89
- E
- S.Egidij templum 249
 elephantini libri 71
 S.Elizabetæ templū 249
 Ennij poetæ domus 139
 sepulchrum 218
 epitaphiū anonymi cuius
 dam elegans 217
 Equiria 108 in Figulino
 cāpo hodie, ut olim in
 Martio, fieri solita 88
 in Equiro templum 108.
 269
- equites

I N D E X.

equites aurati ubi Romæ creari soliti	195	Euseenus agitator	155
S. Erasmi templum	249	S. Eusebij ædes siue tem- plum	181.213
Eretus uicus	55	S. Eustachij regio & tem- plum	68.105.184.211. 250.291
Erycina Venus	127	exactor operum publico	
porticus eius		rum	141
ibid.		Excubinus mons	35
Esquiliæ	35	Exquilinus mons, qui &	
Esquilina aqua	188	Excubinus, & Esquili- nus, & Esquilius. ibid.	
porta.		extar	146
ibid. 40.41.42. regio.		 F	
67 tribus	69	Faberius scriba	169
Esquiline forum	84	Faberij porticus.	ibid.
Esquilinus campus	35.87	Fabia tribus	69
à Mecenate in hortos conuersus	87	Fabianus arcus	77.171 for nix
Esquilinus mons, à quo urbis adiectus	34	SS. Fabiani & Sebastiani templum	250
dem theatrū	142	Fabius Caluus	18
pons.	196	Fabius Pictor III eius fra gmentum	37
inter Esquiline & Cœ lium templum	238	Fabrateria opp.	58
Euangelistæ Bonsonorij tumulus	242	Fabricium compitum.	
Euangelistæ templum.	254	158	
Eanuphrius Albertoni us	266	Fabricius pons	194.195.
S. Euphemiae templū	250	224.289	
S. Eupoli templum.	ibid.	Fabricius Varranus	17
Euricius Cordus	232	C. Fabricij in urbe sepul chrum	216
eurius canalis	191		
Europæ porticus	164.175	factiones	

I N D E X.

- factio[n]es Romæ 155
 factionum nomina abo-
 lita 156
 fageus lucus 117
 Fagutalis Iouis templum.
 ibid.
 Fagutalis mons 35
 Falerina tribus 69
 Fauétia in Aemilia uia 53
 Fauni templum 104.293
 Fauonij Iucundi sepul-
 chrum 217
 Fausta Lancolina 241
 Faustinæ porticus 173.261
 templum 77.103
 Fausti balnea 206
 de Febribus templū 269
 Felicitatis cœmeteriū 235
 S. Felicis porta 44.185 tē-
 plum 251
 S. Felicitatis templū 250
 Ferentum 58
 Ferentina porta 43
 Feretrij Iouis templum.
 94.120
 de Ficoza templum 254
 ficus ruminalis 295
 Fidei templum 134
 Fidenates ancillarū Ro-
 stu circumuenti ac cę-
 fi 125
 Fidij templum 122
 Figulenis porta 41
 Figulinus campus 23.32.
 88 à Paulo III. urbe ex-
 clusus. ibid.
 Filiae in matrē pietas, Pie-
 tati templum dicandi 109
 occasio 169
 M. Flacci domus euersa.
 Flaminia 50 porta 40 por-
 ticus 174 uia 51.52.62
 eiusdē sepulchra 217.
 220
 Cn. Flaminius 52
 Flaminius circus 31.150.
 168 regio 67.88.91 c-
 iusdem templum 246
 Flandrodrum xenodo-
 chium 235
 Flavia gens 71 tribus 70.
 72
 flauissæ 270
 Flavius Arabianus 183
 T. Flavius Genethlius.
 162
 Flora Pompeij liberta 88
 Floræ campus. ibid. 274.
 290 insula 186
 Floralium circus 151
 Florentinorū templum.
 254 xenodochium 234
 Flumétana porta 40.185.
 274
 Flumi-

I N D E X.

- Fluīnum dij quomodo Romanum, regio 67
 fīngi soliti 189.190 in Foro Rom. iā sues uen
 de Fluījs urbis 182 di 24
 fēcunditati Poppeæ di- forum simpliciter dictū,
 catum templum 136 Romanū indicare 73.
 in Fontana templum 260 74.150
 in Fonte templum 254
 fontiū ornamenta 182.189
 Fontinalis porta 43.44
 Formiae 59
 Formianæ inscriptiones. 198
 fornicata uia 50
 fornix pro arcu 178
 Fors fortuna 107.108 eius
 dem templū 107 à qui-
 bus ea coli solita. ibid.
 Fortuna, alia à fortī fortu-
 na 108
 Fortuna dubia 108 primi-
 genia 129
 Fortunę Barbatę templū. 128
 item Malę, Māmo-
 ſę, &c. ibid. item Boneę
 107 fortis. ibid. uirilis
 106 simulacrum eius-
 dem 107.262
 Fortunati balnea 206
 forum Augusti inter ur-
 bis miracula 78.79
 forum holitorium 31' ma-
 gnum 74 uetus. ibid.
- Romanum, regio 67
 in Foro Rom. iā sues uen
 di 24
 forum simpliciter dictū,
 Romanū indicare 73.
 74.150
 fora Rom. ad splendorē
 urbis, & hominum ne-
 cessitatē facta 73. uide
 fora tria quæ scriptori-
 bus Latinis significen-
 tur 79
 de Fossa templum 244
 Franciscus Albertinus 17
 Franciscus Serlius 18
 Francisci Benedicti tumu-
 lus 258
 Francisci de Buglionibus
 tumulus 282
 S. Francisci templum 214.
 251
 de Frattis templum 238
 fratrū duorum tumu-
 lus 290
 frequentia lasciuiam pa-
 rit 141
 Fretensis leg.x. 58
 Fronspergi tumulus 262
 ab eodē occupata Ro-
 ma 44
 Iul. Frontini de Aquedu-
 ctibus liber 17.198
 Frontini

I N D E X.

	I	N	D	E	X.
Frontinilocus	59			Genij popularis templū	
Frusinum	58			ibid.	
Fucinus fl. 200 lacus. ibi- dem				Georg. Fabricius Hermi- durus 6.ii eiusdem in Romæ descriptione	
de Funarijs templū	282			propositum	10
Fundi	60			Georgius Fronspergius.	
Furinæ templum	132			44.262	
Fuscus agitator	155			S. Georgij templū	82.251
G				Germalus, Palatini mon- tis pars	30
Gabij	57.58			Germanici arcus	178
Gabina porta	34.40.43. 186 uia	51.58.64		Germanorū templū	262.
Gabinum saxum	24			275 xenodochium	234
Gabiusa porta	43			Germanis direpta Ro- ma	
Galbæ Imp. sepulchrum.				S. Geruasij templum	44
219				gladiatores arima in Her- culis æde suspendere	
Gallica busta	239.277			soliti	11
Galeria tribus	69			gladiatores in theatro	
Galienus Imp. lauationū				spectari non semper so- liti	146
studiosior	203			glarea sterni solite uia ex tra urbem	51
Gallieni arcus	181.295			Glauciae sepulchrum	217
porticus	174			gnaphalium	148
Gallieni Imp. sepulchrū.	218			Gordianus Imp. lauatio- num studiosior	203
C. Gallonius C.F.	72			Gordiani arcus	178
Gallorum ad Alliam de				Nym- pheum 207 porticus.	213
Rom. uictoria	55			174 thermæ	
Gallorum templum	262.			Gothi	
268 xenodochium	235				
Gallutij thermæ	209				
ganea unde dicta	150				
Genius populi Ro.	122				

I N D E X.

- Gothi per Coelimontanum portam ingressi, Romam captā diripiunt 42
 Gothorum ecclesia 236
 Gracchus Diana templi profanator nō ab Opione opprimitur. ibid. C. Gracchus viarum curationi p̄fectus 63 gradus sancti 254 Graca schola 269 uia. 47
 Gracostasis 160 M. Granus M.F. 71 Grapanicum collegium. 269 de Gratia templum 270 Gratiani arcus 178 S. Grégorij ædes 223 monasterium 252 Gregorij Albertonij tumulus 266 Grottapenta templum. 270 Grylli balnea 206 Guidonis Pisani tumulus 248 H Hadrianus Cardinalis. 247 Hadriani formula 198 modi Jes 45 sepulchrum 222 Hadriani VI pont. Rom. tumulus 254 S. Hadriani templum 79. 97. 105 Hadriani thermæ 291 Hælius Vitalio 131 harena theatri Titi 144 Harenaria crypta 235 Harenulæ regio 68 eiusdem templum 294 Hebe 135 *innotescens* porticus. 170 Hector Lengles 272 S. Hedisti templum 292 Helena Constantini mater 249 templi S. Crucis Romæ instauratrix. 91 eiusdem sepulchrū. 280. 284 Helenius Horatij interpres 64. 134. 150 Henricus Brundius 259 Henricus IIII. Francus Imp. 25 *innoxia* Roma 29 Herculana aqua, Herculanus riuis 186. 197 Herculea via 47 Herculeæ thermæ Allis & Mediolani 189 Hercules

I N D E X.

- Hercules cur fontibus ad
di solitus 188
- Hercules patri Inventori
templum dicat 117
- Herculis Custodis tem-
plum 261 item defenso-
ris 121
- Herculis & Musarū tem-
plum 91 eidem porti-
cus addita. ibid. & 170
- Herculis extra urbē tem-
plū 121 item in ara Ma-
xima 102
- Herculis laborum simu-
lacra 224
- Herculis Magni templū.
261
- Herculis pons 196 porti-
cus 163.166 eidem sa-
crae thermæ 189
- Herculis simulacrum 225
- Herculis templum 102 in
foro Boario 106.287.
293
- Herculis uictoris sacris
nemini intresser nisi in
genuo licuisse 101 eius
dem templum. ibid.
237
- Hermetis cœmeterium.
235.260
- Hermodorus Salamini-
- us 13
Hermolai Barbari tumu-
lus 230
- Herodis Odeum Athe-
nis 152
- Hesperi Germ.militis se-
pulchrum 159
- Hieronymi Aleandri tu-
mulus 231
- Hieronymi Ferrarij tu-
mulus 233
- S. Hieronymi templum.
246.252
- Himerę urbis thermę 188
- Hippocrenes fontis ad fa-
crificia usus 187
- S. Hippolyti templum.
253.254
- Hircij cadauer in campo
Martio crematum 85
- Hispanorū templum 253
xenodochium 234
- Herculis ædes 166
- Holitorium forum 82
- Homeri locus 25
- hominis excellentia qui-
bus rebus constet 7
μωχεται dij 89
- Honoris ædes 109
- HOR.tribus 72
- Horatius ex ponte cum
Largio & Herminio
pugnat

I N D E X.

- pugnat 196
 Horatij domus 139 locus.
 37.42. 46.48.64.75.85.
 no.149.152.183.188.195
 Horatij fratres, eorumq;
 tropæum 75
 Horatiorum campus 84
 Hortensiæ Meling tumu-
 lus 276
 Q.Hortensius 39
 Hortefij oratoris domus.
 137 porticus 169
 in Horto templum 270
 horti Cōmodiani 176 Sal
 lustiani 77.177
 Hortulorū collis, uel col-
 lis Hortorum 36.140.
 200.279
 hospitale S. spiritus , in
 quo Angliæ reges &
 Cypriæ regina decu-
 buere 291
 Hostiensis porta 185
 Hostiliij curia 156.160.256
 duæ 157
 Hydra ad lacum Serui-
 lium 189
 Hydriadum insignia 191
 Hymettiaæ columnæ 136
 hypathrae 154
 I
 Jacobus Mazochius 19
 Jacobus Questenbergius
 Misenus 18
 Jacobus Sadoletus 19.258
 Jacobus Stradæus 19
 Iacobi Benecaduti tumu-
 lus 274
 S.Iacobi de Augusta xe-
 nodoxium 234
 S.Iacobi templum 253
 Ianicularis mons 38 unde
 dictus. ibid.
 Ianiculensis pons 194.195
 Ianiculum urbi à quo ad-
 ditum 38
 Ianiculi Esculetū 39 tem-
 plum 257
 S.Ianuarij templum 254
 ianuis apertis ædificia in
 sepulchris, animæ æter-
 nitatē significare 224
 ut clauſis interitum a-
 nimæ cum corpore.
 ibid.
 Janus quadrifons 31.81
 eiusdem ædes 21
 Janus Curiatius 125 eius-
 dem ædes 123
 Jani Medij statuæ 76
 Iani Quirini templū 123
 Iani templum 123.251
 iætevīnus inscriptio 218
 Imperatores defuncti,
 x certis

I N D E X.

- eertis ritibus in deos
referri soliti 85
- Imperatorum** non proba
torum cadauera in Ti
berim projici solita 86
- Imperatores** tātū & ue
stales in urbe sepeliri
solitos 216
- Imperatores** ubi corona
auream Romę accipe
re soliti 256
- Incitatus** agitator 155
- Incurabiliū xenodochiū.**
253
- Indola templi** 256
- Indorum monachos Ro
mæ lingua uernacula**
sacra celebrare 292
- Indorum templum.** ibid.
de Inferno templum 270
- Iunocentij ænecum monu
mentum** 286
- ad Insalatas cœmeteriū.
235.251
- in scriptio templi Palladis
in arce Rom. 81
- in Inscriptionibus quæ
nominum ratio obser
uata 72
- in Insula templum 270.
280.289
- Intimus circus** 151
- Inuentoris Iouis templū.
117 item Inuicti Iouis.
ibid.
- Iō & Epaphus coniunctis
templis culti 89
- S. Ioan. baptistæ effigies
marmorea 238 templū.
254
- Ioan. Baptistæ Militij tu
mulus 265
- Ioannes Cholerus 19
- S. Ioannis Coleuitæ tem
plum 103
- Ioannes Cuspinianus 20
- Ioannes Engel 253
- S. Ioannls Pauli monaste
rium 202
- S. Joánis Euágelistę tem
plum 110.245.295
- Ioan. Iacobus de Bucca
bellis 263
- Ioan. Huttichius 19
- Ioannes Langer 253
- S. Ioannes Lateranus 279
- fedes póticia 234 tem
plum 113.223.229 eodē
arceri mulieres 101
- Ioannes Medices 269
- S. Ioannes Paulus in Cx
lio 158.224.256.294
- Ioannis pictoris Florenti
ni tumulus 273
- Ioannis

I N D E X.

- Ioannis Quadrati tumulus 270
 Ioannes Tortellius 17
 S.Ioannis porta 42
 iocos turpitudinem pare re 141
 Ionij militis Germ. sepulchrum 219
 Iordanus mons 240.245.
 274.289
 S.Iosephi templum 257
 Ischomachus Crotoniata 154
 Isis & Apis cōiunctis templis culti 89
 Isis & Serapis regio 67
 Iidis fornix 92 porticus.
 164.176 templum 269.
 292 iuxta ouilia 108 in circō Flaminio. ibid.
 Iidis saera sublata & temple diruta 109
 Iidi tabellas suspendere qui soliti 108
 Istri colossus 190
 Istrum 60
 Iudeorum uicus 268.
 289
 de Iudeis triumphalis arcus Vespasiani cur hodie etiamnum extet. 275
 de Iudeis triumphus sculptus 180
 Iugariam forum 84
 Iulia aqua 197.202 curia.
 159 basilica 162 porta.
 45 porticus 77.271
 Iuliæ Massæ tumulus. 272
 Iuliæ uiæ templum 254.
 293
 in Iulia templum 270.289
 Juliani L. Mancini tumulus 267
 Juliani Medicis palatiū. 245
 S.Julianii templum 181.
 257
 Julianorum societas 240
 S.Julietæ templum 287
 Julius Cæs. à Venere se prognatum gloriari folitus 126 in curia Iulia cæsus 159
 Iulij Cæsaris templum. 92.124
 T.Iulius Ferox 193
 Iulus uicus 102.245
 Iulij Portij tumulus 273
 Iulij Sadoleti tumulus. 257
 Iulij Saturni tumulus 275
 C.Iunius Bubulcus 117

I N D E X.

- Iunonis Capitolinæ tem
plum 105
- Iunonis Capratinæ feriæ
cur simul & ingenuis
mulieribus & ancillis
solemnes 125 eiusdem
templum 124 item Lu
cinæ 105.260 Matutæ
105.282 Sororiæ 123.125
Sospitæ 131
- Iupiter Palatinus nouus,
Capitolinus uetus 94
- Iouis arx 31 campus 84
- Iouis Capitolini delu
brum iii porticus 164
- templum fulmine ta
etum 94.95 eidem ad
iunctæ Iuno & Miner
ua 90 eius magnificæ
tia. ibid. 93.243.289 ité
Arbitratoris 118 Con
seruatoris. ibid. Cu
stodis. ibid. Fagutalis.
117 Feretrij 94.120 in
insula 96 Inuentoris.
117 Inuieti. ibid. Latij
93 Latialis 120 Maria
ni 119 Opt.Max.93 Plu
uij 119 Prædatoris 117
- Propugnatoris 118.121
- Sereni 119 Sponsoris.
118 Statoris 94.119 Su
- peri 93 Tarpeij 117 To
nantis. ibid. Tyranni
120 Vltoris 95.277 e
iusdem porticus 165
- Iouis Pistoris colossus.
190 Statoris domus.
137
- iufurandum ad aram ma
ximam fieri solitu 102
- Iusticiæ Augusti templu
135
- Iuturnæ aqua 187 fons.
ibid.lacus 92.151
- Iuuenal. locus 108.150.
156
- Iuuentatis ædes 114
- Iuuentutis templum 135
- L
- Labrum pro uexillo 101
- lacu Curtius 75
- in Lacu templum 294
- Landri comites 231
- Langobardorum schola.
45
- Lapideus pons 185.195
- lapis in muro sine cemen
to pendens 244
- Lascaris Græci tumulus.
230
- Iata uia 49.278 regio 67
- Laterana basilica 163.292
- porta 42
- Latera-

I N D E X.

Lateranense palatum	255	Panisperna	204.223
de Laterano templum.		S.Laurentij porta	41
289.255		Laurētij Vallæ tumulus.	
latericæ domus ueteri-		229	
bus Rom.	140	Lauretum, Auétini pars.	
Latina siue Latia uia	57.	32	
58.64 porta	34.40.43	de Lauro templum	289
Latina uia cliuosa	217	ad Lauros cœmeterium.	
iufdem sepulchra, ibi.	219	235	
Latium forum		Lautæ carinæ	157
Latona statua	74	Lazari Bonamici de Ro-	
lauari quando & quanti	99	ma carmen.	13
solutum apud Ro.	204	lectisternium in Herculis	
Lauernæ dæx fanū	41.134	uictoris tēplo esse non	
Lauernalis porta	41	licuisse	101
Lauicana porta 42 uia 35.	51.57	Lectius ludorum præfe-	
eiufdem sepul-		etus	141
chra	217	Lemonia tribus	69.72
Lauicorum opp.	57	lenones ubi Romæ habi-	
Laurentina uia, Lauren-		tare soliti	83
tum opp.	61	Leo III.Pont.M.	44
Laurētinæ uię sepulchra.	219	Leonardus Calamitus.	
S.Laurentioli templū	257	19	
S.Laurentij basilica à Cō		S.Leonardi templum	261
stantino dicata	217	Leonina urbs, & eius por-	
S.Laurentij templum	257	ta	44
extra Esquilinā 223 in		Lepidi pons	185.196
Damaso 82.231 in Lu-		Leuconium	148
cina 85.105.180.223 in		Leucopetrea villa	191.
Miranda 103.173.179 in		208	
		Libera porta	45
		Liberatrix templum	270

I N D E X.

- Liberij templum 271
 libertatis porticus 150
 libertatem sine grauibus
 & diuturnis bellis æ-
 grè retineri 168
 Libilitinensis porta 46
 Libo Drusus Scribonius.
 60
 Libonis puteal 76.77
 Licini tēforis sepulchrū.
 216
 Licinij campus 84 pala-
 tiuin 161.245
 Lidiae Sandrae tumulus.
 242
 lini usus rarior apud Ro-
 manos 203
 literarum & uirtutis laus
 sola æterna 12.13
 literis solis deberi rerum
 memoriam 136
 apud Liternenses uerum
 esse Scipionis Africa-
 ni sepulchrum 220
 lituus Romuli 159
 Liuia Augusti Cæs.uxor.
 124
 Liuiae Augustæ templū.
 135
 Liuia porticus 163.172
 Liuij Andronici donaria.
 132
 loculorum faciendorum
 ratio 225
 longa porticus 171
 de Loreto templum 270
 Lubentinae Veneris tem-
 plum 126
 Lucani locus 143.144
 S.Luciæ templū 261.278.
 292 in Apothecis 91 in
 palatio 98.99
 Lucilij satyræ in sing. tri-
 bus Ro. 68
 Lucinæ lunonis templū.
 105
 in Lucina templum 260
 Lucius Faunus 18
 Lucius Maurus 18
 Lucij & Caij basilica 161
 Lucij Mancini tumulus.
 241
 Lucij poetæ domus 140
 Lucretia Massæ tumu-
 lus 273
 Lucretia Maxima 266
 Lücret.locus 191.192
 Lucullanus ager 190
 ludi à coronatis Ro. spe-
 ctari soliti 146
 ludi cur populo Ro. per-
 missi 141
 ludorum curulum simu-
 lacra in sepulcris scul-
 pta 141

I N D E X.

- pta 223 magnum forum 74
 ludis præfecti ædiles 141 Magnus circus, qui & Ma-
 de Ludis theatalib. Var- ximus 147. indo
 ronis libri 145 S. Mahuti templum 279
 S. Ludouicus Gallorum. 291 Maioris templum 271
 Ludouicus Gometius. 183 de Malua templum 256
 Ludouici Grati tumulus. 263 Mamertina custodia 31
 Ludouici Patauini tumu- lus 258 Mammosa fortuna 128
 S. Ludouici templum. 262 L. Mancini tumulus 266
 S. Liuij templum 257 mancipes 63
 Luna 53 Manilius Antonius Brita-
 Lunæ templum 92 norius 267
 Luncense marmor 98.221 Manilius Rhallus 241
 lupi balnea 206 Manilij basilica 162 do-
 lusus licentiam párere. 141 mus 138 siue Manlij.
 Lycaonia insula 195 Q. Manlius Q. F. 72
 Lydius amnis 182 Manuel Chrysoloras 18
 M Macellum uetus 295 Maphæus Vegius 21
 in Macello templū, ibid. SS. Marcellini & Petritē-
 in Macello Coruorū tem- plum 284
 plu 282 Marcellini locus 152
 Macidij basilica 162 S. Marcellini templum,
 Maffæorum tumuli 272. III. 279
 inde Marcelli basilica 159.161.
 Magiana cædes 240 172
 Marcelli & Octauiae ma-
 tris ædificia cur in au-
 Ætoribus confusa 143
 Marcelli & Octauiae no-
 mina in operibus sæpe
 confundi 161

I N D E X.

- Marcelli porticus 161.172
regia 161 theatrum 51.
142.143.172.224.278
- S. Marcelli templum 108.
280
- S. Marcus Rom. pontifi-
cia sedes 234 hortus.
224 templum 280
- Marsi Mufuri tumulus.
230
- Marsi Nymphæum 207
- S. Marciliani templū 262
- Marsorij colossus 190
- S. Margaretha templum.
281
- Margaritaria porticus.
164 taberna 75
- S. Mariæ Aegyptiacæ pós.
196.288 templum 82.
106.262 Auentinæ 110
- S. Mariæ basilica 245
- S. Maria de anima 232
- S. Mariæ de Consolatio-
ne xenodochium 234
templum 139 item de
Febribus 101 de Fon-
tana 105 Gratia 106.
113.179 de inferno 179
de pace 230.244 de
poenis inferni 94 de
populo 183.230 eiusdē
bibliotheca 228
- S. Maria de Sole 168.269
de Strada 223.261
- S. Mariæ de Strada sepul-
chri sacrificantiū de-
scriptio 225
- S. Maria Græca 224
- S. Mariæ gratiosæ templū
in Zaczyntho 218
- S. Maria in ara cœli 94.
223.224.245 sedes pon-
tificia 234
- apud S. Mariam in ara cœ-
li bibliotheca 228
- S. Maria in Cosmedim.
102 *¶ ansquam* ibid.
in Crypta III
- S. Mariæ in Equiro tem-
plum 108 in Minerua.
179 in pace 260 in por-
ticu 82.93.172
- S. Mariæ in uia lata tem-
plum 223
- S. Mariæ Magdalene tem-
plum 279
- S. Maria Maior 237.240.
271.277 sedes pontifi-
cia 234
- S. Maria Monticelli 238.
262
- S. Maria niuis 271 noua.
73.92.179
- S. Maria rotunda 82.93.
95.112.

I N D E X:

- S. Mariæ sub Capitolio
templum 99 supra Mi-
neruam 110.183.211 eius
bibliotheca 228
- S. Mariæ transpōtinæ tem-
plum 105
- Mariana aqua 186
- Mariani Louis templum.
119
- Marianum oppid. 186
- Marij Portij tumulus 273
- Marij sepulchrū 216 tro-
phea 181.257
- marinorum deorum in pi-
scium caudas desinen-
tium simulacra 224
- Martianus 11
- Martiani de Cons. Dicta-
torum, Cenf. nomini-
bus & triūphis liber.
19
- Marmaridum lapis 277
- Marmor Lunense 98
- marmoratus pons 196
- de Marottis templum 253
- Marsyæ excoriati statua.
76
- Mars Ioui in Capitolio
condendo non cedit.
135
- Martis cliuus 66 statua.
- 100 templum 95.269
in Campo 120 in circo
Flamminio:ibid. in Va-
ticano 101 Vltoris 78.
100.281 bis Vltoris 119
- Martia aqua 197.200 e-
iusdem uestigia 287
- Martia uallis 37.88.192
- Martius campus & Mar-
tialis capus 86.174.192
- Martialis locus 26.32.34.
38.50.58.65.78.79.83.
94.140.145.150.152.
154.155.170.172.175.180.
192.206.211
- Martialis poetæ domus.
140
- Martiani basilica 162
- S. Martinæ templum 100.
281
- S. Martini ædes siue tem-
plum 211.280
- Martini V.pont.Rom.se-
pulchrum 255 tumu-
lus 234
- Mart. Coriolanus in Tu-
sculana uia patriam ob-
fides 57
- Martius campus 84 unde
dictus 120 eiusdem lu-
dicra cuiusmodi 85 &
quæ alia in eodem fie-

I N D E X.

- ri solita. ibid.
 Martij cāpi porticus 164.
 175 regio 68 septa 49
 theatra tria 142
 Martius Philippus 91.166
 maltha, malthati parientes 210
 matronæ Ro. ancillarum
 fide seruatæ 125
 S. Matthæi templum 281
 Matutæ Iunonis templū.
 105.106.239
 Mauritanorū Misulamorum ædes 201
 Mausolea Augusti, & Ca-
 riæ regis 220
 de Maxima templum 238
 & in Maximis 289
 Maximus circus, regio 67
 me Castor, me Dius Fi-
 dius, me Hercules.
 122
 Mecœnas primus ther-
 marum extuctor 209
 Mecenatis domus 137
 horti 139.212
 Mediolanensis uicus 189
 Mediolani thermæ Her-
 culeæ: ibid.
 Melchioris Frösbergij tu-
 mulus 262
 Mena Pompeij libertus.
48
 Menenia tribus 70.71
 Menij domus 160
 in Mentaua templū 139.
 282
 de Mercato templum 257
 meretrices sub Circo in
 cellis sedere solitæ.
 149.150 ubi Romæ ha-
 bitare solitæ 83
 Mercurij aqua 187 porti-
 cus 82.167 templū 105.
 239
 Mersburgum ad Salam.
 184
 Merulana 281
 M. Messala 56
 A. Mesius Rusticus 193
 Meta sudans 21.152.
 160
 metæ in Circo 147
 Metellus Macedonicus.
 168
 Metelli porticus 119.163.
 168
 Metellorū sepulchrum.
 218
 S. Methodij porta 43
 Metia porta 41.42.48 tri-
 bus 69
 Michaelis Angeli statua
 B. Virginis 269
 S. Mi-

I N D E X.

- S. Michaelis templum 281
 in Militijs templum 290
 milliare Germanicum 59
 Miliarenfis porticus 177
 sive miliaria porticus.
 164.173.177
 Militiarum turris 290
 Milo Crotoniata 154
 Miltiadis in ornanda ur-
 be studium 46
 Milium pontem non re-
 cte dici, qui alias Mul-
 tius
 Minicia porticus 194
 Minerua ingeniorū præ-
 ses 132
 Mineruæ templū 110.138.
 271 Auentinæ 132. Ca-
 pitolinæ in Captæ 132
 Chalcidicæ 131 item
 Chalcicæcæ 132 Medi-
 cæ 131
 supra Mineruam templū.
 271
 Minitij porticus 174
 Minturnæ 59
 Minturnense theatrum.
 142
 Minutia porta. Minutij fa-
 cellum 46
 de Miraculis templum.
 274
- in Miranda templū 261
 de Misericordia templū.
 256
 Misitheus 213
 Moluius pons 194
 monarchiæ comes assen-
 tatio 136
 Montanaria platea 282
 Monteronis templū 274
 Mons acceptorius 167 au-
 reus pro Ianiculo 38
 omnis terræ 21 S. Ono-
 frij 38
 montis Oliueti templū.
 281
 in Monte Iordano tem-
 plum 274
 de Monte Serato tem-
 plum 274
 Montium regio 67
 montium Romæ nomina
 quæ & unde 29
 de Montibus templum.
 245 & in Montibus.
 280.294
 Monticeli templum 275
 Monticella 60
 Montorius 38 eius tem-
 plum 284
 morbis grauibus liberati
 in Tiberi lauare soliti.
 138
 mortem

I N D E X.

mortem semper optima eripere	265	Narcissi iaculantis discū simulacrum	223
mortui clari uiri in cam- po Martio cremari so- liti	85	Naris fl. colossus	190
Moster Augusti libertus à commentarijs aqua- rum	198	Narniensis tribus	69
de Mozarella téplū	240	Nasicæ porticus	163
Mugionia porta	45	nauale prælium in thea- tro etiam exhibitum à Domitiano	146
mulieres à quorum tem- plorum ingressu aree- ri solitæ 101 ab Ara ma- xima 102 ab Hercule uictore	101	naualia	32
Mulierum senaculum	160	Naualis porta	40.44
Mulius pons	194	in Nauicella templū	275
Murteæ deæ sacellum in Auentino	32	nauis Aesculapio posita.	
Murteus mons.	ibid.	243	
muri urbis Rom. quales		navis è Thasio lapide	103
initiò 23 quales nunc.		è Nauium rostris colum- næ conflatæ	255
24		naumachia 186 eiusdem initium	33
Musarum templum	91	naumachiæ Rom. qua- tuor 192 quando insi- tutæ, & cur.	ibid.
muscas ad Aram maximā non aduolast	102	de Naumachijs	182
mustellinus mus	123	in Nazareno templū	239
Mutia prata	38	Neapolitana inscriptio.	
ad Mutinam tres uiæ	62	57.61	
Mutini templum	123	Nemesis templum	133
N		Nepotiana crypta	235
Naidis imago	191	Neptunium de Imperij Aeneæ æternitate ua- ticinium	25
		Neptuni basilica	162
		Neptuni equestris tem- plum	

I N D E X.

- plum 102.238
 Neptuni porticus 167.
 176 templum 102.245
 SS. Nerei & Achillei tem-
 plum 212.281
 S. Nerei templum 108
 Neroniana aqua 197
 Neronis arcus 178 bal-
 nea 204 circus 151.253
 Neronis domus aurea.
 172.211.285 naumachia.
 38.192 porticus 173.177
 per totam urbem 174
 sepulcrum 37.276 thea-
 trum 142 thermæ 211.
 213.262.277
 Neruæ forum 36.287 à
 Domitiano restitutū.
 89
 Neruæ porticus 173
 Neuia porta 34.40.42
 Nicolai Aragōnij tumu-
 lus 242
 Nicol. Gerbelius 19
 S. Nicolai de Chalcaria
 ædes 168.169
 S. Nicolaus de Funarijs.
 168.278 & de funera-
 rijs 239 de Porcilibus.
 82
 Nicolai Fictoris tumu-
 lus 286
- S. Nicolaus in carcere.
 172 in Mentaza 105
 Nicolaus Picinus 258
 Nicolai Schonbergi Car-
 dinalis sepulchrū 271
 eiusdē orationes. ibid.
 S. Nicolai templum 281
 Nicolai Vallæ tumulus.
 228
- Nicomediae cœmeteriū.
 235
 nilus canalis 191
 nili fl. colossus 190
 nimbus 146
 Niobe Thebanorum re-
 gina 98
 Niphatis fl. colossus 190
 Nolanum theatrum 142
 Nomentana porta 41
 nonæ Quintiles Caprati
 næ dictæ 125
 Notitiæ antiquitatis nu-
 per editæ 20
 noua Curia 158
 Noua uia 49 alia. ibid. &
 279
- Nouæ templum 275
 Nouati balnea 204 ther-
 mæ 35.287
- Nouius poeta 134
 Nuceriae inscriptio 71
 Numæ regia 48.294 se-
 pulchrum

INDEX

- pulchrum 38
 Numentana porta 41 uia
 55 eiusdem sepulchra
 219 templa 237
 Numentum 64
 Numerius Equitius Cu-
 pes 83
 Numicij porticus 170
 Numicia uia 51.54.60.64
 Numidicæ columnæ 164
 Numidicus lapis 277
 nūmularius officinæ mo-
 netæ 98
 nymphium 208
 nympharū imagines fon-
 tibus adhiberi solitæ.
 191 templum 133
 Nymphae Romæ 202.
 207
 nymphæ Leucopetreaæ
 descriptio 208
- O
- Obeliscus Vaticani 22
 Oceanus ludorum præ-
 fectus 141
 Ocricalana tribus 69
 Ocricum 52
 Octauiae curia 156.157.
 159.161
 Octauiae & Marcelli F.
 ædificia cur confusa in
 auctoribus 143 corun-
- dem nomina etiam in
 operibus sâpe confun-
 di 161
 Octavia porticus 159.161.
 163.168.172
 Cn. Octauij de Perse tri-
 umphus 168 porticus.
 31.168
- Odeum.ῳδαῖον 152.154
 Odea Romæ quinq; 152.
 inde
- Octa montis thermæ 188
 Olympiadis balnea 204
 ad Olei fontem templū.
 270 item in Oleo 256
 Oliueti montis templū.
 281
- Olympiadis thermæ 35.
 261
- omnium sanctorum tem-
 plum 95
 Onofrius Panuinius 20
 Onofrius Veronensis Ere-
 mita 18
 S. Onofrij mons 38. tem-
 plum 282
- Opimij basilica 162
 Opis & Fortune templū.
 115
- Opis templum 93.276
 Oppius mons 34
 orphanorum domus Ro-
 mæ

I N D E X.

- in Orpheate templum 173
 Ostia oppid. 61.183
 Ostiensis porta 32.43 por-
 tus 61 via. ibid. eius se-
 pulchra 219 templo.
 283
 Ottho II. Imperator san-
 guinarius Italij dictus
 283 eius sepulchrum.
 ibid. & 38
 Ottho III. Saxo 23
 OVF. Oufentana tribus.
 69.70
 Ouidij domus 139.269
 Ouidij locus 25.30.35.74
 Ouilia 50
 L. Quinius 52
 S. Ozanna templum 283
 P
 Pacis forum 77 templum.
 77.157.275 eiusdem rui-
 nae
 de Pace templum 171
 Paciferi Apollinis ædes.
 121
 Pacta ad aram Maximati
 firmari solita 102
 de Pagnotta templu 245
 Palantheum oppid. 30
 palari. ibid.
 in Palario templum 282
- Palatinæ balneæ 203.210
 Palatina stabula 45 tri-
 bus 69.70
 Palatinus cliuus 65.66
 mons 24.30 pons 106.
 196 Tiberis inundatio-
 ne labefactatus 184
 Palatini nemora & pa-
 scua 39 horti 227
 palarium 31 regio 67
 palatij porta 45
 in Paleo templum 290
 in Palisperna templu 261
 Palladium forum 78
 Pallantis Euandri F. cada-
 uer effossum 219 eius-
 dem sepulchrum 217
 in Pallara templu 239.275
 pallatura 280
 S. Pácratij crypta 235 por-
 ta 44 templum 283
 Pandana porta 45
 Pandochia 59
 Panis & Cereris templu.
 114
 S. Panthaleonis templu.
 109.283
 Pantheum 95.96.153.171
 porticus 169
 Papiria tribus 69
 P. Paquius 52
 Pariois regio 68.262.270

I N D E X.

- in eadem templo 283
 Patricius uicus 35
 Paulus Manutius 21 eiusdem in Cicer. epistolas Scholia 69
 Pauli II. pont. Rom. sedes 234 itē Pauli III. ibid. idē urbis spaciū minuit 23
 Paulus IIII. pont. Rom. 184
 Pauli balnea 205.268 porticus 169
 S.Pauli porta 43
 pecunia publica olim in Ianiculo asservata 39
 Pentapylon 119
~~περιάτης~~ porticus 174
 S.Peregrini porta 45
 peregrinorum cœmetrium 268
 à Periurio liberari qui crediti 187
 Persei porticus 168
 Persij locus 65.188
 Pescennius Niger 176
 Petra pilosa 251
 Petronia aqua 187
 S.Petronillæ templū 99. 286
 Petrus Crinitus 20
 S.Petrus in carcere 245 in Vaticano 113. 234.268 codē arceri mulieres. 101
 S.Petri basilica 38.101. 269 porta 40.185 sepulchrū 220 statua æneas 285 templum 284 SS.Petri & Marcellini templum 384 III.284 SS.Petri & Pauli basilica 163
 Petrus Appianus 19
 Petrus Crinitus 20
 Petri Marsi tumulus 231
 Petrus Melinus 276
 Petrus Pullarius 286
 Petri Valensis tumul. 264
 Petrus Vrbinus 254
 Phidias & Praxiteles 22
 Fl. Philippi nymphaeum. 207
 Philippi porticus 167.170 thermæ 213.281
 Philippi oratoris domus. 137
 Sex.Philippi prædiū 185
 Philippi Valensis tumulus 265
 Philippicum bellum 119
 Philosophiæ effigies 247
 Philotis ancillæ Ro.con-silium 125
 Phœca

I N D E X:

Phoca Imp. rem Pontifi-	nux superstes.	ibid.
ciam auxit	Pisæ	53.62
Phœbus prudentiæ deus	Piscarium forum	82.239
89 cur Bacchi & Ce-	piscinæ publicæ	50
reris templo iunctus.	Piscina publica regio	67
ibid.	in Piscina templū	239.293
Phrygiæ columnæ	piscinaria uia	50
phrygij cultri in Almo	pistorium forum	82 tria.
ablui quotannis soliti.	ibid.	
186	plateæ	48
Phyllis Domitiani nu-	platra Iulia	294
trix	Plauti locus	41.42.43.44.
pia porta	74.93.103.127.149.157.	
piacularis porta	160	
Piconia fons	Plinij locus	43.45.53.199.
Pictæ	200	
Pietatis & Concordiæ té	Plinij iunioris domus	138
plum	Plutonis Proserpinam ra-	
Pietatis templum	pientis simulachrum.	
92	224.225	
in Pietate templum	P O B. Publicia trib.	70
290	Publicij sepulchr.	216
& Pietatis templum.	de Poenis inferni tem-	
ibid.	plum	270
Pij II & III. pont. Rom.	Poenitentium mulierum	
tumuli	templum	294
Pilæ,pileati fratres	Poeti balnea	206
75	Pollia tribus	69
Pinciana porta	Pollucis templum	92
40	Polonorum facellum	292
Pincij palatium.	Polycleti balnea	205
ibid.	Pompeij curia	156.159 do-
in Pincis templum	y	mus
251		
de Pinea templum		
256		
pineæ regio		
68		
pinus ænea in Vaticano.		
220 cuius adhuc una		

I N D E X.

mus	48	Popilia tribus	69
Pópeij imago in eius por-		C. Popilij expigráma Ti-	
ticu erecta	171	buri	62
Pópeia porticus	163.170	Poppeæ fecunditati di-	
theatrū	88.m.142.143.	catum templum	156
	152.159.243.268	populi porta	40
Pompeij M.rerū in Orié-		de Populo templū	276
te gestarum breuiariū.	110.III	posterula porta	44
C.Pópeius Euscenus	155	in Posterula templū	277
Pomponij Attici sepul-		Posthumia uia	47
chrum	218	de Porcilibus templū	282
Pomp.Læti de Roma scri-		Porciorum domus	227
ptum	17	porphyretica porticus.	
Pomptina tribus	70		164.177
pons quatuor capitū	195	Porſenæ caſtra in Ianicu-	
pons ruptus.ibi.sacer	196	lo	39
Pontis regio	68	porta Capena,regio	67
pontes à quibus curari		porta inter aggeres qua.	
Rom.soliti	194		41
pontes Tiberini	193	porta maior	42 sub Ianū.
Pontiani cœmeteriū	235		44
Ponticibalnea	206	portæ Rom.quæ iam non	
pontificiæ ſedes ſepiuſ		extant	45
mutatæ	234	portæ ueteris nouæq; ur-	
Fontifices à ponte ſubli-		bis Rom.earumq; no-	
cio diicti	194	mīna	40
Pontificum Rom.tumuli		Portia basilica	160
quales	234	Portiorum tumuli	273
pontificum uia	279	porticus centum colum-	
Pontina palūs	59	narum	174
tribus.	69.70	porticus Iulia	77
		porticus Simpliciter,Pó-	
		peiam	

I N D E X.

- peiam significat 74
 de Porticu templum 290
 & in porticu 276
 porticus in uicis à Sixto
 III I.pont. sublatæ 177
 porticus Romæ 163. inde.
 earundem extruenda-
 rum ratio & luxus. ibi.
 unde nomina sumpe-
 tint. ibid. earum usus.
 164
 Portuensis porta 38. 44
 via 61. 185
 de Portugallo templum
 277 & in Portugallo.
 239
 S. Potentianæ templum.
 250
 Prædatoris Iouis templū.
 117
 ad Præsepe templum 271.
 277
 Prætextati cœmeterium.
 235. 254
 prætores ludis & specta-
 culis præfecti 141
 prætoriæ cohortis statio.
 151
 præfina factio 155. 156
 S. Praxedis templum 286.
 eodē arceri mulieres.
 101
- Prænestina porta 41
 Prænestinum saxum 24
 Preneste opp. 33
 prisca curia 157
 S. Priscæ templū 102. 201.
 212. 214. 286
 S. Priscillæ templum 287
 cœmeterium. ibid. &
 235. 294
 Priscus rex 183
 Propertij locus 24. 29. 48
 49. 95. 99. 143. 158. 159.
 165. 170. 191
 Propugnatoris Iouis tem-
 plum 118. 121
 prosceniuū theatri Pom-
 peij 143
 Proserpinæ raptus simu-
 lacrum 225. 269
 Prudentij locus 104
 publica piscina, regio 67
 publicia tribus 69. 70
 Publicij Alsi cliuus 186
 in Publicolis templū 277
 S. Pudentianæ templum.
 204. 212. 287
 Pudicitiæ patriciæ tem-
 plum 128 item plebeij.
 ibid.
 puellæ pupas Veneri di-
 care solitæ 126
 pueri bullas penatibus
- y z &

INDEX.

- & cirrhos Apollini su-
spendere soliti. *ibid.*
- pupæ Veneri à puellis di-
cari solitæ. *ibid.*
- pupinia tribus 69.70
- purpurea factio 155
- puteal Libonis 77
- Puteolorum theatru 142
- Pilarum in Thessalia ther-
mæ 188
- pyramidalis moles prope
Hadriani sepulchrum
ab Alexandro VI.pont.
diruta 223
- pyramis 222
- ~~wuρονικὴ~~ lapis. *ibid.*
- Pyrrhus Ligorius 18
- Q**
- Quadrante lauari solitū.
204
- Querquetulana porta 35.
41
- Querquetulanus mōs 33
- Quietæ sive Quietis tem-
plum 111.134
- Quintia prata 37
- Quintiles nonæ Caprati-
næ dictæ 125
- Quirina rusticus 52
- Quirina tribus 69.72
- Quirinalis mons 36 por-
ta 40
- in Quirinali templū 294
- Quirinales radices 282
- Quirini ædes 36 templū
124 plura. *ibid.*
- SS.Quirici & Iuliæ tem-
plum 207
- Quirini porticus 163.166
- R**
- Rantius Quirinalis 193
- Raphael Volaterranus 17
- Ratumena porta 45
- Raudusculana porta 42
- Rauennatum sedes 278
- Reate 55
- recta uia 50
- reducis Fortunæ templū.
130
- regio pro basilica 161.163
- regio burgi 44
- regiones in uicos distri-
butæ 68
- regiones Vrbis Gothico
incepio consumptæ
qua 67 hodiernæ qua
& quot. *ibid.* 68
- regiones urbis XIIIIL
66.inde
- regionib. qui præfuerint.
67
- in Regula téplū 283.290
- Reguli tabula 94
- Remus Romuli frater 32
eius

I N D E X.

eius sepulchrum	22	Roma & eius sepulchrum	
rerum memoriam solis li-		dicta	25
teris deberi	136	Roma, Tiberis inundatio-	
Rhemnius grāmaticus la-		ne, tota nauigabilis fa-	
uationū studiosior	203	cta	184
Rheni colossus	190	Romæ & Libertatis tem-	
Richardus Streinnius	20	plum	116
Ridiculi campus	84	Romæ & Salutis, itē Ro-	
Ripe porta regio	68	mæ & Veneris cōsors	
Roberti Vr̄fini tumulus.	290	templum	27.114.125
S.Rochi ædes	220.287	de Romæ interitu, Sibyl-	
Rolandī statua	75	læ oraculum	29
Roma amplior facta aree		Romæ laudum memoriā	
religionis, quam solio		solis literis deberi	12
potestatis	227	Rom. urbis magnitudo	
Roma cur Aeterna dicta.		& amplitudo	24.inde
25 Cybeli comparata.		Romæ fitus, ambitus, glo-	
27 ex Ianiculo maximè		ria & interitus	22.inde
conspicua	38	Romæ montes decē qui,	
Roma Frōspergio & Bor-		& unde dicti	29.inde
bonio occupata, & à		Romæ natali festi dies in-	
Germanis direpta	44	stituti	28
Roma noua. ibid. nūc rui-		Romæ natalis facer	116 fa-
narum plena	23	cerdotes.	ibid.
capta.	ibid.	Romæ potissimum uisen-	
Roma urbs à quibus au-		da hodie quæ	227.inde
cta.	ibid.	Romæ tanquam dea ima-	
Roma Septicollis, & Se-		go	28
ptem gemina	29	Rom. urbis cadauer tan-	
rum dea	26	tūm hodie extare, non	
habita & culta	27.28	urbem	114 cadauer tan-
		tūm apparere, nomi-	
		y 3	nis

I N D E X.

- nis uero claritatē nun-
 quam interituram 227
 Romæ urbis descriptori-
 bus gratia habenda 8
 Romæ urbis nomini diui-
 ni honores tributi 26
 templa dicata 28
 Romæ urbis nomina ua-
 ria 25.26
 Romæ urbis uastitas no-
 stro seculo 24
 Romæ Victrici statuē tri-
 umphales collocate 28
 Romam latericiam inue-
 nisse Augustum, reli-
 quisse marmoream 24
 Rōmam uidere in flore,
 D. Augustini uotū 29
 de Roma qui scripsierint.
 17. inde.
 Romana porta 45
 Romanæ Salutis ædes 114
 Romanæ Veneris tem-
 plum 125
 Romanæ urbis & orbis
 idem spaciū 25
 Romani ab Aenea oriundi
 25
 Romani senatoris do-
 mus 157
 Romanum forum, regio
 67.73 unde dictum 74
 Romanum gymnasium.
 253
 Romani Imperij, etiā ad
 Germanos trāslati, no-
 men perpetuum 28
 Romani marmoris inscri-
 ptio 70.71
 Romelia tribus 69 Ro-
 milia 73
 Romula porta 45
 Romulus post mortē Iul.
 Proculo apparet 56
 Romuli & Herfiliæ tem-
 plum 115
 Romuli & Remi templū.
 91.248
 Romuli arcus 178.179 cu-
 ria 157 lituus 159 tem-
 plum 30.102.295
 Romuleus campus 84
 Romulus collis 30
 S.Rosæ ædes 150.287
 Rostra 75.270
 Rotūda templum 277 itā
 Rotundi 293
 S.Rufinæ templum 287
 ruinis ædificiorum Ro-
 mæ nunc esse pressa,
 quæ olim eminebant.
 92.96
 Ruminalis ficus 295
 Rumon fl. qui pōst Tibe-
 ris

I N D E X.

<i>Ris</i>			
<i>Russata factio</i>	182	<i>sepulchra</i>	216
<i>S</i>	155	<i>Salij unde dicti</i>	159
<i>S. Sabæ templum</i>	288	<i>corun</i>	
<i>Sabates lacus</i>	199	<i>dem curia</i>	156.159
<i>Sabatina aqua</i>	197.199	<i>Saliare carmen</i>	159
<i>duo eius fontes</i>	199	<i>salinæ</i>	32
<i>Sabatina tribus</i>	69	<i>Sallustius Africæ prætor.</i>	
<i>Sabbatij</i>	53	77	
<i>Sabellorū curia</i>	252.274.	<i>Sallustij de Carthaginē</i>	
<i>domus</i>	224	<i>dictum</i>	6
<i>Sabellæ familiæ palatiū.</i>	143	<i>Sallustij domus</i>	138
<i>curiæ templum.</i>	294	<i>forū.</i>	
<i>de Sabellis templum</i>	246	77.288.293	<i>horti</i>
<i>S. Sabina in Auentino sc-</i>		77.177	
<i>des pontificia</i>	234	<i>thermæ</i>	210
<i>S. Sabiniæ horti</i>	224	<i>Salonæ inscriptio</i>	110
<i>plum</i>	109.186.245.288	<i>S. Saluatoris templū</i>	268.
<i>facella subterranea, eo-</i>		288	<i>de pietate</i>
<i>rumq; usus</i>	250	109	in
<i>facella uetera ab alijs o-</i>		Maximis	90.105.iii. in
<i>missa</i>	114.inde	statera	97
<i>sacer cliuus</i>	64.65	<i>S. Saluatoris xenodochi-</i>	
<i>mons.</i>		um	234
<i>33 pons</i>	196	<i>Saluiæ aquæ</i>	283
<i>Sacra via</i>	48	<i>ad Saluias aquas templū.</i>	
<i>regio</i>	67.77	238	
<i>Sacrauenſes</i>		<i>Salutaris porta</i>	46
<i>ſalæ ſeptem</i>	49	<i>Salutis publicæ templū.</i>	
<i>Salaria porta & uia</i>	211	134	
<i>34.64.294 uetus & no-</i>		<i>Salutis templum</i>	92.iii.
<i>ua</i>		114	
<i>Salariae uiæ inscriptio</i>	55	<i>Sanctus campus</i>	45
<i>66</i>		<i>Sandræ tumulus</i>	242
		<i>Sangi templum</i>	124
		<i>Sangualis porta. Sangus.</i>	
		46	
		<i>sanguinea</i>	
	y 4		

I N D E X.

sanguinea turris	240	de Scaphi templum	239		
Sapientia, gymnasii	253	Scaptia tribus	69		
Sapinia tribus	70	Scauri clius	65.66		
Serapis & Iis, regio	67	theatrum	48.142		
Serapidis fornix	92	scelerata porta	45		
plum	123	Sceleratus campus	84		
Saturnia	38	de Scenicis actionibus			
Saturnia porta	45	M. Varronis libri	145		
S. Saturnini aedes	37	in Schiauonia templum.			
Saturni aedes	73.168.239.
288 in Capitolio
foro.	240	Schola Græca	81.102.269	
Saturni aedes olim	ærariū
pop. Ro.	ibid.	Scipionis Africani sepul-
chrom	38.220	
Saturni & Opis templū.	71.97
93.276	Saturnium aës	98	Scipionis Nasicæ de lu-
dis & spectaculis sen-
tentia	141
Saturni sedes Romæ	31	S. Saturnini templum	253.
291	Scipionis Nasicæ porti-
cus	168
Saturnius mons	31	Scipionum sepulchrom.			
Satyrorum lusus	280	Scorpus agitator	155		
Satyrorum puellæ dor-
mienti insultantiū si-
mulacrum	224	Scorzacaballi templū	253		
saxa Romæ firmissima
quæ	24	scribæ actorum publico-
rum	177		
Saxonum schola	45	Sebastianus Erizus	19		
Scabiei templum	133	Sebastianus Sergius	19		
Scalenos	214	S. Sebastiani aedes	151.291		
in Scala cœli templū	278	crypta	235		
in Scalæ templum	245	porta	43		
		SS. Sebastiani & Fabiani			
		templum	250		
		secessio plebis in Auenti-
num montem	33		
		sedilia			

I N D E X.

- sedilia in Circō cancellis Septa curia 156.159
 separata 148 in thea- Septorum porticus 164
 tris croco cōspersa 145 Septicollis & Septemge-
 Segetiæ templum 131 mina Roma 29
 Seia dea. ibid.
 sella, qua explorātur pon- Septimia porta 40.44.
 tifices 255 190.256.294
 Semeles lucus 70 Septimiana aqua 200
 semita alta, regio 67 Septimiani templum 254
 semitæ 48 Septimij arcus 31.73.180.
 Sempronij basilica 162 281
 C. Sempronij fragmen-
 tum 17 septizoniū Seueri 34.49.
 Sempronij Tucidani se-
 pulchrum 217 147.261
 Senaculum aureum 160 Sepulchri sancti sacellū.
 Concordiæ. ibid. mu-
 lierum. ibid.
 Senacula 156 propter ex-
 teros legatos facta,
 tria 160 150
 Senatorum conuentus in
 tēplis fieri solitus 156 S. Sepulchri templū 291
 palatium 292 pons 196 sepulchro locum designā
 Senecæ locus 75.79.152 di ius penes augures
 sepeliendi ius in urbe, Ve-
 stalium tantum, aut Im-
 peratorum 215 uel pontifices 215
 sepelire in urbe neminē
 licuisse. ibid.
 Septa 85 sepulchra qui uiolascer,
 in Septa Solis templū 261 ærario inferre iussus.
 97
 sepulcrorum in urbe or-
 namenta & simulacra
 cuiusmodi 223
 sepulcrorum loca, deq;
 sepulch. insignioribus
 Romæ, eorumq; orna-
 mentis 215.inde
 sepultura hominum ple-
 beiorum 212
 Seraphini Oductij Stran-
 conij tumulus 267

y 5 Seratus

I N D E X.

- Seratus mons 274
 Sergia tribus 69
 Sergij Oratæ luxus 203
 SS. Sergij & Bacchi tem-
 plum 112.292
 Serra fl. qui & Tiberis.
 182
 Seruilorū sepulchrum.
 218
 scrinium suppliciorū si-
 mulacra 224
 Ser. Sulpitij sepulchrum.
 215
 Seruij Tullij palatiū 260
 serui ab Ara maxima arce
 ri soliti 102
 seruorū supplicia expres-
 sa 292
 Sesorij palatium 249
 Seuerus Imp. lauationum
 studiosior 203
 Seueri arcus 292 balnea.
 206 porticus 167 septi-
 zonium 34.49.147.261
 sepulchrum 222 ther-
 mae 212.247
 Sex. Ruffi de regionibus
 urbis liber 17
 Sex. Sotidius Strabo 193
 Sibyllæ, de Romæ interi-
 tu oraculum 29
 Sicimini palatium 271
 Sidicinum
 Sidonij Apollinaris lo-
 cus 81.173 statua 81
 Siftidus presbyter 22
 Sigismundus Gelenius.
 20
 signa à Parthis redditā,
 in templo Martis bis
 ultoris suspensa 120
 Silanus 191
 in Silice templū 261.293
 silicibus sterni solitæ uix
 intra urbem 51
 Silij locus 30.32
 Siluani imago 190 porti-
 cus 166 templum ibid.
 & 105
 S.Siluestri ædes 180.214.
 224.293
 apud S.Siluestrum sepul-
 chri simulachrōrū de-
 scriptio 225
 Simbriuum fl. 201
 Simbriiana stagna. ibid.
 Simbriini colles. ibid.
 S.Simeonis templum 292
 Sinuesia 59
 Sistus, sive Sixtus III.
 post. Ro. 177 eiusdem
 tumulus 234
 S.Sixti templum 108.213
 Sixti pons 195
 à Smyr-

I N D E X.

Smyrnæis diuini hono-	res tributi urbis Rom.	in Statera templum 239. 282
nominī 26		
solis & lunæ templum 92		Statilij amphitheatrū 249
solis templum 35.123 de-		Statilij Tauri theatrū 34. 142.143.210
sole templum 278		Statius Rufus 193
fororiæ lunonis templū.		Statij Cæcilijs poetæ se- pulcrum 38
125		Statij locus 79.149.161. 200.205
fororium tigillum. ibid.		Statoris Iouis templum. 119.282
fomniorum interpretes		statuæ aureæ & argenteæ templi Apollinis pala- tini 98
in Castoris templo in- cubare soliti 103		Stellæ domus 140
foranum palatium 91		Stellatina tribus 69
sospita luno 131		Stephani balnea 204
in Specis templum 251		S. Stephani templum 106. 292 rotūdi 249 in Cœ- lio 104.113 in foro bo- rio 113 de Cacabo 224. 279 de Truglio 123.173
spectacula curtam cre- bra pop. Romano per- missa 141		Stercoraria porta 46
spectaculis præfeti adi- les 141		Stilico & Eucherius occi- si 78
Sphingum statua 292		Strabonis locus 58
S.spiritus hospitale 196		de Strada templum 278
porta 45 templum 50.		Stranconij tumulus 267
291 xenodochium 234		Strigilis usus in balneis. 205
spolia Christo templum.		Stygianæ thermæ 62
278		Suarium
Spōforis Iouis templum.		
118		
stadiata porticus 164.174		
stadiodromus 154		
stadium Rom. ibid.		
S.Stanislai templū 292		

INDEX.

Suarium forum	82.282	<i>ouūvæoij dij</i>	89
Subdiales ambulationes.		Syriacæ thermæ	213
154		Syrianum palatum	249
Subiecta porta	45	T	
Sublacensis uia	201	Tabellas de templorū pa-	
Sublaqueum.	ibid.	rietibus suspendendi	
Sublicius pons	48.194.	mos	108
196		tabernæ circa forū Ro.75	
Subura	35.57	in foro Cæsaris, & Ro-	
Suburanus mons.	ibid.65	mano	78
Suburana puella, magi-		ex Tabernis templo facta	
stra, &c.	83	olim, nunc ex templis	
Suburana tribus	69.70	tabernas fieri	97
uia	50	Tabernola	238
Suburanum forum	83	Tabernula regio	35
Suburanus cliuus	65.66.	Taciti locus	201
125		Tagliacožij templū	244
Suburenſes	49	Tanaquilis lana, colus &	
Sucurana tribus	70	fusus in Sangi templō	
Suetonij locus	159	consecrata	124
Ser. Sulpitius Q.F.	72	Taracina	59
Summani facellum	122	in Tarpeia arce iam crux	
Superagium	34	hominum supplicio e-	
Suræ domus	140	recta	24
S.Susannæ ædes	77.214.	Tarpeia Fortuna	129
293		Tarpeia porta	45
Sutrium	53	rupes	
Syllæ in Marianas legio-		97 eiudem saxa	282
nes crudelitas	86	Tarpeia virgo	31
Syllæ cadauer in campo		Tarpeius dux.	ibid.
Martio crematum	85	Terpeij Iouis templum.	
Symmachii domus	139	117	
		Tarpeius mons	31
		pons	

I N D E X.

pons	195	de Templis gentilium in templa sanctorum mu tatis	88
Tarquinius Priscus mu ros urbis extruxit, & quales	24	tempora omnium felicis fima quæ	12
Tarquinij aggeres	41.84. 139.280	Tepula aqua	197
Tarracensis Hispaniæ inscriptio	52	Terentina tribus	69
Tatius Romuli consors.	33	Terent. Scaurus	107
Tatij curia	157.159	Terentum	182
Tatij regis domus	98	Terminus Ioui nō cedit.	
des 31 sepulchrum	32	135	
Tauri Statilij theatrum	143 uide Statilij.	Termini templum	114
Taurina porta	41	Testaceus mons	21.32.88
Telluris templū	109.283. 291	testamenta qui corrupsi set, inferre ærario iuf sus	97
templum æneum Miner uae extrectum	132	theatraliū operarū dux.	
templa qualiter olim ex trui solita	112 diuersa forma.	141	
templa Sanctorū Romæ.	ibid. & 113 236. inde	<i>θεατρον κατέβαινον</i>	146
Templa ueterum ab alijs omissa	114. inde	theatrum ingredientibus claris uiris à pop. accla mari solitum	151
templorū ornamenta qua lia olim	112	in Theatro quales ludi ex hiberi soliti	146
templorū sarta tecta tuen di munus quibus com missum apud Rom. 89		theatra construi cur Sci pio dissuaserit	141
		theatra ex lateribus, qua dratis lapidib. & mar more extrecta	142
		theatra Romæ tria	79
		theatra uelorū umbracu lis tecta	145
		theatrorē	

I N D E X.

theatrorū ædificijs præfecti	141	in Thermis templū	291
theatrorum aliquot enumeratio, quorum nulla amplius uestigia extant	142	Thessali medici sepulchrum	218
Thebaicus lapis	222	Thomais	241
Theodericus Gothorum rex	142	S. Thomas in Harenula.	
L. Thenodorus	155	S. Thomæ Aquinatis	
Theodorus Bochalus.	241	cellula	271
S. Theodorit templū	102.	S. Thomæ templum	294
iiii. 294		Thrasonis cœmeterium.	
Theodosij arcus	178	Tiberina aqua in urbe	uē
Theophilus Stráconius.	267	di solita	183
Theophilus theologus.	19	Tiberinus campus	84
thermæ Antoninianæ	135	Tiberis aluei & riparum	
thermæ Herculi sacræ.	189	curatores	193.194
thermarum Imperatorū luxus	209	Tiberis dei imago	190
thermarum sola	210	Tiberinus fl.	182.183
thermarū usus	209	Tiberis insula	184.195
appellatio hodie cuiusmodi.	ibid.	Tiberis inundatio	78.184
thermis quę adiuncta	210	semper religiosa habili-	
thermas primus Mece-		ta	184
nas extruxit	209	Tiberis ortus	184
de Thermis Ro.	ibid.	Tiberini pontes	193 à qui
		bus curati primū.	
		194	
		de Tiberi fl.	182. inde
		Tiberi inundante campū	
		Martium, in Martiale	
		concedi solitum	86
		in Tiberi qui lauare soli	
		ti	188
		Tiberij	

I N D E X.

- Tiberij Imp. viarum curandarum studium 63
 Tiberij theatrum 144
 Tibulli locus 29.31
 Tiburi inscriptio 62
 Tiburtina pila 37.140 porta 41 via 51.56
 Tiburtinæ viæ sepulchrū. 217
 Tiburtini lapides 172
 Tiburtinum saxum 24
 Ticinus fl. 200
 Tigillini balnea 206
 tigillum sōrorium 125
 Tigris agitator 155
 Tigris fl. colossus 190
 Titinius 160
 Titi amphitheatrum 34
 152 arcus 73.179 theatrum 142.144 thermæ.
 210.211.213.285
 Titi triumphus de Iudeis
 sculptus 180
 Tityj balnea 206
 Titi & Vespasiani sepulcrum falso existimatū. 288
 Tomisernus 276
 Tonantis Iouis locus. 117
 tonsores ubi Romæ habita tare soliti 83
 Torellus Sarayna 143
 Tortoris Apollinis tem plu m 122
 tortores ubi Romæ habi tarint 83
 Traiana aqua 197
 Traiani arcus 178 colum na 282 forum 31.50.80.
 153.173
 Traiana porta 44 porticus 173.271 theatrū 142
 thermæ 212.294
 Traiana via 60.62
 Traianæ viæ 54 tres 63
 earundem curandarū studium, ibid.
 Traiani gens Vlpia 71
 Traiani res gestæ in co luna Cochlis expres sa 80
 à Traiano tribus auctæ. 71
 Transitorium forum 79
 Transpontinæ templum. 278
 Transtiberina regio 67.
 68 eiusdem templum. 278.294
 Trasōnis cōmeterium. 291
 tribus suburbana, una tan tum 69
 tribus

I N D E X.

- tribus appellatio in inscri-
 ptionibus ablatiuo ca-
 su ponì solitæ 73
 tribus ab Imperatoribus
 ampliari solitæ 71
 tribus ad comitia in cam-
 pum Martium uocari
 solitæ 85
 tribus antiquæ xxxv. 68
 tribus Curiæ appellatæ,
 item regiones. ibid.
 tribus in Curias distribu-
 tæ. ibid.
 tribus Ro. prioribus tan-
 tum literis in scriben-
 do notari solitæ 69
 tribus rusticæ xxx. ibi.
 earundē nomina. ibid.
 tribus singulæ singulis fa-
 tyris à Lucilio lacera-
 tæ 68
 tribus xxxiiii inter æra-
 rios relatæ. ibid.
 tribus unde nomina ha-
 beant, & quibus tem-
 poribus auctæ ad hanc
 multitudinē uenerint,
 à quibus descriptū 68
 tribus urbanæ quatuor.
 69
 tribuū distinctio triplex.
 68
- de Tribubus urbis. ibid.
 Trigemina porta 40.43
 à Claudio Imper. aliò
 translata 43
 Trigonia porta 45
 S.Trinitatis templū 295
 prope Triuij fontem tem-
 plum 278
 Triuij regio 67
 triumphalis pons 196 por-
 ta 45 uia 50.62.99
 triūphales arcus Romæ.
 177
- Triumuirūm domus in-
 scriptio 67
- Triumuirūm domus 227
 in palatio Capitolino
- sepulchra 224
- Tromentina tribus 69
 trophæa Marij 181
- de Truglio templum 293
- S.Tryphonis templū 295
- Tuccæ balnea 206
- Tullij Hostilij domus 30
- Tullianus carcer 31.284
- Tulliolæ M.Tulli F. cada-
 uer inuentum 219
- M.Tullij Ciceronis sepul-
 chrom 218
- Turinus sumi uendor,
 fumo extinctus 80
- turres Romæ quot 23
- Turrianis

I N D E X.

- Turrianis porta 44 uit 24
 Tusculana uia 56 Varij balnea 206 thermæ.
 Tusculum opp. 57.59 213
 Tuscus amnis 182 Varij cadauer in Tiberim
 Tutulina dea 131 eius tem
præcipitatum 86
 plum 135.139
 Tyrrhenum flumen 182
 V
 Vacunæ templum 133
 Vacunales foci. ibid.
 Vagitanus deus 37
 S.Valentiniani templum. 295
 S.Valentini templū. ibid.
 Valeria opp. 57
 Valeria porta 43 uia 51.57.
 64.200
 C.Valerius C.F. 72
 Valerius Cestus 193
 Valerij Cordi tumulus. 232
 Val.PUBLICOLA in urbe se-
pultus 215 eiusdem do-
mus 30.135
 Valesius Sabinus 182
 Vallarum domus 227
 Vallensium tumuli 264
 Vallicela templum 279
 uallis Martia 192
 Varius Imp.x. M. pondo
aranciarum Romæ per
domos colligi cura-
uit
 Varij balnea 206 thermæ.
 Varij cadauer in Tiberim
præcipitatum 86
 Varronis de sacris ædib.
scriptum 88 eiusdem
de Roma libri decide-
rantur 17
 M. Varronis de tribubus
Ro.liber 68
 Varronis epigramma de
Licinij sepulchro 216
 Varronis libri de ludis
theatralibus & sceni-
cis actionibus 149
 Varronis locus 68
 Vaticanum suburbium 44
 Vaticanus cāpus 80 mōs
37.48
 Vaticanus deus. ibid.
pons 196
 Vaticani ilicetum 39
 in Vaticano templū 284.
293
 Vbalda stirps 241
 Veianius gladiator 121
 Veientana porta 45 tri-
bus 69.70
 Velabrum 30.49.139
 Veliae 30
 Velij Fidi Lubentij libel-
lus 2

I N D E X.

Ius	216	Ventorum quatuor simus	224
Velina tribus	69	lacra	235
Velini lacus aggeres ru- pti	184	Verania crypta	235
Vellei locus	168	Veranij agri templū	259
Velum aureum	251	Veronense theatrū	142
ad Velum aureū S. Geor- gij templum	82	Verres Romilia	73
Venus Barbata 128 geni- trix 125 eius templum. 126 Murtea 39 Paphia. ibid.		Verrestis fl.	33
Venus Romana genitrix, alia à Venere genitri- ce.	ibid.	Verticordia Venus	126
Veneris Erycinæ porti- cus 167 templum. ibid.		Vespasiani arcus	30.275
Veneris & Cupidinis té- plum 91.249 item Ve- neris & Romæ 116.125		Vespasiani uiarum curá- darum studium	63
Veneris statua 100 ma- gnifica. ibid.		Vestæ ædes	82.94.106.
Veneris templū 95 Capi- tolinæ 125 Cluacinæ. 127 Genitricis 170 Lu- bentinæ 126 Romanæ. 116.125 Verticordiæ. 126 Victricis III thea- tri Pompeiani. ibid.		270 in foro Boario 106	
Veneri triūphi sculp- tra	223	Vestales tantum & Imp. sepeliri in urbe soliti-	215
Veneta factio	155.156	Vestales tres uno tempo- re incestu pollute	126
		Veteris templum	261
		Veteres curiæ	157.158
		Veturia tribus	69.70
		Vetus naumachia	192
		Vetus curia 156.157 forū.	
		74	
		Vsentina tribus	70
		via lata, regio	67
		viæ latæ templū	278
		viæ nouæ templum	279
		in Via Iulia templum	293
		via pontificum	279
		via sacra, regio	67
		viæ duplices	51
		viæ	

I N D E X.

viæ intra urbem, & extra mcenia	ad Vias quæ extrui solita. 46.47
viæ urbanæ	63
viæ qualiter sterni solite. 51	uias recentiores & mino rum oppidorū sub an tiquoribus & maiori bus intelligi
viæ s̄epe mancipum frau de & magistratuū in curia interruptæ	64
viæ stratae Ro. sumptuo sissimæ	C.Vibius Rufus
uiarum aliquot latitudo & longitudo	193
uiarum curandarum mu nus Censoribus com missum	Victoria Columna
uiarum curatores Censo ribus ab Augusto adhi biti.	257
uiarum curatores uecti gala certis hominibus locari soliti	victoriæ clius
uiarum faciendarū quan ta cura priscis fuerit. 46	65 tem plum
in Viarū nominibus sub stantiuū semper præ ponendum	135
uiarum munitio & resti tutio quibus maximè curæ fuerit	Victoriæ alatæ 81.178.180.
uiarum Romæ magnifi centia	181
	Victoris Herculis tem plum
	Pub. Victoris de urbis re gionibus liber 17.67 lo cus
	Victorini statua
	uicus patricius
	uici
	uicorum curatores etiam regionib.præfecti
	uigilum præfectorus, aut ui gilibus præpositus, ibi dem
	Vigili VII cohortes ab Augusto conscriptæ.
	ibid.
	Viminalis campus
	mons 35 urbi additus.
	ibid. porta 36.40.41
	silua fagea
	z z Vinaria

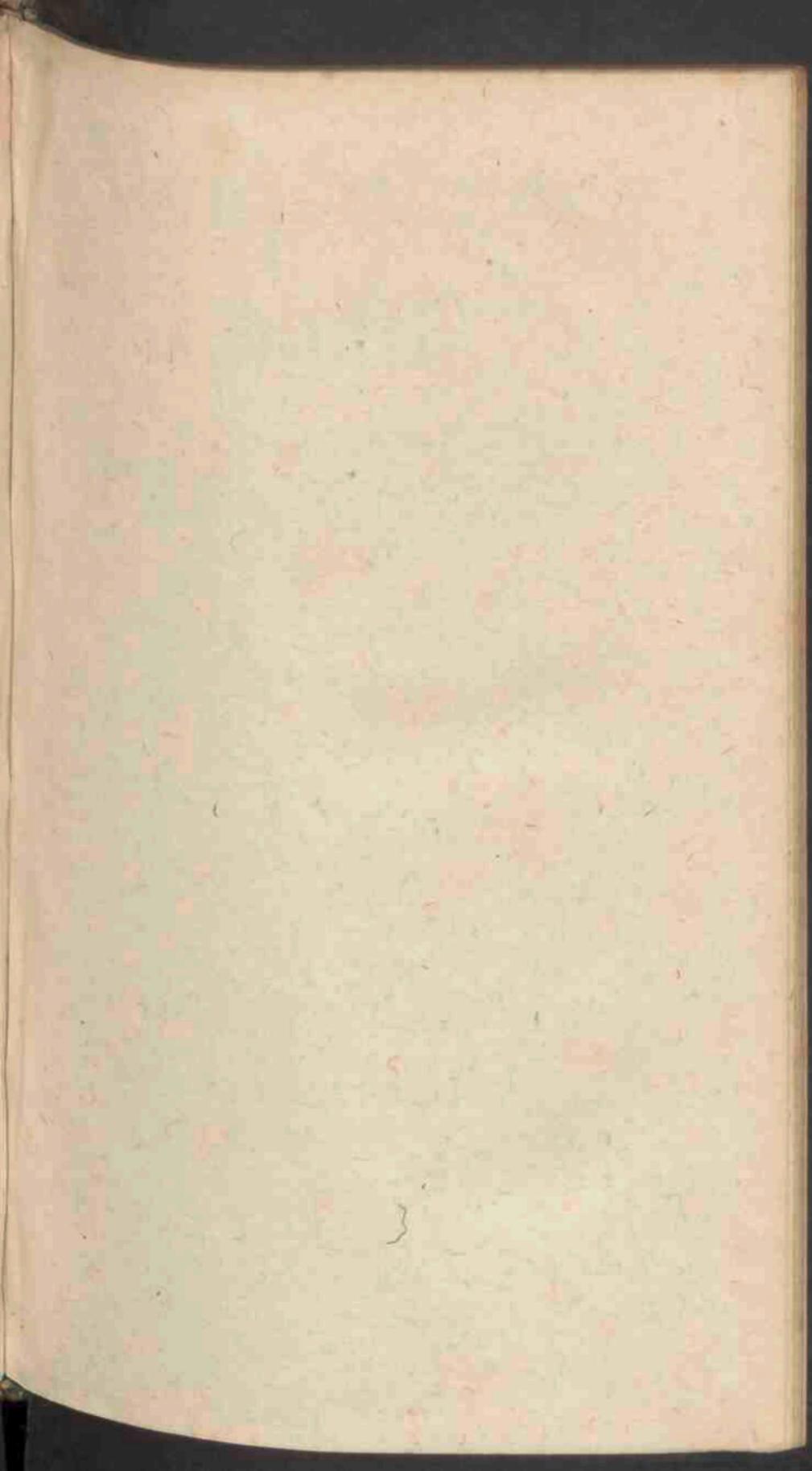
I N D E X.

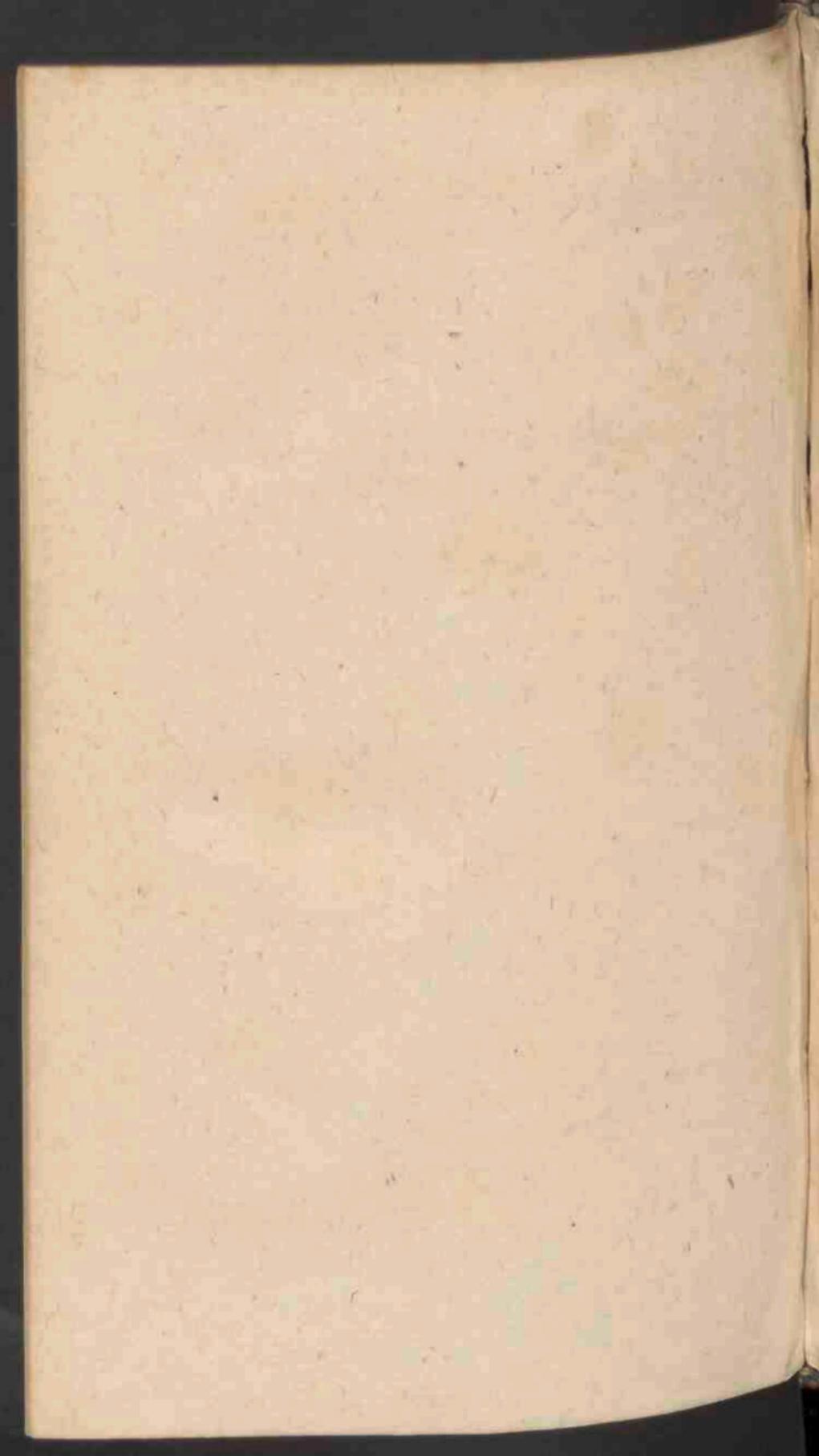
- Vinaria porta 44
 Vincentij Coronæ tumulus 279
 Vincentij Vbaldi tumulus 240
 de Vincis templum 278
 in Vincijs templum 282
 ad Vincula templum 285
 ad Vineam templū. ibid.
 Vipsani porticus 174
 turbius cliuus 65.66.260
 Virgilij domus 139
 Virgilij locus 22.31.38.96.
 99.101.117.182.183.190.
 197
 Virgilij turris 21
 Virgineus liquor, Virginea aqua 199
 Virginia propter ignobilitatem ē templo Pud. patriciæ eiecta 128
 Virgo aqua 144.175.188.
 197.198 eiusdem ortus. 190
 Virgo ad martyres 95
 uirginum monasteriū ob infanticidia deletū 254
 de Virginibus templum. 279
 Viridaria porta 45
 Virtus sola immortalis. 265
 uirtutis ædes 109
 uirtutis laus sola æterna.
 12 sed nō absq; literis.
 ibid.
 L.Visellius Varro 193
 S.Vitalis templum III.138.
 166.295
 Vitalij cædes 177
 Vitellia uia 51.63
 Vitellius in forū, &c. tra-
 ctus 49 in Tiberim
 præcipitatus 86
 Viterbium 53
 S.Viti templum 181.295
 Vitelliana factio 118.174
 uitri officina 150
 Vinarij campus 87
 Vlpia basilica 161 bibli-
 theca 71 porticus 173
 tribus 70.72
 Vlpia gens 71
 M.Vlpius Secundus 98
 Vltoris Iouis templū 95
 item Martis 78.100.119
 Vlysses Aldrouandus 21
 Vngarorum templū 292
 xenodochium 235
 Wolfgangus Lazijs 19.20
 Wolfgangus Meurerus II
 Volitina tribus 69.70
 V O T. Voturia tribus 70
 urbis natalis 116 sacerdo-
 tes,

I N D E X.

tes, templum.	ibid.	Vulsinij	53
in Vrbe sepeliri quibus		Vulturni fl. pons, eiusq;	
permisso	215	inscriptio	60
Vrbicus cliuus	66	X	
urnarū sepulchraliū con-		Xenodochiorum multi-	
dendarum ratio	225	tudo Romæ	234
urnulæ uitree in sepul-		Xystarchus, Xysticus	155
chris repertæ	218	Xystus Rom.	154
Vrsi pileati cœmeteriū.		Xysti æneum monumen-	
235, 245		tum 286 pons 290	
Vrsina gens	290	Z	
268 eiusdē equile	142	in Zacintho ins. Cicero-	
de Vrsis templum	239	nis sepulchrum	218
Vulcani area	112	Zenarē de Rom. Impera-	
campus,	84	toribus scriptum	207

F I N I S.

Antiquitatum Libri III.

EX AERE, MARMORI,
bus, saxis, membranis' ue uete-
ribus collecti, studio &
diligentia

GEORGII FABRICII
CHEMNICENSIS.

BASILEAE, TYPIS
Oporinianis.

PRIMVS LIBER
continet

Testamenta	IX.
Libellos	III.
Formulas	III.
Leges	II.
Instrumenta	VI.
Interdicta	HIL.
Celebritates dierum natalium	LXVI.
Decreta	XXX.
Elogia	

SECUNDVS

Tumulos, quos posuerunt	XVII.
Mariti uxoribus	X.
Parentes liberis	V.
Liberi parentibus	HIL.
Altores alumnis	IX.
Patroni libertis	HIL.
Liberti patronis	XL.
Varij uarijs	

TERTIVS

Heroum & cruditorum	XLIX.
Tumulos	IX.
Anathemata	III.
Inscriptiones	VII.
Epigrammata	III.
Calendaria	
Epitaphia uaria	CXXXV.
Cum expositione & ratione scripture ueteris,	

GEORGIVS³ FABRI-
CIPS CHEMNICENSIS IO-
anni Fichardo, Juriscons. & reipub.
Francofurtensis aduocato,
S. D.

V M recollecterem nuper, quæ
tundiq; comparaueram, Anti-
quitatis monumenta, incidi
in quasdam formulas Testa-
mentorum, Libellorum, Con-
tractuum, Legum, Instrumētorum, Inter-
dictorum, Decretorum, Elogiorum: quæ
quidem partim ab alijs inuentæ erant, par-
tim à me ipso sunt descriptæ: omnes sanè
eruditæ, elegantes, lectione dignæ. Non
igitur dubitaui, quin gratum facturus es
sem multis, & literatis hominibus, & Iu-
reconsultis eruditis, si & collectas à me e-
derem, & ab alijs inuentas quoad possem
emendarem. Ut aut non solum antiquita-
tis commendationem, sed & clari alicuius
viri splendorem secum in lucem efferent,
tibi Ficharde illas inscribendas existimauis:
viro, ut omnès iudicant, doctissimo & iu-
risprudentissimo: & ut scripta testantur, in

A 2 meliori-

4 EPISTOLA.

melioribus etiam studijs uersato, atque de
omni literarum genere præclarè sentienti.
Tribuunt antiquitati eleganti omnes plu-
rimum: & Alciatus, qui familias hodie in
uestro ordine ducit, talium rerum & cul-
tor est, & admirator. Quantum uero ipse
in his similibusq; inquirendis & describē-
dis diligentia posuerim, quantumq; labo-
ris exhauserim, maioribus aliquando indi-
cij, si erit ocium, & Musæ fauebunt, decla-
rabo. Vale, & me ama. E' Iudo illustri Mise-
næ Hermundurorū, Anno nati Christi ser-
uatoris M. D. XLIX.

MARTINVS CRVSVS.

Αλλοδαπὸς παλὸν χώρας πεῆγμ̄ ἐσὶ μιλθέμ,
γιγνώσκονθ, δτ̄ εἰπεῖ σχέτικόν ἐστι λόγος.
τέτο δὲ ἀρι τωιει τραπιώτης τις πανοείμωρ,
ταῦταν ἴδην παν γλεῖν, ὥπεροντε τωλατιώ-
αλλ' αὐτὸς τινί ἐστιν ὀνειροπολεύντι ὅμοιος,
καὶ θεητακάρω δτ̄ιν σὺ νολατ̄ ἔλιν.
τῶν γαρτ̄ ὀφθούτων λύθι προσεκήκυβον αἴφοιν,
τῷ μὲν ἑνὶ μορφῆς, τῷ δὲ ὀνειρεύεται.
παιδιστῶν δὲ ἐθέλωμ ἡ σύνεισθεῖναι ὁμίλω
εἰπεῖν γαέη τωλατ̄ ὄρφε, οὐδὲ νοεῖ.
εἰς παῖδες φαεζιός γέ ἐπιθημῶν οἰνοτέλοισι.
συλλέλογος εἰς σελίδας τωλατ̄ ταλαιπωτομετρεῖτο
τέρψιμος εἰς διάγυιν αἰσχυτρώσι τωρέξει,
γνώσιος εἰς διήρρως τοῖς μερόπεσι τέλει.

ANTIQUITATIS
MONUMENTORVM
LIBER I.
TESTAMENTA IX.

L.
TESTAMENTVM

L.Cuspidij.

Impressum in Italia, non addito eius qui inuen-
erit, aut descripscerit, nomine.

DEI OPT. MAX.

Numine inuocato, absq; cuius nutu neq; quicquaz
rite inchoari, neq; recte perfici potest. Hæc est Lucij
Cuspidij dispositio, & ultimæ uoluntatis sententia,
de eo quod post mortem suam fieri cupit, decernitq;
si quid ex morbo, quem nescit an ferre possit, secus ac
medici promittunt, de se contigerit. Testatus au-
tem dum mente ualeret, sibi testamentum confiscere
placuisse, ut sine suorum iniuria ex hac uita profi-
ciscatur, hæc legat. Domesticam omnem supellectile
Nonio, qui Apolloniae Rhetoricam docet: uel si quid
de eo accidisset. Nonij filijs, P. & Gn. Cæcilijs. Porro,
quæ mihi debet Q. Aemilius, germano Aemilio, libe-
risq; eius relinquo. Agros, uillasq; quascunque Lisij
habeo, domumq; consobrinis, & Lucio præcipue,
quod nomen is ferat nostrum, mecumq; diutissime

Hæc testim. est.
a pom. Leto co-
politu, nec anti-
que. quid. et vio-
Ant. Augustin. dial.
xt. de num & tr.
script. antiqu.

6 ANTIQUITATIS

atq; gratissimè sit commoratus, prout decet discipulum, qui filij tenet locum, tutò hæc firmiter possiden-
da censemus. Fundum quem in Tusculano colui, cui
ab Aquilone publica via, ab Austro templum Iouis
Statoris, ab ortu solis Sex. Pompeius, ab occasu Sul-
lus Cincinnatus, Attico auunculo do. Dabit autem
Hipparchus Philotimo historicò talentum, et Callino
grammatico drachmas decem. A' reliqua debitione
liber esto. Nisi Niceæ rationem haberemus, qui nobis
aliquandiu fuit perutilis, ex nunc suis facultatibus
magnam fecit tacturam, ob fratris naufragium: pro-
fectò quæ à nobis mutuatus est illus procurator, sta-
tim cogeretur reddere. Quoniā uero hoc illi diffi-
cile fore animaduerti, uolo, ut singulis annis uictum
necessarium collectaneæ Dorphyiae suppeditet, quæ
consenuit in uirginitate apud Semproniam meam,
cuius desiderio mortem opto, propter fidem, probi-
tatem, fortitudinem, incredibilisq; uirtutes uxoris ra-
rissimæ. Vbi uetula hæc deceperit, absolutus erit de-
bito omni, ex cunctis quas contraxerat stipulationi-
bus. Si quid humanum Lampridio contigerit, prius
quam eius liberi ad etatem perueniant, curæ sint An-
tiocho Rhetori, qui accipiat ex opibus nostris, que-
cunq; illis erunt necessaria, ut liberaliter educentur,
instituanturq;. Amo nimis, ex ualde amo puerorum
indolem, quos ad bonam frugem natos autumno. Tu
Antioche, ut dignum est tua erga me & Lampri-

MONUMENTA.

7

dium uoluntate, à pueris mutuò suscepta, fac ut eos
tueare, ne aut ipsorum ingenia perdantur, aut tui la-
bores disperdantur. Hortum quem emi ab Heren-
nio, & deambulationem, aedesq; Nestorianas, quibus
à Septentrione uicini sunt Cæsariani fratres, Gracci
à Meridie, ab Occidentali plaga mare, ab Oriente
sole Eridanus est conterminus, amicis lego, litera-
tas literas doctis, Gallo, Fabio, Hirro, ciuibusq; cun-
fisi, qui uoluerint ibi uacare literis ex eloquentiæ:
etiam lege, ut neque illum commutent, neq; alie-
nent, neque ut proprium cuiquam sit licitum possi-
dere: sed uelut sacrum & commune gymnasium,
communiter ab omnibus possideatur. Eas autem,
que mihi erant in Aegina, partes, diuidant Gymna-
sij procuratores adolescentibus studiosis, in usum li-
brorum & olei: mercedemq; condignam statuant
Rhetori, quem delegerint patruelles nostri, & Scho-
le principem, maximeq; utilem futurum existimauen-
tir. Eis uero consentiant & reliqui necessarij uel
nominis gratia. Cauebunt autem ipsi, mandabuntq;
successoribus, ut locum hunc ita seruent, tradantq;
posterioris in perpetuum. C. Atteius, & Sex. Capito cu-
ram habeant sepulturæ & funeris, monumentumq;
ficiant, ut melius videbitur. & iusta, quæ post fu-
nus fieri solenne est, ita moderentur, ut neque inli-
beralia, neq; superflua sint. Persuasum enim mihi est,
illos, quid conueniat, honestumq; sit, uisuros haud

A 4 segnius

8. ANTIQUITATIS

segnius quam nos, nihilq; negligentius facturos. De his autem qui mihi seruierint, sic statuo. Demetrio re demptionis premium remitto, & quinq; minas do, & pallium, & tunicam, ut qui mihi anagnostes fuit. Tali ro, qui multum mecum, & diu laborauit, pileum do, & talenta quatuor, ut honeste uitam degere possit. Dionysius, qui uinctus est, & Syrus fugitivus, si perseuerauerint esse improbi, ut sunt, eos uenudari mando: & precio exacto, aperiri uiam ad hortos Academicos ducentem: & iter proximum, fieri uiam & publicam, ac Vinales uias circunquaq; mundari. Et ancillam Hermiam, quod uinosa est, relinquo: & famulos, Mæsum, quoniam erro est: & Getam, quoniam impostor. Dauum quoque, ac Maurum, mancipes in perpetuum esse edico: quoniam maledici & contumaces semper fuerunt, ut in pistrino poenas promeritas luant. Hæredem instituere reliquum est, cui fortunas meas honeste relinquam, quibus certò scio inhibere quam plurimos. Vixisses LABTE fili, fili mi uixisses (ut decuit) LABTE, non ego nunc sollicitarer & angerer: non cū mœrore nunc cogitarem, quibus potissimū relinquam patrimoniu hoc tantū, tantis curis, cruciatibus tibi uni auctum, tanta uigilatia, studio & parsimonia tibi uni à me seruatum. Ceterum cum siue Fortuna, si qua est, illum mihi inuidetur: siue Deus potius, qui & eum dederat, abstulerit, quo domus mea omnis, resq; una mecum intereat: nefas est

MONUMENTA.

9

fas est diuinæ non acquiescere uoluntati. His deductis
legatis, cum duos fratri Agathonis filios, totidemq;
filias habeam, ex utrisq; mihi hæredes instituam opor-
tet. In quo tamē (memet tristissimum) etiam atq; etiam
prouidendū mihi est, ne quid agam. statuāmne, quod
minus honestum illis, & conueniens: quodq; minus
æquum laudabileue alijs factum uideatur. Igitur Ti-
tius & Gneus Cupidij ita mihi hæredes sunt, ut
qui plus Reip. præstiterit, habeat domos, agros, hor-
tos, oliueta, & quæcunq; Scodræ possedi. Qui minus
profuerit, quæ superiore anno Colchini ceturum octo-
ginta supra mille iugera comparauiimus, consequa-
tur. In reliquis autem bonis meis omnibus, inq; fami-
lia, Faustam & Felicianam, filias meas, ita mihi hære-
des instituo, ut quæ melius nupserit, ex dodrante, alte-
ra ex quadrante hæres habeatur. Et inuicem substi-
tuo tam has quam illas, cum suis filijs, in stirpes, non
in capita. Permitto autem filiabus, ut quem quæque
earum uoluerit, sibi uirū optet, optatiq; per patriam
potestatem compos fiat. Curatores testamenti huius,
Silius Necessarius, C. Attilius, M. Capitolinus, qui ma-
xime omnium miro me affectu prosequuti sunt, quiq;
ex omnibus amicis ac necessarijs fidelissimi semper
fuerunt. Vos igitur per sacra amicitiae atq; condisci-
pulatus obtestor, per sumnum omnium Opificem ob-
secro, curate, memores quantum uestræ fidei comit-
tam, ut omnia mea ex sententia apud uos deposita,

A 5 bene

10 ANTIQUITATIS

benè honesteq; gubernentur. Verum enim uero piè
aniceq; et alij facient, qui nobis bene uoluerunt,
quamuis occupati et seniores, si hec impleuerint ca-
rauerintq; Testes in his tabulis sint,

Q. Martius. L. Ancapito.

C. Septimius. M. Terentius.

P. Curio. Iulius Pansa.

C. Sextius. qui affuerunt, subscripteruntq;, ut
sua ipsorum litera cognosci possit. Ego idem ille L. Cu-
spidius testamentum manu mea exaraui, meoq; annu-
lo obsignaui, hysq; testibus signandum obtuli. Et hac
meam nouissimam uoluntatem ualere uolo, iure Te-
stamenti: quod si forte non censembitur, nomen et ius
habere mando, cuiusque alterius ultime uoluntatis,
quam penitus et inviolabiliter obseruari ab omnibus
heredibus et successoribus meis statuo.

Valete supersites, mortalitatis non immemo-
res. Romæ, Cal. Martijs.

GN. POMPILIO ET L. MAR-
TIO COSS.

II.

TESTAMENTVM GALLI

FAVONII IVCVNDI.

In agro Lusitaniae inuentum, & à Barth. Marliano in
descriptione Vrbis editū: à nobis ex meliore exem-
plari, quod Alex. Ferax Vicentius com-
unicauit, correctum.
Nec hoc ut puto antiquū sed fie-
tu a secundo ve- Ego Gallus Fauonius locūdus, Publij Fauonij fi-
zonensi.

MONUMENTA.

11

lius, qui bello contra Viriatum occubui, Iocundum
 & Pudentem filios, è me & Quintia Fabia coniuge
 mea ortos, hæredes relinquo, & bonorum Iocundi
 patris mei, & eorum quæ mihi ipse acquisiui: hac ta-
 men conditione, ut ab urbe Roma huc ueniant, &
 ossa hinc mea intra quinque annum exportent, & uia
 Latina condant, in sepulcro marmoreo iussu meo co-
 dito, & mea uoluntate: & si secus fecerint, nisi legi-
 time oriantur cauſſæ, uelim ea omnia quæ filijs meis
 relinquo, pro reparando templo dei SYLVANI,
 quod sub Viminali in urbe monte est, adtribui: ma-
 nesq; mei à Pontifice Maximo, & à Flaminibus Dia-
 libus, qui in Capitolio sunt, opem implorent, ad im-
 pietatem liberū meorum ulciscendam: teneanturq;
 sacerdotes Dei Syluani, me in urbe referre, & sepul-
 cro me meo condere. Volo quoque uernas, qui domi
 meæ sunt, omnes, à prætore urbano liberos cum ma-
 tribus dimitti: singulisq; libram argenti puri, & ue-
 stem unam dari. In Lusitania, in agro. V III. Calend.
 Quintiles, bello Viriatino.

III.

TESTAMENTVM SEM-

pronij Tucidani.

Descriptum à me Neapoli, in ædibus Hadriani Gu-
 lielmi, ex antiquitatibus Ioannis Pontani. In Epi-
 grammatis urbis legitur depræ-
 uatissimum.

D.O.M.

D. O. M.

K. L. S. EX.

L. MALLIO ET Q. TOR.
QVATO COS.

Sempronius Tucidanus Testamen. iure Mil. quod
 ipse facio L. L. abses, ob Pœnum Italia pulsum Fund.
 Baleares Senatui P. Q. R. R. D. D. Aurclius Tucida-
 nus tacitam Pecu. Si via Lat. off. meis Re. monumen-
 tum suo sumptu edificauerit, abeto. Hermeti Lib.
 Aug. Vind. Ma. Aur. C. X. D. D. sunt. Tucia
 Agresti Vxo. Beneme. mundum mulieb. queue è La.
 Par. D. D. Caius Tucidanus, quod pupillam, cuius
 iussu meo Cu. Ge. contra decretum Ampliss. Ord.
 Vxo. Dux. Ex. esto. Dodrant. Luci Celsi Testament.
 quod Epheso scripseram Adi. Panphilo Vicario Pe-
 cu. id Instrumen. Russi. quod Epiro paraueram ve-
 hic. ue D. D. sunt. Si filij. Nepotes mihi non fecerint,
 Marcellus Tucidanus ex Dam. sunt Cohi. Hærcd. que
 Lego, esto.

III.

KAPVT EX TESTAMENTO

M. Megonij M. F. Cor. Leonis.

Descriptum à me Romæ, apud Bernardinū Vallam,
 antea non editum. Inuentum autem marmor
 est anno M. CCCCXCVIIL

Hoc amplius R. P. Petilimorum dari uolo HS
 XX.

MONUMENTA.

13

X N. item uineam Calcidianam, cum partem fundē Pompeiani Fauti. optimā maximaq; sunt finib⁹ sūt, qua mea fuerunt. Volo autem ex usuris semiſib⁹ HS X N comparari Augustalium loci N ad instru- mentum Tricliniorum duū, quod eis me uibo tradidi, Candelabra & Lucernas bilychnis arbi- trio Augustalium, quo facilius strati-ius publ. obire possint, quod ipsum ad utilitatem Reip. N pertinere existimauit, facilius subitaris onus Augustalitatis, dū hoc commodum ante oculos habent. Ceterū au- tem temporum usuras emisse HS X N. ad instru- mentum Augustalium arbitrio ipsorum esse uolo, quo facilius munus meum perpetuum conseruare possint, neq; in alios uisu usuras, quas ita à Rep. acciperent, transferri uolo, quam si necesse fuerit in pastinatio- nem. Vineam quoq; cum parte fundi Pompeiani sic, ueſuprā dixi. Hoc amplius Augustalibus loci dari non uolo, quam vineam. Vineam autem uobis Augu- stales idcirco dari uolo, quæ est Aminea, ut si cogita- tioni meæ, qua proſpexiffent utilitatibus nostris cre- do conſenseritis, uimum uſibus ueſtris, duntaxat dum publicè epulas exercebitis, habere positis. Hoc autem nomine reueuati in pendis facilius prospecturi hi, qui ad munus Augustalitatis cōpellentur. Locatio uineæ partis fundi Pompeiani, eam colere poterint. Hec ita ut caui, fieri præstariq; uolo. Hoc amplius ab ha- redibus meis uolo præstari, Reip. Petiliorum, & à Rep.

14 ANTIQUITATIS

Rep. Petilinorum corpori Augustalium ex prædis
cæteris meis palum dicari omnibus annis sufficiens
pedaturæ uinceæ, quam Augustalibus legaui. A' uobis
autem Augustales peto, hanc uoluntatem meam ra-
tam habeatis, & ut perpetuum firmam obseruetis,
curæ uestræ manderis. Quo facilius autem nota sit
corpori uestro hæc erga uos uoluntas, tuli L. Kaput,
quod ad uestrum honorem pertinet.

V.

TESTAMENTVM LVDICRVM

Sergij Polensis parasiti.

Descriptum à Cyriaco Anconitano apud Polam
Istriae urbem, antea editum à Domitio Brusonio in
libris Exemplorum: nunc ad me missum à
Melchiore Pisone auun-
culo.

Fictitium

Viatores, ciues optimi, uel aduenæ, siue bini siue
singuli inceditis, siue turmatim, quod magis erit gra-
tia, si stite, obfirmate gressum: nec miremini, si mora-
mini aliquatisper. Dicaculus equidem sui, succinctus
sermo dari uobis non potest: iuuat uobiscum esse, ut
iuuit semper, & quiui ab ore meo pendulos detinere.
Saxum hoc uos uocat. Quid inquam? ut uiuus
assueui prudens imprudens, mortuus item uos fallo.
nam non uos uocat, quod uacat ore: uerum is, quo-
ius cinis hic latet: olim quom potuit, nunc hac uos
uocari uoluit, ualuitq; Hæc olim sua uoluntas, uolen-
tis uos

MONUMENTA.

19

tis uos legere hoc scriptum: uah, quid loquor? immo
sculptum. Quam & grē ueritas adhuc se mecum con-
ciliatē nam neque hic atramentum, uel papyrus, aut
membrana ulla, sed malleolo et celte litteratus filex,
silens aduc. Quid hic latet, latē quod ego efferre &
effari gestio? S E R G I V S Polensis parasitus, histrio
uester se stuiissimus, heic cubo. Hoc unum quidem tan-
dem sponte dictum, uerum est: si quis dubitat, hanc-
cine olfaciat humum. olet temetum, & florem ui-
ni ueteris, quo satur faris iuuenis hausi. At si uixi ui-
tam, tam uobis gratam, quam notam urbi & orbi,
non minus munus hoc à uobis impetrem oportet.
Adeste mihi, & fauete, edictoq; huic uos subscribi-
te, & ob-signate. Si quis sibi uesciam onuslam sense-
rit, domum suam onus hoc reportet in cloacam: si
vero festinus fuerit, citerior uel ulterior hoc loco
pro religione se evacuet. Qui non paruerit, haec mul-
ta illi esto; T E S T E A L T E R O C A-
R E A T. Canes quoque cæsi fistibus & saxis, edi-
ctum hoc sentiant. Adfustis, fauistis, ob-signastis: te-
neo iam uos risum dare. sitio, hui sentio, dictum uo-
lui esse. Quid hoc est, quod tam faciliter isthuc pro-
cedit ueritas? Hac profecto contagione mei sitit ipsa
quoque, tam & mihi supparasitatur, quæ ultro po-
tum inuocata aduenit. Nunc si urbani perhiberi uul-
pis, & ueritati supparasitanti, &arenti meo cineri,
cantharo piaculum uimarium festinate: post ualete,
abite in

ANTIQUITATIS
abite in rem uestram Viatores optimi, hijs nugis, ambo
bagibusq; meis condonate posthumis.

VI.

TESTAMENTVM LVDICRVM,

Grunnij Porcelli.

Descriptum primò Moguntiæ à Ioanne Alexandro
Brassiano, & à me correctum locis aliquoꝫ ex anti-
quissimo exemplari, inuenito Memmelebij ad Vn-
strū, in Turingia. D. Hieronymus in procēcio XII.
lib. in Esaiam: Testamentum (inquit) Grunnij Coro-
cottæ Porcelli decantabant in scholis agmina
puerorum cachinnantium.

M. Grunnius Corocotta Porcellus testamentum
fecit: quod quoniam manu mea scribere non potui,
scribendum dictavi. Magirus cocus dixit, Veni hac
euersor domi, soliuersor fugitiue Porcelle, ego hodie
tibi uitam adimo. Corocotta Porcellus dixit: Si qua
feci, si qua peccauit: si qua uascula pedibus meis con-
fregi, rogo domine coce, ueniam peto, roganti con-
cede. Magirus cocus dixit: Transi puer, adfer mihi
de culina cultrum, ut hunc Porcellum faciam cruen-
tum. Porcellus comprehenditur à famulis, ductus sub
die X VI. Cal. Lucerninas, ubi habundant Cymæ,
Clybanato & Piperato Coss. & ut uidit se moritu-
rum esse, horæ spacium petijt, cocum rogauit, ut te-
stamentum facere posset. Inclamauit ad se suos paren-
tes, ut de cibarijs suis aliquid dimitteret eis. qui ait:
Patri meo Verrimo Lardino, do, lego, dari glandis
modios

MONUMENTA.

17

modios XXX. & matri meæ Veturrinæ Scrofe, do,
 lego, dari Laconicæ filiginis modios X L. & sorori
 meæ Quirinæ, in cuius uotum interesse non potui,
 do, lego, dari hordei modios XXX. & de meis uisce-
 ribus dabo, donabo, sutoribus setas, rixatoribus capi-
 tinæ, surdis auriculas, caufidicis & uerbosis lingua,.
 bubularijs intestina, esficiarijs femora, mulieribus lü-
 bulos, pueris uescicam, puellis caudam, cynædis mu-
 sculos, cursoribus & uenatoribus talos, latronibus
 ungulas: & nec nominando coco do, lego, ac dimitto
 popam & pistillum, quæ mecum detulerā à querceto
 usq; ad harā: liget sibi collum de reste. Volo mibi fieri
 monumentū ex literis aureis scriptū: M. Grünus Co-
 rocotta Porcellus uixit annos D C C C C X C V I I I S.
 quod si semis uixisset, mille annos implexisset. Optimi
 amatores mei, uel consules uitæ, rogo uos ut corpori
 meo beneficiatis, bene conditatis, de bonis condimen-
 tis nuclei, piperis & mellis, ut nomen meum in sem-
 piternum nominetur. Mei domini, & cōsobrini mei,
 qui huic meo testamento interfueris, iubete signari:

Lucanicus signauit,

Tergillus sign.

Nuptialicus sign.

Celsanus sign.

Lardio sign.

Offellicus sign.

Cymatus sign.

B

TESTA-

18 ANTIQVITATIS
VII.

TESTAMENTI VETERIS
pars extrema.

Descripta Nemansi in Gallia à Mar-
eo Wolfhardo Memmin-
gense.

Si quis ex ijs qui suprà scripti sunt, cum moriar,
non uiuet, siue post mortem meam morietur, tum
qui reliqui erunt, in eorum locum, qui mortui erunt,
alios per suffragia substituant, quos dignissimos pu-
tauerint, dum non minus in perpetuum triginta sint:
liceatq; ijs qui præsentes esse ijs diebus non poterunt,
in locum suum coniuiam ex amicis suis mittere:
eiusq; Mæsolei claves due penes aliquem libertorum
meorum & curatorem cuiusq; anni sint.

Substituti.

T. Roscius Maternus.

C. Licinius Sotericus.

A. Fulvius Tarentinus.

L. Iulius Cosmus.

T. Claudius Etæmus.

P. Acilius Philo Despotus.

Q. Caenius Eutychus.

Q. Iuuentius Venusfus.

L. Valer. Cupitus.

VIII.TE-

VIII.

TESTAMENTVM Q.

*Lælij Tiburtini.*Inuentum Dianij, urbe Hispaniae, refer-
tur à Petro Appiano.

Vale coniux, ualeat nati, ualeat Tibur patria. VL
 tima Q. Lælij morientis decreta hæc sunt, ut Tibur-
 tinae domus, suburbani fundi, & prædia maneant,
 moenia tangentia. Tita Marcellina coniux fida, Pu-
 blius & Quintus filij dulcissimi cohæredes sint.

IX.

TESTAMENTVM MIMI.

Patauij in Hortulo prope portam, ut uo-
cant, Portelli.

Seioui Mimus rem reliquit, Liberei sibi querant:
 Tu Viator Vale. ad aquas.

LIBELLI IIII.

I.

LIBELLVS AELII HA-

driani imp.

Romæ in marmore apud Carolum Astallum,
 legitur hic quām in Epigrammatis
 Vrbis correctior.

AELIVS CAES. DVOBVS LIB.

SAMIARI QVINTIANI

SALVTEM.

Cum petieritis à me, ut si cui quid uestrūm huma-
 nitatis acciderit, is in locum, qui est in fundo Aescinia.

B a no meo.

ANTIQUITATIS
no meo, intrantibus à uia parte leua à monumento
Testacio per longitudin. pedum CLXXXV. latitu-
dim. à maceria introuersus pedum XXXV. inferatur.
id ius concedere me hac epistola, notum uobis facio.
Bene ualere uos cupio. Data XIIII. K. Iulias in hor-
tis Statilie Maxime, Ceionio Commodo & Ciuita-
Pompeiano Coss.

Samuis Doryphorion.

II.

LIBELLVS VELII FID^L
Romæ in regione S. Eustachij apud
familiam Alberinam.
VELIVS FIDVS IVVENTIO CEL-
SO COLLEGAE SVO
SAEVTEM.

Desideri frater, Arri Alphij, Arrie Fadille Domi-
ni N. Imp. Antonini Aug. matris Liberti, libellum tibi-
mis, cogniti mihi ex longo tempore primæ iubentu-
tis, etiam miratus cum ab ædibus esset, quot eò loci
se contulisset, à quo didici causas exequutionis, set &
religionis, magnopere à Domino N. Imp. impetras-
se ita, ne qua mora uideatur ei per nos fieri. Libellum
subscriptum per eundem public. sine mora mihi re-
mittas. Opto te saluom & felicem esse.

EXEMPLVM LIBEL-
li dati.

Cuom ante hos dies coiugem & filium amiserim,
&

Oppressus necessitate, corpora eorum fictili sarcophago commendauerim, doniquom is locus quem cemetam edificaretur, via Flaminia, inter miliar. II. Et III. euntibus ab Urbe parte laeva, custodia monumenti Flavi, tumulus ante solum Seli Orcili. Rogo Domine, permittas mihi in eodem loco, in marmoreo sarcophago, quem mihi modo comparaui, ea corpora colligere, ut quando et ego esse desiero, pariter cum eis ponar.

Iubentius Celsus promagistro subscripsi.

III Non. Noembr.

Antio Polione et

Opimiano Kos. ordinarijs.

Seuero et Sabino Cos.

III.

LIBELLVS FL. VESPA-

stani Aug.

Apud Canentem oppidum in Hispania, ex area tabula inter arandum inuenta, descriptus, & à Georgio Agricola philosopho & medico, mihi communicatus, antea non editus.

IMP. CAE. VESPASIANVS AVG.
Pont. Max. Trib. pot. VIII. Imp.

XIX. Consul VIII. pp. Salutem dicit IIII.

uiris et decurionibus Saborensum.

Cum multis difficultibus infirmitatem uestram

B 3 premi

22 ANTIQUITATIS

premi indicetis, permitto uobis oppidum sub nomine meo, ut uoltis, in planū extruere, uestigalia quæ à diuo Aug. accepisse uos dicitis, custodio. Si qua noua addicere uoltis, Betic. Procons. adire debebitis. Ego enim nullo respondentē constituere nil possum. Decretem uestrum accepi VIII. K. August. Legatos dimisi IIII. K. easdem.

II. VIRI C. Cornelius Seuerus
et M. Septimus Seuerus
publico in aere inciderunt. Valete.

III.

LIBELLVS DECIMI SECUNDINI,
Ad Soteram Achaiæ urbem descriptus à
Cyriaco Anconitano, non im-
pressus antea.

DECIM. SECUNDINVS V. C.
procuratorr. et defens. Cissen-
sium, Salutem.

Ut memini, non repurgari modò aquæductum,
uerum etiam induci aquas iusseram. Confestim igitur
in ueteres cisternas, aqua ut semper currat, indu-
catur: gratias agente diui Aug. temporibus, et mode-
rationi meæ Hesperio, quod fundus qui aquam pu-
blic. occupauit, publicus non fiscarum fieri possit,
in cisternis ipsis lapideo titulo posito, ut nulla inua-
dendi publicum relinquatur occasio. Memores
eritis perfecta hæc omnia, ante diem decimum Kal.

1411.

MONUMENTA. 23
Iam uos ad officium nunciare debere. Opto bene
uulcatis.

FORMVLÆ TRES.

I.

FORMVL A CONTRACTVS.

Hæc formula ex membranis miræ uetus statis
edita in Italia, ex bibliotheca An-
dreæ Alciati Iurecon-
sulti.

Ant. August. Lui
buil. pontano.

Pascutius Culita, Pascutij Culitæ F. Sarnensis Sar-
cularius, cum Pignatia Nigella, quæ uiro suo nūc hic
adest, & suo & Vxoris nomine, uendit Segnitio Fu-
nestillo, Acerrano uiatori, qui ipsus emit sibi, liberis,
nepotibus, pronepotibusq; suis, cum omni posterita-
te, domunculam: Sita est Sarnensi in suburbio, secun-
dum flumen. Tribules ac uicinos bonos habet, Pilu-
tiū, Rufillum, Coccoletiū Surriponē, itemq; Lardatiū
Fabaronem. Proba est domuncula tota, proba conti-
gnatio, probus paries, tectum ipsum probè canteria-
tum adserulatumq; quernis etiam scandalis Auerun-
conis fabri: proba cisterna, sine ullo saliculi uitio, aut
latrinae seruitute. fundamenta bene iacta, uolutabru
litudulentum, in quo uiciniæ totius sordes desideant.
Arula ad solē meridianū exposita, firmiterq; quater
nata, VNCIOLAE TRES PRECIVM. Tu
Pascuti accepisse argentū omne per pensum probè et
enumeratū fateris. Tibe uero Segniti ea domuncula

B 4 solenni

A N T I Q V I T A T I S

solenni more est à Pascutio euincunda, ab ipsis etiam
fundamentis tota, cum tecto, adseribus, canterijs, cla-
uiculis, scalis, foribus, culinæ uolutabriq; decursibus,
ab infimo solo ad usq; cœli subsellium, cum ipso etiam
cœlo, cumq; terræ imis atq; perimis infernésq; Sistis
autem in omni foro & causa, festis profestisq; fastis
nefastisq; diebus, Segnitio ac Segnitij posteris. Pro
quo præstanto prædia supellecilemij suam, & cum
ea basem, cofinum, riscum, ac rete triplumbatum ob-
ligatum obligat, seq; staturum in prætorio ad iudicē.
Tu Pascuti fuisse illum inuestito. Tu Segniti fuisse ip-
sum manu capito. Hæcce uti uera sunt, sciens uolensq;
suæ spontis atq; ex conuento, utq; inter uiros bonos
decet, uterq; agitis: meq; ut scribam rogatis, iureq; iu-
rando cuncta hæc confirmatis. Testes adsunt de more
ac leiti, rogatiq; uiiri utiq; probi,

Plotius Locusta Fesulanus

Casellio Albanus

Licida Albutius Fregellanus.

Hæcce sicce conuenere, hisce uerbis, hisce conditio-
nibus acta & transacta sunt, hisce adsentiente uxore
Pignatia, ut par est, uiros inter bonos bene agier. Cal.

Quintilib. Præt. Balbo Bebius

Porca.

II.FOR.

I I.

FORMVLA PROSCRI-

pti agri.

Hæc formula antè non edita, quam mecum communicauit vir diligentiss. & antiquitatis ualde peritus Laurentius Scarderus.

In his ædificijs & locis puris, adiacentibusue ædificijs, is locus ager est P. Aeli Rufini militis, in quibus se possessorem esse ex caussa emptionis P. Aelij Abascanti patris sui Affenio Senecioni subpræf. classis Misen. probauit, & meruit sententiam, quam iussu eiusdem Senecionis subpræf. huic titulo proscriptis.

SENECIO C.C.C. dixit:

Necessariam fuisse ædificiorum inspectionem & loci, de quibus apud me actum est, re ipsa manifestatur. Cum igitur ædificia solo puro posita depræhendantur, neq; ullo sepulcro superposita, uel coniuncta apparet, uenditionem eorum iure factam, ideoq; ad Aelium Rufinum militem ex caussa emptionis pertinere uidentur. Loci uero seu agri, quem adiacentem ædificis Aelius Abascantus pater Rufini ab heredibus Patulci Diocleti æquè mercatus est, cum habeat plurima & dispersis locis sepulcra, ius per uenditionem ad emptorem transferri non potuit: set cum pater Rufini, & postea Rufinus, quanquam no

B 5 iure

iure facta emptione, semper in possessione fuerint,
nullo iure cum locum uendicare sibi Patulci possunt,
planè cum in re præsenti inspexerim litoratum agric
erasumq; Patulci dicunt remanere in stipulat. capita
quædam exprimentia hæc uerba:

Actius Dioc. Patul. Dioc. f. cum fratribus, qui
nunc hic adsunt, uendunt P. Aelio Abascanto locum
purum, in quo nulla sepulera iacta superposita neq;
coniuncta apparent lib. nep. prœcep. q. & reliq. cib
contemptum tamen rel. Rufinus P. Aelij Abascanti
F. agro priuetur sietq; publicus, sepeliendor. milit.
in usum. Heredes uero Patulci Diocl. multentur
forte una cum anatocismo binæ cent. usuræ, propter
neglectam rel. sepulcr. clam dirutorum, pauperesq;
milites clas. pr. Mis. donati sint, ut ægescentes mo
rientesue ære conlato currentur sepelianturq;. Quam
sententiam sanctam esse omnes sciant, idq; totum te
statur marmor.

III.

FORMVLA ADDICENDI

aut ad eundi fundi.

Tiberi inspecta
potuit Gruberg

In domo Tiberij Buccij Neapolitani, non
dum impressa haec tenus.

Pro restitura ualitudine ex uoto addiculā T. Anio
nius Felicianus D. addicit ei coniunctum fundum, tri
num & tricenūm iugerum cum oletō, patet quoquo
uersus P. DL XXXX. ex anno uel ligali. Haec die
natali

Natali eius III. Kal. Sept. peractis sacris, dato epulum
capulatis sacerdotib. Aug. cū his & Sānijs cætero po-
pulo nostro Allif. crusta & mulsum ex XXV. Si
neglexerit doloue malo sumptui pepercere, fructus
& mancipium capulati sacerd. fundi adeunto.

LEGES III.

I.

LEX AEDIFICANTIVM.

Descripta à me Neapoli, ex marmore, quod posside-
bat doctiss. & elegantiss. vir Hadrianus Gulielmus.

Hæc lex antea non fuit impressa, & eius prima
pars adhuc desideratur.

A Colonia deducta anno XC.N. Fufidio N.F.M.
Pullio Duouir. P. Rutilio, Cn. Mallio Cos. Operum
lex II. Lex parieti faciendo in area, quæ est ante ædē
Serapi trans uiam. Qui redemerit, prædes dato, præ-
diaq; subsignato Duumuirum arbitratu.

In area trans uiam paries, qui est propter uiam, in
eo pariete medio ostie lumen aperito, latum P. V I.
altum P. V II. facito, ex eo pariete antas duas ad ma-
re uorsum proicito, longas P. II. crassas P. I. Insuper
id limen robustum, longum P. VIIII. latum P. I. al-
tum P. S. imponito. Insuper id & antas mutulos robu-
stos & crassos S. altos. P. I. proicito, extra pariete in
utramque partem P. L V. Insuper simas pietas ferro
officito. Insuper mutulos trabiculas abiegimcas II.
crassas quoq; uersus S. imponito, ferroq; figito infa-
serato,

serato, asseribus abiegimis sectilibus, crasseis quoq;
 uersus: disponito, ne plus S. operculaq; abiegina in-
 ponito ex trino pedario facito, ante pagina abie-
 gnea lata S:z crassa z. cumatiuumq; imponito, fer-
 roq; plano figito, portui aquæ tegito tegularum or-
 dinibus seneis, quoque uersus tegulas primores om-
 nes in ante pagina ferro figito, marginemq; inpo-
 nito, eisdem foros clatratas 11. cum postibus æsculnicis
 facito, statuito, occludito, picatoq;, ita ut ei ad ædem
 Honoris facta sunt. eisdem maceria extrema. Paries
 qui est, cum parietem cum margine altum facito P.
 X. Eisdem ostium introitu in area quod nunc est, et
 fenestras que in pariete, propter eam aream sunt, pa-
 rietem obstruit. Et parieti qui nunc est propter illa,
 marginem perpetuom imponito, eosq; parietes mar-
 ginesq; omnes, que lita non erunt calce harenato. li-
 ta polita q; ex calce uida dealbata rectè facito. Quod
 opus stratile fiet in terra, calcis restinctæ partem
 quartam indito, niue maiorem cæmēta struito, quam
 que camenta arda pendat P. X V. neu angolaria al-
 tiorem: : z facito, locumq; purum pro eo opere red-
 dito. Eadem sacella, arat, signa q; que in campo sunt,
 que demonstrata erunt, ea omnia tollito, deserto,
 componito, statuitoq;, ubei locus demonstratus erit,
 Duumuirum arbitratu.

Hoc opus omne facito arbitratu Duouir. ex duo-
 uiratum, qui in consilio esse solent Puteolis, dum na-
 minus

minus uiginti adfient, cum eares consuletur. Quod
eorum uiginti iurati probauerint, probum esto. quod
iei improbarint, improbum esto.

Dies operis K. Nouemb. primeis, dies pequn. pars
dimidia dabitur, ubi prædia sunt, subsignata erunt.
Altera pars dimidia soluctur opere effecto, proba-
toq; C. Blofius Q.F.H.S. & D idem præs.

Q.	Fuficius	Q.F.
Cn.	Tetteius	Q.F.
C.	Granius	C.F.
T.	Craßicius.	

In altera marmoris parte literis
grandioribus.

M. Auianius M.F. Coniunctus II. uir. iter texit. &
testum S.P.

II.

LEX DEDICANDAE ARAE.

Inuenta Salona in Dalmatia, in Romanis antiquita-
tibus mutila, in Ingolstadianis depravata, ita ut hic
legitur descripta ex itinerario Cy-
riaci Anconitani.

L. Aelio Cæsare Imp. II. & P. Cœlio Ser. Balbino. Vi-
bullio Pio Cos. III. Idus Octob. C. Domitius Valens
II. uir, præeunte C. Julio Seuero Pontif. legem
dixit in ea uerba, quæ infrà scri-
pta sunt.

Jupiter Optime Maxime, quandoq; tibi hodie hac
aram

aram dabo, dedicaboq; ollis legibus, ollisq; regionib;
bus dabo, dedicaboq; quas hic hodie palam dixerim.
Vt i infimum solum huius aræ est, si quis hic hostia sa-
crum faxit, quod in augmentum ne protollat, itcirco
tamen probè factum esto. Ceteræ leges huic Aræ ea-
dem sonto, quæ Aræ Diana sonto, in mōte Auentino
dicatae. Hisce legibus, hisce regionibus, sicuti dixi,
ut sis uolens, propitius mihi, collegisq; meis decurio-
nibus, colonis, incolis, coloniæ Martiæ Iulie Salone, e
coniugibus liberisq; nostris.

III.

LEX S.P.Q.R.

Romæ in monte Cœlio in tabula q̄nca, æ de D. Joha-
nis Laterani. Est autem prima tabula amis-
sa, hæc legis pars altera.

Fodus cum quibus uolet, facere liceat, ita uti li-
cuit D. Aug. Ti. Iulio Cæsari Augusto Tiberioq; Clau-
dio. Cæs. Augusto Germanico.

Vtiq; ei senatum habere, relationem facere, remit-
tere senatus consulta per relationem, discessioneq;
facere liceat, ita uti licuit Diuo Aug. Ti. Iulio Cæsari
Aug. Ti. Claudio Cæsari Augusto Germanico.

Vtiq; cum ex uoluntate auctoritatéue, iussu man-
datuue eius, præsentéue eo Senatus habebitur, omnium
rērum ius perinde habeatur, seruetur, ac si è lege Se-
natus edictus esset, habereturq;.

vtiq;

M O N U M E N T A.

31

Vtq; quos magistratum, potestatem, imperium,
curiationemue cuius rei petentes Senatui populoq;
Romano commendauerit, quibusue suffragationem
suum dederit, promiserit, eorum comitijs quibusque
extra ordinem ratio habeatur.

Vtq; ei fines pomerij proferre, promouere, cum
ex republica censebit esse, liceat, ita uti licuit Ti. Clau-
dio Cæsari Aug. Germanico.

Vtq; quæcumque ex usu Reip. maiestate diuina-
rum, humanarum, publicarum, priuatarumq; rerum
esse censebit, ei agere facere ius potestasq; fit, ita uti
Diuo Aug. Tiberioq;, Iulio Cæsari Aug. Tiberloq;
Claudio Cæsari Aug. Germanico fuit.

Vtq; quibus legibus plebeiae scitis scriptum fuit,
ne Diuus Aug. Tiberiusq; Iulius Cæsar Aug. Tibe-
riusq; Claudius Cæsar Aug. Germanicus tenerentur,
ijs legibus plebisq; scitis Imp. Cæsar Vespasianus solu-
tus fit, queq; ex quaq; lege, rogatione Diuum Aug.
Tiberiumue Iulium Cæarem Aug. Tiberiumue Cla-
diu Cæarem Aug. Germanicum facere oportuit,
ea omnia Imper. Cæsari Vespasiano Augusto facere
liceat.

Vtq; quæ ante hanc legem rogatam acta, gesta,
decreta, imperata ab Imperatore Cæsare Vespasia-
no Aug. iussu mandatiue eius à quoque sunt, ea per-
inde iusta rataq; sint, ac si populi plebisuc iussu acta
essent,

Sanctio;

Sanctio:

Si quis huiusce legis ergò aduersus leges, rogationes, plebisue scita, senatusue consulta fecit, fecerit, siue quod cum ex lege, rogatione, plebisue scito, s. ue C. facere oportebit, non fecerit, huius legis ergò, id ei ne fraudi esto, néue quit ob eam rem populo dare debeto: néue cui ea de re actio, néue iudicatio esto: néue quis ea re apud aliquem agi finito.

INSTRUMENTA II.

I.

INSTRUMENTVM TER-
minorum inter Genuenses &

Viturios.

Ex tabula ænea ad Apénini radices in Liguria effosfa in ualle, quæ uulgò Porcifera dicitur, Ann. M. D. VII. mense Februario. Tabula ipsa longa palmos duos, & paulò amplius, lata sesquipalnum. Literæ Romanæ antiquissimæ minutulæ. Tabula Ge-
nuæ pendet de tholo templi
maioris.

Q. M. Minucieis Q. F. Rufis de controuersiis
inter Genuatcis & Veiturios in re præsente cognouerunt, & coram inter eos controuersias compo-
uerunt: & qua lege agrum posiderent, et qua uincis
fierent, dixerunt: eos fineis facere, terminosq; statui-
ouesserunt. Vbei ea facta essent, Romam coram ueni-
re iousserunt, Romæ coram sententiam ex senaticon-
sulto

sulto dixerunt Eridib. Decemb. L. Caicilio Q. F. Q.
 Muutio Q. F. Coss. Qua ager priuatus castelli Veitiorū est. quē agrū eos uendere, hæredēq; sequi licet, is ager uectigal nei siet. Lagantium fineis agri priuati ab riuo infimo, qui oritur ab Fonte in Manicelo ad Flouium ædem, ibei terminus stat. Inde Flouio susuorsum in Flouium Lemurim: inde Flouio Lemuri susum usq; ad Riuom Comberane: inde Riuo Comberane susum usq; ad conuallem Cæptiemam: ibei termini duo stant circum uiam Postumiā. Ex eis terminis recta regione in riuo Vendupale: ex riuo Vendupale in Flouium Neuiascam: inde dorsum Flouio Neuiasca in Flouium Procoberam: inde Flouio Procobera deorsum usq; ad riuom Vinelascam infumū, ibei terminus stat. Inde sursum riuo recto Vinelasca, ibei terminus stat propter uiam Postumiā: inde alter trans uiam Postumiā terminus stat: ex eo termino, quei stat trans uiam Postumiā recta regiōne in fontem in Manicelum. Inde deorsum riuo, quei oritur ab fonte in Manicelo ad Terminum, quei stat ad Flouium ædem agri poplici. Quod Langenses possident, hisce finis uidentur esse, ubi confluont Edus & Procobera, ibei terminus stat. Inde Flouio sursuorsum in montem Lemurino infumo, ibei terminus stat: inde sursum uorsum iugo recto, mōte Lemurino, ibei terminus stat. Inde susum iugo recto Lemurino, ibei terminus stat in mōte Procauo. Inde susum iugo re-

C. do m.

34. ANTIQUITATIS

et in montem Lemurinum summum, ibei terminus stat. Inde sursum iugo recto in Castellum, qui uocatur Aelianus, ibei terminus stat. Inde sursum iugo recto in montem Louentionem terminus stat. Inde sursum iugo recto in montem Apenninum, qui uocatur Boplo, ibei terminus stat. Inde Apennino iugo recto in montem Tuledonem, ibei terminus stat. Inde deorsum iugo recto in Flouium Veraglascam, in montem Birgiemam insimo, ibei terminus stat. Inde sursum iugo recto in montem Prenicum, ibei terminus stat. Inde deorsum iugo recto in Flouium Tulelascam, ibei terminus stat. Inde sursum iugo recto Blusfiemo, in montem Claxelum, ibei terminus stat. Inde deorsum in fontem Libriemelum, ibei terminus stat. Inde recto riuo Eniseca in Flouiom Procoberam, ibei terminus stat. Inde deorsum in Flouiom Procoberam, ubi confluent Floui Edus et Procobera, ibei terminus stat. Quem agrum poplicum iudicamus esse. Eum agrum Castellanos, Langenses, Veiturios possidere, fruiq; uidetur oportere. Pro eo agro uestigal Langenses Veituris in poplicum Geniam dent in annos singulos ☩ C.N.C C C C. Sci Langenses eam pecuniam non dabunt, neque satisfacient arbitratum Genuatium: quod per Genuenses mora non fiat, quo secius eam pecuniam accipient: tum quod in eo agro natum erit frumenti, partem uicensem, uini partem sextam Langenses in poplicum Geniam dare debento.

debento in annos singulos. Quei intra eos fines agrum possidet Genuas, aut Viturius, quei eorum possedeit, K. Sextil. L. Caicilio, Q. Muutio Coss. eos ita possidere colereq; liceat : eis qui possidebunt, uectigal Langensibus pro portione dent, ita uti ceteri Langenses, qui eorum in eo agro agrum possidebunt, fruenturq;. Præterea in eo agro, ni quis possideto, nisi de maiore parte Langensium Veituriorum sententia, dum ne alium intromittat, nisi Genuatem aut Veiturum colendi causa. Quei eorum de maiore parte Langensium Veiturum sententia ita non parbit: is eum agrum nei habeto, niue fruimino, quei ager compascuos erit. In eo agro quo minus pecuscer Genuates Veiturirosq; liceat, ita utei in cetero agro Genuati compascuo, ni quis prohibeto, niue quis vim facito: niue prohibeto, quo minus ex eo agro ligna materiamq; sumant, utanturq;. Vectigal anni primi K. Ianuarijs secundis Veturis Langenses in poplicum Genuam dare debento. Quod ante K. Ianuar. primas, Langenses fructi sunt, eruntq;, uectigal inuitei dare nei debento. Prata quæ fuerunt proxima Fenisicei, L. Caicilio, Q. Muutio Coss. in agro poplico, quem Veituries Langenses possident, & quem Odiates, & quem Dectunines, & quem Cauaturines, & quem Mentouimes possident, ea prata inuitis Langensibus & Odiatibus & Dectuninebijs & Cauaturines, & Mentouimes, quem quisq; eorum

ANTIQUITATIS
 agrum possidebit, in iuitis eis ni quis sicut, niue pascat,
 niue fruatur. Sei Langenses, aut Odiates, aut Decu-
 nimes, aut Cauaturines, aut Mentouimes mallent in eo
 agro alia prata immittere, defendere, sicare, id uti fa-
 cere liceat, dum ne ampliorem modum pratorum ha-
 beant, quam proxima aestate habuerunt, fructiq;
 sunt. Veturies, qui controuersias Genuensium ob in-
 iurias iudicati aut damnati sunt. Sei quis in vinculis
 ob eas res est, eos omnes soluei, mittei, leiberi; Ge-
 nuenses uidetur oportere ante Eidus Sextilis primas.
 Sei quoi de eare iniquum uidebitur esse, ad nos adeat
 primo quoq; die, & ab omnibus controuersiis &
 hono publ. L. Leg. Moco Metecano Meticoni F. Plat-
 cus Peliani Pelioni F.

II.

INSTRUMENTVM TERMI-
norum inter Fouencularios &
Ansurios.

Inuentum Romæ extra portam Colli-
 nam in via Salaria.

Imp. Cæsar M. Aurelius Antoninus Aug. Germ.
 Sarm. hos lapides constituit, propter controuersias
 quæ inter mercatores & mancipes ortæ erant, uti fi-
 nem demonstrarent uedigali Fouencularij & Ansu-
 rij promercalium, secundum ueterem le-
 gem semel duntaxat exi-
 gendo.

INTER-

MONUMENTA.
INTERDICTA VI.

37

I.

INTERDICTVM SENATVS
& Pop.Rom.contra Iulium

Cæsarem.

Ad Rubiconem fluum inter Rauennam & Arimini-
num positum, refertur à Petro Crinito, &
à Riuallio, sed ab hoc non sa-
tis emendatè.

4/1- ficitu

IVSSV MANDATVVE

P.

R.

Cos.Imp.Trib.miles,tiro,commilito,armate quis-
quis es, manipularie, centurio, turmarie, legiona-
rie,hic sifito, vexillum sifito,arma deponito: nec ci-
tra hunc amnem Rubiconem signa, ductum exerci-
tum, commeatumue traducito. Si quis huiusce iussio-
nis ergò aduersus præcepta ierit, feceritue, adiudica-
tus esto hostis P.R.ac si contra patriam arma tulerit,
penatesq; è sacris penetralib. asportauerit.S.P.Q.R.

Sancio plebisciti,S.ue Consulti.

Vltra hos fines arma ac signa proferre
liceat nemini.

II.

INTERDICTVM PRÆ-
fecti urbis.

In tabula marmorea Romæ, in horto cu-
iusdam Cardinalis apud S.

Apostolos.

C 3

EX

Ratio docuit, utilitate suadente, consuetudine mi-
candi summota, sub Exagio potius pecora uendere,
quam digitis conludentibus tradere, ut ad penso pe-
core, capite, pedibus, & suo lactente, & sub gulari
lanio cedentibus, reliqua caro cum pelle & intera-
neis proficiat uendori, sub conspectu publico, fide-
ponderis comprobata, ut quantum caro occisi peco-
ris adpendat, & emptor norit, & uendor commo-
dis omnibus, & præda damnata, quā Tribunus, Offi-
cium, Cancellarius & scriba de pecuarijs capere con-
sueuerant. Quæ forma interdicti & dispositionis sub
gladij periculo, perpetuò custodienda mandatur.

III.

Rauennæ est fragmentum.

Ob memoriam patris sui Dec. VIII. collegij fabr.
M.R.H.S.V III.N.liberalitate donauit sub hac con-
ditione, ut quotannis rosas ad monumentum eius de-
ferant, & ibi epulentur, dum taxat in V.Id.Iulias.

Quod si neglexerint, tunc ad VIII. eiusdem col-
legij pertinere debet, conditione supradicta.

III I.

Mutilatum.

Ex uoto suscepto, quod diruerat neglectum nec
redditum, incendiorū causa, quando Vrbs
per-

per nouem dies arsit Neronianis temporibus, & hac
lege dedicata est: Ne cui liceat intra hos terminos æde-
ficium exstruere, manere, negotiari, arborem pone-
re, aliud ue quid serere, & ut prætor cui hæc regio
sorti obuenerit, litaturum se sciatur, aliue quis magi-
stratus Volcanalib. X. K. Sept. omnibus annis Vitu-
lorobio & Verre.

V.

In pago Adhasto agri Bergomatis.

M. Carbasus Paticus dedit XXX.H S. & de fuit
di usuris XIII.

Quod si iuuenates eius neglexerint, filio eius redi-
tere debebunt XXX. aut si quis haeres fuerit.

VI.

Fragmentum citatum ab Aldo
Manutio.

Licet formam dispositionis acta contineant, ad fis-
dem tamen gestorum plenius memorie tradendam,
tabulam placuit adfigi, quæ publicaret ordinem re-
rum, quom suarios uideremus damnis affectos, &
eos etiam ordines, qui suariam faciunt, prouidimus
hls leuamen, ex titulo canonico Vimario, ut uiginti
quinque millia amphor. annua consequantur, sub ea
diuisione, ut due partes Suarijs, tertia uero his ordi-
nibus sufficiat, qui Suariam recognoscunt, ita quide-
ut idem ordines iuxta consuetudinem tam proprium
quod appellatur, quam annonis exoluant, & mode-

C 4 ratione

40 ANTIQUITATIS

ratione adhibita, perinde à possessore atq; decipere
sunt soliti, antiquo more præente, interdicentes ne
enormia illi indebitaq; præstentur, quæ tam tribunus
quam patroni diuersi & uaria consequbantur offi-
cia: contra quod interdictū, si qui ausi fuerint de com-
muni largiri, ex scribæ quidem cæteriq; pœnae sub-
iaceant.

CELEBRITATES DIER.
NATALIVM IIII.

I.

Descripsi Florentiæ apud portam diui Pauli ex lapi-
de antiquo. In urbis epigrammatiſ planè
deprauatè legitur.

TI. CAESARE TERT. GER-
manico Cæſare iter. Cos.

CN. ATTEIO Cn.F.Arn.Rufō Lutatio
T. Petillio P. F. Qui II uir.

Aediculam & statuas has hostiam dedicationi ui-
timæ natali August. VIII. K. Octobr. Due quæ P.
P. immolari adsueta sunt ad aram quæ numini Au-
gusto dedic. est VIIII & VIII K. Octobr. immo-
lentur. Item natali Ti. Cæſaris perpetuè acturi De-
curiones & Populus cenarent, quam impensam Q.
Cascallo Labeone in perpetuo pollicenti, ut gratia
agerentur munificentiae eius, eoq; natali ut quotan-
nis uitulus immolaretur.

Et ub

Et ut natalib. Augusti et Ti. Cæsarum, priusquam ad uescendum Decuriones irent, thure et uino Genij eorum ad epulandum ara numinis Augusti invitarentur.

Aram numini Augusto pecunia nostra faciendam curauimus, ludos ex Idibus Augustis diebus Sex P.N. faciendo curauimus.

Natali Augustæ mulsum et crustulum mulieribus uicanis, ad Bonam Deam pecunia nostra dedimus.

Item dedicatione statuarum Cæsarum et Augustæ mulsum et crustula pecunia nostra Decurionibus et populo dedimus, perpetuoq; eius die dedicationis daturos nos testati sumus, quem diem quo frequentior quotannis sit, seruabimus VI. Idus Martias, qua die Ti. Cæsar Pontif. Maximus felicissime est creatus.

II.

Ferenti, via Latina in Hernicis,

A. Quintilio A.F.Pal. Prisco IIII. Quino. adlecto ex S. C. Pontif. præf. fabr. cuius ob eximiam munificentiam, quam in municipes suos contulit, Senat. statuam publicè ponend. in foro Vrb. præ se uelle censuere H.A.I.R. Hic ex S.C. fundos Ceponiam et Rosanum Manuan. Et pratrum ex Osco ex R. P. redem. LXX.X.M.N. — tñinuit R.P. reddid. ex quorum redditu H.S. IV. M C.C. quodannis VI. Idus Maij die natali suo perpet. daretur. præsent. municipib. et in-

C S col. Et

43 ANTIQUITATIS

col. Et mulierib. Crustul. pl. mulsi hemi. & circa tri-
clin. Decurionib. mulsum crust. & sport. H.S. X.N.
Item puer curiae increment. & V I uir Aug. quib. Q.
V V. L. in sing. H.S. II. N. & in horti & statuae &
imag. Mear. R. P. perpet. H.S. X X X. impend. ar-
bitr. I I I I uir. & dilium cura fauorabil. est. Si puer ple-
bis sine distinctione libertatis nucum sparsion. mod.
X X X. & ex uini urnis V I. potionum è ministra-
tion. dignè incrementis præstiterunt.

III.

Reate in Sabinis.

T. Fundicio Gemono V I uir. Aug. Mog. Iuu. Aug.
stales patrono, & Quinq. perpetuo, optimè merito.
Hic arcæ Augustalium se uiuo H.S. XX dedit, ut ex
reditu eius summæ, die natali suo I U I. K. Febr. præ-
sentes uescerentur, & ob dedicationem statuae De-
curionibus & Seuiris & iuuenibus sportulas, & po-
pulo epulum, & oleum, eadem die dedit.

III I.

Patauij.

M. Manlius Surus, P.F. III V. cap. & Pomponia
Cn. F. maritali concordia incomparabiles, S. V. P. hac
F. sine ulla pena, ut superstes rosis S. iacentis quotan.
Kl. Iun. exornet: hicq; cum Sur. omnibus epuletur.
Quos moriens damnet ad tale, posteros qui super-
erint. hic defunctum nichilo immutato. quod ad cor-
pus eius attinet, comitetur, quan — et omnibus
immutabili

immutabili F.L. — idum N.S.H.M.Nan. Ut uiuo :
rum animus stetit, ita mortuorum cinis H.iaceat.

DECRETA LXVI.

I.

DECRETVM DVVMVIRVM.

In Istria Tergeste in muro oppidi,
ante ædem Diui Lau-
rentij.

KL. NOVEMBR.

HIS PANIVS LENTVLVS NEPOS
II VIR. IVR. DIC. VF.

Fab. Seuerum clarissimum uirum, multa iam pri-
dem in remp. N. beneficia contulisse, ut qui à prima
sua statim ætate id egerit, uti in tuenda patria sua, &
dignitate & eloquentia creßeret. nam ita multas &
magnificas causas publ. apud optimum principem
Antoninum Aug. Pium adseruisse, egisse, uicisse, sine
ullo quidem ærarij nostri impendio: ut quamuis ad-
modum adolescens, senilibus tamen & perfectis ope-
ribus ac factis patriam suam, nosq; insuper sibi uni-
uersos obstrinserit. Nunc uero tam grandi benefi-
cio, tam salubri ingenio, tam perpetua utilitate R.P.
N. adfecisse, ut omnia præcedentia facta sua, quan-
quam immensa & eximia sint, facile superarit. nam
in hoc quoq; mirabilem esse C. V. uirtutem, quod co-
tidie benefaciendo, & in patria sua tuenda, ipse se
uincat. Idecirco quamuis pro mensura beneficiorum
elus,

eim, impares in referenda gratia simus: interim tam
men pro tempore uel facultate, ut adiuuet, sepe factu-
rus idem, uenerandam esse C. V. beniuolentiam, non
ut illum proniorem habeamus (aliut enim uir itana-
tim non potest facere) sed ut nos iudicantibus gratos
præbeamus, & dignos tali decore, taliq; præsidio.
Q. F. P. D. E. R. I. C. primo censente Calfurnio certo
spacio.

Cum Fab. Seuerus uir amplissimus adq; clarissi-
mus, tanta pietate, tantaque affectione R. P. N. ample-
xus sit, itaq; pro minimis maximisq; commodis piis
excubitor, eius omnem præstantiam auxerit, ut ma-
nifestum sit id cum agere, ut non modò nobis, sed pro
ximis quoq; ciuitatibus declaratum uelit esse, si non
aliquam patriæ suæ gratiam, & ciuilia studia, quæ in
eo, quamuis admodum iuuene, iam sint peracta adq;
perfecta, ac senatoriam dignitatem hac maxime ex
causa concipiuisse, uti patriam suam cum ornata, ⁱⁿ
tum ab omnibus iniurijs tutam defensanq; seruaret,
interim apud iudices à Cæsare datos, interim apud
ipsum Imperatorem, causis publ. patrocinando, quas
cum iusticia diuini principis, tum sua eximia ac pru-
dentissima oratione, semper nos cum uictoria firmo-
res remisit. Ex proximo uero, ut manifestatur car-
minibus literisq; Antonini Aug. Pij, tam feliciter de-
siderium publicum apud eum sit prosecutus, impe-
trando uti CARNI CATARIQUE attri-
buti

buti à Diuo Augusto Pio R. P. N. prout qui meruisse
sent talia, absq; censu per Aedilitatis gradum in cu-
riam nostram admiserentur, ac per hoc ciuitatem
Romanam adipiscerentur, & aerarium nostrum di-
tatum iam compleuit, & uniuersam R. P. N. cum eo
mēnijs ampliavit, admittendo ad honorum commu-
nionem & usurpationem Romanæ ciuitatis, optimum
& locupletissimum quenq; ut scilicet, qui olim
erant tantum in reditu pecuniario, nunc & in illo
ipso duplii quidem per honorarij numeratione re-
periantur: ut & ipsi sint, cum quibus munera decu-
rionatus, ut paucis iam onerosa, honeste de plano cō-
partiamur. Ad cuius quidem gratiam habendam, ut
in secula permansuram eiusmodi beneficio oportue-
rat quidem, si fieri posset. Ac si uerecundia C. V. per-
mitteret, uniuersos nos nobilium ire, & gratias legi-
tas L. L. iuxta optimum principem agere. Sed quo-
niam certum est nobis, onerosum ei futurum talc no-
strum officium: illud certè proximè fieri opportune,
triumpho, statuam ei auratam equestrem, primo
quocq; tempore, in celeberrima nostræ urbis parte
poni, & in basi eius hanc nostram consensionem, at-
que hoc decretum inscribi, uti ad posteros nostros,
tam uoluntas amplissimi uiri, quam facta permaneāt:
petiq; à Fabio uiro egregio, patre Scueri, ut quando-
quidem commentum hoc & ipsius sit prouidentia,
qua R. P. N. infatigabili cura gubernat, & in hoc
prius

prius publici beneficij, quo et nobis et Imperio cluem procreauit, adq; formauit, cuius opera studioq; ornatores et tutiores indies nos magis magisq; sentiamus: uti ea placuisse in hanc rem aditum suum legari mandariq; permittat, uti gratias publice C.V. mandatu nostro agat, et gaudium uniuersorum singulorumq; ac uoluntatem, ut magister talium rerum, in noticiam eius perferat. Censuerunt.

II.

ALIVD.

Descriptum à me Neapoli apud Hadrianum Guilielmum, ex Antiquitatibus loan. Pontani.

L. ANNIO L. F. COL. MODESTO
HON. EQVO PVBL.

K. IVN.

In curia basilicæ Augustinianæ scribundo adfuer.
T.Oppius Seuerus, Vigetius Liberalis, Iulius Capre-
tanus, Granius Longinus. Quod C.Aufidius Traſed,
T.Claudius Quadrinus II uiri. V.R. de confirman-
da auctoritate, memoria honorand. statuaq; ponenda
ANNIO MODESTO, Anni Numisiani orna-
ti uiri filio. Q.D.E.R.P.F.D.E.R.L.C.

Cum Annus Numisianus V.C.ad singulorum te-
ſimon. pertin. qua probitate morum, qua quiete ui-
tæ, quod unicum in dolore præſidium est, meruerat
adfectuum nostrorum consolationem, adq; candore
ordinis

MONUMENTA.

47

ordinis nostri, bonum ciuem piumq; patrem, in tam
gravi fortune iniuria, qua potest dignatione, auoca-
re a tristitia. Placere huic ordini auctoritatem, in eam
rem ante hanc diem factam, confirmari: permittiq;
Anno Adiecto lib. eius statuam ponere Anno Mode-
sto, loco adsignato à 1 I uiris nostris, quo testior sit
erga eum affectus reip. nostræ. Conlaudamus, quod
in uita præstiterit, Censuer.
Adiectus lib. L. D D D.

III.

SEN. ET IMPP.

Romæ in regione Harenulæ, ex Epigr. urbis.

KALEN. IVN.

Anitio Paulino Jun. C. V. Procos. Asie & Helle-
sponti, Consuli ordinario, pref. urbi, uice sacra iudi-
canti, ob meritum nobilitatis, eloquij, iusticie, atque
censuræ, quibus priuatim ac publicè clarus est, peti-
tu populi Rom. testimonio senatus, iudicio D D.
NN. Triumphatorum Augg. Cæsarumq; florentium,
statuam secundam auro superflsam locari S. P. P.

IV.

POP. ROMANI.

Romæ in domo Cardinalis Vallæ ad circum-

Flaminium, hactenus non

impressum.

Flavio Stiliconi V. C. bis consuli ordina-
rio, magistro utriusq; militie, Comiti domesticorum,

C

48. ANTIQUITATIS
Et stabuli facri, adq; ab ineunte etate per gradus cla-
risimae militiae, ad columnen regiae affinitatis eucto,
socio bellorum omnium & uictoriarum, adfini etiā
diui THEODOSI Augusti, itemq; socero Domi-
ni nostri HONORI Augusti, populus Romanus,
pro singulari eius circa se amore, adq; prouidentia,
statuam ex aere argentoq; posteris ad memoriam sem-
piternam ponendam decreuit.

V.

S V E S S A N O R V M.
Descriptum à me Sueſſæ in Campania, è mar-
more cuidam parieti inclusō, antea
non excusum.

L. Mamiliiano Liciniano V. C. filio Mamiliani Li-
ciani V.P. ex Correct. nepoti Mamiliani Crispini, ex
com. pronepoti, Mamiliani Maximi V.P. commund
ab origine patrono, omnibus honoribus muneri-
busq; innocenter in patria sua functo, cumulante di-
gnitate originis sue, nunc oblato fidem decreto amo-
re & beneficijs deuincti, ordo populuq; Sueſſanus
statuam ad perenne testimonium ponendam censue-
runt. L. D D D.

V I.

A L I V D.

In eadem urbe apud portam diui Domini-
ci, editum ab Appiano.

C. Tetio Chrefimo Aug. Lib. hūic ordo Decurio-
num

num quod pro salute & indulgentia Imp. Antonini
Pij Felicis Aug. & ex uoluntate populi munus familiæ
gladiatoriæ ex pecunia sua, diem priuatum secundum
dignitatem coloniæ ediderit, honorem bis illi,
quem quis optimo exēplo in Colonia Sueſſa habuit,
& ut aquæductus in domo eius flueret, commodisq;
publicis, ac si Decurio, frueretur, & Tetio Chresimo
filio eius, ob merita patris honorem Decurionatus
gratuitum, decreuit ordo decurionum, & Augusta-
lium, & plebs uniuersa.

VII.

TIBURTINORVM.

Tiburi legitur ante templum diui Pauli,
ponitur inter Epigr. Vrbis.

C. Popilio C.F. Quir. Caro Cedoni Cos. V II uiro
Epulon. sodali Hadrianali, Legato Imp. Cæsaris An-
tonini Aug. Pij Propr. Germaniæ super. & exercitus
in ea tendentis, curatori oper. publicor. Præf. ærari
Satur. Curatori uiar. Aureliæ ueteris & nouæ, Cor-
neliæ & Triumphalis, Legato legionis x Fretensis, &
cuius cura se excusauit, Prætor. Tribuno plebis Q.
Diui Hadriani Aug. in omnibus honoribus candida-
to, Imperator Trib. Laticlauio leg. III. Cyreneicæ,
donato donis militaribus à Diuo Hadriano ob Iudai-
cam expeditionem, X uiro stlitibus iudicandis, patro-
no municipi Curatori maximi exempli Senatus P.
Q. Tiburs optimè de Republica merito D.

NEAPOLITANVM.

Descriptum à me in agro Neapolitano, in villa Bernardi Martirani, quæ Petra alba dicitur,
antea non impressum.

AE

/C

L. Munatio Concessiano V. P. patrono colonie,
pro meritis eius erga ciues, munifica largitate olim
honorem deuitum Præstantissimo viro præsens tem-
pus exegit, quo etiam MVNATI Concessiani fili-
sui Demarchia comulatiore sumptu, liberalitatis abu-
dantia, uniuersis exhibuit ciuibus, ob quæ testimonia
amoris sincerissimi R. E. G. primaria splendidißima
HERCVLANENSIVM patrono mirabili sta-
tuam ponendam decreuit.

IX.

ROMANVM.

Inter pontes Cestium & Fabricium, in domo
quadam, refertur in Epigr.
Vrbis.

Ragonio Vincentio Celso V. C. à primo ætatis in-
troitu, in actu publico, fidelis exercitatione uersato,
cuius primæuitas officio ædilitatis, urbanæ aduoca-
tionis exercita, fidem iuncxit ingenio, prudentie
miscuit libertatem: ita ut nemo de eius industria, nisi
ille contra quem susceperebat, formidaret. Cuius acces-
sus ætatis amplissimi honoris, & qui solet senioribus
prouenire, ornamenta promeruit. Nam rexit anno-
nariam potestatem VRBIS AE TERNAE ea
equi-

MONUMENTA.

equitate, ut inter omnes qui ad eum animo litigantis intrassent, parentem se plerumq; magis his, quam iudicem præbuisset. Hinc etiam factum est, ut Mensores nos Portuenses, quibus uetus fuit cū Caudacarijs diuturnumq; luctamen, uoti compotes abiremus, ut nrumque corpus & beneficio se & uictoria gratularetur affectū. Notum ut hoc esset iudicio publ. iam posito magistratu, statuā patrono præstantissimo testimonii gratulationis exsoluiimus. Dedicata VIII. Cal. Sept. Fl. Timasio & Fl. Promoto VV.C C.Coff.

X.

L V G D V N E N S E.

In urbis Lugduni antiquitatibus refert Symphorianus, legitur autem in æde

diui Irenæi.

Q. Tullio Seuerino Sequano omnibus honoribus inter suos funct. patrono splendidiſſimi corporis N. Rhodanic. & Arar. Cui ob innocent. morum ordo ciuitatis sue bis statuas decreuit, Inquisitori Galliarum tres prouinciae Gall.

X I.

R O M A N V M.

In Messana Siciliæ ciuitate inuentum, refertur
in Petri Appiani antiquitatibus.

S. P. Q. R.

Appio Claudio, Q. Fabio Cos. altero, Messanam Siciliæ ciuitatem, classe præfecto reserante, percepit Hieronem Syracusanorū regem, Pœnorumq; copia

D 2 Hieron.

Hieronii coniunctas, tam celeriter superatas, ut Ap. Claudium Cos. ad hanc rem gerendam, potius ciuitas sue uirtutis admiratorem, quam belli susciperet adiutorem. Nam Rex Poeniq; urbis non tam multitudine, quam animosa nobilitate propulsi, uictoribus sedidere congressis. Qui ante consulis aduentum ultra Leontinum profugi, pacem exposcentes, Romanorum gloria, Messanensium nobilitate, propriaq; multa, C. C. talenta aerario soluenda supplices impetrarunt. Ob quod statuit urbem ipsam titulo nobilitatis extolli, alijsq; prouinciae ciuitatibus sacerdotes dare, eiusq; ciues Romanorum honore, et Siciliae caput illic fungi potestate Romana, lapides eius à Leontimo usq; ad Phædas extendi. nam id spacium, ceteris deficientibus, Romanæ ditioni seruauit. Chirographum hoc factis Romanis adiunctum, laudem ciuitatis ostentans adscribi, Romanamq; gratitudinem merito respondere. Adprobatum est hoc decretum patrum, à Cn. Calatino Pl. tribuno, post V. C. anno quadringentesimo octuagesimo tertio, Rem publicam primo bello Punico conturbante.

XII.

ALIVD.

Eodem in loco repertum.

S. P. Q. R.

Seruio Fulvio Flacco, P. Calpurnio Pisone Cos. urbem Messanam prouinciae Siciliae, tributis cuiuslibet

bet uetustigalis, fixi mobilisq; pondere per omnia secula liberavit. Quia dum Siciliae graue formidabileq; bellum seruile multitudine conspiratorum, instructio copiarum potentiaeq; magnitudine subiugasset: quod prius Romanos praetores disperserat, consules quoq; terruerat, seruos Messana sagaciter habitos, pace matute frenatos: quin uno P. Calpurnio consule designando, lucem Siculis, Romano postulato addidit, & a se futurum compar abstulit nocumentum. Utq; se a uili seruitute eripiens, preciosa libertate gauderet, ex hoc etiam praesens chirographum fastis Romanis adiunctum, laudem ciuitatis ostentans, decreuit ascribi, ut gratiam meritis Romana circumspectio coequaret.

Adprobatum est praesens patrum decretum ab Octavio pl. tribuno, post V. C. anno sexingentesimo trigesimo, Rempublicam bello seruili turbante.

XIII.

HISTONIEN.

Repertum in Apulia: refertur à Lilio Giraldo, parum syncerè.

L. Valerio L.F. Pudeti. Hic quom esset ann. XIII. Romæ certamine sacro Iouis Capitolini, lustro sexto, claritate ingenij coronatus est inter poetas Latinos, omnibus sententijs Iudicium. Huic plebs uniuersa municipum Histonienium statuam, ære conlato, decrevit, curatorib, R. P.

Ex Epigr. Vrb.

T. Flauio T. F. Clu. Isidoro Eq. Rom. patri duorum Eq. Pub. omnibus honoribus honeste functo Quinq. II. Auguri Sacer. Pont. Praef. sacror. patro-
no municip. Interamnat. Nar. Gasuentinorum, Vin-
denatum. V. B. & quidquid in egregium hominem
laudis dici potest, in hoc sit beneficio naturae conla-
tum: Possessores inquilini negotiantes uiae stratae, cul-
tores Herculis Karissimo. L. D. D. D.

XV.

ASCVLANORVM.

Romæ, in domo Cæsia: in Antiq. Vrb.
admodum deprava-
tum.

C. Sallio Aristæneto. V. C. Septemviro Epulonum, sodali Augustali, iuridico per Picenum & Apulia, Curatori uiarum Aureliae, Corneliae, Triumphalis, Praetori & tutellario Quæstori designato, & eodem anno ad ædilitatem promoto, Xviro stlitibus iudicandis, oratori maximo, Decuriones & plebs Coloniae Asculanorum propter humanitatem, abstinentiam, efficaciam. Curantibus A. Firilo Prisolano & Tetieno Proculo.

XVI.

XVI.

CAENINENSIVM.

Bergomi in templo diui Alexandri, refer-
tur in Antiquitatib. Ap-
piani.

P. Mario Vot. Luperciano Eq. R. Eq. Pub. omn.
honor. Municipal. adept. iudici. de select. Sacerd. Cæ-
ninens. coll. Fabr. Cent. Dend. M. B. Patron. cuius exi-
mia liberalitas post multas largitiones hucusque eni-
tuit, ut Lucar. Laminar. redemptum à Rep. sua uni-
versis ciuibus suis in perpetuum remitteret. Huius
tot & tam ingentia merita, ita remuneranda censue-
runt, ut effigiem I I I I v. perpetua ueneratione cele-
brarent L. D. D. D.

XVII.

Tria sequentia generosus dominus Nicolaus Co-
mes à Salm, misit ad me Patauio, cùm ibi
literis operam daret.

SPOLETINORVM.

Asterij.

L. Turcio Aproniano V. C. filio L. Turci Apro-
niani V. C. præfeti urbis, Nepoti L. Turci secundi
V. C. consulis, Questori Prætori Quindecemuiro
Sacras faciundis, Correctori Tuscæ & Umbriæ, om-
ni uirtute præstanti statuam ex ære ordo Spoletino-
rum, ad memoriam perpetui nominis conlocauit.

Curantibus Flauio Sp. F. V. P. &

Codonio Tauro iun.

56 ANTIQUITATIS

Post. Amanti. & Albini. Conf.

XVIII.

NOLANORVM.

Acontij.

L.Ranio L. F. Pobl. Optato V.C. Cos. Ordin. Curatorii reip. Nolanorum, Cur. pec. p. XV uir, sacris faciund. patrono R. P. III uiro ad agr. diuiden. Xuiro slitib. iudicandis, stat. ex aer. S.P.Q. Nolan. D.D.

XIX.

ROMANVM.

Phosphorij.

Lucio Aur. Aniano Symmacho V.C. præfecto urbi, Consuli pro præfectis, prætorio in urbe Roma finiti misq; prouincijs, præfecto annonæ, urbis Rome Pontifici Maiori Quindecemuiro S.F. multis legationibus pro amplissimi ordinis desiderijs, apud Diuos Principes functo, qui primus in senatu sententiam rogari solitus, auctoritate, prudentia atque eloqua-
tia, pro dignitate tanti ordinis, magnitudinem loci eius impleuerit: auro illustrem statuam, quam à Dominis Augustisq; nostris, senatus amplissimus decre-
tis frequentibus impetravit: idem triumphatores Principes nostri constitui, apposita oratione iusse-
runt, quæ meritorum eius ordinem ac seriem contine-
ret: quorum perenne iudicium tanto muneri hoc quoq; addidit, ut alteram statuam pari splendore etiam apud Constantinopolim collocaret.

Dedicata

Dedicata III. Cal. Maias D. N. Gratiano IIII.
 & Merobando Cos.

XX.

DVOR. POPVLOR.

Romæ in diui Basilij.

P. Tettio Perpetuo Arzygo V. C. consulari Tusciæ & Vmbriæ, ob singularia eius erga prouinciales beneficia, & ob moderationem pro documento etiam posteris relinquendam æternam, statuæ monumētum Tusciæ & Vmbriæ patrono præstantiss. conslere p.

XXI.

NARNIENSIVM.

Narniæ in Vmbria inuentum.

P. Pubtilio Ceionio Iuliano Correctori Tusciæ & Vmbriæ, ob insignia eius gesta & inlustre nominis & rationis meritum Ordo Narniensium unâ cum cibibus, statuam collocauerunt patrono dignissimo.

XXII.

TEGIANENSIVM.

Neapoli in paumento templi S. Iohannis maioris, nunquam editum.

* Veratio A. F. pal. Seueriano, qui Ti. Rom. Cur. reip. Tegianensis adlecto in ordin. Decurion. ciui amantissimo: qui cum priuilegio sacerdotis Cæninen sis munitus, potuisset ab honoribus & muneribus facile excusari, præposito amore patriæ, & honorem

D S Aedi-

58 ANTIQUITATIS

Aedilitat. laudabiliter administravit, & diem se-
leuisim. IIII. Id. Ian. natalis Dei patroni N. uenatio-
nem paſſ. denis bestis & IIII. feris dedit, & IIII.
paribus. Ad honorem quoq; Duumuiratus, ad cumu-
landa munera patriæ suæ, libenter accessit. Huic cùm
& populus in ſpectaculis adſiduè bigas ſtatui poſtu-
laſſet, & ſplendidifim. ordo merito decreuifet, pro-
iñſita modetia ſua, unius bigæ honore content. alte-
rius ſumptus reip. remiſit. L. D. D. D.

XXIII.

NEAPOLITANORVM.

Ibidem, non procul à templo S. Mariæ cognomina-
tæ de Ouo, in regione dicta Palatina. Mu-
tilatum citatur lib. 3. Fast. ab Onu-
frio Panuinio.

M. Maecio Memmio Furio Baburio Cæciliiano Pla-
cido C.V. pontifici, maiori auguri publico pr. Quiri-
tium Quindecemuiro ſacris faciundis, Correctori
Venetiarum & Histriæ, praefecto amonē urbis ſa-
cræ, cum iure gladij Comiti ordinis primi, Comiti
Orientis, Aegypti, & Mesopotamiae, iudici ſacra-
rum cognitionum, tertio iudici iterum ex delegatio-
nibus ſacris, praefecto prætorio, & iudici ſacrarum
cognitionum, tertium Consuli ordinario pa-
tronō preſtantissimo, regio Pa-
latina poſuit.

XXIII.

XXIIII.

HYDRENTINORVM.

Ibidem, in S. Maria Libera, in tabula alta-
ris, ab alijs non emendatè
editum.

M. Basseo M. F. Pal. Axio. Patr. Col. Cur. R.P. II vir.
municip. Proc. Aug. Viæ Ost. & Camp. Trib. Mil.
Leg. XIIII. Gem. proc. reg. Calabria. omnibus hono-
rib. Capuae func. Patr. Col. Lupiensium patr. muni-
cip. Hudrentimor. uniuersus ordo municip. ob rem-
publ. bene ac fideliter gestam. Hic primus & solus in-
ter viatores Campanie, precis & aestim. paria gla-
diat. edidit, L. D. D. D.

XXV.

ROMANVM.

Descriptum Romæ ab Onufrio
Panuinio.

P. Cælio P. F. Ser. Balbino Vibullio Pio Xuiro
Equit. Roman. turm. quint. Trib. Mil. Leg. XXII.
Primig. P. F. adlecto inter patric. ab Imp. Cæs. Trajan-
no Hadriano Aug. Salio, Collino Quest. Aug. Flan-
ni Vlpiali pr. de fidei commiss. Cos. designato, Decu-
niones sua pecunia.

XXVI.

ALIVD ROMANVM.

Ibidem in circo Flaminio.

Fl. Stilconi V. C. Magistro equitum peditumq; Co-
miti domesticorum, Tribuno Prætoriano, & ab in-
cunte

60 ANTIQUITATIS

eunte ætate per gradus clarissimæ militiae ad colu-
men gloriae sempiternæ & regiae affinitatis cuncto,
progenero Diu Theodosi, Comiti Diui Theodosi
Augusti, in omnibus bellis adq; victorijs, & ab eo in
affinitatem regiam cooptata, itemq; socero D.N.Ho-
nori Augusti, Africa consilijs eius & prouisione libe-
rata, ex S.C.

XXVII.

ALIVD ROMANVM.

Ex Onufrio Panuinio.

Valerio Proculo V. C. Præsidi prouincie Val.
Byzac.

Hic bis præfetus patriæ, præfetus & idem

Hic Lybiæ, idem Lybiæ proconsul, & antè

Ter uice qui sacra bis cinxit iurgia iudex,

Consul & aeterno decorauit nomine fastos:

Cætera quid memorem tanto sub iudice gesta?

Cum Proculum uideas, totus qui natus honori est.

Collegium Suariorum patrono præstantissimo.

XXVIII.

HISPANVM.

In urbe Emerita, æde diuæ Eulalix.

M. Calpurnio M. F. Gal. Senecæ Fabio Turpioni
Sentimatiano præf. classis præt. Misen. præf. classis
præt. Rauennatis, proc. prouincie Lusitanæ & Vet-
toniæ, pp. Leg. L. Adiutricis, ordo D.C.R. M. Calpur-
nius Seneca honore usus impensam remisit.

XXIX.

XXIX.

IVL. CAE S A R I S.

Inuenit Viterbij, in Hetruria.

suspectum

C. Julius Cæsar. M. Tullium Ciceronem ob egestas eius virtutes, singulares animi dotes, per totum orbem nostris armis uirtuteq; perdomitum, saluum & in columem esse iubemus. C. Iabolenus.

XXX.

NERONIS IMP.

Romæ, in domo Colotiana.

suspectum

M. Anneo Lucano, Cordubensi poetæ, beneficio Neronis Cæs. fama seruata.

XXXI.

ARCADII ET HONO-

rī Imp.

Romæ Pomponius Lætus inuenit in monte Quirinali, à Lazio in Commentarijs reip. Rom.

mutilum adducitur.

Cl. Claudiano V.C. Tribuno & notario. inter ceteras ingentes artes prægloriosissimo poetarum, licet ad memoriam sempiternam carmina ab eodem scripta sufficient, ad tamen testimonij gratia ob iudicij sui fidem D.D.N.N. Arcadius & Honorius felicissimi ac doctissimi imperatores, Senatu petente, statuam in foro Diui Traiani erigi collocariq; iusserunt,

κλαυδιανῷ ρώμη ή βασιχεῖς ἔθεσαν.

XXXII.

ANTIQUITATIS
XXXII.

TARRACONENSIVM.

Tarracone inuentum in Hispania.

C. Val. Arabino Flauiani F. Bergo. Do. F. omnibus
honor. in rep. sua funct. sacerdoti Romæ & Aug. P.
H.C. ob curam tabularij censualis fideliter administ.
statuam inter Flaminiales viros positam, exornandā
uniuers. censuere.

XXXIII.
CIVIVM ROMANORVM
extra Italiam.

Inuentum in Valeria, urbe Gracie.

T. Vario T. F. Clementi Cl. Cel. procos. prouinc.
Belgicæ, Germaniæ superioris & inferioris, Rhœ-
tiæ, Mauritanie Cæsariensis, Lusitanie, Cilicie, pref.
eq. al. Brit. militar. pref. auxiliar. tempore expeditio-
nis in Mauritaniæ Tingitanam ex Hispania missor.
pref. eq. al. II. Panno. Trib. Mil. Leg. XXXV.
Vlp. pref. coh. II. Gallor. Macedon. ciues Romani ex
Italia & alijs prouincijs in Rhoetia consistentes.

XXXIII.

LUGDVENSE.

In vestibulo templi D. Stephani.

Sex. Ligurius Sex. Fil. Galeria Marinus summus
Curator C.R. prouinc. Lugd. Q. II uir A.L.B. orna-
mentis suffrag. sanct. ordinis honoratus, II uir desi-
gnatus ex postul. populi, ob honorem perpetui ponti-
fic. dati,

MONUMENTA.

63

fic. datī, cuius doni dedicatione decurion. V. ordini
equestri I IIIII uiris Aug. negotiatorib. Vinarijs
III. & omnibus corporib. Lugd. licite coeuntib. idē
ludos Circenses dedit. L. D. D. D.

XXXV.

V R B I N A T E.

Vrbini in S. Francisco.

C. Vestio C. C Stel. Vindici populi Vruini patro-
no suo, & municipij ædil. I IIII uir. uiarum curanda-
rum, trib. mil. Leg. VIII. Aug. quo militante cum li-
berata esset Nouia obsidione, Legio pia, fidelis, con-
stans, commoda cognominata est: ipse ut deuotissi-
mus Imperator. Commodo Aug. Pio, Felici, obiecit
honore Quæstor designatus est, annor. XXIII I.
duumuir ob dedicationem bigæ decurion. singul.
* V. collegis omnibus usis * IIII. L. D. D. D.

XXXVI.

A V X I M A T V M.

Auximi in Piceno.

C. Oppio C. F. Velina Basso P. P. P. C. pr. I. D.
Aux. Leg. IIII. Fl. Fel. & leg. II. Tr. For. euoc. Aug.
ab agt. for. pr. pr. mil. coh. II. Pr. & coh. XIII.
& XIII. Vrb. omnibus officijs in catiga functo,
centuriones Leg. II. Traian. Fortis.

XXXVII.

E O R V N D E M.

Ibidem.

Q. Plotio

64 ANTIQUITATIS

Q. Plotio Maximo Col. Trebellio Pelidiano eq.
pub. trib. leg. II. Traian. Fortis, tribuno coh.
XXII. Voluntar. trib. leg. VI. Victri. proc. Aug.
promagist. XX. hered. prof. uehicularum QQ.
patr. Col. & suo pon. Col. Fabr. Auxim. ob eximum
inter municipes suos amorem L. D. D. D.

XXXVIII.

BERGOMATVM.

In eorum urbe.

P. Mario Vot. Luperciano equiti Rom. eq. pub.
omnes honores municipales adepto, iudici de selectis,
sacerdoti Cæninensi, collegij fabrorum centonario-
rum dendrophoro, militæ Bergomatis patrono.

XXXIX.

EORVNDEM.

Brixie in æde diui Faustini.

P. Clodio P.F. Fab. Suræ Q. Flamini diui Traiani
Pontif. Iuir. Quinq. trib. leg. II. Adiutric. pie fide-
lis, curator reip. Bergom. Datus ab Imp. Traiano cu-
rator recip. Comens. datus ab Imp. Hadriano, college
fabror. & centonar.

XL.

BRIXIANORVM.

Ibidem inuentum.

L. Cornelio Prosodico VI. Aug. Brixie & Vero-
næ, sacerd. colleg. inuenit Brixian. primum institu-
tus, ob merita eius honore contentus, impendium re-
misit.

misit. Is in Tutelam HS N.dedit Collegium Fabr. &
Centonarior.

XL I.

TRIDENTINORVM.

Tridenti.

C. Valerio C.F. pap. Mariano, honores omnes ade-
pto, Trident. Flamini Rom. & Aug. præf. Quinq. Au-
gur. adlecto annon. Legato leg. III. Italic. Sodali sa-
cror. Tusculanor. iudici scelcto, decur. trib. decur.
Brixie, curatori recip. Mant. equo publico præf. fabr.
patrono Colon.

XL II.

TERGESTANORVM.

Tergeste in Istria.

L. Vario Papirio Papiriano II uir. I.D. II uir. ID.
Q. Q. præf. fabr. Romæ & Tergeste Flam. Hadr.
Pont. Augur. Collegium fabrūm patrono merenti.

XL III.

TREIENSIVM.

Bergomi.

Tn. T. Prin. Vel. Amnio Seuero, equo pub. iudicis
scelct. ex V. decur. trib. leg. V III. Aug. præf. fabr. pa-
tronu col. Auxim. & col. Aefis, ad munic. Numat. or-
do & plebs Treiens. patron. municipij, cu-
ratori dato ab Imp. An-
tonino.

ANTIQUITATIS
XLIIII.

MATELICENSIVM.

In ipsorum urbe in Piceno. Lazius quinques
recenset, nunquam integrè.

C. Arrio C. Filio Cor. Clementi Militi I X. coh. pr.
equiti coh. eiusdem, donis donato ab imp. Traiano,
torquibus, armillis, phaleris ob bellum Dacicum,
singulari praefectorū pr. Tessararior. optioni fisci, cu
ratori cornicul. Tribuni Euocato Aug. coh. I. Vigil.
Statiuorum, coh. XIIII. Vrb. coh. VII. pr. Zerce
nario, donis donato ab imp. Hadriano hasta pura,
corona aurea, leg. IIII. Aug. primipilo, I I uir. quin
quennali, patrono municip. Curatori reip. Decur. &
Augur. V. factura lapidis, municipes Matil.

X L V.

H I S P A N V M.

Tarracone extare dicitur.

L. Valerio L.F. Gal. Fauentino I I uirali, qui anno
na frumentaria empta, plebem adiuuit, & ob alia me
rita eius: collegia Kalendariorum & Iduarior. duo:
ciui gratissimo posuerunt.

X L VI.

C A R N E N S I V M.

Vieniae in Austria in pariete Col
legij ampliss.

P. Claudio Pallanti Honorat. Repentino, addecto
inter tribanicos, leg. pr. pr. prouinciae Asie, Leg.
Aug.

MONUMENTA.

67

Aug. Leg. X. Gem. C. Iul. Magnus Dec. Col. Karth.
equo publico ex V. Decur. dignissimo L. C C D.

XLVII.

PERUSINORVM.

In ipsorum urbe.

DIVO ANTONINO PIO.

Egnatius Festus Aedilis II uir, huic cum plebs ur-
bana public. edenti, ad statuam ponendam pecuniam
obtulisset, is honore contentus impensam remisit, &
imperata uenia ab Ordine Perusinorum, Optimo
Maximoq; principi, de sua pecunia posuit, cuius ob-
dedicationem dari iussit ab suo hærede Decur. sing.
III. N. pleb. M. L. D. D. D.

XLVIII.

MEDIOLANENSIVM.

Bergomi in sacello diui Petri.

C. Cornelio C. F. Vot. Miniciano, præf. coh. prim.
Damasc. Trib. mil. Legionis III. August. præf. fabr.
Curatori reip. Olesinorum IIII uiro I. D. pontifici
Flamini Diui Claudi, Bergomi patrono, Flamini Di-
hi Traiani, Mediolani plebs Vrbani.

XLIX.

ROMANVM.

Romæ.

Cronio Eusebio V. C. Aemilia addita prædictæ pro-
vinciæ, contitu uigilantie & iustitiæ eius, & Rauen-
natiensium ciuitate, quæ antea Piceni caput prouin-

E 2 cia

ANTIQUITATIS
ciæ uidebatur, Vicario Italiæ, quæ potest. Is suprà di-
cto uiro ob testimonium anteacti honoris est attribu-
ta, petitione senatus, contemplatione uitæ atque elo-
quentiæ eius, ab iniuctiss. principibus est delata.

Dedicata VI. Eidus Nouembr. Cos. Fl. Mallio
Theodoro V.C.

L.

COMENSIVM.
In æde diui Fidelis Comi.

P. Atilij P. F. Ouf. Septiciani Grammatici Latini,
cui ordo Comens. ornamenta Decur. decreuit, qui
uniuersam substantiā suā ad rem p. pertinere uoluit.

L I.

INTERAMNATIVM.

Interamnæ in via publica.

A. Pompeio L. F. Clu. Q. patrono municipi Inte-
ramnatis, quod ex multis periculis & difficultatibus
liberatum & conseruatum est, ex testamento L. hæ-
statua statuta est. Dedic. Idib. Iul. Imp. Aurelio Anto-
nino Aug. Pio Felici.

L II.

SENIENSIVM.
Seniæ in Dalmatia, in diui Io-
hannis æde.

L. Aurelio L. F. Victori, domo * equo publ. Aug.
& Seniæ sacr. prim. corp. Augustalium, ornato or-
nam. Decurialibus plebs Seniensium, ære conlato
curantes secundo.

L III.

L III.

SEGOBRICENSIVM.

Tarracone in Hispania.

L. Annio L.F. Gal. Cantabeo, Flam. Romæ ex Di-
uorum August. P.H.C. omnibus honoribus gestis Se-
gobricæ, decreto ordinis pecunia publica Segobri-
censes.

L IIII.

Ibidem.

C. Attilio C.F. Quir. Crasso Saguntino omnib. ho-
nor. in rep. sua functo, Flam. pron. Hisp. Cit. P.H.C.

L V.

Ibidem.

T. Manilio Silonis F. Quir. Præsentì Triliensi Ma-
gale, omnib. honorib. in rep. S. functo, Decuriali alle-
cto, in Italicanam excusato à diuino Pio Flanuni P.H.C.

L VI.

H I S P A N V M.

Tarracone.

L. Annio L.F. Quir. Flauo Iuliobrigens. ex gente
Cantabrorum prouincia Hispania citerior, ob causas
utilitatesq; publicas fideliter et constanter defensas.

L VII.

A L I V D.

Ibidem.

L. Aufidio Q. F. Vel. Secundo Palmensi, omnib.
honor. in republic. sua functo Flam. P. H. C.

LVIII.

PANNONICVM.

L. Volcatio Q. F. Vel. primo præf. coh. I. Noricor.
in Pann. præf. ripæ Danuui & ciuitatum duarum
Bolor. & Azalior. Trib. mil. leg. V. Macedonica in
Mœsia, præf. alæ I. Pannonior. in Africa. II uiro quinq.
Flamini Diuorum, omnium P. C. posita.

M. Accio Scneca

Manlio Planta II uir. quinq.

LIX.

CAMERTINIVM.

Imp. Cæsari L. Septimio Seuero Pio Pertinaci
Aug. Arabic. Adiab. Parthico Max. Brit. Max. Tr.
pot. XII X. Imp. XII. Cos. III. P. P. Cœlesti eius in-
dulgentia in æternam securitatem atq; gloriam iure
æquo fœderis sibi confirmato, Camertes.

LX.

CASSINATIVM.

Al. Manutius in libello De Ortho-
graphia, ponit.

L. Lucceio L. F. Ter. Hibero II uiro, iter. Q. Q.
patrono, sacerdoti sacrор. Sauadior. Cur. R. P. Inte-
ramnat. Lirim. corund. et patrono, iudici selecto, Cas-
finates publ. ob merita eius

D.

D.

LXI.

LXI.

ROMANVM.

Idem recenset.

N.Pettio N.F.Gal. Rufo II uiro Q.diment. Cur.
pec.publicæ, Curatori frument. cultores Iouis ob me
rita eius L. D. D. D.

LXII.

HISPANVM.

Barcenone in æde maiore, ualde depraua-
tè descriptum à Mamerano
Lucemburgio.

L.Cecilius L.F. Pap. Optatus 7 Leg.VII. Fel. &
7 Leg.XV. Apollinar. Missus, honesta missione ab
Imp.M.Aur.Antonino & Aur.Vero Augg.adiectus
ad. inter immunes consecutus honores ædilitios
Iluir. & Flam.Romæ Diuorum Augustorum Quir.
P.Sancta L C. do lego dariq; uolo, quodam usu Dec.
par.pugilum,die III. Iduum Iun.usq; ad X. Cal. &
eodem die oleum in Theat. public. populo præbe-
ri, eaq; præstari ea conditione uolo, ut libert. mei
& libertorum meorum libertarumq; liberti, quos
* L.DDD.Rip. ab omnibus muneribus Seviratus
excusatis. Quod si quis eorum at munera non ue-
nerit, & uocatus fuerit, tum ea XVII D. Reip.
Tarrac. transferri iubeo sub eadem forma specta-
culorum,qua sint dandorum

Tarracone.

ANTIQUITATIS
LXIII.
LABETHANORVM.

In eadem urbe.

Crasso iuniori M. Crassi filio patria Labethanorum seruata, quæ iure belli militi in prædam dandas erant, populi Labethani uirtute magni uiri seruati, statuam ei in ære auratam, in aditu templi deæ Bellone posuere.

LXIII.
LACIENSE.

In Lusitania, non longè à terra
Arana.

in pecta.

Lucio Aemilio Lucij Aemilij filio, in acie mortuo, cùm memorabili contra Viriatum fortitudine se exerceret, Lacienses, quorum remp. cum admirabili omni tempore cura tutarat, Basim cum urna & statuam in loco patriæ publico erexere, honoris libertatisq; ergo.

LXV.
CERETANVM.

suspecta.

In Lusitaniæ oppido Mocha.

Ceretani bello uicti, & uirtute magni Pompeij seruati, ei statuam equestrem ex ære aurato, cum semipiterna patriæ obseruantia, in medio foro posuere.

LXVI.

LXVI.

NEAPOLITANVM.

In villa Martirani ad litus maris.

M. Vimtio P. F. post mortem Municipes sui ære
conlato, pictatis caussa posuerunt.

ELOGIA XXX.

I.

L. METELLI.

Vbi inuentum, ignoratur.

S. P. Q. R.

*fusarium pulv.
Ant. August.*

L. Cæcilius L. F. Metellus Pont. Max. Cos. II. Di-
tator, Mag. Eq. xv uir. ag. dand. qui primus elephan-
tos primo Punico bello duxit in triumpho. Prima-
rius bellator, optimus orator, fortissimus Imperator.
Auspicio suo maximas res gesit, maximo usus hono-
re, summa sapientia, Max. s b n. partam ex aequo pe-
cuniam Mag. Sing. L. reliquit. Clariſſimus in ciuitate
fuit; tributum ei, ut quoties in Senatum iret, curru
ueheretur ad curiam, quod à condito aeuo nulli alij
contigit.

II.

P. AEMILIUS.

Patauij in summo templo.

P. Aemilius Imp. Macedoniam terrarum imperio
potitam cepit, cuius uno die LXXII. urbes uendidit.
etiam Indiæ uictor, per uestigia Liberi patris atque
Herculis, Romana signa circumtulit.

Fictiliū.

Inuentum Dianij, in Hispania.

Hic hostium reliquias profligauit Cato, ubi ex sa-
cellum miro artificio conditum, & æream Palladis
effigiem reliquit. Pareant ergo & noscant omnes, se-
natus & Po. Romani imperium, Deorum numine, et
militum fortitudine, & tueri & regi.

IV.

APPII CAECL.

In domo Petri Victorij Florentiae.

Appius Claudius C. F. Cæcus, Censor, Cos. bis, Di-
ctator Interrex III. Pr. II. Aedil. Cur. II. Q. Tr. Mil.
III. complura oppida de Samnitibus cepit, Sabino-
rum & Tuscorum exercitum fudit, pacem fieri cum
Pyrrho rege prohibuit. In Censura Appiam stravit,
& aquam in Vrbem adduxit, ædem Bellonæ fecit.

V.

Q. FABII MAXIMI.

Inuentum Aretij, editum in Epigr.

Vrbis.

Q. Fab. Maximus Dictator Des. Cos. v. Censor, in-
terrex II. Aed. Cur. Q. II. TR. Mil. II, Pontifex,
Augur. Primo Consulatu Ligures subegit, ex ieiis
triumphauit. Tertio & quarto Hannibalem complu-
ribus uictoris ferocem subsequendo cohercuit. Di-
ctator Magistro Equitum Minucio, quoius populus
imperium

MONUMENTA.

75

imperii cum Dictatoris imperio adaequauerat, exercitui profligato subuenit, & eo nomine ab exercitu Minuciano pater appellatus est. Consul quindecim Tarentum cepit, triumphauit. Dux etatis suae cautissimus, & rei militaris peritisimus habitus est, princeps in senatum duobus lustris lectus est.

V I.

C. MARII.

Romæ, iuxta trophæa Marij in Esquilino,
à Lazio citatur planè mutilatè.

Caius Marius Cos. vii. Pr. Tribunus pl. Q. Augur, Tribunus Mil. extra sortem, bellum cum lugurta rege Numidiæ Procos. gesit. Eum cepit, & triumphans in Iouis ædem secundo consulatu ante currum suum duci iussit. iii. Cos. absens creatus est. iiii. Cos. Teutonorum deleuit exercitum. v. Cos. Cimbros fudit, ex ienis & Teutoneis iterum triumphauit. Rem publicam turbatam seditionibus Tr. pl. & Prætor. qui armati Capitolium occupauerant, vi. Cos. vindicauit. Post Lxx. annum patria per arma ciuilia pulsus, armis restitutus, vii. Cos. factus est. De manubiosis Cimbricis & Teutonicis ædem Honori & Virtuti uiflor fecit. ueste triumphali, calceis puniceis.

V II.

ANTIQUITATIS
VII.

C N. POMPEII.

*Suspectio*Romæ in templo Mineruæ prope
Pantheum.

Cn. Pompeius Magnus Imp. bello xxx. annorum
confecto, fusis, fugatis, occisis, in deditonem acceptis
hominum uicies semel centenis LXXXIII. m. de-
pressis aut captis nauibus D C C C X L V I oppidis, ca-
stellis M D XXX X V I I I in fidem receptis: terris à Mae-
tilacu ad Rubrum mare subactis, uotum merito Mi-
neruæ. Cum oram maritimam à prædonibus liberat-
set, & imperium maris populo Romano restituisse, et
ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia,
Cilicia, Syria, Scythis, Iudeis, Albanis, Iberia, insula
Creta, Baeternis, & super hæc de regibus Mithridate
atq; Tigrane triumphauit.

VIII.

L. MVNATII PLANCI.

Inuentum Caietæ in Cam-
pania.

L. Munatius L.F.L.N.L. Pron. Plancus Cos. Cens.
Imp. iter. VII uir Epul. triumphauit ex Rhetis. Ac-
dem Saturni fecit de manubij, agros diuisit in Italia
Beneuenti, in Gallia Colonias deduxit
Lugdunum & Rau-
ricam.

IX.

IX.

L. SICINII DENTATI.

Hunc Romanum Achillem nominatum
scribit Sex. Pompeius.

L. Sicinius Dentatus Trib. pl. centies uicies prae-
liatus, octies ex prouocatione uictor, XLV cicatrici-
bus aduerso corpore insignis, nulla in tergo. idem spo-
lia cepit XXXIII. donatus hastis puris IIXX. pha-
leris XXV. torquibus III & LXXX. armillis CLX.
coronis XXXV. ciuicis XIIII. aureis VIII. murali-
bus III. obsidionali. fisco aeris X. captiuis XX. Impera-
tores VIIIII ipsius maximè opera triumphantes,
secutus.

X.

L. SYLONIS SABINI.

Apud urbem Hispaniæ Cazeres.

Lucius Sylo Sabinus bello contra Viriathum con-
fossus multitudine telorum, & ad Caium Plancium
Prætorem delatus humeris militum, hoc sepulchrum
è mea fieri pecunia mihi iussi.

XI.

L. CAMINII CAMERTIS.

Inuentum non longè à Cappara
urbe Hispaniæ.

Quem uides, uiator, putabis forsan cinerem esse
Hiberum, erras: uides Lucium Caminium Camertem,
hominem bello fortem: nec falsò glorior, qui sub Cn.
Pompeii

78 ANTIQUITATIS

Pompei Magni filio cecidi innumeris uulnibus;
pro libertate Romana omni studio retinenda. Nec
Hercules, quem uicinæ adorant Gades, quem ego no-
ste & die compellaui, me à morte eripuit: nec Bello-
na, quam Camertes colunt: nec Dij omnes Romani,
quin caderem cadauere non cognoscendo uulneri-
bus: me hic milites piè posuere.

XII.

C. OCTAVIUS.

C. Octavius C. F. C. N. C. P. pater Augusti Tr. Mil.
bis. Q. Aedil. pl. cum C. Toranio iudex quæstionum,
pr. procos. Imperator appellatus ex prouincia Ma-
cedonia.

XIII.

AVGVSTI CAESARIS.

Imp. Cœsari Diui F. Augusto Pontif. Max. Imp.
XIIII. Trib. Pot. XVIII. S.P. Q. R. quod eius du-
etu auspicijsq; gentes Alpinæ omnes, quæ à mari su-
pero ad inferum pertinebant, sub imperium Po. Ro.
sunt reductæ.

XIII.

T I. PLAUTII.

In agro Tiburtino, ad pontem Lucanum,
supra Anienem.

Ti. Plautio M. F. Ani. Siluano Aeliano Pontif. So-
dali Aug. III uiro A.A.A.F.F. Q. Ti. Cœsaris, Legato
Leg. v. in Germania, Pr. Urbano, legato & Comiti
Claud.

Claud. Cæsar is in Britania, Consuli, Procosf. Asia Legat. Propriæ. Mœsiæ, in qua plura quam centum milia ex numero Transdanuvianorum ad præstanta tributa, cum coniugibus ac liberis & principibus ac Regibus suis transduxit. Motum orient. Sarmatar. compresit, quamvis partem magnam exercitus ad expeditionem in Armeniam misisset, ignotos autem in sensos P.R. Reges signa Romana adorituros, in ripâ, quam tuebatur, perduxit. Regibus Bastarnarum & Rhoxolanorum filios Dacorum fratum captos, aut hostibus erectos, remisit: ab aliquis eorum obsides accepit, per quos pacem prouincia & confirmavit & protulit. Scytharum quoque rege, de Cheronensi, que est ultra Boristhenen, obsidione summoto, primus ex ea prouincia magno tritici modo annonam P.R. adlevauit. Hunc legatum in Hispaniam ad Praefectur. urbis renissum, senatus in Praefectura triumphalibus ornamenti honorauit, auctore Imp. Cæs. Aug. Vespasiano, uerbis ex oratione eius Q. I. S. S. Mœsiæ ita præfuit, ut non debuerit in me deferri honor triumphalium eius ornamentorum, nisi quod latior ei contigit mora titulus. Praefecto urbis, hunc in eadem Praefectura urbis Imp. Cæsar Aug. Vespasianus, iterum Cos. fecit.

C. PLINII CAECILII
secundi.

Mediolani in templo D. Ambrosij in latif.
fima quadam mensa.

C. Plinius L. F. C. N. Ouf. Cæcilius secundus Con-
sul Augur legat. propræt. prouinciae Ponti, Consula-
ri potestate in eam prouinciam ab Imp. Cæs. Nerua
Traiano Aug. German. missus, Curator aluei Tiberis
& ripar. & præfect. ærar. Saturni præfect. ærar. mil.
Quæstor Imp. Seuir Equitū, Trib. milit. Leg. legion.
VI. Gallicæ, Xuir stlitibus iudicand. adiectis in orna-
tum therm. HS CCC. & hoc amplius in tutelam
HS CC. T. F. I. & in libertorum suorum nominibus
HS ∞ L XVI. dedit centum quinquaginta sex
reip. incrementum, postea ad epulum pleb. urbanae
ID. uoluit pertinere, hoc amplius dedit in alimenta
puerorum & puellarum plebis urbanæ HS CCC.
in tutelam bibliothecæ HS C.

XVI.

M. CANULEI ZOSIMI.
Romæ è libro Antiq.

M. Canulei Zosimi uix. ann. XXVIII. Fecit pa-
tronus lib. benemerenti. Hic in uita sua nulli maledi-
xit, sine uoluntate patroni nihil fecit, multum ponde-
ris auri, arg. penes eum semper fuit, concupiit ex eo
nihil unquam, hic arte M. cælatura euicit omnes.

XVII.

XVII.

TITI IMP.

Romæ.

Imp. Tito Cæsari diui Vespasiani F. Vespasiano Augusto, Pontifici Maximo, Trib. Pot. X. Imp. XVII. Cos. VIII. P. P. principi suo S. P. Q. R. Qui præcepis patris consilisq; & auspiciis gentem Iudeorum domuit, & urbem Ierosolymam, omnibus ante se cibis, regibus, gentibusq; aut frustra petitam, aut omnino intentatam delevit.

XVIII.

SEPTIMII ET ANTONINI.

Romæ.

Imp. Cæsari L. Septimio M. Fil. Seuero Pio Pertinaci Aug. P. P. Parth. Arabico & Parth. Adiabenico Pont. Max. Trib. Pot. X I. Imp. XI. Cos. III. Procos. & Imp. Cæs. M. Aurelio F. Antonino Aug. P. F. Trib. Pot. V I. Cos. Procos. P. optimis fortissimisq; principibus ob remp. restitutam, imperiumq; P. R. propagatum insignibus uirtutibus eorum domi forisq; S. P. Q. R.

XIX.

ANTONINI PII.

Ibidem.

Imp. Cæsari diui Hadriani filio, diui Traiani Parthici nepoti, diui Nerae pronepoti, T. Aelio Hadriano Antonino Aug. Pio Pontifici Maximo Trib. po-

F 103

88 ANTIQUITATIS

test. III. Cos. III. P.P. benefico ac seruatori Hadrianiæ ac Mopsuhestiæ ciui. Lycie sacræ, liberæ, iniunctæ suis legib. uiuentis, P.R. amicicia & societate coniunctæ, quod diuina ipse in iure dicendo clementia fit usus, nec non uetera eidem ciuitati iura firmataq; esse uoluerit.

XX.

ANTONINI VERO.

Tarracone.

Deuictori omnium gentium barbararum & super omnes retrò principes prudentissimo imp. Cæs. M. Antonino Vero, iniuncto Aug. P.M.T.P.pr. Cos. II. Procos. Val. Julianus V.P.P.P. Hispan. Tarracon. maiestati numiniq; eius semper dicatiss.

XXI.

CONSTANTINI.

In eius arcu Romæ inter montes Palatum & Cœlium.

Imp. Cæs. Fl. Constantino Maximo P.F. Augusto S. P.Q R. quod insinatu diuinitatis, mentis magnitudine cum exercitu suo tam de tyranno, quam de omni eius factione, uno tempore iustis rem publicam ultus est armis, arcum triumphis insignem dicauit.

XXII.

Q. ATRII CLONII.

Tarracone.

Q. Atrio Clonio leg. Aug. pr. pr. prouinciarum
Tracie,

MONUMENTA.

83

Tracie, Capadocie, Siriæ maioris, Hispaniæ citerioris, Claudio Iustus leg. III. Gemin. P. F. Seuerianaæ Alexandrinæ præfidi abstinentissimo.

XXIII.

L. DOMITII GALLICANI.

Ibidem.

L. Domitio Gallicano Papiniano C. V. leg. Aug.
pr. pr. prouinciae Germaniae inferioris, leg. Aug. pr.
pr. Dalmatiæ, Cos. deuotissimo et innocentissimo Au-
relius Iulienus patrono incomparabili.

XXIV.

PETRONII PROBI.

In agro Veronense in pariete pa-
gi Calderiani.

Petronio Probo V. C. totius admirationis V. Pro-
cons. Africæ, & prætorio Illyrici, pref. Græciae, Gal-
lie II. pref. præt. Galliæ atq; Africæ, pref. Veron.
III. Cons. ordinario, cui eximia bonitatis disertiss.
atq; omnibus rebus eruditiss.

Coffo Cornelio Lentulo

L. Pisone Augure Coff.

XXV.

Q. CAE CILII.

Colonioltæ in villa eiusdem agri.

Q. Cecilio Istaico Septitio Picæ Cæciliano Procur.
Augustor. & proleg. prouinciae Rhætie & Vinde-
lio. & Vallis Panime, Auguri Flamini, diui Aueusti
& Rome.

F 2 XXVI,

L. CAESONII LUCILLI.

Verona.

L. Cæsonius C. F. Quirina Lucillus Macer Rufianus Cos. frater arualis præf. urbi, electus ad cognoscendas uice Cæsaris cognitiones, procos. profl. Africæ inter XX viros ex senatusconsulto R. P. currandæ, curator aquarum & App. & Ciminiæ, cur. albei Tiberis & cloacarum, urbis legatus prou. Afri cæ eodem tempore uice proconsulis, curator R. P. Tuscolanorum, curator R. P. Suesfanorum, prætor Kandidatus, questor Kandidat. electus in familiam patriciam, Xuir alitibus iudicandis.

XXVII.

RVFII PRAETEXTATI.

Perusia.

Rufius Prætextatus Posthumianus V. C. filius magnifici uiri Mariniani, præfecti prætorio, & consul ordinarij, Questor candidatus, prætor urbanus, Tribunus & Notarius prætorianus, præfector urbi, secund. consul ordinarius. Quos tantos ac tales honores primo ætatis sue flore promeruit.

XXVIII.

L. RANII OPTATI.

Romæ.

L. Ranio Optato V. C. cos. curatori reip. Mediolanensium, curat. reip. Nolanorum, procos. prouincie Narbo-

Narbonensis, legato Aug. & iuridico Astyriæ, Græcie, curatori uiae Salariæ, curatori reip. Vruinalium Metaurensum, legato prouincie Asie, prætori, Tribuno plebei, Quæstori prouincie Sicilie.

XXIX.

THEODERICI REGIS

Gothorum.

Romæ.

D.N. glorioſiſimus adq. inclyt. rex Theodericus
Vicit ac triumph. ſemper Aug. bono reip. natus, custos
libertatis, & propagator Romani nominis, domitor
gentium, Cæcina Mauro Basilio Decio V. C. & inl.
ex pref. urb. clementiſimi principis feliciter deſer-
uiente præconijs.

XXX.

NARSIS EVNVCHI.

Inter Tibur & Romam in ponte ſu-
pra Anienem.

Imperante D.N. piſſimo ac triumphali ſemper Iu-
ſtiniano P.P. Aug. ann. XXXVIII. Narses uir
glorioſiſimus ex proposito ſacri palatij, excons. atq;
patricius, post uictoriam Gothicam, iſpis eorum re-
gibus celeritate mirabili conſlictu publico ſuperatis
atq; prostratis, libertate urbis Romæ ac Italiæ reſti-
tuta, pontem uiae Salariæ uſq; ad aquam à nefandiſſi-
mo Totila tyranno deſtructum, purgato fluminis al-
beo, in meliorem ſtatim, quam quondam fuerat, re-
nouauit.

E ;

GEOR-

86 ANTIQVITATIS
GEORGIVS FA=
BRICIVS LE=
CTORI S. D.

IN his Antiquitatis monumentis, præter literarum figuræ, quæ more Romano grandiusculæ fuerunt, nihil est immutatum. Vetusta scribendi ratio, qualis in exemplis ipsis fuit, diligenter ubiq; ac propemodum curiose obseruata: in qua quoniam multa sunt, quæ ijs qui codices antiquos non tractarunt, aut marmora vetera nuncquam inspexerunt, uel obscura uel non emendata uideri poterant, eorum explicacionem subiecimus: ne quod consilio & auctoritate factū est, aliquis errori aut imperitię tribueret. A' quibus autem, quibuscue in locis singula inuēta descriptaue sint, antea retulimus: ne quis laboris sui fructu, aut industriae laude priuaretur.

IN TESTAMENTIS.

I. CVSPIDIL.

P. Gn. Cæcilijs.) Nunc Cn. scribitur. nam etiam in alijs G literam posteriores in C mutarunt: auctor Verrius Flaccus.

In liberalia.) pro illiberalia.

Negle-

Neglegentius.) pro negligentie.

Hijsq; testibus.) pro his.

2. F A V O N I I.

Iocundus.) pro iucundus.

Pudentem.) Marlianus, prudentem.

Quinquenium.) pro quinquennium.

Sepulcro.) nunc, sepulchro.

Iussu meo condito, & mea uoluntate.) Post hæc
uerba in Topographia Vrbis multa à Marliano ad-
dita præter rem. Legendum autem, ut nos hoc loco
scripsimus. Nam alia illa huc translata, ex L. Sylonis
Sabini epitaphio, qui etiam bello contra Viriatum
cecidit.

Liberum.) pro liberorum.

Adtribui.) nunc, attribui.

In Urbe referre.) pro, in urbem.

3. T U C I D A N I.

Sempronij.) nunc, Sempronij.

Note in hoc Testamento ita legi posse uidentur, sal-
vo tamen eruditorum iudicio.

Testamen. iure Mil.) Testamentum iure Militari.

L.L. abses.) Legibus absens. Litera N in quibusdam
uocibus omissa: ut prægnas pro prægnans, in Pan-
dectis Pisanis.

Fund. Baleares.) Fundos.

P.Q.R.D.D.) populoq; Romano do, dico.

Pecu. si uia Lat. oss. meis Re.) Pecuniam, si uia Lati-

na obib. meis relatis. Vijs enim extra urbem homines sepeliebantur.

Abeto.) pro Habeto, omissa aspiratione.

Hermeti lib. Aug. Vind. Ma. Aur. cx d d sunt.

Hermeti liberto, Augurali uindicta manumisso, aurei cx. dati donati.

Vxo. beneme.) Vxori bene meritæ,

Mundum mulieb.) muliebrem.

Quæue è La. Par. D D.) Quæue è lana (uel lanificio) parauerit, do, dico.

Cu. ge.) curam gesserat.

Contra decretum Ampliss. Ord. uxo. dux. ex. esto.)

Contra decretum amplissimi ordinis uxorem duxit, exhiberes esto.

Dodrant.) dodrante.

Pecu. id Instrumen. rusti.) Peculiare id Instrumentum rusticum.

Vehic. úc D D. sunt.) Vehiculæ data donata sunt.

In extremo aliquid uidetur esse depravatum, quod nos inuestigando non potuimus consequi.

4. MEGONII.

In titulo, Marci Megonij Marci filij Cornelia Leonis.) Cornelia tribus nomen est.

Cum partem.) Abusus uulgi. Ita aliquoties legitur, cum quem uixit: pro, cum quo.

Duūm.) pro duorum.

Me

Me uivo.) pro, me uiuo. B & V literarum cognatio.
ita, Fera bite: pro fera, id est, agresti uite, ex Sisen-
na annotauit Nonius.

Bilychnis.) pro bilychnis. I & ei diphthōgi societas.
Ius publ.) Fortasse, munus publicum. nam aliquid spa-
cij relictum erat.

Reip. N.) Reipublicæ nostræ.

Impendis.) pro impendijs.

Compellentur.) pro compellentur.

Perpetuum.) pro perpetuò, uel in perpetuum.

5. SERGII PARASITI.

Succinctus.) In alijs, suffarinatus.

Quoius cimis.) pro cuius.

Litteratus.) nunc litteratus.

Silens aduc.) pro adhuc.

Hij's nugis.) pro his.

6. PORCELLI.

Cocus.) pro coquus, in carta Memmelebienſi.

Domi.) pro domus.

Veniam peto.) In alijs, uitam.

Habundant.) pro abundant.

Litteris aureis.) pro literis.

7. INCERTI.

Mæsolei.) pro Mausolei.

8. Q. LAELII.

Tibur.) nunc Tybur, contra Antiquitatis obserua-
tionem scribitur,

90 ANTIQUITATIS
Prædia mancant.) Aliter Appianus in Antiquitatibus.

9. M I M I.

Liberei sibi.) pro, liberi sibi.

Ad finem aliquid additum præterea fuit, sed obruto terra lapide legi non potuit.

IN LIBELLIS.

1. HADRIANI.

Epistula.) pro epistola. Hic libellus scriptus anno imperij Hadriani nono & decimo.

2. VELII.

Iubentio.) in Catalogo consulum, Iuuentio. Libellus conscriptus Antonini Pij anno septimodecimo. ordinatorum autem Coss. qui hic commemorantur, mentionem non inueni.

N. Imp.) nostri Imperatoris.

Iubentutis.) pro iuuentutis.

Quot.) pro, quod.

Exequutionis.) pro executionis.

Set.) pro sed, tenui in medium mutata.

Saluom.) pro Saluum.

Cuom.) pro cum.

Coiugem.) pro coniugem.

Doniquom.) pro donicum: id est, donec, antiquè.

Tumulus ante solum Scli Orcili.) In alijs, tumulum

& urnam Seliordi. Rogo Domine, &c.

Cuando.)

MONUMENTA.

91

Cuando.) pro quando. quo modo Comitus pro Quintus, in alijs legi marmoribus.

III. Non. Noemb.) pro, Tertio nonas Novembris. V interdum omiserunt ueteres: ut hoc loco, et pavimentum pro pavimentum, adiuverit pro adiuverit: quod Terentij interpres obseruauit.

3. VESPASIANI.

Voltis.) pro uultis.

Adicere.) pro adiucere, ita proicere et reicere in antiquis codicibus et saxis notaimus.

Procons.) Proconsulcm.

II uiri.) Duuumiri.

4. SECUNDINI.

Decim. Secundinus V.C.) Decimus Secundinus uir clarissimus.

Procuratorr.) procuratoribus et defensoribus. Cifenses fuerunt populi Istriae, Venetis contermini. Plinius, Cisse Istrorum insulae facit mentionem: et Baphiorum procuratoris Cissen sis in Ro. magistratibus sit mentio.

Fiscarum.) Deprauata lectio.

IN FORMVLIS.

1. CONTRACTVS.

Ipsius emit.) pro ipse.

Tibe uero.) Tibe pro tibi scripserunt antiquissimi, ut testatur Quintilianus.

Hacce

92 ANTIQUITATIS

Hecce sicce.) pro, H.e.c sic.

Bene agier.) pro agi.

2. PROSCRIPTI AGRI

Claſſis Misen.) Clasſis Misenæ. In mari Tyrrheno ad
Misenum montem clasſem constituit Augustus ad
Italæ defensionem: ut alteram in Adriatico pro-
pe Rauennam.

Senecio C.C.C. dixit.) Causa conuentionis cognita.

Purum solum uel purus locus, qui neq; sacer, neq;
sanctus, neq; religiosus. Verbum est iuris propriū.
Ita purum monumentum, quod nulli licet acce-
dere aut aperire.

Aput me.) apud Paulo pōst set, pro sed-
Lituratus. Litura inductus.

Rel. sepulcr.) religionem sepulcrorum.

Claſſ. pr. Mis. classis prætoriae Misenæ.

IN LEGIBVS.

2. AEDIFICANTIVM.

Oſtiei lumen.) pro oſtij. Hec lex scripta est anno
ab V. C. ſexingentesimo quadragesimonono. Ex hac
autem inscriptione alterius consulis nomen in uulga-
tis Catalogis emendari potest, in quibus legitur C.
Manlius, ubi hic Cn. Mallius. Ita crasseis, ſeneis, & eſcu-
lineis, Puteoleis, primeis, ueti, ubei, ieis: pro crassis, ſe-
nis, & eſculinis, Putcolis, primis, uti, ubi, ijs, in hac ipsa
lege inuenitur. Proſcito.) nunc proijcito. Et poſtea
occludito, ubi nunc occludito.

Abiegi-

Abiegnas.) pro abiegnas.

Portumq; figito.) Hic mendum est.

Inante.) pro ante, antiqua compositio, quæ & Pro pertius poeta utitur. Eodem modo exante & abante in uetus libris atq; marmoribus obseruauimus.

Opstruito.) pro obstruito.

Nive maiorem.) Ni pro ne, antiquæ.

Quam quæ cements, &c.) Ruptura lapidis in causa fuit, ut uerbum extremum legi non posset.

Angolaria.) pro angularia.

Adsiens.) pro adsint.

Pequin.) pro pecuniae.

2. ARAE DEDICATAE.

Quandoque.) pro quandoquidem.

Ollis.) Pro illis.

Faxit.) pro faciat.

Itcirco.) pro idcirco, media uersa in tenuem. Grammatici scribi uolunt iccirco.

Sonto.) pro suntu.

IN INSTRUMENTIS.

I.

Obseruanda potissimum literarū inter se permisio. Et pro i tam in primis, quam in postremis syllabis, legitur saepissime. Veitarios pro Vitarios, Eidib. pro Idibus: Inuitci, possedeit, soluei, controversieis: pro inuiti, possedit, solui, controversijs, & que his similia. Quic pro qui, Sei pro si, Nei pro ni, Vhei pro ubi, Vtei pro uti, siue ut,

io pro

lo pro i. lousserunt pro iusserunt, iniurias pro in-
iuriis.

O pro u.. Flouiu pro fluum, iniquom pro iniquum,
compascuos pro compascuus.

V pro i. Infumum pro infimum, Proxuma pro pro-
xima.

I pro e. Sicut et sicare, pro secet & secare. Ni pro ne.
Ai pro æ. Caicilio pro Cæcilio.

Sunt etiam interpositæ literæ: ut uicensumam pro
uicesimam.

Sunt geminatæ, ut Muutio pro Mutio, arbitratu
pro arbitratu, peccuniam pro pecuniam.

Sunt aliquoties onuisse aut absorpta, ut susuorsum
& sursuorsum, pro sursumuorsum. Item dorsum
pro deorsum, scilicet atque iterum. Item uocatus,
pro uocatus est.

Ponuntur mediæ pro tenuibus, ut poplicum pro pu-
blicum.

Huc pertinet illa: Composeuerunt, pro componerunt: Senati consulto, pro senatus consulto: flexione & scriptione uertusta: de hac etiam grammatici ueteres.

Hec autem omnia antiquo more facta sunt, &
 quædam Genuenium lingue uidentur communia:
 ex quo apparet, Ligurum sermonem à Latina suauitate & elegantia multum absuisse.

L. Cæciliij & Q. Mutij coss. nomina, que in hoc
instru-

instrumento leguntur, nusquam alibi reperi. Q. Minutij Rifi, de quo fit statim in initio mentio, notum nomen est, is enim anno ab Urbe condita D C X V I I . cum Cornelio Cethego Insubres uicit, & Ligures ad dditionem compulit: ut historie cum hoc instrumento non male conueniat.

II.

Promercalium.) In alijs, per Mercalium, non recte legitur.

Promercalia, quæ pro mercede uenum proponuntur, ut aurum promercale, Suetonio.

IN INTERDICTIS.

1. SENATVS CONTRA

Cæsarem.

Mandatu P.R.) pro, mandato populi Romani.

Cos. Imp. Trib.) Consul, Imperator, Tribune.

2. PRAE FECTI VRBIS.

Ex auctoritate.) Ita paſsim per et hæc dictio legitur. Turci Apronian.) In catalogo Consulum, T. Apronian. Turcus Apronianus urbi praefectus fuit Constantio II. & Constante Cos.

Conludentibus.) Pro, colludentibus.

Adpenso pecore.) Pro, appenso.

Officium, pro certa persona in magistratu, ut in alijs inscriptionibus obseruauit. Ita potestas, pro pretore, apud Ciceronem in Epistolis, & apud Iuuenalem in Satyris,

IN

96 ANTIQVITATIS
IN CELEBRITATIB. DIER.
natalium.

I.

Tiberio Cæsare tertium, Germanico Cæsare iterū
consule. Cn. Atteio Cnei filio Arniensi, Rufo Lutatio
T. Petillio Publij filio Quirina, Duumuiris. Aniensis
et Quirina tribuum Romanarum sunt nomina, licet
hic Arniensis, quæ uidetur alia fuisse ab Anensi: illa
ab Arno fluvio, hæc ab Aniene.

Inmolentur.) pro immolentur.

Cenarent.) fine diphthongo.

Inpensam.) pro impensam.

P.N.) Pecunia nostra.

Eius die.) pro diei.

II.

Quodannis.) pro quotannis.

Municip. et incol.) Municipibus et incolis.

Mulsi hemi.) Forte heminam.

III.

Mag. iuu.) magistro iuuentutis.

IV.

III V. cap.) Triumuir capitalis.

S. iacentis.) sepulerum iacentis.

IN DECRETIS.

I.

II uir iur. dic. V.F.) Duumuir iuris dicundi uerba
R.P.N.) Rempublican nostram. (fecit.
Cresseret,

Cresceret, pro cresceret. ex paulo post, Obstrinxerit,
pro obstrinxerit. Primum media, deinde duplex
in tenuem mutata.

Publ. apud optimum.) Publicas apud.

C.V. virtutem.) clarissimi uiri.

Cotidie.) nunc quotidie.

Benevolentiam.) nunc benevolentiam.

Aliut.) pro aliud; ut adq; pro atq;, saepe in hoc de-
creto, contraria ratione.

Q.F.P.D.E.R.I.C.) Quod fieri placuit, de ea re ita
censuerunt.

Apud iudices.) pro apud.

Carni Catariq;) De his populis Plim.lib.4.ca.pen.

LL.) laeti lubentesq;

Mandatu.) pro mandato.

I L.

L. Annio Lucij filio Collina Modesto, honorato
Equo publico. Q.D.E.R.F.P.P.D.E.R.L.C.) Quod
de ea re fecerunt, placuit de eadē re lege confirmari.
Lib.eius.) liberto eius

DD.DD.) locus datus decreto Decurionum.

III I.

Paulino Junio clarissimo uiro, proconsuli Asiae.
DD.NN.A V G G.) Dominorū nostrorū Augustorū.
S.P.P.) sumptu publico posuit.

III I I.

Flauio Stiliconi V. C.) Haec uerba in man-

ANTIQUITATIS
more eraſa: ſed de Stilicone eſſe decretum hoc factū
ex alijs deprehenditur indicijs.

Adq.) pro atq.)

Theodosi.) pro Theodosij. ſcriptum fuit THEO-
DOSI: quo in fine ij ſolet ſignificari: ut & in HO-

NORI, pro Honorij.

V.

V.P.) Viri patricij, uel primarij. Contaminatum
marmor legi non potuit.

VIII.

Honorem deuitum.) pro debitum. V & B affines
literæ ſunt, & apud antiquos ſaþe inter ſe permu-
tantur.

Comulatiore.) pro cumulatiore.

Exibuit.) pro exhibuit.

Reg. primaria.) regio primaria. Regionis Hercula-
nensis, quæ Neapoli fuit, hic fit mentio: ut Palatina,
in alio epigrammate.

IX.

Iuncxit) pro iunxit.

Vtrung; corpus.) Corpus pro tota ſocietate, quæ eſt
inter eiusdem opificij homines: ut corpus piftorum,
coriariorum. Item corporati, & curatores eiusdem
corporis, in Romanis monumentis leguntur.
VV.CC.Conf.) Viris clarissimis consulibus.

X.

Omnib. funct.) omnibus functo.

Corporis

*Corporis N. Rhodanic. & Arar.) Corporis nostri
Rhodanicorum & Ararensum.
Innocent. morum.) innocentiam.
Prouinciae Gall.) Gallicæ.*

X I.

*Appio Claudio Q. Fabio cos.) Sic & Orosius &
Eutropius hos coſſ. nominant. nam in uulgari conſu-
lum catalogo, pro Fabio, Fulvio legitur. sed cum com-
muni catalogo consentit Romanus, à Marliano edi-
tus. Tempus quoq; ab V.C. in hoc decreto in fine ad
ditum, annus uidelicet C C C L X X X I I I , non
conuenit. in Romano enim legitur C D X X C I X .
hoc est, quadringentesimus octuagesimus nonus. Ego
Romani marmoris scripturam Messanensi antefero,
ſi hoc modò rectè eſt deſcriptum.
Post V.C.) Post urbem conditam.*

X II.

*Anno ſexingentesimo uigesimo.) Rursus annorū
numerus diuersus. In Romæ inuenio catalogo tribui-
tur his consulibus annus 618. In uulgari, quem Ha-
loander edidit, 619. in hoc Messanensi epigramma-
te, 620.*

X III.

Curatorib. P.) Curatoribus Reip.

X IV.

*T. Flauio T. F. Clu. Ifidoro.) Titi filio Clustumina.
nomen tribus: ad eam autem pertinuisse Interamma-*

100 ANTIQUITATIS

tes, è pluribus inscriptionibus probari potest.
Præf.sacror.) Præfecto sacrorum.

Municip. Interamnat.Narn.) Municipiorum Inter-
amnatium,Narniensium.

X V.

Xuiro Stlitibus iudicandis.) Stlitibus, pro litibus,
de hac scribendi ratione antiqua, Fab.Quintilianus.
Asculanorum.) Ita in marmore ipso, aliter in impres-
sis Vrb.antiquitatibus.

X VI.

P.Mario Vot.) Votina, uel Votinia, nomē tribus.
Omn.honor.municipal.adept.) Omnes honorcs mu-
nicipales adepto.

De select.Sacerd.Cæninens coll.Fab.Cent.Dend.)
De selectis sacerdotibus Cæninensium, collegio Fa-
brum centeniorum Dendrophorum.
Lucar.laminar.) Pecunia sacra de redditibus lucaris
laminarum.

X VII.

L.F.Pobl.) Lucij filio Poblicia.

Pec.pr.) pecunia propria.

Stat.ex ær.) Statuam ex ære.

X IX.

Decemuiro S.F.) sacris faciundis: uel, ut recentio-
res loquuntur, sacrorum faciendorum.

X X.

Conl.ær.p.) Conlato ære posuerunt. Finis aliter
in

in alijs legitur, & initium in omnibus deprauatū est.

XXII.

* Veratio.) deest prænomen in lapide extritum.
Ti.Rom.) Quomodo exponendum sit, diuident alij.
Adsiduē bigas.) rectius assiduē sine d litera, ut Cicero
in Topicis, & Charisius, & Aelius Stilo.
L.D.D.D.) Lege Decurionum donum datum.

XXIII.

M.F.Pal.) M.Filio Palatina.
Cur.R.P.) Curatori reipublicæ.
Vic Ost. & Camp.) Ostiensis & Campanæ.
Trib.mil.leg.XIII.Gem.proc.reg.) Tribuno militū
legionis XIII.Geminæ, proconsuli regionis.
Patr.Coll.) patrono collegij.
Municip.Hudrentinor.) municipij Hudrentinorum.
Hudrentum, ubi nunc dicimus Hidruntum.
Precis & æstim.) precijs & estimatione.

XXV.

P.F.Ser.) P.Filio Sergia.
Primig.P.F.) Primigeniæ, publica fide.

XXVI.

Val.Byzac.) Valcriæ Byzaciæ. Valeria, nunc Sti-
via dicitur.

XXVII.

M.Fil.Gal.) Marci filio, Galeria.
Pref.classis præt. Misen.) Præfecto classis prætoriæ
Misenæ. Ad montem Misenum in Campania fuit sta-

tio classium ad defensionem Italiæ. Vnde mons ipse
perfossus ad cisternas aquam dulcem continentis:
quod adhuc ex incrustationibus durissimis depre-
henditur. Talem stationem fuisse Rauennæ ad mare
Adriaticum, ex hoc epigrammate liquet.
Ordo D.C.R.) Ordo Decurionum. Quid reliqua li-
teræ significant, ignoro.

XXXI.

Adtamen.) pro attamen. Ut eodem tempore in Sti
licone bellis adq; uictorijs, decr. 26.
D.D.N.N.) Domini nostri.

XXXII.

P.H.C.) publici honoris causa.

XXXIII.

Præf. eq. al. Brit.) præfecto equitum alæ Britan-
nicae.

XXXIV.

In hoc decreto ipse me non satis expedio.

XXXV.

C.F.Stel.) Caij filio, Stellatina.

Populi Vruini.) nunc, Vrbini: cognatione literarum,
& pronunciationis similitudine. In fine hoc decre-
tum nonnihil est mutilum.

XXXVI.

Hoc legendum in initio alijs relinquo.
Leg. IIII. fl. Fel. & Leg. II. Tr. for. euoc. Aug. ab act.
for. pr. pr. mil. coh. II. pr. & coh. XIII. & XIII.
Vrb.)

Vrb.) Sic uidetur legendū: Legionis III. Flaviae Felicis; & Legionis II. Traianae fortis, Euocato Augusti ab actis forensibus, proprætori militum cohortis II. prætoriae, & cohortis XIII. & XIV. Vrbanæ. Legio tertia fuit dicta Cyrenaica, ut marmora testantur, & affirmat Dio: quæ nūc Flavia & Felix. Secunda, Parthica Seueriana, & in hoc decreto Parthica Traiana dicitur, notis de causis, quod ab Imperatori bus auctæ aut suppletæ sunt. In marmoribus, ut hoc loco, etiā Fortis cognominata. Eadē ratione legio se pima Gemella, à Corn. Tacito modò Claudiana, mo dò Galbiana dicitur, quod essent à Claudio & Galba auctæ uel honoratæ. Fit quoq; hic mentio cohortis prætoriae, quarum fuerunt decem: & Vrbanarum duarum, quarum fuerunt quatuordecim.

XXXIX.

P.F.Fab.) Publio filio, Fabia.

Trib.leg.II. Adiutric.) Erant & legiones adiutrices, quarum tres nominatas inueni in marmoribus. huius secundæ meminit Spartanus in Hadriano, quæ nunc ornatur bino cognomento, Pie, Fidelis.

XL I.

C.F.Pap.) Caij filio, Papiria.

Leg.III. Italic.) Legionum Italicarum quatuor fuerunt: ut ex epigrammatis Vrbis constat.

XL II.

U.Wir,I.D.) Duumviro iuris dicundi.

In initio deprauatum est.

Trib. leg. VIII. Aug.) Tribuno legionis VIII. Augus-
tæ. Harum legionum non plures octo fuerunt: quod
conferenti urbis epigrammata facile apparebit.

XLIV.

C.F.Cor.) Caij filio Cornelia.

I X. Coh. priet.) non æ cohortis prætoriae.
Coh. I. Vig.) Cohortis I. Vigilum, qui ad urbis custo-
diam trans Tiberim statua habebant, quarum cohor-
tium septem fuerant, ut in ijsdem urbis epig.
Matil.) Matilenses, nunc Matelica, urbs Piceni. Lea-
gitur in Plinij codicibus Matilica.

XLVIII.

C.F.Vot.) Caij filio, Votinia: aliij Voltinia.

L.

P.F.Ouf.) Publij filio, Oufentina. ita etiam scribit
Sex. Pompeius, in O litera, non in V.

LI.

L.F.Clu.) Lucij filio Clustumina. Idem Sex. Pom-
peius. aliij scribunt litera aspera Crustumina.

LII.

Domo * equo.) hoc loco est mutilum in Appiani
libro. Romæ, Domo Iulia concordia, equo publico.
Alibi, Domo Thracia, &c., Domo Bricetone, in Pan-
nonia inferiore.

Seniæ sacr. prim. corp.) sacrato, primario Augusti-
lium.

LIII.

L III.

P.H.C.) publicè hoc curauerunt: uel, publici honoris causa.

L IIII.

C.F.Quir.) Caij filio, Quirima.

L V I I.

Q.F.Vel.) Quinti filio Velina.

L V I I I.

Præf. ripæ Danuuij.) Præfecto ripæ Danubij. B
v literarū cognatio, ut Vruini pro Vrbimi suprà.
Legionis V. Macedonicæ in Mæsia.) hanc Dio Ma-
cedonicam in Dacia, nominat.
P.C.) patrum consensu.

L X.

L.F.Ter.) Terentina.

II.uiro iter.) duumuiro iterum.

Cur.R.P.Interamnat.Lirin.) Curatori reip. Interam-
natum, Lirinenium.

L X I I.

Notam Sestertiij **D**. quasi dicas Denarius et se-
mis, ex hac inscriptione annotauit Georgius Agri-
cola.

L X I I I.

Tutarat.) Antiquè, pro tutatus fuerat.

I N E L O G I S.

I. L. METELLI.

XV uir ag. dand.) Quindecemuir agris dandis,
seu diuidendis.

G 5 Max.

406 ANTIQUITATIS
Max. S.N.) Sigonius legit, Max. Scn. id est, maximus
scrator.

3. PORTII CATONIS.

Tueri & regi.) Tueri passiuè posatum, annotavit
Victorius.

5. Q. FABII MAXIMI.

Ex iis, antiquè. Hoc marmor alij Aretij,
alij Arimini inuentum scribunt.

Quoius.) pro cuius.

6. C. MARII.

Calceis puniceis.) Ita Sigonius: alias, calceis patri
eis, quod probat Lazius.

7. CN. POMPEII.

Descriptum ex libro VII. Plinij.

8. L. MUNATII PLACCI.

L.F.L.N.L.Pron.) Lucij filius, Lucij nepos, Lu-
cij pronepos.

Imp. iter.) imperator iterum.

14. TI. PLAVTII.

M.F.Ani.) M.F.Anicenfi, nomen tribus.
III uiro A.A.A.F.F.Q.) Triumuiro auro, argento,
ære flando, feriundoq;

Orient. Sarmat.) Orientalium Sarmatarum.

Ab aliquis.) pro aliquibus.

15. PLINII.

C. Plinius L. F. C. N. Ouf. Secundus.) Lucij filius,
Caij

Caij nepos Oufentina. Multa alia in hoc elogio è superioribus legi possunt.

16. CANVLEI.

Q.I.S.S.) quæ ita scripta sunt.

Hic arte M.) Fortasse, arte Mentoris, intelligendum,
quæ etiam locum proverbio dedit, ut constat ex Aga-
thonie Varronis apud Nonium.

18. SEPTIMII.

Aug.p.p.) Augusto, patri patriæ.
P.P.optimis.) Principibus optimis.

24. PETRONII.

Præf. Veron. III. Cons.) præfecto Veronenfium,
tertium consuli.

26. CAESONII.

Albei Tiberis.) pro aluei.
Kandidatus.) Nunc per c literam scribitur.

28. RANII.

Vruinatium.) pro Vrbimatium.
Plebei.) pro plebis.

29. THEODERICI.

D.N.) Dominus noster.
Vicit.ac triumph.) Victor ac triumphator.
V.C. & incl.) Viro clarissimo & illustri.

30. NARSIS.

Albeo.) pro,alueo:ut suprà Albei,pro aluei.

ANTI-

103 ANTIQVITATIS
ANTIQUITATVM
LIBER SECUNDVS,
qui continet
TVMVLOS VETVSTOS
LXXXVII.

MARITI UXORIBVS.

I.

ATIMETVS TI. CAESARIS
Libertus.

CL. HOMONOEAE CONTUBERNALI.

Tunque qui secura procedis mente, parumper
Siste gradum queso, uerbaque; pauca lege.
Illa ego, quae claris fueram proclata puellis,
Hoc Homonoea breui condita sum tumulo.
Cui formam Paphie, Charites tribuere decorem,
Quam Pallas cunctis artibus eruditus.
Non dum bis denos etas mea uiderat annos,
Iniecere manus inuidia fata mihi.
Nec pro me queror hoc: morte est mihi tristior ipsa,
Miseror Atimet*i* coniugis ille mei.

ATIMETVS.

Si pensare animas sacerent crudelia fata,
Et posset redimi morte aliena salus:
Quantulacunque mea debentur tempora uite,
Pensasse

Pensassem pro te cara Homonea libens.
At nunc, quod possum, fugiam lucemq; deosq;
Ut te matura per Styga morte sequar.

HOMONEA.

Parce tuam coniunx fletu quassare iuuentam,
Fataq; mcerendo sollicitare mea.
Nil prosunt lachrymæ, nec possunt fata moueri:
Viximus, hic omnes exitus unus habet.
Parce, ita non unquam similem experiare dolorem,
Et faueant uotis numina cuncta tuis.
Quodq; meæ eripuit mors immatura iuente,
Id tibi uituro proroget ulterius.

ATIMETVS.

Sit tibi terra leuis mulier, dignissima uita,
Quæq; tuis olim perfruerere bonis.

HOMONEA.

ἴ τολὺ σειγλύνωρ λιγυσωτέρη, ή ταξφε βάνχω
καὶ θοίνοις αὐτὲς χρυσοτέρη πύριδος,
η λαλιή φλιαρή τε χελειδόνος, εὖθ' ὄμόνοια
καὶ μου Ατιμήτω λεπομονὴν ολέηνα,
τῷ πέλον οὐασσίν, βαῦνς ἀποτλὺν ἢ τοσάντην
λαΐμων ἀπογιδήν ἀσπέδασσν φιδίην.

II.

GRACILIS MARITVS PRO-

binæ coniugi.

Perpetuas sine fine domos mors incolit alra,
Aeternosq; leuis possidet umbra lares.

Vita

110 ANTIQUITATIS

Vita subit cœlum, corpus tellure tenetur:

Omnia sic repetunt iura locosq; suos.

Sic rerum natura iubet, sic temporis ordo:

Quæ modò sunt, pereunt: quæq; futura, cadent.

Suscipe nunc coniunx, si quis post funera sensus,

Debita sacratis manibus elicia.

Multorum inuidia tandem caruisse memento,

Nequidquam paueas, templa quietis habes.

Hic Probina iacet, Gracili citò raptæ marito,

Diebus post paucis est comitata suos.

Inuida sors rerum fatis quid mergis acerbam,

Nec te coniugij flectere nouit amor?

Heu miseranda, mihi auspicijs coniuncta sinistris:

Quo fato traheris, hoc ueniente peris.

Quid Probina tibi foecundæ uiscera prosunt?

Concipis affèctum, luctus & ipse p.rit.

Nil te dura mouent communis funera lethi,

Cum tuus in nostro pectore uiuat amor.

III.

CLAVDIAE.

Hospes quod deico, paullum est, asti ac pelleg.

Heic est sepulchrum haut pulcrum pulcrai fœmine,

Nomen parentes nominarunt Claudiam,

Suom maritom corde deilexit souo.

Gnatos duos creauit, horunc' alterum

In terra linquit, alium sub terra locat;

Sermone lepido, tum autem incessu commodo:

Domum

MONUMENTA.

112

Domum seruauit, lanam fecit. dixi, abei.

III.

PONTICVS SABI.

Docula lyra, grata et gestu, formosa puella,
Hac iacet aeternum Sabis humata domo.
Cuius fatales pensare optauerit horas
Ponticus, huic coniux ultima dona dedit.

V.

ANCHIALVS LESBIAE.

Hospes ista, et lacruma, si quid humanitus in te sit,
Ossa dum cernis confita moesta mihi.
Quoniam laudati mores, et forma probata sit
Anchialo, quem cura anxia debilitat.
Lesbia sum, dulces mores que sola reliqui,
Et uitam, uiuens parui in officijs.
Sei nomen queris, sum Lesbia; si duo amantes,
Anchialus dulcis nomine cum Spurio.
Sed quid ego haec cerno? mea sunt hic ossua in olla
Confita; uiue hospes, dum licet, atq; uale.

VI.

AMARANTHVS IVLIAE

Procillæ.

Hunc tibi perpetuo titulum gratissima coniunx,
Corporis extincti dedicat ipsa fides.
Vixisti mecum iuuenis, carosq; per annos,
Quos uita exegi dulciter ipse mea.
Opto, si qua fides remanet telluris amice,

Sig.

Sit tibi perpetuo terra leuis tumulo.

VII.

MENOPHILVS POPILIAE
Feliculæ.

Hunc tibi nunc titulum statuo carissima coniunx,
Luctuosumq; mihi, qui scio quid fueris.
Extremum officium quoniam tibi reddere cogor,
Et meritò hoc fieri testis & ipse loquor.
Nunc uos contestor manes, quibus ossa relinquo,
Tellus huic tumulo ne grauis esse uelis.

VIII.

IVLIAE.

Iulia quæ fueras longa dignissima uita,
Occidis è nostro rapta puella sinu.
Sed comes æthereæ nunc degis iuncta corona,
Nunc Helicen propius cernis, & Andromeden.
Me cruciat coniunx miserum, me absunit amantem,
Seuus amor nullis ignibus inferior.
Namq; ego seu rebus fueram districtus agendis,
Seu dederam uacuo languida membra thoro:
Tu mihi semper ades, tua presens semper imago es,
Quæ misero moueat flebile cordolum.
Impia cur teneros ô mors distinguis amantes,
Quos bene conueniens conciliauit amor?

IX.

PEDANAE.

Ingratæ Veneri spondebam munera supplex,

Erepta

Erepta coniunx uirginitate tibi.
 Persephone uotis inuidit pallida nostris,
 Et prematuro funere te rapuit.
 Supremum uersus munus donatus, & arant,
 Et gratam cæpsit docta Pedana chelyn.
 Me nunc torquet amor: tibi tristis cura recepit,
 Lethæoq; iaces condita sarcophago.

X.

HERMES COCCEIAE NICE.

Aeternam tibi sedem Hermes, aramq; dicaui,
 Nice: optasse mīq; utinam tua fata superstes
 Ut mihi tu faceres. sed iniqua sorte maligne
 Rapt a iaces, annis iam uidiuata tuis.
 Iam tibi Cybeles sint & rosa grata Diones,
 Et flores grati Nymphis, & lilia ferta.
 Suntq; precor meritis, qui nostra parent tibi dona
 Annua, & hic manes placida tibi nocte quiescant,
 Et super in nido Marathonis cantet Aëdon.

XI.

CALPVRNIANVS

Maturæ.

Hic sita, quæ uixit duodecimtriginta per annos,
 Vnanimi Calpurniano sociata marito.
 Nomina Maturæ, Tudor est mihi nota propago,
 Aufidius genitor, genuit me Plania mater.
 Quadraginta duos mecum fero flebilis annos,
 Rapt a meis fatis, superi sic nanq; iubebant.

114 ANTIQVITATIS
XII.

CHRYSES SERVILIAE.

Seruilia Eirene reuerens, pia, casta, pudica,
Bis quinos denos ex sex prouecta per annos:
Sit tibi terra leuis, cimeres quoq; flore tegantur.

XIII.

TECLAE.

Hic abrepta iacet supremo funere coniunx,
Nomine Tecla: mihi quæ caro pectori prægnans
Emisit geminum pignus, si fata dedissent,
Crudelis tabes consortem substituit unum.

XIV.

FVRIVS SECUNDVS LAELIAE.
Functa iaces hic, sed uiuis, uiuesq; Secundo
Lælia tuo, debent nec benefacta mori.
Te Tellus, sanctosq; precor pro coniuge manes:
Vos ite o placidi: tu leuis ossa tege.

XV.

AEMILIUS JANVARIVS
Marcianæ.

Inuidè quid gaudes? illa hic mihi mortua uiuet,
Illa m. is oculis aurea semper erit.

XVI.

ZOE.

Dulce caput, manes Zoe benedicta moraris,
Tu secura iaces, liquisti morte querelas,
Præcessi hospitium dulce parare tuis.

XVII.

XVII.

IVLIA MARCELLA CLO-
dio Fabato marito.

Terrenum corpus coelestis spiritus in me,
Quo repetente suam sedem, nunc uiuimus illic,
Et fruitur superis aeterna in luce Fabatus.

PARENTES LIBERIS.

XVIII.

VALERIANVS IVLIANVS ITALI-
co filio, & Honoratæ Mammulæ eius.
Dispar damna leges, Parcarum crima dispar,
Hec ridenda mihi est, hic lacrumandus erit.
Hec namq; emeritos bis quadraginta per annos
Vixit, ac hic terno consule natus obit.
Cur modò tam precepis puerum, tam scena tulisti,
Funeris amborum dic rea Persephone?
Vix lucem uidisse, satis qui uiuere posset:
Viuere quæ nollet, uix potuisse mori.

XIX.

AQVILÆ.

Hic Aquilæ cineres miserabilis urna sepultos
Contegit, & satis exproperata nimis.
Occidit infelix cepto modo flore iuuentæ,
Quem finiit annus septimus & decimus.
Formonsus, frugi, doctus, pius, à patre mæsto
Accepit tumulos, quos dare debuerat.

IVLIVS NICEPHORVS

Palladio.

Vitæ Palladij raptum fleuere Camœnæ,
Fleuerunt populi, quos continet Ostia dia.

XXI.

VIBIVS HELENIVS VI
biæ Latinæ.

Quæ tibi cunq; mei potuerunt pignora amoris
Nata dari, populo sunt lacrumante data.

Et uolui maiora nimis: sed cura meorum
Fida, tuei prohibet me cinerem esse rogi.

Vixisses utinam, et potius mea carta taceret,

Quàm mihi scribendi cauſſa Latina fores.

Vixisses, ne uite surgentem in uota tuorum

Aſpicerem, addictam manibus ire ſacreis:

Sed quoniam Parcis uetitum ſt nihil: accipe nostri
Aeternas cheu carminis exequias.

XXII.

PATER FILIO.

Quamuis nate tuos mors inuida ruperit annos,

Apſulerintq; tuum dura ſepulcræ decus:

Non tamen his ſecum potuit deducere laudes,

Quas uiuens ſemper fama ſuperſtes habet.

Maior enim longa ueniens de stirpe senator,

Auxiliſ mentis nobilitate genus.

Judicis imperium ſeruans bonitate magistra,

cum

Cum tibi subiectis tu quoq; miles eras.
 Urbanos fasces gaudens tibi Roma parabat,
 Consilio fratris nunc moderata tui.
 Fidus amicitiae custos, ambitior honesti,
 Iusticie cultor, pacis amator eras.
 Gratus, dulcis, ouans, humiliis, pius: hei mihi quantis
 Privauit miserum mors inimica bonis.
 Teluxitq; pater, soboles, coniunxq; fidelis,
 Te mixtis lachrymis longè et amata domus.
 Nil tibi defendens, famulum mihi nate parasti,
 Ut tibi seruitij cresceret alter amor.

XXIII.

GERVNTIO ET CONSTANTIO filijs.

Vos equidem nati cœlestia regna uidetis,
 Quos rapuit paruos præcipitata dies:
 Sed mihi quæ requies onerosa in luce morantis?
 Quo soli superest, et sine fine dolor.
 Quam male de uobis fallacia gaudia uidi?
 Et decepturus me iugulauit amor.
 Reddebar teneris in uultibus, ipsaq; per uos
 Tempora credebam lapsa redisse mihi.
 Sentio quid faciat spes irrita: pessima sors est
 Supplicij afflito, quem sua fata premunt.

XXIV.

CVRTIUS ANTIÖCHVS ET
Aricia Nais Basso filio.

H 3 Debuit

118 ANTIQUITATIS

Debuit hoc natus nobis præstare duobus,

Vt cimeros patrios dederet inferijs.

Sed quoniam diræ genuerunt fata uolucres,

Te Basse creptum fleuimus ante rogam.

XXV.

CAESIA GEMELLA

Successo.

Quod fas parenti facere debuit filius,

Mors immatura fecit, ut faceret parens.

XXVI.

MATER FILIAE.

Verius hunc titulum matri tu nata dicasses,

Quem mater miseræ nunc tibi nata facit.

Bis senos completam annos te filia matri,

Eripuit miseræ mortis iniqua dies.

Optestor manes merite sanctæq; patronæ,

& Comprecor ut leni terra tegat tumulo.

XXVII.

IVLIANO.

Nomime Iuliano, menses excedere septem

Haud licitum, multum fleuit uterq; parens.

LIBERI PARENTIBVS.

XXVIII.

FILIUS PATRI.

Sic pia, sic felix, sic quod tibi uita beata

Contigit, & cunctis auxilians bonitatis.

Nos

MONUMENTA.

119

Nos tamen hic cruciat dolor anxius, et pia cura,
 Quod te festinans abstulit atra dies.
 Numina nunc inferna precor, patri date lucos,
 Quis est purpureus perpetuusq; dics.
 Quod certe hic meruit: cuncta st data cura sepulcro,
 Extruxere faui de Siculis apibus.

XXX.

FILIVS PARENTIBVS.

Q. Aricinus Bassus.

Debuit hæc patrum Natus duo corpora humare:
 Corpora, semianimes corpus mane colunt.
 Qui quia non possunt donis æquare merentem,
 Respondere queunt, Bassæ, tuis meritis.

XXX.

ANICIVS OLYBRIVS ANI-
ciæ Probæ matri.

Consimiles fratrum trabeis, gestamina honorum
 Tertia, quæ deerant addidimus titulis.
 Dilectæ Probus hæc persoluo munera matri,
 Restituens statuis præmia quæ dederat.

XXXI.

M E I A E.

Mea fui fœlix, septem circumdata natis,
 Dum uixi, astabat Romula turba mihi.
 Ut mihi grata uicem natorum turba parabat,
 Hoc mihi de Pario marmore struxit opus.
 Manibus atq; meis nati pia uota dedere,

H 4

Persoluere.

120 ANTIQVITATIS

Persolucre meis manibus inferias.

XXXII.

HATERIA TELETE AD
parentes.

*Tu pater & mater lachrymis retinete dolorem,
Nam fato raptam non potis eripere.*

ALTORES ALVMNIS.

XXXIII.

VETTIA MEGISTE, ET VET-
tius Onesimus Symphorusæ
alumnæ.

*Nata, sed in lachrymas solum, dolor omnibus instat:
Hic sita sum: uixi, tempus inane meum.
Annus erat uitæ primus, mox deinde secundi
Limibibus rapuit me sibi Persephone.*

XXXIV.

ATTEIVS PHILOLOGVS
Lepidæ.

*Procurator eram Lepidæ, moresq; regebam:
Dum uixit, mansit Cæsar is illa nurus.*

XXXV.

IANVARIVS FLORO.

*Florus, ego hic iaceo, raptus bigarius infans,
Qui citò dum cupio currus, citò decidi ad umbras.
PATRO*

PATRONI VERNIS AVT
Libertis.

XXXVI.

Verna puer, puer ô mi uerna, quis ab quis ab aura
In tenebras rapuit, perditus heic morerer:
Ni tecum aſſiduè loquerer, in ſepe iocando
Fallerer, hinc dum te continuò inficio.
Semper ero tecum, et ſi me ſopor occupet, umbram
Te umbra petā, ergo unquā ne metue, abs te abea.

XXXVII.

GELLIVS MAXIMVS
Phœbo Liberto.

Hic ſitus eſt, quondam Gelli pars maxima, Phœbus:
Adfectus omnes poſſidet iſte lapis.
Vix conſummauit ſeptem quinqueuaria luſtri,
Oſcula feruentem nec tenuere animam.
Quod ſi mutari pouiffent fila ſororum,
Gauderet condi Maximus hoc tumulo.

XXXVIII.

PATRONVS LIBERTO.
HIARVS PETRONIO
Antigenidi.

Tu pede qui ſtricto uadis per ſentauiator,
Sife rogo, titulumq; meum ne ſpreueris oro.
Bis quimos annos, menſesq; duos, duo ſoles
In ſuperisq; fui, tenerè nutritus, amatus.

Dogmata Pythagoræ sensi, studiumq; sophorum
Et libros legi, legi pia carmina Homeri,

Sive quod Euclides abaco præscripta tulisset.

Delicias habui pariter, lususq; procaces.

Hac Hiarus mihi contulerat pater, ipse patronus
Si non infelix contraria fata habuisssem.

Nec uero infernas sedes, Acherontis ad undas,

Tetraq; tartarei per sidera tendo profundi.

Effugi tumidam uitam: spes, forma ualete,

Nil mihi uobiscum est, alios deludite queso.

Hæc domus æterna est, hic sum situs, hic ero semper.

XXXIX.

Q. S V L P I T I V S L A-
sciuae uernæ.

Que caruit luce, & tenebris se miscuit atris,

Lasciuia, eu nimium fatis crudelibus orta est.

Liquit & orbatos miseros fidosq; parentes,

Vberibus pressis nutricem liquit amantem.

Nutricis coniunx infelix ille relicta

Mœret, & ad cineres plangit sua pectora palmis.

XL.

D O M I T I L L A . H E C T O R I .

Qui colitis Cybelen, & qui Phryga plangitis Attim,

Dum uacat, & tacita Dindyma nocte silent:

Flete meos cineres, non est alienus in illis

Hector, & hoc tumulo Mygdonis umbra tegor.

Ille ego qui magni paruus cognominis heres,

Corpo

*Corpore in exiguo res numerosa fui.
Fleclere doctus equos, nitida certare palæstra,
Ferre iocos, astu fallere nosse fidem.
At tibi dent superi, quantum Domitilla mereris,
Quæ facis exigua ne iaceamus humo.*

XL I.

CALPVRNIA ANTHIS

Ikadio.

*Dextera fama mihi fuit, & fortuna patrona,
Magnifici coniunx Cæsaris illa Dei.
Qua bene tutus eram, caris nec uilis amicis,
Quis etiam mecum plurima cura fuit.
Anthis causa meæ uitæ, quæ cara sepulcro
Condidit ossa suo: nominor Ikadium.*

XL II.

EVCHARIS LICINIA

Elpidi.

*Heus oculo errante quei aspicis lethi domum,
Morare gressum, & titulum nostrum perlege:
Amor parentis quem dedit natae sue,
Vbi se reliquæ conlocarent corporis.
Heic uiridis ætas cum floreret artibus,
Crescente & euo gloriam concenderet:
Properauit hora tristis fatalis mea,
Et denecauit ultra ueitæ spiritum.
Docta, erodita pænè Musarum manu,
Quæ modò nobilium ludos decorauit choro,*

Et

224. ANTIQUITATIS

Et Greca in scena prima populo apparuit:
En hoc in tumulo cinerem nostri corporis,
Infeste Parcae deposierunt carmine.
Studium patronae, cura, amor, laudes, decus
Silent ambusto corpore, & letho iacent.
Reliqui fletum nata genitori meo,
Et antecessi genita post lethi diem.
Bis heic septeni mecum natales dies
Tenebris tenentur, Ditis eterna domum,
Rogo ut discedens terram mihi dicas leuem.

X L I I I.

ANNIA ISIAS FLAVIAE

Dionysiadi uernæ.

Hic iacet exutis Dionysia flebilis annis,
Extremum tenui que pede rupit iter.
Cuius in octaua lasciuia surgere messe
Cœperat, & dulces fingere nequitias.
Quod si longa tuæ mansisset tempora uitæ,
Doctior in terris nulla puella foret.

X L I I I I.

PATRONA ANNIAE

Agathonicae.

Vita breuis longo melior mortalibus ævo,
Nam paruo spacio floruit hæc anima.
Bis denos perfuncta annos sine crimine morum,
Vita beata fuit, spiritus hic nituit.
At patrum miseranda ætas anima cruciatur,

Pœnaque

Poenaq; de longo tempore longa data est.
 Desenio luctus, senium fletu renouatur,
 Vtraq; res mortis durior exitio.
 Dat tamen hæc Patronæ pietas solatia fidæ,
 Iugera quoq; terræ dedicat hic tumulus.

LIBERTI PATRONIS.

XLV.

ONESIMVS ANICETVS
 fecit Domino.

O' utinam uiuo potuisssem præmia morum
 Reddere, nunc lacrymas accipe pro meritis.
 Nam semper fateor tacita te mente probavi,
 Detexit sensus ultima flamma meos.
 Tu columen rerum, semper tu cura mearum,
 Nunc eris & luctus tu quoq; causa mei.
 Obsibus infundam quæ nunquam uina bibisti,

XLVI.

ARTEMISIS LIBERTVS FA-
 biæ Pyrallidi patronæ.

Cunctorum hæc suboli sedem post morte reliquit,
 Ante tamen nato, coniugi & ante suo.
 Non dum secura dum flet maistisima mente,
 Occidit, & tristes decepit mœsta souendo.
 Sed nos solliciti, memoresq; parentis amore,
 Matrem cum nato, coniuge cumq; suo.
 Securos colimus, memores de nomine nostro,

Et faciet suboles multos memorata per annos
 Sacra, Deis patribusq; suis, memoresq; priorum,
 Et memores nostri nostrorumq; alta propago
 Aeternò seruent semper memorabile nomen.
 Quisquis es, aut olim nostra de stirpe futurus,
 Sis memor antiqui nominis, & tituli,
 In quorum titulis hic datur esse locus,
 Aeternaq; domus tu tucare focos.

XLVII.

LIBERTA PATRONIS.

Boneis probata, inuisa sum nulli, proba
 Fuei: parens domineis senibus, huic obsequens
 Ita libertate illei me, hic decorat stola.
 A pupula annos ueiginti optimi domum
 Omneim, supremus fecit inditum dies:
 Mors animam eripuit, non ueitæ ornatum apstulit.

XLVIII.

LIBERTA SVAVI
patrono.

Hoc titulo sic patronum pietatis honoro,
 Quidquid id est, gratum manibus officium.
 * non uisa tamen, nec uoce rogata,
 Hic alijs obijt: uiuit libertæ sue.

TVMVLI

TUMULI VARII.

MATRIS CVM ALIQVOT
LIBERIS.

XLIX.

POLLIAE SATVRNINAE, TITIO,
PHILIPPO, AELIAE

Saturninæ.

Immatura quies quos abstulit, hic siti sunt tres,
 Mater cum paruis pignoribus geminis.
 Pollia Saturnina parens, triginta per annos
 Vixit, & enituit docta sonare mele.
 Oto puer Titius proles citò rapta Philippus,
 Et fratri tenero Karioruna soror,
 Aelia Saturnina obiit, uno insuper anno:
 Nec cantus uitam protulit, aut choreæ.

PVERORVM.

L.

PVERI MODO' NATI.

Funere non æquo puer immaturus obiit,
 Marmor cuiq; meis hic iaceo tumulis.
 Non potui parvus puerilem implere iuuentam,
 Nec uestire meam flore nouo faciem:
 Non senior capiti niveos mutare capillos:
 At fatuus sorte puer perii.
 Heu crudele nefas, quæ me generauerat hora,

Hec

Hec eadem uite terminus hora fuit.
 Non ego, quod perij, doleo: sed paruulus infans,
 Quod cum plus saperem, spem merui dubian.
 Si uita incolumis potuisset uincere fata,
 Creuisset generis gloria magna mei.
 Fortuna iniusa est, spes est frustrata iacentem:
 Mors cuncta eripuit, dira quies hominum.

L I.

PVERI INTERFECTI.

Luderet in uiridi dum cespite Lydius infans,
 Propter aquam(ah pietas)ictus ab angue cadit.
 Infelix mater, natum complexa iacentem,
 Occidit: angue puer, uicta dolore parens.

S VLPITII.

Siuuenis, si uir peccat, si numina temnunt
 Et claudunt fatum sepius ante diem:
 Arbiter hæc æui recte dispensat, ut urna hæc
 Sulpitij pueri mœsta tegat cineres.

L II.

FLORIDI.

Quid uixi, flos est: seruat lapis hoc mihi nomen:
 Nolo Dcos manes, flos sat's est titulo.

PVELLARVM.

L III.

APOLONIAE.

Apolonia quæ uocitabar,

Lapide

Lapide hoc inclusa quiesco,
Vnum sortita maritum,
Seruavi casta pudorem.
Mater misera hoc monumentum
Extruxit Olympias amens.

L IIII.

LESBIAE.

Siste gradum, quamvis properes, breuis hora, uiator,
Sic fati nullus te dolor exanimet.
Lesbia, quam tulerat tellus pulcherrima Tharsis,
(Indicio sit amor totius Hesperie)
Quam erectam terris pia numina sustulerunt,
Hanc sibi sola domum corporis constituit.

L V.

LYDAE.

Injice, si pietas usquam est, suspiria, & imple
Mecum hospes lacrymis marmoris hoc uacuum.
Nam formæ exemplum perijt, cum obijt mea Lyda,
Quam petiere homines, quam petiere dij.

L VI.

IVLIAE IVLIANAE.

Possidet immerito locus hic citò corpus iniquum,
Quæ talem uitam meruit, ut curua senectus.

*
Noluerunt superi, cito reddidit una nefandis
Quod fuit, ad superos, inimicag; nemini uixit.

HERMAPHRODITI.

Cum me a me genitrix grauida gestaret in alio,
 Quid pareret fertur consuluisse Deos.
Mas est, Phœbus ait: Mars foemina, Iunoq; neutrum:
 Sed qui sum natus Hermaphroditus eram.
Querenti lethum, Dea sic ait: occidet armis,
 Mars cruce, Phœbus aquis: fors rata quæq; fuit.
Arbor obumbrat aquas, ascendo: labitur ensis,
 Quem tuleram: casu labor et ipse super.
 Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tuliq;
 Foemina, mas, neutrum, flumina, tela, crucent.

LVIII.

ALTERIVS.

Veruex, et pueri puer unus, sponsa, maritus,
 Culcito, lymphæ, fine, dolore cadunt.
Esse putas marmor: latet hic cum Castore Pollux,
 Manus olorino de Ioue Leda dedit.

NAVFRAGORVM.

LIX.

IVVENVM DVORVM.

Vna iuuentatis domus hos produxit alumnos,
 Libertatis opus contulit una dies.
Naufragia mors pariter rapuit, quos iunxerat ante,
 Et duplices luctus sic perimqua dedit.

LX,

L X.

ACIDIS.

Acidos hæc cernis montan i cacumina busti,

Aequor & ex imis fluminis ire iugis.

Ista Cyclopei durant monumenta furoris,

Hic amor, hic dolor est candida Nympha tuus.

Sed bene, si perijt, iacet hac sub mole sepultus,

Nomen & exultans unda perenne uehit.

Sic manet ille quidem, neq; mortuus esse feretur,

Vitaq; per liquidas cœrula manat aquas.

L XI.

NARCISSI.

Hic est ille suis nimium qui credidit undis,

Narcissus vero dignus amore puer.

Cernis ab irriguo repetentem gramine ripam,

Ut per quas perijt crescere possit aquas.

L XII.

IVLIAE SECUNDÆ FI-

liæ, Corneliae Tychæ

uxori.

Iam datus est finis uitæ, iam pausa malorum

Vobis, quas habet hoc gnatam matremq; sepulcrum,

Littore Phocaico pelagi ui exanimatis:

Ilic unde Tagus, & nobile flumen Hiberus

Vorsum ortus, uorsum occasus fluit alter, & alter

Stagna sub Oceani Tagus, & Tyrrhenica Hiberus.

Sic etenim duxere olim primordia Parcae,

Et neuere super uobis fatalia fila:
 Cum primum Lucina daret lucemq; animamq;
 Ut uitæ diuersa dies foret, unaq; lethi.
 Nobis porrò alia est trimo de numine fati
 Dicta dies lethi, quam propagare suopte
 Viuum ollis tacito arbitrio, cum lege perenni,
 Sistit quæ cunctos iubet ad uadimonia mortis.

L X I I I.

ATTII / EPIC TETI.

Raptus ego superis, patribusq; ablatus iniquè,
 Cum frui debueram etate, horrida fata negarunt.
 Præcipitem memet superi mersere sub undas,
 Ac tumulo clusere graui: iam partus et usus,
 Arsq; mihi fuerat studioso corde reperta
 Maxima quadrupedū: studia et quoq; plura fuerūt,
 Ingenio semper plenus, probitate beatus:
 Ut quandoq; simul finito lumine uitæ,
 Manibus his iuncti pariter soci auimus unā,
 Quisq; legis, doleas: deuites talia fata.

L X I I I I.

AVRIGAE.

FUSCO FACTIONIS VE-
netæ agitatori.

Factionis Venetæ Fusco, sacrauimus Aram
 De nostro, certè studiosi et bene amantes,
 Ut scirent cuncti monumentum et pignus amoris.
 Integra

MONUMENTA.

135

Integra fama tibi, laudem cursus meruisti.
Certasti multis, nullum pauper timuisti.
Inuidiam passus, semper fortis tacuisti.
Quisquis homo es, querens talem, subsiste Viator,
Perlege, si memor es, nosti qui nam fuerit uir?
Fortunam metuant omnes; disces tamen unum,
Fuscus habet titulos mortis, habet tumulum.
Contegit ossa lapis, bene habet: fortuna ualebis,
Fundimus insoni lachrymas, unaq; precamur,
Ut iaceas placide; nemo tui similis.

LXV.

CLODIAE SECUNDÆ.

O' quanta pietas fuit hac adolescentia,
Fides, amor, sensus, pudor, atq; sanctitas.
Noli delere amica cumentum meum,
Properauit ætas, hoc dedit fatum mihi.

LXVI.

LVCII ET FLAVII

fratrum.

Vrna breuis geminum quamuis tenet ista cadaver,
Attamen in cœlo spiritus unus adest.
Viximus unanimes Luciusq; & Flavius: idem
Sensus, amor, studium, uita duobus erat.

LXVII.

CETRONII PASSERIS.

Vixi, quod uolui, semper bene, pauper honeste:
Fraudauit nullum, quod iuuat ossa mea.

I 3

LXVIII.

AVLI EGNATII.

*Aulus Palatina Egnatius Priscilianus,
Arte super gemina nobilis, & Sophia.*

*Dum uixi, didici, quæ mors, quæ uita homini esset,
Aeterna unde animæ gaudia percipio.*

L XIX.

HELVIDII ORATORIS.

*Hic iacet Helvidius, fatis extensus iniquis,
Egregius iuuenis, cauſarum orator honestus.*

L XX.

BLASANI NOVII.

Blasanus hoc Nouius, requiem sortitus in aeuom,
*

*Cuncta locus sanctus plausu qui excepit agresti,
Cum primum fundo uenerat hic dominus.*

*Parebat nemo, Fauni Nymphæq; sonabant,
Laeticiam Diuom sensit & ipse locus.*

*Hic olim statuis urbem decorauit, & orbent:
Nomen habet populus, corpus habet tumulus.*

L XXI.

AVARI PATRIS ET
filij.

*Qui dum uita data est, semper uiuebat avarus,
Heredi parcens, inuidus ipse sibi,*

*Hic accumbentem sculpi genialiter arte
Se iussit docta post sua fata manu:*

MONUMENTA.

135

Vt saltēm recubans in morte quiescere posset,
Securāq; iacens ille quiete frui.
Filius à dextro residet, qui castra secutus
Occidit ante patris funera mœsta sui.
Sed quid defunctis prodest genialis imago?
Hoc potius ritu uiuere debuerant.

LXII.

MERCATORIS.

L. VALERIVS LABOLAE.

Seu stupor huic studio est, siue est insania nomen?
Omnis ab hac cura cura leuata mea est.

LXXIII.

IMPOSTORIS.

Fex hominum, fraus totus homo iacet: ecce iacenti
Nocte dat excubias noctua, luce canes.

LXXIII I.

TONSORIS.

Marmoreo tumulo Licimus iacet, at Cato parvo,
Pompeius nullo: credimus esse Deos?

LXXV.

PVERI THRACIS.

Thrax puer, astricto glacie dum luderet Hebro,
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumq; imæ partes rapido traherentur ab auncie,
Abscidit heu tenerum lubrica testa caput.
Orba quod inuentum mater, dum conderet urna:
Hoc peperi flammis, cetera dixit aquis.

I 4

LXXVI.

MILITIS BATAVI.

Ille ego Pannonijs quondam notissimus oris,
 Inter mille uiros primus, fortisq; Batavus,
 Traiano potui qui uindice, uasta profundi
 Aequora Danubij cunctis transnare sub armis:
 Immissumq; arcu, dum pendet in aere telum,
 Et reddit, ex alia fixi fregi q; sagitta.

Quem neq; Romanus potuit, neq; Barbarus unquam,
 Non iaculo miles, non arcu uincere Parthus,
 Hic situs, hoc memori saxo mea facta sacraui.
 Viderit, anne aliquis post me mea gesta sequatur:
 Exemplo mihi sum, primus qui talia gessti.

LXXVII.

RVFI VIRGINIL.

Hic situs est Rufus: pulso qui vindice quondam,
 Imperium afferuit non sibi, sed patriæ.

LXXVIII.

INCERTI.

Morborum uitia, & uitæ mala maxima fugi,
 Nunc careo pœnis, pace fruor placida.
 Viuite felices moneo: mors omnibus instat,
 Exemplum à nobis discite, qui legitis.

LXXIX.

MIELLAE CAESAE ET

à suibus erutæ.

Heu quid amor, male castus amor, mala criminis pos-
 fint, ipsa

Ipsa manu doceo cæsa Miella uiri.
 Hærebam misera in gremio male saucia amantis,
 Et mea languentis presserat ora sopor:
 Irrumpit gladio coniux, heu uicta sopore
 Vix sensi armatas in mea fata manus.
 Eiectam furtim exequijs bustoq; carentem,
 Tristis in ignota condidit hospes humo.
 Tabueram, intestata diu nec crima passus
 Hymen, immundas excit in ossa sues.
 Eruor infelix, populi nota, dedecus urbis,
 Meq; trahunt rapidae per loca tetra feræ.
 Quæq; Miella fui, nomen sum nacta Suillæ.
 Disce puella tuo casta manere thoro.

LXXX.

ARIADNAE CREMATAE SPAR-
sis in undas cineribus.

Ne quis flere uelit, si tumulum ac titulum
 Viderit exstructum, sic fatum uoluit.
 Vixi dum potui, tempore quo licuit,
 Ignis habet corpus, ipsam cœlum animam,
 Vexit aqua partes, terra habet hic cineres.
 Ignis, aqua, terra, cœlum simul capiunt.
 Si nomen quæris, quam Liberrapuit,
 Digna Ariadna polo, nobile fidus ero.
 Amoq; ego, nec casta ceſſit Penelope,
 Alcesti comes & æmula mors placuit.
 Saluos erit coniux, maior erit tumulus.

Ter denos annos menses undecim post

Diuisos fatis ter sex uixi dies.

Annos bisseptem uirgo ago, sed reliquos

Coniuge Alexandro Sofia cum Sosio

Iungit carus amor, diuidit ipsaq; mors.

LXXXI.

MULIERIS INTERFECTAE

à uiro fatuo.

Immitis ferro secuit mea colla maritus,

Dum propero niuei solucre uincula pedis.

Durus & ante thorum, nuper quo nupta cohiui,

Quo cecidit nostræ uirginitatis honos.

Discite ab exemplo Crisimæ discite patres,

Ne nubat fatuo filia uestra uiro.

LXXXII.

COMINIVS FIRMVS

Oppiæ.

Exemplum perijt, castæ lugete pueræ,

Oppia iam non est, erepta est Oppia Firmo.

Accipite hanc animam, numeroq; augete sacrorum,

Arria Romano, & tu Graio Laodamia.

Hunc titulum meritis seruat tibi forma superstes.

LXXXIII.

MARITAE DEFUNCTAE.

Lugent sibei esse tales erexitam filiam

Mei parentes, & genetrix, germanaq;

Desinite luctu queso lacrumas fundere,

Uita

In uita sei iucunda, & uoluptatei fuei,
 Viro atq; ameiceis atq; noteis omnibus.
 Nunc quoniam fatum se ita tulit, & quo decet
 Animo uos ferre, concordesq; uiuere.

LXXXIII.

CONIVGVM NEFANDOR.

Semicapri quicunq; subis sacraria Fauni,

Hæc lege Romana uerba notata manu.

Her filius hic iaceo, mecum Marulla quiescit:

*uetilium a
Marullo.*

Quæ soror & genetrix, quæ mihi sponsa fuit.
 Veranegas, frontemq; trahis, ænigmata Sphyngos
 Credis? sunt Pythio uera magis tripode.
 Me pater è nata genuit, mihi iungitur illa,
 Sic soror & coniux, sic fuit illa parens.

MILITVM LEGIONIS

Quint. & undeuiges.

LXXXV.

FORTISS. MIL. V. ET XIX. LEG.
 QVORVM OPERA FORTITER VE
 TERA CASTRA DEFENSA SVNT
 POLIANDRION.

*Fest. tristes
en Car. V. m
augustorebr.
Vobis dñs vob
pofitum.*

Huc reduces olim post tempora longa reuersas
 Senserat ire Aquilas Legio Undeuigesima, cuius
 Hec ueterum manes castrorum hiberna tuentur.

LXXXVI.

OSSA MIL. V. ET XIX. LEG. CVM
 QVIN-

140 ANTIQUITATIS
QVINTIL. V. INTERFECT. IVSSV
GERMANICI IMP. HVC COLLATA
QVIESCVNT.

Siquid adhuc manes, cineres, atq; ossa sepulta
Mentis habent, uocisq; iubent saluere redutas
In sua castra Aquilas, felix faustumq; precantur.

LXXXVII.

T. STATIVS ET ARGENTA-
ria Eutychia T. Statilio
Apro filio.

Innocuus Aper ecce iaces: non uirginis ira,
Nec Meleager atrox perfodit uiscera ferro,
Mors tacita obrepdit subito fecitq; rumam,
Quæ tibi crescenti rapuit iuuenile figuram.

LXXXVIII.

Difficilis quondam dominis parere serenis
Iussus, & extinctis palnam portare Tyrannis,
Summo Theodosio cedunt, soboliq; perenni,
Ter denis sic uictus ego domitusq; diebus,
Iudice sub Proculo, superas elatus ad auras.

GEORGIVS FABRICIVS
Lectori s. d.

Vetustissimam elegantiam, & elegantissimam
uetustatem Lector in hic tumulis, ni fallor, agnoscis.
puri enim & faciles sunt pleriq; excepto V. tumulo
Lesbia, & XXXVI. Vernæ: qui aliquid Catullia-
num

num sapiunt: & tribus alijs, III. uidelicet Claudiæ,
& XLII. Elpidis, & XLVII. libertæ, qui Plauti-
nus numeris feruntur, scripti senariolis, in quibus &
forma orationis, & scribendi ratio inest antiquior.

Annotatione in his Tumulis digna sunt ea, quæ à
vulgari consuetudine, uel etiam à uetus more,
quantum quidem ex ijs, qui extant, scriptoribus no-
tus est, abhorrent: ut cum genus carminis mutatur,
quod fit in tumulo X. Cocceiæ, in XLVI. Pyralli-
dis, in L. XIV. Fusci, in XV. Zoes, in quibus he-
roicis paßim interponuntur elegiaci, ut in XLVII.
Suavis, pentametro additur in fine iambus. Dicilio
uersus extrema in alterum reiicitur, quod in iambi-
cis est apud Ennium, & apud Terentium à doctis ob-
seruatum, & in marmore Romano cernitur Tumuli
XXV I. ultimo disticho.

Vocales non elidi, alijs consequentibus, Virgilio
& ceteris usitatum. Idem fit in LXII. Tumulo Iu-
lie, hoc uersu,

Littore Phocaico pelagi ui exanimatus.

Eliditur S. litera sepius: quod ueteribus usu fere
perpetuum, ut ter in uno uersu Luciliano,
Nam literalis dolor certissimus nuncius mortis.

Ita in Tumulo Lesbiæ LIII.

Hanc sibi sola domum corporis constituit.

Et in LXVIII. Egnatijs,

Aulus Palatina Egnatius Priscilianus. in quo
cliquescit

eliquescit bis, nisi in initio metiari per tres sppondeos.

Insolentius & rarius est, duas syllabas breues, aut breuem & longam, loco unius longae ponere: quod antiquis suisse in usu, Victorinus grammaticus testatur, & probant Comicorum exempla. Eius generis est illud Luciliij, quod ex V. Sat. adducitur à Nonio, Nam si quod satis est homini, id satis esse potuisset.

Item Ennij ex I X. Annal. quod ab eodē assertur, Sic mulier erubuit, ceu lacte & purpura mista.

Sunt in his Tumulis exempla, quæ contractione uocalium excusari possunt.

I A. Ut in X I I I. Lælia, viuesq; Secundo
Lælia tuo, debent nec benefacta mori.

Ita in nomine Iuliano Tum. X X VII.

Calpurniano Tum. X I.

I E. Ut in II. Probinæ,

Diebus post paucis est comitata suos.

I O. Ut in L X I I I. Fusi,
Factio[n]is Venetæ Fusco sacrauimus Aram.

I V. Ut in L X VI.

Viximus unanimes Luciusq; & Flavius, idem.

Præterea aliarum quarundam uocalium: ut, V I.
Ut in L X I I I. Attij,

Cum frui debueram etate, horrida fata negarunt.

V O. Ut in V I I. Popiliæ,

Luctuosumq; mihi, qui scio quid fueris.

Facit autem quævis contratio syllabam longam,

8am, ut in XIX. Aquile,

Quem finit annus septimus & decimus. pro, finijt.

Quod de antiquitate retulit, ut alia multa, Virgil. IX. Acneid.

Regna Palatini sedemq; petit Euandri.

pro, petijt uel petiuit. Ibidem,

Dum trepidant, it hasta Tago per tempus utrunque.
pro, ijt, uel iuit.

Scio alia esse in sententia Erythreum Venetum:
sed eius rationes nullius sunt momenti: & quod nos
sentimus, multo ante probauit Ang. Politianus.

Syllabam breuem ponit, quæ præcedit pt, imitatio
ne Græcorum, & antiquissima Latinorū consuetudi
ne, apparet in Tum. maritæ defunctæ LXXXIII.
In uita sei iucunda & uoluptatei fuci.

De quo plura à me dicta in Partitionibus Gram
maticis, & in libro De ratione cognoscendarum syl
labarum.

Sunt quidam tumuli elegantia quidem Romani,
sed habentes aliquid Ligusticum aut Transpadanum,
vt ILL. XLII. XLVII. LXXXIII. in quibus
sonus & scriptio peregrina.

Hæc quantum ad numeros præcipue, si quid por
rò à ratione scribendi usitata & communi disidet,
id per singulos tumulos ordine annotabitur, ne quid
studiosos offendat aut moretur, & ut sua antiquitatē
relinquatur ueneratio.

In tu-

In tumulo

II.

Elicia quid sint, inuestigandum. Neptuni Elicij, et
Iouis Elicij nomina poetis nota.

III.

Deico.) pro dico.

Paullum.) paulum.

Pellege.) perlege.

Heic.) Vbi nunc hic circumflexe, cum est aduerbiū.

Haut.) pro haud, tenuis pro media.

Pulcrai.) pro pulchrae.

Suom mareitom.) suum maritum.

Deilexit souo.) pro, dilexit suo.

Horunc.) pro horunce, quo & Comici utuntur.

Abei.) pro abi.

V.

In t' est.) pro, in te est.

Ossa.) nunc ossa.)

Quoius.) nunc cuius.

Nomine cum Spurio.) Variè legitur, & qui marmo-
rainspexit, cum nullo necesse habet contendere.

IX.

Supremum uersus.) Carmen est deprauatum.

Cæpsit.) quid sit nescio. in alijs scæpsit.

X I.

Hoc redolet antiquum quiddam.

X III.

XIII.

Substulit.) pro sustulit.

XV.

Præcessi.) pro præcessisti.

XVIII.

Scœua.) nunc scœua.

XIX.

Hoc epigramma in Fabrica oppido legitur.

Formonfus.) nunc formosus.

XX.

Vite raptum.) id est, mortem.

XXI.

Tuei.) pro, tui.

Sacreis.) pro sacrīs.

Vetitum est.) pro uetitum est.

XXII.

Aptulerint.) nunc abstulerint. Sic in XXVI.

Optestor.) pro obtestor.

XXIII.

Quoī soli.) pro, cui.

XXIV.

Hoc epigramma non est integrum in fine.

XXV.

Neapoli inuentum, & planè Catullianum.

XXXVIII.

Duo soles.) pro, soles duos, antiquē.

Fuei.) pro, fui.

146 ANTIQUITATIS
XXXIX.

Eu.)pro, heu.

XLII.

Legitur in hortis Angeli Colotij.

Quic, pro qui: ubei, pro ubi; heic, pro hic: ueite,
pro uitæ.

Erodita.)pro erudita.

Pæne.)cum diphthongo, ac in prima syllaba.

Infist.e.)pro infestæ.

Deposierunt.)deposituerunt.

Domu.)pro, domo.

XLIII.

Hoc legitur Comi, in Insubria.

Patron.e.)Si propriū nomen nō est, uersus claudicat.

XLV.

In extremo desideratur aliquid.

XLVI.

Suboli.)nunc Soboli.

Maiſtissima.)nunc mæſtissima.

XLVII.

Conuenit antiquitate cum XL II. boneis, domineis,
inueifa, ille, reiginti: pro, bonis, dominis, inuisa, illi,
uiginti.

Aptuit.)pro abstulit, ut in Tum. XXII.

XLVIII.

Terio uerſu multilam, quarto alienum ab uſitato car
minum genere.

XLIX.

XLIX.

In hoc syllabarum ratio non est obseruata primo & tertio uersu. Quamuis tertio potest excusari simili exemplo in tumulo XVIII.
Mele.) τὸ μέλον, cantus.

L.

Marmoreus.) marmore exsculptus. Hoc descripsit primus Iohan. Paulus, Vbaldinus.

LIII.

Sustulerunt.) pro, sustulerunt.

LVI.

Hoc mutilum & inuenustum.

LVII.

Hoc esse carmen antiquum Pullicis poetæ, annotauit Dialogo X. Gyraldus. Idem inueni in uetusissimis membranis, quod expressit eleganti carmine Græco Ang. Politianus.

LXII.

Vorsum.) pro uersum.

Ollis.) nunc, illis.

LXIII.

Hi uersus heroici Comi leguntur in Insubria.

Clusere.) nunc, clausere.

Socialiimur.) pro, sociabimur.

LXIII.

Hi uersus descripti Dianij in Hispania.

Palatina.) pro, Palatina. nomen tribus.

LXX.

Primus in hoc pentameter desideratur.

Diuom.) pro, diuorum.

LXXXIII.

Hoc citat Cornutus Persij interpres.

LXXV.

Quod pueri Thracis est, ascribitur Iulio Cæsari in membranis antiquis: Germanico, à Lilio Gyraldo.

LXXVI.

Hoc ascribitur Hadriano Imp. in libro uetus, & uidetur eius meminisse Suidas.

LXXVII.

Pulso qui Vindice.) qui pro imperatore se ferebat.

LXXX.

Compositum è pentametris, cum inusitata pedum licentia.

LXXXII.

In hoc ei diphthongus, pro i simplici, in nominibus, pronome, uerbo, & coniunctione ponitur, ut etiam in aliquot superioribus.

LXXXV. LXXXVI.

Hi tumuli bini Hellerenæ reperti, in Hispania: è quibus liquet, ossa legionum Varianarum in Germania interfectarum, in Hispaniam translata esse.

LXXXVII.

LXXXVII.

Innocuus Aper.) Simili ratione qua Virg.

Invalidus etiamq; tremens, etiam inscius æui.

Iuvenile figuram.) Genus neutrum pro fœminino, an
tique & inusitatè.

LXXXVIII.

Legitur hoc epigramma Constantinopoli.

ANTIQUITATVM

LIBER TERTIVS,

Varius.

TVMVLIS.

HERCVLIS.

Transiui intrepidus per mille pericula uictor.
Non acies ferri, non clausis mœnia portis,
Conatus tenuere meos: domat omnia uirtus.

PHAETHONTIS.

Hic situs est Phaethon, currus auriga paterni,
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.

ACHILLIS.

Pelides ego sum, Thetidis notissima proles,
Cui uirtus clarum nomen habere dedit:
Qui straui toties armis uictricibus hostes,
Inq; fugam solus millia multa dedi.

Hector sed magno summa est mihi gloria cæso,

150 ANTIQUITATIS

Qui sepe Argolicas debilitauit opes.
 Ille interfactus subiit me uindice poenas,
 Pergama tunc ferro procubuere meo.
 Laudibus immensis uictor supra astra ferebar,
 Hostilem pressi fraude peremptus humum.

HECTORIS.

Defensor patriæ, iuuenum fortissimus Hector,
 Qui muris miseris ciuib⁹ alter erat,
 Occubuit telo uiolenti uictus Achillis,
 Occubuere simul spesq; salusq; Phrygum.
 Hunc ferus Aeacides circum sua moenia traxit,
 Que iuuenis manibus texerat ante suis.
 O' quantos Priamo lux attulit illa dolores,
 Quos fletus Hecuba, quos dedit Andromache,
 Sed raptum pater infelix, auroq; repensum
 Condidit & mœrens contumulauit humo.

ANTENORIS.

Inclitus Antenor, patriam uox nisa quietem,
 Transfluit huc Henetūm Dardanidūmq; fugit,
 Expulit Euganeos, Patauinam condidit urbem,
 Quem tenet hic humili marmore cæsa domus.

CAIETAE.

Hic me Caietam note pictatis alumnus
 Ereptam Argolico, quo debuit igne cremauit.

DIDONIS.

Præbuit Aeneas & causam mortis, & ensem;
 Ipsa sua Dido concidit usa manu.

HYPER

MONUMENTA.

152

HYPERMNESTRAE.

Exul Hypermnestra, precium pietatis iniquum,
Quem fratri mortem depulit, ipsa tulit.

PHYLLODIS.

Phyllida Demophoon letho dedit hospes amantem,
Ille necis caussam præbuit, ipse manum.

LVCRETIAE.

Cum foderet ferro castum Lucretia pellus,
Sanguinis & torrens egredetur, ait:
Procedant testes me non placuisse Tyranno,
Ante uirum sanguis, spiritus ante Deos.

PORTII CATONIS.

Cerne hic ossa sacri semper ueneranda Catonis.
Libertate potens, animoq; invictus & armis,
Auius incerto peragruit tramite Syrites:
Libertatis enim dulcedine captus amatae,
Ne sua seruitio premerentur colla tyranni,
Portia crudeli penetrauit pectora ferro.

SCIPIONIS AFRICANI.

Denuo Hannibale, & capta Carthagine, & aucto
Imperio, hoc cineres marmore teclus habes.
Cui non Europe, non obstitit Africa quondam:
Respice res hominum quam breuis urna premuit.

IVLII CAESARIS.

Me hic magnanimus, qui claris arduis actis,
Non timuit generum, nec inertia tela Senatus.
Ne sibi Gallorum raperetur pompa triumphi,

K 4 Intulit

152 A N T I Q V I T A T I S

Intulit immisit per ciuica uiscera ferrum.
Vis inuicta uiri reparata classe Britannos
Vicit, & hostiles Rheni compescuit undas.

P O M P E I I E T F I L I O R U M .

Pompeios iuuenes Asia atq; Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyes, si tamen ulla tegit.
Quid mirum toto si spargitur orbe, iacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

O C T A V I A N I A V G V S T I .

In Macedûm campis ultus iam Cæsar is umbras
Sum patris, Augustus belloq; armisq; superbus.
Namq; meos sensit fugiens Antonius enses.
Quantum ingens orbis, quantum Iouis alta potestas,
Tantus in orbe fui, mare trans pontumq; subegi:
Vix coelum superis, & fidera summa reliqui.

G E R M A N I C I C A E S A R I S ,
C A L I G V L A E P A T R I S .

Parce hospes tumulo, Cæsar Germanicus hic sum,
Sepe etiam ignotis ipse dedi requiem.
Quod si quem tumuli nihil huius gratia tangit,
Admoneat patriæ fraude, quod hic iaceo.
Sed iaceo, quamuis non uitæ & plenus honoris:
Hoc uno ingratus, quod genui patriæ:
Testata est mores lacrymis plebesq; patresq;
Hæc sunt sinceri iudicia ingenij.

M. T V L.

M. TULLII CICERONIS.

VIRI SAPIENTES.

Basilius.

Hic iacet Arpinas manibus tumulatus amici,
 Qui fuit orator summus, et eximius.
 Quem nece crudeli mactauit ciuis et hostis:
 Nil agis Antoni, scripta diserta manent.
 Vulnere nempe tuo Ciceronem conficis: at te
 Tullius aeternis uulneribus lacerat.

Asmenius.

Corpus in hoc tumulo magni Ciceronis humatum
 Contegitur, claro qui fuit ingenio:
 Quique malis grauis hostis erat, tutorque bonorum:
 Quo poenè indigna Consule Roma fuit.
 Sed uigili cura deieclis hostibus, urbem
 Supplicioque datis, præstitit incolumem.

Lyomannus.

Vnicus orator, lumenque decusque Senatus,
 Seruator patriæ, conditor eloquij,
 Cuius ab ingenio tandem illustrata perenni
 Lumine præclaro lingua Latina uiget,
 Occidit indignè manibus laceratus inquis
 Tullius, ac tumulo subditus exiguo.

Euphorbius.

Quicunque in libris nomen Ciceronis adoras,
 Aspice quo iaceat conditus ille loco.
 Ille uel orator, uel ciuis maximus, idem

154. ANTIQUITATIS

Clarus erat facie, clarior eloquio.
 At ne quid fortuna uiro nocuisse putetur,
 Viuit & aeternum docta per ora uolat.

Julianus.

Marcus eram Cicero toto notissimus orbe,
 Cuius reliquias occulit urna breuis.
 Dextera me patriæ nuper ciuilis ademit,
 Eripui patriam qui prius exitio.
 Si quis in hoc saxo Tulli legis aduenia nomen,
 Non dederis dicere, Marce uale.

Hilarius.

Tullius Arpinas ex ordine natus equestri,
 Sed uirtute sua consul in urbe fuit.
 Quem Catilina malus, coniuratiq; nocentes
 Senserunt uigilem ciuibus esse suis.
 Hunc tamen, o pietas, tres occidere tyranni:
 At Lamia ille pio supposuit tumulo.

Palladius.

Qui tenet eloquij fastigia summa Latini,
 Qui Consul patriam cædibus eripuit,
 Quiq; trium seuo uitam dedit ense uirorum
 Tullius, est & in hac ipse sepultus humo.
 Sed breuitas uite pensatur laude perenni.
 Quod mors eripuit, gloria restituit.

Asclepias.

Tullius hic situs est, uenerabile nomen in æuum,
 Clarus honore simul, clarus & ingenio.

Quem

Quem scelerata neci crudeliter arma dederunt,

Quod patriæ uindex ille fidelis erat.

Sed nihil infanda profecit cæde tyrannus,

Ingenium uiuit, corpus inane perit.

Eusthenius.

Romanu princeps populi, decus ordinis ampli,

Maximus orator, ciuis & egregius,

Coniuratorum uindex, hostisq; malorum,

Proscriptus perijt à tribus ille uiris.

Qui cæsus grauiter, qui detruncatus acerbè,

Hoc Lamiae debet, quod iacet in tumulo.

Pompelianus.

Doctrinæ antistes, rerum mirabilis auctor

Tullius, existens nobilis ex humili:

Cui dedit excellens ars oratoria nomen,

Virtute ingenij uenit in astra sui.

Sed fortuna noeens miserando funere raptum

Carpit, & hoc uoluit membra iacere solo.

Maximinus.

Eloquio princeps, magnis memorabilis actis

Tullius, indigna cæde peremptus, obit.

Terras omnipotens impleuit nomine claro,

Ingenium cæso corpore morte caret.

Viuuit & ingenti pollet cum laude per orbem:

Cuius in hoc tumulo membra sepulta iacent.

Vitalis.

Inlytus hic Cicero Lamiae pietate sepultus,

Quem

156. ANTIQUITATIS

Quem fortuna neci tradidit immerite.
 Maximus eloquio, ciuis bonus, urbis amator,
 Perniciesq; malis, perfugiumq; bonis.
 Qui sexaginta completis ac tribus annis,
 Seruitio pressam destituit patriam.

Valerianus.

Par scelus admisit Pharijs Antonius armis:
 Abscindit uultus ensis uterq; sacros.
 Illud, laurigeros ageres cum leta triumphos:
 Hoc tibi Roma caput, cum loquereris, erat.
 Quid prosunt sacre praecisa silentia linguae?
 Incipiunt omnes pro Cicerone loqui.

PACVII.

Adolescens tametsi properas, hoc te saxum rogat,
 Ut se aspicias, deinde quod scriptum est legas,
 Hic sunt poetæ Marci Pacuvij sita
 Ossa: hoc uolebam nescias ne essem: uale.

NEVII.

Immortales mortales si foret fas flere,
 Flerent die Camœnæ Neuium poetam.
 Is itaq; postquam est Orco traditus thesauro,
 Obliti sunt Romæ lingua Latina loquier.

ENNII.

Aspice ò ciues, senis Ennij imaginis formam,
 Hic uostrum panxit maxima facta patrum:
 Nemo me lacrimis decoret, neq; funera fletu
 Faxit: cur? uolito uiuus per ora uirum.

PLAVTI.

PLAVTI.

Postquam est morte captus Plautus, Comœdia luget,
 Scena est deserta, deim risus ludus iocurq;;
 Et numeri innumeri simul omnes collacrumarunt.

TERENTII.

Natus in excelsis tectis Carthaginis altæ,
 Romanis ducibus bellica præda fui.
 Descripsi mores hominum, iuuenumq; senumq;
 Qualiter et serui decipient dominos.
 Quid meretrix, quid leno, dotis confignat auarus:
 Hæc quicunq; leges, sic (puto) cautus eris.

P. VIRGILII MARONIS.

VIRI ILLVSTRES.

Palladius.

Conditus h̄ic ego sum, cuius modò rustica musa
 Per filias, per rus, uenit ad arma uirūm.

Asclepiades.

Tityron, ac segetes cecini Maro, et arma, uirumq;. p.
 Mantua me genuit, Parthenope sepelit.

Eusebius.

Virgilius iacet h̄ic, qui pascua uersibus edit,
 Et ruris cultus, et Phrygis arma uiri.

Pompelianus.

Qui pecudes, qui rura canit, qui prælia uates,
 In Calabris moriens, hac requiescit humo.

Maximianus.

Carminibus pecudes, et ru, et bella canendo,

Nomen

Nomen inextinctum Virgilius meruit.
Vitalis.

Mantua mi patria est, nomen Maro, carmina silues
Ruraq; cum bellis, Parthenope tumulus.
Basilius.

Qui siluas, & agros, quæ prælia uersibus ornat,
Mole sub hac situs est ecce Poeta Maro.

Asmodianus.

Pastores, Vates ego sum, cui rura ducesq;
Carmina sunt, hic me pressit acerba quies.

Vouianus.

A' siluis ad agros, ab agris ad prælia uenit,
Musa Maronis adest nobilis ingenio.

Eugenius.

Bucolica expreſſi, & ruris precepta colendi,
Mox cecini pugnas, mortuus hic habito.

Iulianus.

Hic data Virgilio requies, qui carmine dulci
Et Pana, & segetes, & fera bella canit.

Hilarius.

Pastores cecimi, docui qui cultus in agris,
Prælia descripsi, contegor hoc tumulo.

TIBULLI

Cenotaphium.

Hic iacet immuti consumptus morte Tibullus,
Messa lam terra dum sequiturq; mari.

OVIDII.

Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perij Naso poeta meo.
At tibi qui transis ne sit graue, quisquis amasti,
Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.

LVCANI POETAЕ.

Corduba me genuit, rapuit Nero: prælia dixi,
Quæ gessere pares, hinc socer, inde gener.
Continuo nunquam direxi carmina tractu,
Quod tractum serpat, plus mihi comita placet.
Fulminis in morem, quæ sunt miranda citentur:
Hæc uero sapient dictio, quæ feriet.

SENECAE.

Cura, labor, meritum, sumpti pro munere honores,
Ite, alias posthac sollicitate animas:
Me procul à nobis Deus euocat, illicet actis
Rebus terrenis hospita terra uale.
Corpus auara tamen solennibus accipe faxis,
Namq; animam cœlo reddimus, ossa tibi.

ELPIDIS UXORIS
Boethi.

Elys dicta fui, Sicule regionis alumna,
Quam procul à patria coniugis egit amor.
Porticibus sacris iam nunc peregrina quiesco,
Iudicis æterni testificata thronum.

160 ANTIQVITATIS
DIIS ANATHEMATA.
FORTVNÆ.

Tu quæ Tarpeio coleris uicina Tonanti,
Votorum uindex semper Fortuna meorum:
Accipe quæ pietas ponit tibi dona merenti,
Effigiem nostri conseruatura parentis,
Cuius ne taceat memorandum littera nomen,
Cæsius hic, idemq; Titius primusq; uocatur,
Qui largæ Cereris messes, fructusq; renatos
Dirigit in precium, cui constat fama, fidesq;.
Et qui diuitias uincit pudor, ire per illos
Consuetus portus: cura studioq; laboris
Littora, qui præstat feßis tutissima nautis.
Notus in urbe sacra, notus quoq; finibus illis,
Quos Vmber sulcare solet, quos Tuscus arator,
Omnibus hinc annis uotorum more suorum,
Contentas adiicit numero crescente coronas,
Fortunæ simulacra colens, ex Apollinis aras,
Arcanumq; louem, quorum consentit in illo
Maiestas, longæ promittens tempora uitæ.
Accipe posteritas quod per tua secula narres,
Taurinus cari iussus pietate parentis.
Hoc posuit donum: quod nec sententia mortis
Vincere, nec poterit fatorum summa potestas,
Sed populi saluo semper rumore manebit.

HERCV-

HERCULI.

Alcide sacri generis decus, hoc tibi Prætor,
Et Iouis antistes, dedico Perpetuus.

EIDE M.

Te precor Alcide, sacris invicte periclis:
Rite tuis latus dona ferens meritis.
Hec tibi dona potest tenuis perferre Camœna:
Nam grates dignas tu potes efficere.
Sume libens simulacra tuis: que munera cœlo
Aris urbanis dedicat ipse sacris.

SANCTO FIDIO SABI PATRI.

De decuma uictor tibi Lucius Mumius donum,
Moribus antiqueis, pro usura hoc dare sese,
Visum animo suo. perfecit, tua pace rogans te,
Cogendei dissoluende: tu ut facilia faxeis,
Perficias, decumam ut faciat ueræ rationis,
Proq; hoc atq; alia donis des dignamerenti.

CASTORI ET POLLVCI.

Littoribus nostris quoniam certamina letum
Exhibuisse iuuat, Castor uenerandeq; Pollux,
Munere pro tanto faciem certaminis huius
Magna Iouis proles, uestra pro sede locauit,
Urbani Tatius gaudens me fascibus auctum,
Neptunoq; patri ludos fecisse Sabinos.

VENERI.

Hec tibi diua Venus deponit munera Sylla,

162 ANTIQUITATIS
Ut somno monitus, Martis armatus in armis,
Pugnantem atq; acies armatas inter agentem.

PANI ET APOLLINI.
Pan tibi, Phœbe tibi, lenimen dulce laborum,
Otia dum terimus, carmina mille damus.

PLVTONI.

Plutoni sacrum munus ne attingite fueres,
Ignotum est uobis hoc quod in urna latet.
Namq; clementa graui clausit digesta labore,
Vase sub hoc modico maximus Olibius.
Adsit secundo custos sibi copia cornu,
Ne premium tanti depereat laticis.

MAGNAE MATRI.

Sum uagus assidue, toto circumferor orbe,
Nec me diuersi cogit distantia mundi,
Alterius titulo subdere uota reum
Veri certa fides, Tiburni uexit in arcem
Et iam *
Quare o diua parens *
Ausonia in terra.*

INSCRIPTIO TEMPLI ET
PONTIS IN HISPANIA.

Supra Tagum.

Templum in rupe Tagi superis, ex Cæsare plenum;
Ars ubi materia uincitur ipsa sua:
Quis, quali dederit uoto, fortasse requiret
Cura uiatorum, quos noua fama iuuat.

Ingentem

Ingentem uasta pontem qui mole peregit,

Sacra litaturo fecit honore Lacer.

Pontem perpetui mansurum in sæcula mundi,

Fecit diuina nobilis arte Lacer.

Qui pontem fecit Lacer, & noua templa dicauit,

Scilicet & superis munera sola litant.

Idem Romuleis templum cum Cæsare Diuis

Constituit felix utraq; causa sacri.

INTER ROMAM ET TIBVR

Supra Anienem.

Quam bene curuati directa est semita Pontis,

Atq; interruptum continuatur iter.

Calcamus rapidas subiecti gurgitis undas,

Et libet iratæ cernere murmur aquæ.

Ite igitur faciles per gaudia uestra Quirites,

Et Narsem resonans plausus, ubiq; canat.

Qui potuit rigidas Gotthorum subdere gentes,

Hic docuit durum flumina ferre iugum.

FONTIS.

Huius nymphaloci: sacri custodia fontis,

Dormio, dum blanda sentio murmur aquæ.

Parce meum, quisquis tangis caua marmora, somnū

Rumpere: siue bibas, siue lauere, tace.

EPIGRAMMA.

Cæsar is ad ualias sedeo, stō, nocte dieq;

Nec datur ingressus, quo mea facta loquar.

Ite deæ faciles, & nostro nomine saltem

L 2

Dicit̄

Dicite diuini præsidis ante pedes.
Si nequeo placidas affari Cæsaris aures,
Saltem aliquis ueniat, qui mihi dicat, abi.

CHARITES.

Sunt nude Charites nüeo de marmore, & illas
Diua Columna suis ædibus intus habet.
Par tribus est facies, qualem decet esse sororum.
Par tribus est ætas, par quoq; forma tribus.
Grata Thalia tamen geminæ conuersa sorori,
Implicat alternè brachia, blanda soror.
Euphrosynam dextra stupeo, Aglaiamq; sinistra,
Miror & implicitis brachia nexa modis.
Iupiter est genitor: peperit de semine cœli
Hemonia, & Veneris turba ministra fuit.
Inde alitur nudus placida sub matre Cupido,
Inde uoluptates, inde alimenta Dei.

MORS.

Decipimur uotis, & tempore fallimur, & mors
Deridet curas anxia uita nihil.

LEO.

Iratus rege te, quod nobilis ira leonis
In sibi prostratos se negat esse feram.

DE VRBE FELTRIA.
Feltria perpetuo niuum damnata rigore,
Terra uale: post hac non adeunda mihi.

EPIGRAMMA.

Vt belli sonuere tubæ, uiolenta peremit

Hippolyte

Hippolyte Teuthram, Lice Donin, Oebalon Alce:
 Oebalon ense, Donin iaculo, Teuthranta sagitta.
 Oebalus ibat equo, curru Donis, ac pede Teuthras.
 Figitur ora Donis, latus Oebalus, ilia Teuthras.
 Carus Epo Teuthras, Doridi Donis, Oebalus Ide.
 Argolicus Teuthras, Mœsus Donis, Oebalus Arcas.

ALIVD.

Almo, Theon, Thyrſis, nati sub monte Pelori:
 Semine disparili, Laurente, Lacone, Sabina:
 Vite Sabina, Lacon sulco, sue cognita Laurens.
 Thyrſis oues, uitulos Theon egerat, Almo capellas.
 Almo puer, iuuenisq; Theon, sed Thyrſis ephebus.

VRBIS ROMAE RVINA.

Vrbs cecidit: de qua si dignum dicere quicquam
 Moliar, hoc potero dicere, Roma fuit.
 Non tamen annorum series, non flamma, nec ensis,
 Aeternum potuere hoc abolere decus.
 Cura hominum potuit tantam componere Romanum,
 Quantam non potuit soluere cura Deum.
 Conseropes, marmorq; nouum, superumq; fauorem,
 Artificum uigilent in noua facta manus:
 Non tamen aut fieri par stanti machina muro,
 Aut instaurari sola ruina potest.
 Tantum restat adhuc, tantum ruit: ut neq; stans pars
 Aequari possit, diruta nec refici.
 Hic superum formas superi mirantur, & ipsi
 Se cupiunt fictis uultibus esse pares.

A' dñi 1809.

Vix scio quæ fueram, uix Romæ Roma recordor,

Quæ populo, regnis, mœnibus alta fui.

Cesserunt artes, cecidere palatia diuūm,

Iam seruit populus, degenerauit eques.

Quæ fueram totum quondam celebrata per orbem,

Vix sinit occasus uel meminisse mei.

ALIVD.

Roma uetus ueteres duon te rexere Quirites,

Nec bonus immunis, nec malus ullus erat.

Defunctis patribus successit praua iuuentus,

Quorum consilijs præcipitata ruis.

CALEN-

CALENDARIVM
ROMANVM
PRIMVM.

Extat Romæ duobus in locis. In domo
Vallarum, quæ est in circo Flaminio:
et in hortulo Angeli Colotij, qui est do-
mui ipsius contiguus, in campo Martio.

Editum initio est à Iacobo Ma-
zochio, tum ab Aldo Ma-
nutio, sed nunc est de-
scriptum emen-
datius.

L 4

MENSIS

Januar.

Dies XXXI.
Non. Quint.
Dies horarum
VIIIIS.
Nox horarum
XIIIS.
Sol Capricorno
Tutela Iunonis
Palus
aquitur
Salix
Harundo
cæditur
Sacrificant
DIS
Penatibus.

MENSIS

Febr.

Dies XXVIII.
Non. Quint.
Dies horarum
XS.
Nox horarum
XIIIS
Sol Aquario
Tutel. Neptuni
Segetes sariuntur
Vinearum
superf.
colit.
Harundines
incendunt.
Lupercalia
Parentalia
Cara Cognator.
Terminalia.

MENSIS

Martius

- Dies XXXI.
Non. Septiman.
Dies hor. XII.
Nox hor. XII.
Aequinoctium
VIII. Cal. April.
Sol Piscib.
Tutela Mineruæ
Vineæ
Pedamina
in pastino
putantur
Trimenst. seritur
Iidis nauigium
Sacr. Mamurio
Libera
QuinquatRIA
Lauatio

MENSIS

April.

- Dies XXX.
Non. Quintan.
Dies hor. XIIIIS.
Nox hor. XS.
Sol Ariete
Tutela
Veneris
Oues
Iustrantur
Sacrum
Phariæ
item
Sarapia

MENSIS

Maius

Dies XXXI.

Non. Septiman.

Dies hor. XIIII S.

Nox hor. VIIIIS.

Sol Tauro

Tutela Apollinis

Segetes runcant.

Oues tondent.

Lana lauatur

Iuuenci iniant.

Vicea pabular.

secatur

Segetes

Iustrantur

Sacr. Mercurij

& Floræ.

MENSIS

Iunius.

Dies XXX.

Non. Quintan.

Dies hor. XV.

Nox hor. VIIIL.

Solis institum

VIIIL Kal. Jul.

Sol Geminis

Tutela Mercurij

Fœniscium

Vineæ

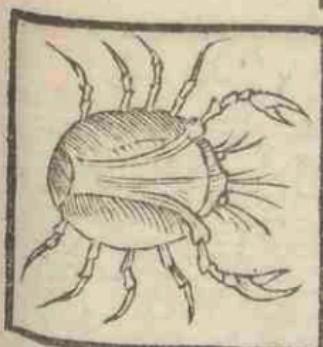
occantur

Sacrum

Herculi

Fortis

Fortunæ.

M E N S I S

Iulius

Dies XXXI.

Non. Septiman.

Dies horarum

XIIII S.

Nox horarum

VIII S.

Sol Cancro

Tutela

Iouis

Messes

hordiar.

& fabar.

Apollinar.

Neptunalia.

M E N S I S

August.

Dies XXXI.

Non. Quint.

Dies hor. XIIIS.

Nox hor. X S.

Sol Leone

Tutela Cereris

Palu paratur.

Messes

frumentar.

item

triticar.

Stupulæ

incendunt.

Sacrum Spei

Saluti

Deanæ

Volcano.

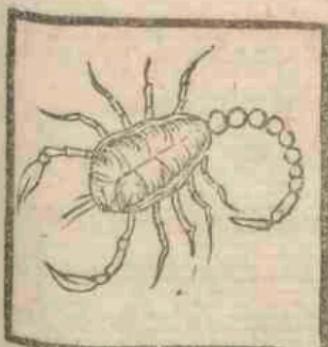
MENSIS
Septemb.

MENSIS
Octob.

Dies XXX.
Non. Quint.
Dies hor. XII.
Nox hor. XII.
Aequinoctium
VIII. Kal. Octob.
Sol Virgine
Tutela
Volcani
Dolea
picantur
Poma
leguntur.
Arborum
oblaquiatio.
Epulum
Mineruæ.

Dies XXXI.
Non. Septiman.
Dies hor. X
Nox hor. XIII
Sol.
Libra
Tutela
Martis.
Vindemiæ
Sacrum
Libero.

MENSIS

Nouember

Dies XXX.

Non. Quintan.

Dies hor. VIIIIS.

Nox hor. XIIIIS.

Sol Scorpione

Tutela

Deanæ

Sementes

triticar.

& hordear.

Scrobatio

arborum

Iouis

epulum

Heuresis

MENSIS

December.

Dies XXXI.

Non. Quintan.

Dies hor. VIII.

Nox hor. XV.

Sol. Sagittar.

Tutela Vestæ

Hiemis initium

Siue tropæ

chimerinæ

Vineas sterc.

Faba serentes

Materias

deijcientes

Oliua legent

item uenant.

Saturnalia.

CALENDARIVM
ROMANVM SE-
CVNDVM.

*Editum initio est à Carolo Sigonio, renoua-
tum à Raphaele Cyllenio, expositum à Pau-
lo Manutio. Martius, Maius, Iunius, Septem-
ber collati sunt cum fragmento montis Es-
quilini, & cum Venusino in Apu-
lia: quæ Mazochius im-
pressit.*

IANVARIVS.

A. K.	IAN.	F.	Kalendæ Ianu. Fastus:
B	F		Fastus dies.
C	C		Comicialis dies.
D	C		
E	NÒN.	F.	Nonæ.
F	F		
G	C		
H	C		
A	AGON.		Agonalia. Quid.
B	EN.		Endotercis dies.
C	CAR.NP.	Nefastus,	Carmentalia, quòd sa-
D	C	primo.	cra tum & ferie car-
			mentis. Varro.
E	EID. NP.		Idus.
F	ENDIES VITIOS.	Dies uitiosi ex Sena-	
	EX S.C.	tusconsulto.	
			G CAR.

Comiciale.

CAR.
G H A B C D E F G H A B C D E F G N C
XXXI.

Fastus dies.
Nefastus dies.

FEBRVARIVS.
H. K. FEB. N. Kalendæ Februarij.

A B C D E F G H A B C D E F G N N N N N N N N
NON. EID. NP.

Nonæ.

Idus.

E N

E	N		
F	LUPER.	NP.	Lupercalia, quod in Lupercali Luperti sacra faciunt. Varro.
G	EN.		
H	QVIR.	NP.	Quirinalia, à Quirino, quod huic deo feriæ.
A	C		
B	C		
C	C		
D	FERAL.	F.	Feralia ab inferis, & serendo: quod ferant tum epulas ad sepulchrum, quibus ius ibi parentare. Varro.
E	C		
F	TER.	NP.	Terminalia, quod is dies extremus anni constitutus: duodecimus enim mensis fuit Febr.
G	REGIF.	N.	Regifugium, Ouid. quanquā est inter Ouidiū & Kalendariū de die Regifugij cōtrouersia: ille. n. afsignat ei Februarij diē XXIII. in Kalendario aut uideo ad XXIII. esse appositiū. nec sanè, si modò Regifugij dies N. fuit, uidetur esse potuisse die XXIII. h. e. Terminalibus, qui NP dies fuit: alioqui dies idem & NP & N fuisset.
			H C

H C
A E N.
B E Q. NP. Equiria.Varro,Festus,Ouid.
C C
XXVIII.

M A R T I V S.

D. K. MAR. NP. Cal.Martij.

E F

F C

G C

H C

A NP. HOC DIE CAESAR PONT.

MAX. FACTVS.

B NON. F Nonæ.

C F

D C

E C

F C

G C

H C

A EN.

B E Q. NP.

Equina.Varro,Ouidius.

C E ID. NP.

Idus.

D F

E LIB. NP.

Liberalia,Varro.

F C

G C

H C

I N

J QVIN. N

Quinquatrus,Varro.

K C

L C

M N

T V B I L. NP.

Tubilustrum,quòd eo die in
atrio futorio sacrorum tu
bæ lustrantur.Varro.

M C Q.

C Q. REX C. F.

Quando rex comiciauit fast.
Varro, Festus.

D C

E C

F NP. HOC DIE CAESAR
ALEXAND. RECEPIT.

G C

H C

A C

B C

XXXL

APRILIS.

C. K. APR. N Calendæ Aprilis.

D C

E C

F C

G NON. LVDI

H NP. LVDI

A N LVDI

B N LVDI

C N LVDI

D N LVDI

E N CIRC. Circenses.

F N CERERI

G EID. NP. LVDI

H N

A FORD. NP. LVDI. Fordicidia, à furdis bo-
bus. Bos forda, quæ fert in uentre,
quod ea die publicè immolantur
boves prægnantes in curijs. Com-
plures à furdis cædendis Fordici-
dia dicta. Varro.

B N

B	N	L V D I	
C	N	L V D I	
D	N	L V D I	
E	C E R .	N . L V D I	Cerealia.Varro.
		I N C I R C O .	
F	N		
G	P A L .	N P .	Palilia à Pale, quod fer riæ ei deę fiūt.Varro.
H	N		
A	V I N .	N P . V I N A -	Vinalia à uino.Varro.
		L I A	
B	C		
C	R O B .	N P . R O -	Robigalia dicta ab Ro-
		B I G A L I A	bigo secundum sege- tes.Varro.
D	F		
E	C		
F	N P .	L V D . F L O R .	Floralia. Ouid.Plinius.
G	C	L V D I	
H	C	L V D I	
	XXX.		

M A I V S .

A.	K.	M A I .	N .	L V D .	L A R .	F.
B.	F.	C O M P .			C o m p i t a l i a .	
C.	C.	L V D .	I N C I R C .	F L O R A E .		
D.	C					
E.	C					
F.	C					
G.	N	N O N .	N			Nonæ.
H.	F.					
A.	L E M .	N				Lemuria.Varro,Ouid.
B.	C					

M 2 C L E M .

- C LEM. N
 D NP. LVD. MART. Ludi Marti in Circus.
 IN CIRC.
 E LEM. N
 F C. MARTI INVICT.
 G EID. NP. FER. Idus, Feretrio Ioui.
 IOVI.
 H F. MER. MAIAE.
 A C
 B C
 C C
 D C
 E AGON. NP. VEIOVI. Agonalia.
 F N
 G TVB. NP. Tubilustrum.
 H Q. REX C. F. Quando rex comiciauit
 fast. ut suprà, Martio.
 A C
 B C
 C C
 D C
 E C
 F C
 G C
 XXXI.
 IVNIVS.
 H. K. IVNN. Calendæ Iunij.
 A F. MART. CAR. Marti, Carnæ Deæ, Mo-
 NETÆ IUNONI. Macro-
 BIUS, Ouidius.
 B C
 C C. DIOFID. Deo Fidio.
 D NON.

Nonæ.

D NON.

E N
F N

G N MENTI. IN CAPIT. Capitolio.

H VEST. NE. PR. Vestæ, nefas Prætori.

I VESTAE

A N

B MATR. M. N. Matralia matri Matutæ.

C N

D EID. N Idus.

E N

F Q. ST. D. F. Quando sterlus defer-
tur. Varro, Festus, Ouid.

G C

H C C

A C C

B C C

C C SVMAN. AD Sumano ad circum Ma-
CIR. MAX. ximum.

D C

E C

F C

G C FOR. FORT. Fortis Fortunæ.

H C

A C C

B C C

C C F

D F

E C QVIRIN. IN COL. Quirinalia in colle.
XXX.

IVLIVS.

F. K. IVL. N Calendæ Iulij.

M 3 GN

G N	
H N	
A NP.	
B POPLIF. N.	Poplisugiū. Varro, Ma- crobius.
C N LVDI APOL- LIN.	Apollinares. Macrobi- us, Seruius.
D NON. N. LVDI	
E N LVDI	
F N LVDI	
G C LVDI	
H C LVDI	
A NP. LVDI	
B C LVDI IN CIRC.	
C C MERK.	Merkatus.
D EID. NP. MERK.	
E F MERK.	
F C MERK.	
G C MERK.	
H LVCAR. NP. MERK.	Lucaria. Sacra in luco inter uiam Salariam & Tiberim peracta. Victoriae Cæsaris.
A C LVD. VICT. CAESAR.	
B LVCAR. LVDI	
C C	
D NEPT. LVDI	Neptunalia. Horatius.
E N. LVDI	
F FVR. NP. LVDI	Furinalia.
G C LVDI	
H C IN CIRC.	
A C IN CIR C.	
B C IN CIRC.	CC

C C IN CIRC.

D C

XXXL

AVGVSTVS.

E K. AVG. N Calendæ Augusti.

F C FER. HOC DIE Feralia.

C CAESAR HISP. VICIT. Hispaniam

G C

H C

A NON. F.

B F

C C

D C

E NP. HOC DIE CAESAR
HISPALIM VIC.

F C

G C

H C

A EID. N

B F

C C

D C

E PORT. NP.

F C

G VIN. F. P.

H C

A CONS. NP.

B EN.

C VOLC. NP.

D C

E OPIC. NP.

Portunalia.

Vinalia. Fas Prætori,
Varro, Plinius.

Consualia, Plutarchus.

Volcanalia, Varro.

Opiconsiva, Varro.

M A F C

F C
 G VOLC. NP. Volcanalia, Varro,
 H NP. H. D. ARA VICTORIAE-hoc die
 IN CVRIA DEDIC. EST-dedicata.
 A F
 B F
 C C
 XXXI.

S E P T E M B E R.

D. K. SEPT. N. Calendæ Septembriſ.
 HOCDIE FER. NEP. Feriæ Neptuno;

E N

F NP.

G C LVDI ROMANI,

H NON. F. LVDI

A F LVDI

B C LVDI

C C LVDI

D C LVDI

E C LVDI

F C LVDI

G N LVDI

H EID. NP.

A F. F. EQVOR. Feriæ equorum proban
 PROB. dorum. Valerius
 Max.lib.2.

B N LVD. ROMAN. IN CIRC.

C C IN CIRC.

D C IN CIRC.

E C IN CIRC.

F C IN CIRC.

G C MERK.

H C

H C MERK.

A C MERK.

B NP. MERK. D.

C C AVGUSTINA- Ludi Circenses, in Au-
TALIS LVD. gusti die natali. Sue-
CIR. tonius, Dio.)

D C

E C

F C

G C

H F

A C

XXX.

O C T O B E R.

B. K. OCT. N. Kalendæ Octobris,

C F

D C

E C

F C

G C

H NON. F

A F

B C

C C

D MEDITR.

Meditrinalia, à Meditri-
na Dea. Varro, Festus.

E AVGUST. NP,

F FONT. NP.

G EN.

H EID. NP.

A F

Augustalia. Varro.

Fontanalia, Varro.

B	C			
C	C			
D	ARM. NP.		Armillistrum, Varro.	
E	C			
F	C			
G	C			
H	C			
A	C			
B	C			
C	C			
D	C	LVDI	VICT.	Ludi Victoriz.
E	C	LVDI		
F	C	LVDI		
G	C	LVDI		
H	C	LVDI		
		XXXL		

NOVEMBER.

A. K. NOVEMB. N. Kalendæ Nouembris.

B
C
D
E NON. F
F F LVDI
G CLVDI
H CLVDI
A CLVDI
B CLVDI
C CLVDI
D CLVDI
E EID. NP. EPVL.
INDICT.
F

G C LVD. PLEB. Ludi plebeij in Circo.
IN CIRC. Suetonius.

H C IN CIRC.

A C IN CIRC.

B C MERK.

C C MERK.

D C MERK.

E C

F C

G C

H C

A C

B C

C C

D C

E F

F C

XXX.

Merkatus,

DECEMBER.

G. K. DECEM. N

H A

A B

C C NON. F. F.

D E

E F C

F G C

G H C

A B AGON. NP.

D E EN.

E ID. NP.

Faunalia, Horatius,

Agonalia,

D F

D	F		
E	CONS. NP.		Consualia.
F	C		
G	SAT. NP. FERIAE	Saturnalia.	
	SATVRN.		
H	C		
A	OPAL. NP.		Opalia. Varro, Ma- crobius.
B	C		
C	DIV. NP.		Diualia, Diuī Iulij dies festus.
D	C		
E	LAR. NP.		Larentinalia. Var- ro, Ouidius, Plu- tarchus.
F	C		
G	C		
H	C		
A	C		
B	C		
C	F		
D	F		
E	C		
XXXL			

CALEN-

CALENDARI
ROMANI TERTII
FRAGMENTVM.

*Inuentum Romæ sub Capitolij ruinis à Tha-
myra, impressum ibidem à
Mazochio.*

IANVARIVS habet dies XXXI.

Luna XXX.

A B C D E F G	KL. III. III. II. Nonis. VIII. VII. VI. V. III. III. II.	Iani festum, Iunonis, Iouis, Aesculapij. Non. N. N. Lyra oritur. Id. Id. Id. Agonalia. Hiemis medietas. Festum Carmentis & Iuturnæ. Id.
G A		Idibus. Festum Iouis. Redditæ sunt prouinciae. Cæs. Oct. dictus Augustus.
XVIII.	K.	Februarij.
XVIII.	K.	Festum Carmentis. Festū Po- rimæ & Postuertæ.
XVII.	K.	Festum Concordiæ.
XVI.	K.	Sol in Aquario, relicto Ca- pricorno.

D XV.

- 191

IV Id.
III Id. Bootes oritur.
II Id.
Idibus. Festum Louis, Nefastus dies Fabio-
rum, & Festum Fauni.
XVI K. Martij Coruus, & Anguis, & Cra-
ter oriuntur.
XV K. Festum Fauni Luperci.
XIII K. Aura mutatur. Sol in Piscibus, reli-
cto Aquario.
XII K.
XII K. Festum Quirini, Festum Stultorum,
Feralia de terrorc sacrificia.
XI K. Charistia festa.
X K. Festum Terminii.
IX
VIII
VII
VI K. Fuga Tarq. Superbi.
V
IV
III Equiria in campo Martio.
II

M A R T I V S dies habet X X X I.

LXXXIX.

- KL. Martis festum. Natalis Iunonis. Salij ferūt ancilia, & cantant Mamurium.

D	XV.	K.
E	XIIII.	K.
F	XIII.	K.
G	XII.	K.
A	XI.	K.
B	X.	K. Lyra parte occultatur.
C	VIII.	K. Pectus Leonis occidit. Festum Se- mentis.
D	VIII.	K.
E	VII.	K.
F	VI.	K. Festum Castoris & Pollucis.
G	V.	K.
A	IIII.	K.
B	III.	K. Festum Pacis.
C	II.	K.

FEBRVARIVS dies habet
XXVIII.Luna.

D	KL.	
E	III.	No.Festum Iunonis & Sospitæ; Sacrifi- cium Cap. Ioui. Lucus Auernus celebratur.
F	III.	N. Lyra penitus occidit. Terga Leo- nis occidunt.
G	II.	N. Delfin occidere incipit.
A	Nonis.	Aug.dictus pater patriæ. Ganyme- des oritur. Zephyrus mitigatur.
B	VIII.	Id.
C	VII.	Id.
D	VI.	Id.
E	V.	Id.

F IIII

F	V	N.	Conditor alter piscium, in unds Oceani.
G	III	N.	
A	III	N.	Occidit Bootes, cum Tauro, Arie te & Geminis.
B	II	N.	Festum Vestæ. Aug. Pontifex de- clar.
C	Nonis.		Festum Iunonis.
D	VIII	Id.	Oritur Pegasus equus cū piscibus.
E	VII	Id.	Oritur corona Ariadnes.
F	VI	Id.	
G	V	Id.	
A	III	Id.	
B	III	Id.	
C	II	Id.	Altera Equiria iuxta Tiberim.
D	Idibus.		Festum Perennæ. Eo die Iulius o- census.
E	XVII	K.	Aprelis. Oritur Scorpius.
F	XVI	K.	Festum Bacchi. Oritur miluus. Pópa in templo Cast. & Poll.
G	XV	K.	Sol in ariete.
A	XIII	K.	Quinquatria Mineruæ.
B	XIII	K.	
C	XII	K.	
D	XI	K.	Aequinoctium.
E	X	K.	
F	IX	K.	Festum deæ fortis. i. Vestæ.
G	VIII	K.	Sacrificium Iani & Concordiæ, Si- lutis & Pacis.
A	VII	K.	
B	VI	K.	
C	V.	K.	

D E F	III II	K. K. K. Festum Lunæ.
-------------	-----------	-----------------------------

APRELIS habet dies XXX.

Luna.

G	KL.	Occidit Scorpius. Festum Veneris, & Fortunæ uirilis.
A	III	No. Pleiades occidunt.
B	III	N.
C	II	N.
D	Nonis.	Festum Cibelis matris deorum.
E	VIII	Id. Pub. Fortunæ festum in colle Quirinali.
F	VII	Id. Cursus ad honorem Cæs. & deorum imagines ibi offeruntur.
G	VI	Id. Ludi sunt ad honorem Iul. Cæs. Orion occidit & Libra. Eodem die Iuba rex occisus.
A	V.	Id. Festum Céreris.
B	III	Id.
C	III	Id.
D	II	Id.
E	Idibus.	Festum Iouis Victoris & Libertatis.
F	XVIII	K. Cæsar superauit Mutinenses.
G	XVII	K. Bos prægnans immolatur Terræ.
A	XVI	K. Victoria Aug. in Antonium. Hades occidunt.
B	XV	K.
C	XIIII	K. Cursus equorum in Circo, & combustio uulpium.

D	XIII	K. Sol intrat Taurum, relicto Ariete.
E	XII	K. Festum Palis, & Natalis urbis Romæ.
F	XI	K.
G	X	K. Vinalia. Translatio Veneris.
A	IX	K.
B	VIII	K.
C	VII	K.
D	VI	K.
E	V	K.
F	IV	K. Medietas Veris. Aries occidit. Festum Rubiginis, & Canis ortus.
G	III	K.
A	II	K. Festum Floræ, Phœbi, Vestæ in partatio.

MAIUS habet dies XXXI.

Luna XXIX.

B	KL.	Oritur Amalthea, ara est posita Laribus.
C	VI	No. Sacrificia fiunt de aristis. Hyades apparent.
D	V	N. Ludi Floræ. Oritur Chiron.
E	IV	N.
F	III	N. Lira appetet.
G	II	N.
A	Nonis.	
B	VIII	Id.
C	VII	Id. Lemuria celebrantur. Nec est bonum nubere per tres dies.
D	VI	Id. Occidit Orion.
E	V	Id.

F IIII

		195
I G A	III	Id. Festum Martis Vltoris.
B	III	Id.
C	II	Id. Pleiades apparent matutino ortus; æstas incipit.
D	Idibus.	Oritur Taurus. Corpora scirpea mittuntur in Tiberim. Festum Mercurij.
E	XVII	K.
F	XVI	K.
G	XV	K.
A	XIV	K.
B	XIII	K. Sol in geminis. Agonalia Iani.
C	XII	K. Erigones canis oritur.
D	XI	K. Festum Vulcani.
E	X	K.
F	IX	K.
G	VIII	K.
A	VII	K. Sacrificium pro fuga Regis Tarq. Superbi.
B	VI	K. Festum pub. Fortunæ.
C	V	K. Aquila incipit apparere.
D	III	K. Occultatur Bootes.
E	III	K.
F	II	K.

I V N I V S *habet dies* XXX.

LUNA.

	Luna.
K.L.	
III L.	No. Hyades oriuntur.
III	N.
II	N. Festum Bellonæ. Templum factum Herculi.

- B Nonis. Festum Fidij Semipatris.
- C VIII Id.
- D VII Id. Minor ursa occidit. Malum est nubere. Ludi ad honorem Tibridis. Festum Mentis.
- E VI Id. Festum Vestæ. Asini coronantur.
- F V Id.
- G IIII Id. Matronalia fiunt. Festum Concordiæ & Fortunæ.
- A III Id.
- B II Id.
- C Idibus. Festum Iouis. Quinquatria Mineruæ.
- D XVIII K. Iulij.
- E XVII K. Dione appetet. Templum Vestæ purgatur.
- F XVI K. Secundus uentus. Orion oritur.
- G XV K.
- A XIII K. Apparet Delphin. Sol in cancro. Templum Palladi factum in Auentino.
- B XIII K. Festum summi Iouis.
- C XII K. Ophiougos oritur. Flaminius uitatus est.
- D XI K.
- E X K.
- F IX K.
- G VIII K. Festum Fortis Fortune. Syphax uitatus. Astrubal interfectus.
- A VII K.
- B VI K. Orion cum Zona aspicitur. Solsticium.

C	V	K.	Laribus, & Ioui Statori templum facta sunt.
D	III	K.	Templum Quirino factum.
E	III	K.	
F	II	K.	

Hic mensis additus est fragmento lapidis, quod
in domo uiri nobilis Lelij
Vallæ extitit.

D	KL.AVG.	Spei ad forum holitorium. Natalia Ti.Claudij Germanici.
---	---------	--

E	F	III	N Feriæ, quod hoc die Imp. Cæsar Hisp.cit.uicit.
---	---	-----	---

G	III	C	
H	PR.	C	
A	Nonæ.		Saluti in colle Quirinali Sacr.pub.
D	VIII	F	
C	VII	C	
D	VI		Solis Indigetis in colle Quirinali Sacr.pub.

E	V	NP.	
F	III	NP.	Feriæ. Aræ Opis & Cereris in ui- co Lugario constitutæ sunt.

G	III	C	
H	PR.	C	Herculi Magno Custodi in circu- Flam.
A	Eidus.		Deanæ in Auentino, & Vortumno in Loreto maiore.
B	XIX	F	
C	XIX	C	
D	XVII	C	

E	XVI	Por. Portuno ad pontem Aemili, Iano ad theatrum Marcelli.
F	XV	
G	XIIII	Vin. NP. Veneri ad Circum Max.
H	XIII	C
A	XII	Conf. NP. Conso in Auentino sacrificium.
B	XI	FN.
C	X	Volcan. NP. Volcano in Circo Flamino.
D	VIII	C
E	VIII	Opic. NP. Opi in Capitolio.
F	VII	C
G	VI	Volt. NP. Voltumno flumini sacrificium.
H	V	F
A	III	
B	III	
C	PR.	XXX. nat. C. Cæs. Germanic.

EPITA-

EPITAPHIA VAS
RIA EX ANTIQUITATE.
GENERALA MORTIS
inusitata.

I.

SITI MORTVO.

Mitrius Pius diues, iam hæbes, decrepitus, et mendicans, luce carens à tribus liberis, & duabus libertibus expulsus, siti perij. Egomet mihi sacrum cōstitui. Hic humatus sum, cineres & ossa, hos natos renuo, in hoc ne requiescant uolo, sobolē nego, priuo posteros, omnes me legitote & finite. Vix. ann. CXXV. mens. III. Di. II. & nemini posteri.

II.

LAPS V EXTINCTO.

Constantius Munerarius gladiatoribus suis, propter fauorem muneris, munus sepulchrum dedit, Decorato Retiario, qui peremit Ceruleum, & peremptus decidit, ambos extinxit, rudis utrosq; protegit rugos. Decoratus secutor pugnarum VIII. Vale-rie uxori dolore priuum reliquit.

III.

HIATU ABSORPTO.

Quintus Longinus tartareo absorptus hiatu ante tempus in campis Aranis, à Marco Regulo tribuno

N 4 militum,

200 ANTIQVITATIS
militū, marmoreo sarcophago tectus, hic sum in fronte ædiculae magnæ Matris deum.

III.

RVINA OPPRESSO.

Ex poliphil. Aspice uiator Q. Ser. Tullij & Dulciculae sponsae Rancilie Virg. simulac postinde quid faciat licentiosa sors legit. In ipsa florida ætate, cum acrior uis amoris ingruer. mutuo capt. tandem. socero E. & M. socr. annuentib. solenni hymen. nupt. copulamur. Sed ô fatum infelix, nocte pri. cum import. uoluptatis ex li. fac. extinguere, & D. M. V. uota cogeremur redd. heu ipso in actu dom. maritalis corruens, ambos iam extre. cum dulcitudine letiss. complicatos apprehit funestas soror, nec noui quid feciss. puta. non erat in fatis tum nostra longior hora. Cari parentes nec luctu nec lachrimis, misera ac laruata nostra defleatis funera, ne reddatis infeliora: at uos nostros diuturniores uiuite annos, optime lector, ac uiuetuos.

V.

DOMO OBRVTO.

Tibulla C. Sempronij F. Manilij neptis, inferno Plotoni tricorpori uxori charæ Proserpinæ, tricipitiq; Cerbero, munus mecum ferens, damnatam dedo animam, si tamq; hoc me condo monumeto:ne obruitis domus lapsu filijs sex, quos P. Scipio patrijs Cameribus à Salo & Lybia incolumes restituerat, in desolata

desolata orbitate superfim misera. IX. ann.
XXXIX. men. I. D. VI. hor. scit nemo, quietem
posteri non inuident, qui secos, manes sentiat iratos.
Ade aita. In front. p. XX. in agr. p. XXXIX.

VI.

ex lib. polophil.

AB EQVO TRACTO.

Quisquis lecturus accedis, caue, si amas: & si non
amas, pensicula: miser qui sine amore uiuit, dulce exit
nihil. ast ego tam dulce anhelans, me incautè perdi-
di, & amor fuit, equo dum aspectui formosiss. Dur-
mioneæ puellæ uirgunculæ summa polueria placere
cupere, casu desiliens, pes hæsit stapiæ, tractus interij.

VII.

AMORE MVTVO EX-
tincto.

Mors uitæ contraria & uelociſſima cuncta cal-
cat, suppeditat, rapit, coſumit, diſſoluit mellifluè duos
mutuo ſe ſtrictim & ardenter amantes, hic extinctos
coniunxit.

VIII.

ES V FVNGORVM NE-
catis.

P. Atilio Rufo, & Atilie Beronicae uxori. Vixerunt
ann. XXXIII. Sed Publ. mens. X. antè natus est, &
eadem hora, fungorū eſu ambo mortui sunt ille acu,
iſta lanificio uitam agebant, nec ex eor. bonis plus
inuentum est, quam quod ſufficeret ad emendum p̄

N 5 ram

ram & picem, quibus corpora cremarentur. Ceterum amicorum pecunia & preifica conducta, & urna empta, atq; indulgentia Pontific. loc. datus est.

IX.

ALVMNO NEQVAM.

Sex. Valerius Mercurialis Augur. T. Labieno Filiu aluno dulcis. Vixit ann. XXVI. hor. XVIII. S. hunc à Dis senectuti meae seruatum, spem deliciasq; uorax apostulit orcus. opto si quod oblectaneū apud manes est, pro nequicijs iocisq; quibus coeuos capiens, me oblectare solebat, insontem animulam reficiant. In h. S. siue libert. siue liber inferatur nemo: seclus qui fecerit, mitem Isidem, iratam sentiat, & suor. ossa eruta atq; dispersa uideat.

X.

SVBITO' MORTVIS.

T. Cäpilio T. F. manipulari. Vix. an. XXXIX. d. XXI. Campiliae Festæ sorori sue. Vix. an. XXII. men. III. d. VI. Campilio Rufo nepoti. Vix. an. XII. m. VIII. d. IX. & Albanæ Merulae uxori B. de sem. an. XXXIII. m. VI. d. III. & Campilio Albano infanti dulcis. an. II. m. V. d. III. quos dij irati uno die æterno somno dederunt, T. Claudius Hermes dolens, de suo fecit.

GENVS

G E N V S M O R T I S
militare.

X I.

L. Cornelius sub Fabio Consule legatus, inuidam
naturam & viribus seruavi animum, usquequod ani-
ma efflauit, & tandem a medicis desertus, & ope Ae-
sculapij Dei ingrati derelictus, cui me noueram futu-
rum sodalem, si fila aliquantulum optata protulisset,
Fabius consul hic me condidit.

X II.**A L I V D.**

Bello Sertoriano uulnere suscepto a Calagurri-
ano in via, quem manu extemplo fodii, acquirendae
ualetudinis gratia, Barchinonam petij, Aesculapio
uota uoui, templū ingrato ut fieret statui, morte im-
matura intercipiente, & a ualetudine & ab aura ad-
olescentem miserabiliter destitutum uides. Eq. M.
Sp. Pomp.

X III.**A L I V D.**

Labeo Marsus, quem in calamitate Macedonica
prolapsum equo, celer hostis premebat stratum, seq;
gladio cruento traiecit, ne uictoris Octanij uultum
sustineret, hic eius ossa condita sunt, Iunonis Luci-
nae sacello, flamen dialis Vstrinum
applicari uetus.

X IIII.

XIII.

ALIVD.

C. Hostilius & Egnatius Victor Quintædecimæ
legionis tribunus, pro S.P.Q.R. cum barbaris dimi-
cantes, pariter occisi, heic pariter iacent, singulare
postoris exemplum ex charitatis & fortitudinis. Ci-
linens. XXI. dies atrati luxerunt.

GENVS MORTIS teturum.

XV.

AMANTIVM, GLADII.

Hic cesam Laodiam Publiam inspice, eo quod æta-
tem suam fraudauerat, abnueratq; contra puellarum
ritum, iussa amoris, scmet expes gla. interf.

XVI.

ALIVD.

C. Vibius adulescens intemperato amore percitus
Putillie Sex. puellæ gratiis. quod alteri ultrò tradit,
non sustinens, cruento gladio fibimet mortem con-
scivit. Vix. ann. XI X. m. II. Di. IX. horas scit nemo.

XVII.

MATRIS IMPIAE.

Pontia Titi Pontij filia hic sum, que duobus natis
à me ueneno consumptis, auariciae opus miseræ mihi
mortem consciui. Tu quisquis es qui hac transis, si
pius es, quæso à me oculos auerte.

XVIII.

XVIII.

ADVLTERAE.

*Qui me uolēt, ualete matronæ matresq; familiis,
vixi, & ultra uitam nihil credidi, me Veneri alum-
ne addixi, quos potui pellexi filtris & astu: uiro hu-
mato non uidua fui, nec mariti nomen adepta, quæso
non inuidete, Portia familia est Veneris domus, illi-
cium cupidinū. Caue uiator, ne me diu calcata calces.*

XIX.

VOLVPTVARII.

*Sexti Perpernæ Firmi. Vixi quemadmodum uo-
lui, quare mortuus sim, nescio.*

GENERAL MORTIS
honesta.

XX.

CAECO.

*Memoriæ M. Nonij Placidi, V. A. XXVII I. M.
VIII D. XII. ab anno ætatis suæ XII. oculis paten-
tibus uidit nihil.*

XXI.

PAUPERI.

*Vixi an. LII. D. M. T. Claudi secundi. hic secum
habet omnia.*

XXII.

ALIVD.

*P. Pitius P. F. Marullus Decurion, decret. publice
elatus sepultusq; est.*

XXIII.

XXIII.

VIRO BONO.

P. Scancius Philetus fecit sibi et Scanciae Nice lib.
re quietorium. Benefacere semper studiosus fui.

XXIV.

MARITI VXORIBVS.

Graxie Alexandriæ, insignis exempli ac pudicitiæ, quæ etiam filios suos proprijs uberibus educavit, Pudens Aug. lib. maritus merenti. Vix. ann. XXIIII.m.II.d.XVI.

XXV.

ALIVD.

^{susp} Collatinus Tarquinius dulcissimæ coniugi & incomparabili Lucretiæ, pudicicie decori, mulierum glorie. Vixit ann. XXIII.mens III.di.V I. Proh dolor, quæ fuit carissima.

XXVI.

ALIVD.

Bene ualeas quisquis es, C. Martiae meæ coniugi benemeritæ, quæ multis cum sudoribus matura etate uixit uirtuose.

XXVII.

ALIVD.

Bonæ memorie, & spei eternæ spiritui quoq; incomparabili Peligri Mimiæ, foemine rariissimæ, castitatis exemplo, affectionis plenæ erga omnes homines, Iulius Primitius dec. Mun. Augur. Lug. coniugi incom-

incomparabili. Quæ uixit ann. XXX I.mens V.d.
III. sine ulla querela, sibiq; uiuus fecit, & sub aſcia
dedicauit.

XXVIII.

ALIVD.

Perpetuae ſecuritati, Julianus Julius Dec. Mun.
IIII uiralis ſibi et Secundinæ Peruincæ, coniugi cha-
riſſimæ, erga ſe diligentissimæ, ſœminæ rariſſimæ, ſin-
gularis exemplo pudicicie.

XXIX.

ALIVD.

Omidia Basilissa uixit annis XXV. quæ post lon-
gas & uarias infirmitates, hominibus exempta eſt mi-
ſera, Valerius Macedo maritus.

XXX.

ALIVD.

Nymphæ Iulie mellifl. benemerenti de fratr. ſui
coniuge, uix. ann. cum eo VI.decess. XXVII. pijs-
ſima, de qua nihil aliud dolitus eſt, niſi mortem.

XXXI.

ALIVD.

Eutychæ Ursulæ cōiugi Karißimæ, cum qua uix.
annis XXII.menses VII. dies XXI. de qua nun-
quam, nihil uestus sum. & Asianæ
matri B.M.F.

XXXII.

XXXII.

ALIVD.

M. Arcutius Salutaris fecit sibi & Tertullæ coniugi sue. Bene ualeas religiose, qui hoc legis: bene sit filiis filiabus meis, qui me bene coluerunt.

XXXIII.

ALIVD.

Cornelie Tyches uxori, & incomparabilis erga maritum affectus sanctitatisq; & eximiae erga liberos pietatis. Que uixit annis XXXVIII mens. IIII d. VII. ex ijs mecum A.X.

XXXIV.

ALIVD.

Vibiæ Sabine coniugi obsequentissimæ, & miræ castitatis fœminæ, Claudio Seuerus Concordius, & sibi.

XXXV.

ALIVD.

Renatus Volusiae Iustæ matri carissimæ, omnium fœminarum sanctiori, uniuiræ.

XXXVI.

ALIVD.

Aelia Speniae coniugi plentiss. Que uixit mecum ann. XXVIII. fecit C. Valerius Simplex sibi & suis libertis libertabusq; posterisq; eorū, solo redempto fecit, & C. Valerio Aeliano F. suo.

XXXVII.

XXXVII.

ALIVD.

T. Claudio T. F. Camil. Sotericho, uixit annis duobus, mensib. XI. dieb. X. h. IIII. fecit Ti. Claudius Soterichus infeliciſſimus pater, eterno dolore adſlicius, & ſibi, & Claudiæ Exochæ coniugiſue, & libertis libertabusq; posterisq; eorum.

XXXVIII.

ALIVD.

Terentiæ Valentianæ coniugi incomp. Abulius Tertius, animis merentiſſimæ, cum qua uixit annos XXV. fine ulla querela.

XXXIX.

ALIVD.

Iulia Firma ſita tumulo,
Quæ commune thorum feruauit casta mariti,
Et fidei plena pietate nobile uixit.
Subrepta est oculis fato dictante iniquo.

M. Oclimus Sabine Augusti ſororis libertæ, coniu
gi B.M.F.

XL.

ALIVD.

Chrestæ conſeruae & coniugi Celadus Anton.
Drusi Medicus Chirurg. merenti fecit, ea uixit annos
XVII.

O

XLI.

ALIVD.

Quintiae Q.F. Alienæ, fœminæ pietatis eximie ac
pudicicie singularis, Cornelius Iustus uxori proba-
tiſſime, & filij matri piſſimæ.

XLII.

ALIVD.

Asclepiades Valeriae Sabiniæ coniugi benemerentis,
animæ innocentis, quæ uixit mecum A. XXV.
IIIId.X.monumentum feci.

XLIII.

ALIVD.

Iulia L.B. Prisca uix.an. XXVI.Q. Clodius Hi-
larius uix.ann. XXXXV.nihil unquam peccauit,
niſi quòd mortua est.

XLIII.

ALIVD.

Hic est illa sita pia frug. cœsta pudic. Sempronia
Moschis:cui pro meritis ab coniuge gratia relata est.

XLV.

ALIVD.

Bonæ memorie castissime coniugi Medie Proci-
lie munici. Dionisius speculator maritus, cum qua uir-
xit ann. XXI. ipsa autē uixit annis XXXVII.

XLVI.

ALIVD.

L.Bonius L. F. L. N. Fal. Celer. II vir Q. Augur.
pref.

pref fabr. trib. mil. leg. III. Cyr. procur. ludi famil.
glad. Cæsaris Alexandr. ad Aegyptum adlectus inter
selectos ab Imperatore Cæsare Aug. sibi & Sextiæ L.
F. Nerulie uxori optimæ, cum qua à puericia sine of-
fensa uixit annis XXII.

XLVII.

ALIVD.

Memoriae Cl. fem. L. Peduceæ Julianæ morib. na-
tal. ac pup. priscis inlustribusq; ferni. comparandæ,
que uixit annos XIII. d. XLVII. cum marito, se-
cūt mem. V. D. XXL. Nonius Verus.

XLVIII.

ALIVD.

Aelia Agripinæ cōiugi rariissimæ & sanctissimæ,
uixit ann. XXV. Hipaticus Augustor. lib. sub proc.
XX. bene merenti fecit.

VXORES MARITIS.

XLIX.

M. Aur. M. F. Pap. Lucilio Pæto Vior. ex singula-
ribus imp. Leg. I. Adiut. Leg. Tr. Leg. VII. Gemell.
hastar. pr. annor. L X. stipendior. XXX. Julia In-
uentina uxor & heres marito pientissimo & indul-
gentissimo faciendum curauit.

L.

ALIVD.

L. Prænestino L. F. Lem. Peto, Seuero, præfecto
coh. in Afr. Cr. Eq. iudici selecto ex V. Dec. p. Auximi

O 3 pat.

212 A N T I Q V I T A T I S
pat. Col.ædili, II uir Anconæ, Vrbia L. F. Marcella
Flaminia Augusta, marito omnibus exemplis de se
bene merito.

L I.

A L I V D.

Furia Spes, L. Sempronio Firmo, coniugi carissi-
mo mihi, ut cognoui puerum puella, obligata amori
pariter, cum quo uixi tempori minimo, & quo tem-
pore uiuere debuimus, à manu mala disparati sumus.
ita peto uos manes sanctissimi, commendatum habe-
atis meum coniugem, & uelitis huic indulgentissimi
esse horis nocturnis, ut cum uideam, & etiam meo
fato suadere uelit, ut & ego possim dulcius & cele-
rius apud eum peruenire.

L II.

A L I V D.

Q. Critoni Ianuario, uixit A. X L V. Auiania Deu-
tera, cum quo uixit ann. X X X V I I. coniugi bene-
merenti, quæ pietate plena hoc libens fecit.

L III.

A L I V D.

Aurelius Mabes filius Marino, qui uixit in seculo
ann. X L. m. V I d. X I I I. Valeria Maxima coniugi
dulcissimo contra uotum posuit.

L I I I I.

A L I V D.

D. M. & memorie æternæ Solennio Fido, mil. leg.
I. Mi-

I. Mineruiae, imaginis fero, Maturinia Victorina coniugi carissimo ponendum curauit, & sub ascia dedic.

L V.

ALIVD.

Hic pietatis bonos, haec sunt pia dona mariti,

Cui multum dilecta fui, ego Marcellina pro meritis, cernis quæ mihi solus coniux Aelius quoque post obitum memor amoris dicat.

CONIVGES SIBI.

L VI.

Cn. Pompeius Euphrasinus, & Iunia Gemella uxor, ex omnibus bonis suis hoc sibi sumpserunt.

L VII.

ALIVD.

C.Næuius CL. Dromo, & Nævia CL. Philumena, dum licuit suauiter fructi sunt annos L V. Monumen tum heredem non sequetur, nec quis eo postea inferatur.

L VIII.

ALIVD.

Apusulena Geria uixi ann. XXII. Quod quisq; uestrum optauerit mihi, illi semper eueniat uiuo & mortuo.

PLVRES VNI.

L IX.

M. Antonij Antij Lupi pr. patricij, auguris, Quest. Sodal. Titi. Trib. mil. leg. I I. Adiutr. Piæ, Fidel.

O 3 Xuir.

214 ANTIQUITATIS

Xuir. Stl.iud. præf. Fer. Lat. cuius memoria per uim
oppreſſi, in integrum secundum amplissimi ordinis
consultum restituta eſt, ſepulchrum ab eo coeptum
Claudiae Regillæ uxori, & Antiæ Marcellinae filie
tatis ſuæ erga eum teſtificande gratia, & nominis
eius in perpetuum celebrandi, perfecerunt atfines M.
Val. Bradna Mauricus pontif. & Antonia Vitellia,
Q. Fabius Honoratus, T. Anneus Placidus.

PLVRIBVS VNO TVMV-
lo coniunctis.

L X.

Annio Hilaro, & Flauio Romulo, & Anniae Feliciæ Saceris, quorum corpora uirginea hic condita
ſunt, ad bene quiescendum.

L XI.

A L I V D.

M. Licinio Successo, fratri bene merenti, & C. Ca-
ciliae Modeste coniugi ſue, & ſibi, & ſuis libertis li-
bertabuſq; posterisq; eorum, excepto Hermete lib-
uem ueto propter delicta ſua ne aditum ambitum-
ue, nec ullum accessum habeat in hoc monumento.

L XII.

A L I V D.

Cottia A, Cotti F. Galla testamento fieri iuſſit A.
Cottio patri, procos Hispania, & Pacullæ matri, &
A. Cottio fratri queſtori Aed. plebi, & Memme Gal-
la auie.

Le cuiæ. Huic monumento tutelæ nomine cedunt agri vuri iugera decem, & taberna quæ proximè cum locum est.

LXIII.

ALIVD.

Flavie Tyche T. Flavius Aug. L. Felix coniugi Kd
rißim.e, de se per omnia benemeritæ F. & sibi, & T.
Flavio Felici filio pientissimo, & libertis libertabus
postorisq; eorum.

LXIII.

ALIVD.

Aur. Dorison. Vc. ex Stati. præf. al. cent. ann.
XLIX. & Aur. Mussat. Fl. an. VII. Aur. Neroen.
lib. & coniux, & Aur. Lupus, & Au. Luporima &
Basilla fil. titulum patri & fratri faciund. cura-
uerunt.

LXV.

ALIVD.

P. Curtius Onesimus fecit sibi & Ceciliæ Festiuæ,
coniugi suæ dulcissimæ, libertis libertabusq; postorisq;
eorum. Hoc monumentum heredem non sequitur: do-
lus malus abefto.

PARENTES INFAN-
tibus.

LXVI.

Portentij infantis dulcissimi, ac per hoc alii

O 4 rißimi,

riſſimi, qui propter immaturam mortem alium fru-
etum meritorum suorum reportare non potuit.

LXVII.

ALIVD.

* Hermeros dormit in pace. Qui bixit annos II.
meses VII. dies VII. deposito innocentii XVI. Kal.
ianuarias.

LXVIII.

ALIVD.

Sexto Truttedio Sex. F. pol. Sabino, infanti dul-
cissimo Sex. Truttedius Clemens pater.

LXIX.

ALIVD.

Amantio dulcissimo posuerunt parentes Verna
pater, & Lupula mater, filio innocentissimo.

LXX.

ALIVD.

D.M. & memorie L.Dunij Valentim. infant. dul-
cissim. parentes filio desideratissim.

LXXI.

ALIVD.

L.Cæcilius L.F.Syrus, natus mense Maio horano
etis VI. die Mercurij. Vix. ann. VI. dies XXXXIII.
mortuus est IIII. K.Iulia, hora decima,
elatus est H. in frequentia
maxima.

LXXII.

LXXII.

ALIVD.

M. Iustini Marcelli infantis dulcissimi, Qui uixit
annum I. dies XXXXVII. M. Iustinus Secundi-
nus, & Primaria Marcellina patres, amissione eius
orbati p.c. & S. asc. ddc.

FILII.

LXXIII.

T. Senecæ Annei Africani fil. dulcissim. Qui uixit
ann. XII. mens. VIII. dies X. parentes infeliciissimi,
amissione eius perpetuis tenebris, & quotidiana mi-
serabili ululatione damnati.

LXXIII.

ALIVD.

M.L. Florus M.F.L.M.L.F. pronep. infeliciiss. pa-
rens afflictus præ posteritate, nat. nu. filium un. h.
cond. quem importuna mors ademit, prærepsitq; se-
nij baculum, cui iam defessa etas adnitens per breues
ann. SS. alleuabat: nunc ante mors adsequitur, quam
tristes lachrimæ deseruerint.

LXXV.

ALIVD.

Boionia Antuliala, mater Narcissi F. erga se pien-
tissimo, qui uixit annis XXVI. moratus est in di-
spensatione Boionie Procillæ & Aureli Fului, hoc
supremum munus libenti animo sibi &
posterioris suis fecit.

O S

LXXVI.

P. Scantio Iuliano P. Scantius Augustalis pater,
 & Seruilia C. F. Ihsus mater, filio p̄iissimo fecerunt,
 qui uixit ann. V IIII. mens. V. diebus XII. hor. VI.
 cuius annos ingenium excedebat.

LXXVII.

ALIVD.

D. Apuleius Ionicus fecit Eutychiae sorori sue, &
 Euticheti filio eius, in hac cupa mater & filius po-
 siti sunt.

LXXVIII.

ALIVD.

L. Gr̄ecino P̄opeiano animulae iucundissim. Qd.
 uixit annos XXIII. mater posuit Aemilia Pompeia
 & sibi.

LXXIX.

ALIVD.

C. Cælio Aniceto mil. coh. II. pr. Simic. trib. spe be-
 neficiatus, huic ordo sanctissimus Decurion. ob spem
 processus eius honorem Decurionatus gratuitum
 obtulit. Qui uix. ann. XXIII. men. IIII. Cœlia Pri-
 ma mater filio dulcissimo.

FILIA BV S.

LXXX.

Q. Terentius Rufus & Galnia Verissima parētes,
 Terentiæ Ruffillæ V. V. cuius multi tēporis bonitatē

C

Et humanitatem eius, circa se in brevi senserunt.

LXXXI.

ALIVD.

Iuliæ Secundæ filiæ, et forma singulari et moribus piissimis, doctrinâq; super legitimam sexus sui etatem præstantissimæ. Quæ uixit annis XI. mens.

IX.D.XXI.

LXXXII.

ALIVD.

Julius Valentio et Antonia Ermione Iuliæ Valen-
tiae filiæ benemerenti, memoriae causa donum de-
runt à nup.

LXXXIII.

ALIVD.

Aureliae Lucidiæ Gratæ dulcissim. adoles integer
rimæ uenustissimæq; M. Aurel. Luc. Pius infelicissimus
Pater insperatos tumulos dedit mis. ult. q; dona.

LXXXIII.

ALIVD.

Aureliae Peregrinæ filiæ, Aurelia Leontis filiæ ado-
ptatæ fecit. Quæ uixit annis XL. et dies XX. de-
posita est VIII. Kal. Nouembris in pace.

FILII PARENTIBVS.

LXXXV.

L. Asconio Elpinchano Sodali Titi. Vix. an. XXIII.
mensibus V. l. d. XII. et Liuiæ Rufine uxori eius
castiss.

220 ANTIQUITATIS

castiss. Vix. ann. LXXII. mens. VIII. d. VI. que
adfecta cineribus coniugis adeò fuit, ut ad secundum
ullo nunquam tempore transire uoluerit, quamuis
diu superiuiceret, & etas posceret, & ualida natura,
uirilem quem semper seruauit animum, fidemq; pu-
dicicie qualimutare compelleret, & ne breuem do-
mesticam pugnam credas, post maritum uix. ann. L.
men. VIII. Q. Pisonius Elpinchanus Fil. parentib.
optim. & sibi fecit.

P A T R I B V S.

LXXXVI.

Quintieni Quintiani Aruspicio editui templi For-
tunæ, filij, patri piissimo.

LXXXVII.

A L I V D.

C. Caßio C.F. Gal. Nigro, C. Caßius Auitus patri,
omnibus honoribus functo, de sua pecunia posuit.

M A T R I B V S.

LXXXVIII.

Aniciæ Faltoniae Probæ, animo Spintios Ani-
ciosq; decoranti, Consulis uxori, Consulis filie, Con-
sulm matri, Anicius Probinus V.C. Questor candi-
datus filij defuncti, maternis meritis dedicarunt.

LXXXIX.

A L I V D.

Aniciæ Faltoniae Probæ, fidei nobilitatis antique
ornamento, Anicianæ familie, seruandæ ac docendæ
castitatis

castitatis exemplo, Consulum proli, Consulum matri,
Anicius Hermogenianus Olybrius V.C. Consul ordinarius, & Anicia Iuliaria C.F. eius deuotissimi filij
dedicarunt.

XC.

ALIVD.

Renatus Volusiae Iustæ matri carissimæ, omnium
sœminarum sanctiori, uniuiræ.

XCI.

ALIVD.

Saluianus Aug. lib. filius, Vlpie Dorcadi matri
dulcissimæ, & sanctissimæ & incomparabilis fecit.

AVIAE.

XCII.

Cæciliae D.D. Cæcilior.

Trophimi & Logi lib. Helpidi D. Cæcilius Vin-
dex auiae pientiss. fecit, & libert. libertabuſq; poste-
risq; eius, & præcepit, ut adit. sepulchr. hortus, qui
est cinctus maceria, & dieta aiuncta ianuæ, custodiæ
causa sepulchro cedat, & itum, aditum, ambitum sa-
crificiq; faciundi causa proximis eius rectè liceat.

AMITAE.

XCIII.

C.Iul.Fabian.ann.XIX. Fabia Paula amita, mu-
nus supremum.

XCIII.

ANTIQUITATIS
FRATER FRATRI.

X C I I I .

Amfioni fratri piissimo, qui ad diem mortis sue,
simplici affectione unoq; animo egit tecum, Zethus
curauit faciundum, fratri dulcissimo adq; incom-
parabili.

SOROR FRATRI.

X C V .

Clodius Rabia ciuum inuidia iter pulsas, terram
Aragonum petij, uita decedens tumulo isto cimerem
locari iussi, Pientissima matrona, Clodia relicta ex te-
stamento fratris funera lamentabili fletu curauit. Be-
ne ualeas quisquis es.

PATRVELIS PATRVELI.

X C VI .

C. Terent. Ti. Terent. patricia gente Romanorum
ortus, prob nefando celi contagio oppres. interiit.
P. Martius M. Mart. F. patrueli pient. isto eū, qui egre-
giè sub C. Cæsare militabat, tumulo locari iussit. Vi-
xit ann. XXXVIII. men. IIII. dies X.

LOCVS MONUMENTO
datus.

X C V I I .

Longius Patroclus secutus pietatem Col. cent.
hortos cum edificio huic sepulturæ iuncto, uiuus do-
nauit, ut ex reditu eorum rose ex escæ patrono suo,
& quandoq; sibi ponerentur.

MONU-

MONUMENTVM POSITVM

toti familiæ.

XCVIII.

M. Aurelius Romanus, & Antistia Chresina uxor eius, fecerunt sibi & libertis posterisq; eorum, & itē libertis libertabivq; P. Q. eor. monumentum cum adficio superposito. Hoc autem monumentum cum adficio, neq; mutabitur, neq; ueniet, neque donabitur, neq; pignori obligabitur, sed nec ullo modo alienabitur, ne de nomine exeat familiæ suæ.

MORTVVS VIVIS.

XCIX.

Eui, non sum: estis, non eritis: nemo immortalis.

SOCIO.

C.

C. Clodius Euphemus P. Cornelio Mauro locum
aræ donauit, quæ colligit in solo posita pedes qua-
dratos tot. 111.

C.I.

ALIVD.

Augustali Iuni fecit Abascantus Iuni, de quo nihil
doluit, nisi mortem eius.

CONTUBERNALI.

C.II.

P. Aelio Maximo mil. coh. V. pr. P. V. ex T. Monim.
Qui uix. an. XXI. mens. V 111. militauit ann. XII.
omnib. expeditionibus functo, Aurelius Sextianus cō
manipulus

224 ANTIQVITATIS
manipulus & heres eius contubernali Karissimo
posuit.

C III.

A L I V D.

P. Quinconius P. F. Pol. Ingenuus, domo Bodinco-
magus, mil. coh. V I. pr. Andasi militauit an. II. uixit
an. XXI. Curam egit sepulturæ C. Varius optatus
commanipularis eius. in fronte p. II. in agro P. II.

C IIII.

A L I V D.

Aurel. Senecionis mil. coh. V. pr. V. ex Ceciliani.
qui uixit an. XXXX. M. V I. Pius Titus comanipu-
lus ex haeres eius, contubernali carissimo posuit.

C V.

A L I V D.

Sex. Cossutio Sex. Fil. Quirina Primo, emerito ex
cohort. XII. urbis, T. Silius hospes signifer coh.
eiusdem amico posuit.

COLLIBERTO.

C VI.

M. Vlpio Aug. lib. Phædimo, divi Traianii Aug. à
potione, item à laguna, & tricliniarch. lictori proxi-
mo, et à comment. beneficior. Vixit ann. XXVIII.
abscessit Selinunte. prid. Idus Augus. Nigro & Apro-
niano Cos. reliquiae traiectæ eius III. Nonas Febr. ex
permissu collegi pontific. piaculo facta Catullino &
Apro

Apro Cos. dulcissimæ memorie eius, Valens Aug. lib.
Phædimianus à ueste, ben. mer. fecit.

C V I I .

A L I V D.

Arriæ C.L.Benignæ, sc̄eminæ sanctissimæ & pie,
Philippus Collibertæ, de suo fecit.

E B R I A E.

C V I I I .

Cl. Cornelio Suuiano Cl. Aur. Suuiani F. sum ego
Iustina uxor futura, fiunt & hæc libenter, & quo-
tiens poto, totiens propino, & quot pocula sumit, si-
mo. Quondam uiximus cōcordes, o coniunx S.T.T.L.

C I X .

A L I V D.

Heus uiator miraculum. Hic uir & uxor non litigant: qui simus non dico. at ipsa dicam. hic Bebrius Ebrius me Ebriam nuncupat: non dico amplius. Heu uxor, etiam mortua litigas?

FILIAE INTERFECTORI.

C X .

Virginius filiæ meæ cariss. virginiæ nimiam ob-
pietatem proprijs meis manibus interemptæ, proh
dolor, quantum fuit carissima. Vi. annos XV. iuuentutis eius, men. V.d.IIJ.

P R A E G V S T A T O R I .

C X I .

Genio cœli Herodian. prægustator diui Augusti,

P idem

idē postea uillicus in hortis Sallustianis decessit Non.
Augustis, M. Cocceio Nerua, C. Vibio Rufino Cos. III.
lia Prima patrono suo.

FARTORI AVIVM.

CXII.

Antigonus Drusi Cæsaris auium fartor, prim. fecit
coniugi.

FOEMINAE PRAESTANTIL.

CXIII.

Anicia P.L. Glycera fui. dixi de uita mea satis, fui
probata, quæ viro placut bono, qui me ab imo ordine
ad summum perduxit honorem.

PVELLAE.

CXIII.

Cilinia Campetia H.F. in qua fuit inimitabilis ca-
ritas, probissima uerecundia, incomparabilis innocen-
tia, perpetua quiescit in pace. Quix. ann. XVIII.
menses XI. dies XXI.

VIRGINI VESTALI.

CXV.

Fl. Manilie V.V. Max. cuius egregiam sanctimo-
niam, & uenerabilem morum disciplinam in Deos,
quouis peruigilem administrationem senatus laudan-
do comprobauit, Aemilius frater, & Rufinus frater,
& Flavius Siluanus & Eireneus sororis filij, milites,
ob eximiam erga se pietatem præ-
stantianq.

POE-

CXVI.

Veturia Vrsi Apri uxor carissima, Augusti Cæs.
neptis, quæ de pudicicia uersus condidit, uix. ann.
XL.mens. X.d. IIII. eorum superstites filij octo, filiae
sex, pro seipſis posterisq; eorum.

IV RECONSULTO.

CXVII.

Aemilio Paulo Papiniano, prefecto prætorio, iu-
riscōsulto, qui uixit annos XXXV I.dies X. mens.
III.Papinianus Hostilius, & Eugenia Gracilij, turba
to ordine in senio, heu parentes fecerūt filio optimo.

HOMINI EGREGIO.

CXVIII.

Similis hic iacet, cuius etas multorum annorum
fuit, septem duntaxat uixit.

CXIX.

ALIVD.

Si libet legito.

Fid.

Heliodorus Insanus Carthaginiensis, ad extremum
orbis sarcophago testamento me hic iussi condier, ut
uiderem si quispiam me unquam insanior, ad me ui-
sendum ad haec usq; loca penetrauerit.

CXX.

ALIVD.

Aurelio Balbo uita integerrimo, moribusq; orna-
to, qui se quietioris perfectiorisq; uitæ desiderio, ex

P 2 negotijs

negotijs ciuilibus, in quibus fuerat cum laude uersatus, Iouis Opt. Max beneficio ducto, hic in spe immortalitatis quiescenti, locus publicè datus est.

CXXI.

ALIVD.

Antonius Scuerus Aquila hic iacet sine anima, miserabili fato, qui uixit an. bissenos, sex menses. Cui uota erant, ut parentibus ista pararet, sed mors immatura fecit, ut facerent parentes filio. Studia amavi, obsequens magistris fui, obseruavi parentum precepta, amicos colui, patronis bonis officijs presto fui.

CXXII.

ALIVD.

Monumentum apsolui hoc, impensa mea, amicatellus ut det hospitium oīibis: quod omnes rogant, sed felices impetrant. nam quid egregium quidue cupiendum est magis, quam ubi lucem libertatis accepis, lapsum senectae spiritum ibi deponere, quod innocentiae signum est maximum.

CXXIII.

ALIVD.

Hic iacet M.L.C. qui hanc ciuitatem ullam & populos suos XXX gubernauit annis in pace.

MULIERI PRAESTANTI.

CXXIII.

Tarquiniæ Modestæ, quæ uixit an. XV. m. VI d. V. Mo-

V.I. Modestus & Lacinia parentes, & Lucenius maritus C.

*Quæ fuit eximia specie, miroq; decore,
Et cui membra inerant corpore digna suo.*

CXXV.

ALIVD.

Portitori Plutoni & Proserp. Haue Iulia C. Fil.
maxima, fœlic. dom. torment. salon. animula dulcis,
animula suavis, animula in deorum numerum rece-
pta: unde tale, quando tale, & cui talem. V.a.LIX.
Men. V I. dies XIII. hora noc. IX.

VESTALI.

CXXVI.

Fabiæ Aconiæ Paulinæ Ce. filiæ Aconis, Catullini
V.C. expræf. & consul. ord. uxori, Vetti Prætextati
V.C. præf. & consulis designati: sacrate apud Eleu-
sinam Deo Iaccho, Cereri, & Coræ: sacrate apud
Laernam Deo Libero, & Cereri, & Coræ: sacrate
apud Aeginam deabus Taurobolitæ siccæ Hierophantæ
tricæ Cereris.

MERETRICI.

CXXVII.

Cineres & ossua Laodiceæ Philocaptæ hic sita
sunt, perpetuæ memoriae facti, & infamie causa, quæ
insaciabili Venere exhausta subter uiuo viro mortua
est. Vix. ann. XXIII. men. V III. d. IIII. Infelicissi-

ANTIQUITATIS
mi parentes tacito nomine extra solum ad rudera
posuere. O' uoraginem esurientem.

PVERO.

CXXVIII.

Crudeles Parcae, qui nemini parcūt, inuidere mihi.
Hic situs est Ligurius puer, dolor parentum.

ADOLESCENTI.

CXXIX.

L. Alfi. L. F. Ouf. Marcellini VI uir. Aug. patron.
collegi Dēdrophor. Comens. in primo etat. flore p̄
rept. Aelius restitutus pater nūferrimus & sibi.

GRAMMATICO.

CXXX.

P. Atilij P. F. Ouf. Septiciani Grammatici latini,
cui ordo Comens. ornamenta decur. decreuit, qui uni
uersam substantiā suā ad Rempub. pertinere uoluit.

SPOLIATO A' FRATRE.

CXXXI.

Discordia Leucadio coniugi. Qui uixit annos se
xaginta & dies duodecim, benemerenti, cum quo ui
xit annos triginta duos & menses duos, quem post
mortem expoliauit frater, Tus. Eugenius. Sic illired
dat Deus & spiritus tuus, qui me fecit sic
nudam remanere, infelicem
matronam.

FECIA.

FECIALI.

CXXXII.

P. Paquius Sceui & Flauiae filius, Consi & Didiae nepos, Barbi & Duriciae pronepos, Scriba Questor Decemuir Stilitibus iudicandis, ex S. C. post questuram & Decemuiratum Stlitum iudicandarum, trib. pleb. Aedilis Currulis, iudex quæstionis, prætor ærarij, pro Consule prouinciam Cyprum obtinuit. Viar. Cur. extra ur. ex S. C. misso, ad componendum statum in reliquum prouinciae, Cypri Feridi, Consobrinus idemq; uir. Flauiae Consi filiae, Scapulae neptis, Barbi proneptis, simul cum ea conditus.

CONIVGI.

CXXXIII.

Poppius Vulson, sepulta Iuliana pr. coniuge, uno animo laborantes, uno animo nobis posuimus.

PATRONO.

CXXXIII.

C. Calenio P. Fil. & patrono C. Calenius Demetrius, & Calenius primus, et Calenia Fusca B. M. amici optimi. Auete & ualete. Felix lapis.

MONUMENTVM PURVM.

CXXXV.

Hunc ego induxi Sarcophagum, in quem dum receptum fuerit corpus meum, nulli unquam liceat accedere, neque nepotes, neque de affinitate ullus. Si quis autem infringere uel aperire ausus fuerit, istum in-

P. 4 ferrei

ANTIQUITATIS
ferrei poenæ nomine reip. HS BIS mille. Sane Ne-
via Prisca si permanferit usq; in diem finitionis suæ,
recipietur ibi iuxta maritum suum.

PVERPERÆ.

CXXXVI.

Lucilla Hirfidia XVII. nata annum, gemellam
primo partu prolem exixa, hoc tegitur saxo. Fauit
Lucilia nascituris, Lucillæ lucem non peperit.

VXORI IVVENTVLAE.

CXXXVII.

L. Aristillus Martius, gelidum hoc marmur, gelu-
& merore & ipse confectus, Albinæ Martiae uxori
pieniſſimæ. Vixit Annis XIX. Dies XIII.

IN LIBRVM TERTIVM

Antiquitatum,

HERCVLIS.

Ex effigie ærea.

PHAETONTIS.

Ex Ouidij Met.

ACHILLIS.

Hæc duo in codice uetus reperti. Antenoris le-
gitur Patauij in marmore.

CAIETAE.

Hæc tria ex Ouidio sunt descripta.

LVCRETIAE.

Hoc itidem ascriptum Ouidio, in libro manuscri-
pto legimus.

PORTII

MONUMENTA.
PORTII CATONIS.

233

Catonis, è libro manuscripto, refert Aeneas Silvius: Scipionis è marmore Caetano Mancinellus: Cæsar is, rursus Silvius: Pompeij, Martialis fecit: Augusti, idem Silvius descripsit.

CICERONIS.

Impressa sunt Mogontiæ, cum libris eius de Officijs, à primo artis typographicæ inuentore.

P A C V V I I .

Pacuvij, Neuij, Plauti memorantur ab Agellio: Ennij, à Cicerone. Terentij descriptum ex eius antiquis exemplaribus.

VIRGILII.

Relati è codicibus uetus tis. Tibullus & Ouidius ipsi sibi statuerūt. Senecæ et Elpidis è libris uetus tis.

ANATHEMA FOR-
TUNÆ.

Legitur adhuc Preneste. Reliqua è locis uarijs sunt collecta.

SANCTO FIDIO.

Petrus Marsus refert in librum octauum Silij, inuenit primum Pomponius Letus.

MAGNAE MATRI.

Hoc in fine mutilum est.

IN S C R I P T I O pontis supra Tagū est in Lusita-
nia: quod opus stipe collata fecerūt Turdetani, Mei-
dubricenses, Lancinēses, Colarni, Oppidani, Araui,

P 5 Trancu-

FELTRIA.

Hoc distichon Iulio Cæsari ascribitur.

EPIGRAMMATA.

Vltima duo epigrammata leguntur sub nomine
Hadriani Imp. in manuscripto. vlium in marmore
Siciliense repertum, scribit Hüttenus.

De Vrbis ruina epigramma ē membranis: de im-
perij ruina, ē marmore descriptum.

IN EPITAPHIA VARIA.

- 1 Mens. II I. Di. II.) menses tres, dies duos.
- 3 Absortus.) pro absorptus.
- 4 Solenni hymen. nupt.) hymenæo nuptum.
D. M. V.) Deæ magnæ Veneri.
- 5 Eī Iam q;) uiuam q; Digamma græcum.
Secos.) pro secus.
- 6 Stapiæ.) Hæc nunc recens uox Italica est.
- 8 Eor. bonis.) Eorum bonis.
- Pontif. loc.) pontificum locus.
- 9 hor. X VIIIIS.) Horas octodecim et semis, hoc
est dimidiam.
- In h. S. siue libert.) In hoc seruus siue libertus.
Suor. ossa.) suorum.
- 15 Gla. interf.) gladio interfecit.
- 17 Pontia Titi Pontij filia.) Huius meminit Ilue-
nalis in Sat.

25 Lucretiae historia apud Liu. I. ab V.C. et apud Ouid. II. Fast.

27 Dec. Mun.) Decurio Municipij.

Augur. Lug.) Lugduni, ea enim urbe Galliae legitur h.ec inscriptio.

30 Dolitus est.) pro doluit, antiquè.

39 Commune thorum.) Thorum in genere neutrò, in usitatè.

46 Præf. fabr. trib. mil. leg. III. Cyr. procur. ludi famil. glad.) Præfectus fabrum, tribunus militum, legionis tertiae Cyrenaicæ, procurator ludi familia gladiatori.e.

47 Cl. Fem.) Clariſſimæ foeminae.

Morib. natal. ac pup.) Moribus, natalibus.

49 M. Aur. M. F. Pap. Lucilio.) M. Aurelio M. filio Papiria Lucilio. Legionis primæ Adiutricis legatus, tribunus legionis septimæ Gemellæ, hastarum primipilo, annorum sexaginta, stipendiorum quadraginta. Quinq; et triginta stipendia fecerat Fl. Sabinus, ut ait Tacitus: sed neminem isto Lucilio plurium stipendiorum legi.

50 L. Prenestino.) L. Prenestino L. filio Lemonia Peto Seuero, præfecto cohortis in Africa, creato equiti, iudici electo è quinq; Decurionibus publicis Auxi ni, patrono collegij.

51 A' manu mala disparati.) Ita apud poetam,

Et mo-

236 ANTIQUITATIS

Et modò nata mala carpere poma manu.

54 Mil.leg. i.) militi legionis primæ Mineruie. Huius legionis meminit in Hadriano Spartanus, et eam aliquot locis Italicam nominat Tacitus.

57 C.Nævius) L.Dromo.) L.Conlibertus.

59 Sodal.Titi.Trib.mil.leg.II.Adiutr.) Sodali Titio tribuno militum legionis secundæ Adiutricis, piæ,fidelis, decemuiro Stlitibus iudicandis, præfecto feriarum Latinarum . Legiones Augustas adiutrices tres,in Antiquitatibus inueni Romanis.

Atfines.) pro affines, uel adfines.

61 Hermete lib.) Hermete liberto.

67 Qui bixit.) pro, uixit.

Meses.) pro menses. Nenim per medium interdum exteritur: de quo annotauimus in Terentij Caſtigationibus.

68 Sex.F.Pol.Sabino.) Sexto filio Pollia Sabino.

72 P.C. & S.asc.ddc.) ponи curauerunt, & sub aſcia dedicarunt.

74 Ademit prærepſitq;) pro præripuit.

80 Rufillæ V.V.) Virginī Vestali.

82 A' nup.) à nuptijs.

83 Mis.ult.q; dona.) miseræ ultimaq; dona.

87 C.Caſſio C.F.Gal.Nigro.) Caij filio Galeria.

92 Dieta aiuncta.) pro adiuncta.

95 Iter.pulsus.) iterum pulsus.

103 Eiuos.) pro, eius; coius, pro cuius.

- 106 A' laguna.) pro, à lagena.
- 115 V.V. Max.) Virgini Vestali Maximæ.
Quoius.) pro cuius.
- 119 Condier.) pro condi.
- 122 Apsolui.) pro absolui, ut alias sæpe.
- 123 Anis.) pro annis, ut suprà meses, pro menses.
- 124 Maritus C.) curauerunt.
- 125 Dom. torment. Salon.) Quomodo legendum
sit, inquiratur.
- 126 V.C. expræf. et consul. ord.) Viri clarissimi, ex-
prefecti & consulis ordinarij.
- 129 In primo ætat. flore præcept.) in primo ætatis
flore præcepti.
- 130 Ornamenta decur.) decurionatus.
- 132 Aedilis currulis.) nunc, curulis. Horatius,
eripetq; curule,
Si uolet, importunus, ebur.
- Viar.cur.extra ur.) Viarum curandarum ex-
tra urbem.
- 135 Inferrei.) pro inferre.

INDEX

INDEX IN ANTIQUITATI
tum libros.

A.

- A** Chillis tumulus. 149
 Acidis tumulus. 131
 Actij Epiet.tumulus 132
 Aedificantium lex 27
 Aelij Hadr.libellus 19
 P.Aemilij elogium 73
 Antenoris tumulus 150
 Antonini elogium 81.82
 Appij cæci elogium 74
 Aræ dedicandæ lex 29
 Arcadij & Honorij Imp.
 decretum 61
 Asculanorum decretum. 54

- Q.Atrij elogium 82
 Augusti Cæsaris elogiū. 78

- Auximatū decretū 63.64
 B.

- Bergomatū decretū 64
 Blasani Nouij tumulus. 134

C.

- Q.Cæcilij elogium 83
 Cæninenſiū decretū 55
 L.Cæsonij elogium 84
 Calendarium Rom.pri-

- mum 167 secundū 174.
 tertium 189
 Camertinū decretum 70
 L.Caminij elogium 77
 M.Canuleij elogium 80
 Carnensium decretū 66
 Cassinatium decretū 70
 Ceretanum decretum 72
 Charites 164
 Ciceronis tumulus 153
 Clodij Fabati tumulus 115
 Comensiū decretum 68
 Constantini elogium 82
 Contractus formula 23
 L.Cuspidij testamentū 5

D.

- Decimi Secundini libel-
 lus 22
 Decreta LXVI. 43
 Dijs anathemata 160
 L.Domitij elogium 83
 Duumuirūm decretum. 43.46

E.

- A.Egnatij tumulus 134
 Elogia XXX. 73
 Epitaphia uaria 199

F.

- Q.Fabij Maximij elogiū. 74
 Galli

I N D E X.

G.	Mediolanensem decretum	67	
Galli Fauonij testamentum	10		
Grunnij Porcelli testamentum	16		
H.	M. Megonij testamentum.	32	
Hectoris tumulus	150	L. Metelli elogium	73
Heluidij tumulus	134	Mimi testamentum	19
Hispanum decretum	60.	L. Munatij elogium	76
66.69.71		N.	
Histonense decretum	53	Narcissi tumulus	131
Hudrētinorū decretū	59	Narniensum decretū	57
I.	Narsis elogium	85	
Instrumenta II.	32	natalium dierum celebri	
Interamnatiūn decretū.		tates	40
54.68		Neapolitanum decretū.	
interdicta VI.	37	50.58.73	
Iulij Cæs. decretū	61	Neronis decretum	61
tra eundem decretum		Nolanorum decretū	56
57 eiusdē tumulus	151	O.	
L.	C. Octauij elogium	78	
Labethanorū decretū	72	Octauiani Augusti tumu	
Laciense decretum. ibid.		lus	152
Q. Lelij testamentum	19	P.	
Leges tres	27	Pannonicum decretū	70
Libelli IIII.	19	Perusinorum decretū	67
Lucretiæ tumulus	151	Petronij elogium	83
Lugdunense decretum.		T. Plautij elogium	78
51.62		C. Plinij elogium	80
M.	Cn. Pompeij elogium	76	
C. Marij elogium	75	populorum duorum de-	
Matelicensiū decretū	66	cretum	57
		Portij Catonis elogiū	74
		tumulus	151
		L. Ranij	

I N D E X.

R.

- L.Ranij elogium * 84
 Romæ ruina 165
 Romanum decretum 47.
 50.51.52.56.59.60.62.
 67.71

Rufij Prætextati elogiū.
 84

S.

Segobricensium decre-
 tum 69

Sempronij Tucidani te-
 stamentum II

Senatus & Imp. decre-
 tum 47

Seniensium decretū 68

Septimij & Antonini elo-
 gium 81

Sergij Polensis parasiti te-
 stamentum 14

L.Sicinij Dentati elogiū.
 77

Spoletinorum decretum.
 55

Sueffanorum decretū 48

L.Sylonis elogium 77

T.

Tarraconensium decre-
 tum 62

Tegianensiū decretū 57

templi & pontis in Hispā-
 nia inscriptio 162

Tergestanorū decretū 65

Theoderici regis elogiū.
 85

Tiburtinorū decretū 49

Titi Imp. elogium 81

Treienſium decretum 65

Tridentinorum decretū.

ibid.

Tumuli uarij 127 auari 134

aurigæ 132 hermaphro-

diti 130 matris cum li-

beris 127 mercatoris.

135 naufragorum 130

puellarum 128 puer-

rum 127

tumuli uetusti 107 quos

posuerunt altores alu-

nis 120 liberi parentib.

118 liberti patronis 125

mariti uxoribus 108 pa-

rentes liberis 115 patro-

ni uernis aut libertis.

121

V.

Velij Fidilibellus 20

Fl.Vespasiani libellus 21

Virgilij tumulus 157

Vrbinate decretum 63

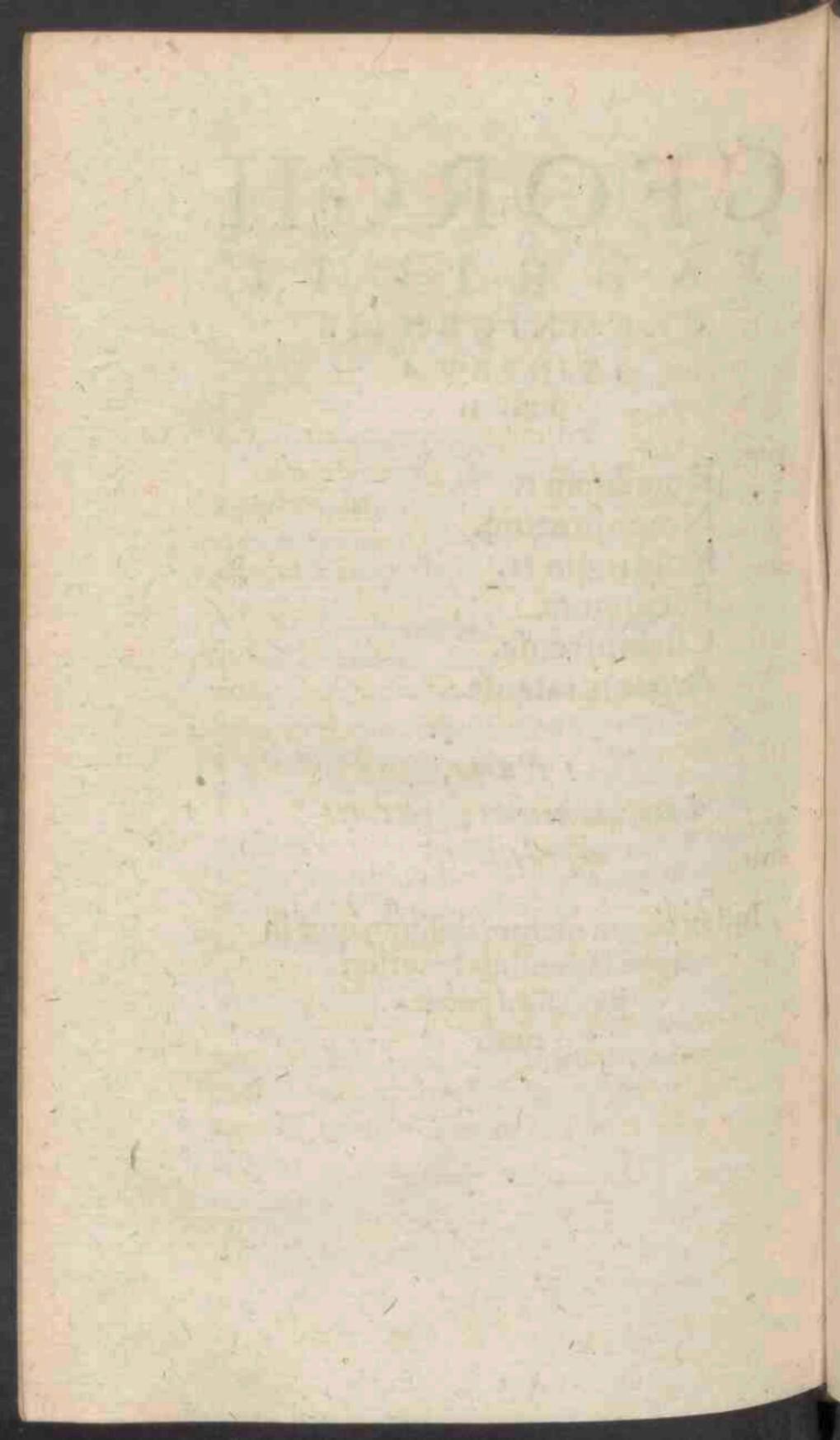
F I N I S.

GEORGII
FABRICII
CHEMNICENSIS
ITINERVM
LIB. I.

Romamum I.
Neapolitanum.
Romanum II.
Patauinum.
Chemnicense.
Argentoratense.

ITEM,
*Locorum ueteres & recentes
appellationes.*

Index rerum memorabilium, quæ in
appellationibus locorum
poni non potue-
runt.

**GEORGIVS F A =
BRICIVS CHEMNICENSIS**

Philippo & Antonio Vuerteris, fratribus optt. S. D.

NONVS iam agitur annus, cùm ego sum in Italiā cùm Vuolfgāgo fratre uestro profectus. Quamuis enim ille, ut scitis, re familiarī impeditus, studia doctrinæ, in quibus erat, deponere aliquandiu coactus fuerit: noluit tamen unquam leuiora illis, aut minus liberalia, quamvis necessaria, anteferre. Nam ut primū sese ex curis & molestijs, quas paterna illi mors pænè puero attulerat, expidire potuit, consilium cepit, & prudens & salutare, de ijs studijs continuandis & excolendis, sine quibus gloriam & splendorem, quem à maioribus præstantissimis atq; clarissimis uiris acceperat, minimè settueri posse existimabat. Etenim cùm ea re mecum ageret, ut ad communicanda in literis cōfilia iter Italicum unā suscipere, dicere eum memini, se in re domestica negotiorum quidem nullum sentire onus, aut molestiam; sed in ocio tamen saepius

Aa 2 requie-

requirere maiorem & magis sinceram delectationem. Quæ sanè uox indicio mihi erat, & laborem illum amare, & eiusmodi desiderare ocium, quo etiam negocium iucundius efficeretur: tale autem in uariarū rerum cognitione & tractatione bonarum literarum positum esse, rectissimè iudicabat. Quanto uero opere doctos amauerit atq; coluerit, quo animi impetu, industria, studio in literis uigilauerit, quām magno & excelsō animo omne uoluptatis genus contempserit: uos esse testes potuistis, ab eo tempore, quo nobiscum est Argentorati uersatus. nam in studijs nemo nostrū ardentior, nemo in laboribus tolerantior, in exercitationibus nemo constantior eō fuit, quodq; Plato scribit in quodā de Republica sermone, φιλοπονίας ἡ χωλὸν δεῖ εἴρηται φιλοτοφίας ἀφόμενον, τὰ μὲν ἱμίσει φιλόπονον ὄντα, τὰ δὲ ἱμίσει ἀπονον: ea profectō in re fratris uestri fortitudinem singularem, & incredibile studiū admirati semper sunt omnes, qui eius familiaritate usi, tantam in eo cupiditatem & assiduitatem perspexerūt. Cūm autem non modò literarum scientiā, sed & hominum atq; morum ad eas quas colebat disciplinas, utilem esse cognitionē animad-

N V N C V P A T O R I A.

5

animaduerteret, quarto post anno, quam
Patauium uenerat, primum Insubriam &
Liguriam cum alijs peragrauit, mox reli-
quae Ital*e* maximam partem mecum per-
lustrare instituit: in primisque; curauit illud,
ut ad iter sibi talem praeterea adiungeret
comitem, qui ijsdem rebus delectaretur,
& cognoscendi ardore non dissimili fla-
graret. Facile id autem impetravit a Vuolf-
gango Meurero, quem & Lipsiæ ut uirum
doctum & excellentem coluerat, & tum
ut hominem sibi notum ac familiarem, ue-
hementer diligebat. Mihi uero inter eun-
dum autor fuit, ut profectionem literis di-
ligenter confignarem. quod etsi mihi labo-
riosum & arduum uidebatur, in tanta pre-
sertim barbarie, quae omnia ferè locorum
ueterum nomina mutauit: tamen rem ten-
tare ausus fui. Et quoniam M. Catonem,
aut Iul. Hyginum, qui de urbibus Italicis,
multis libris plenissime scripserunt, quod
eorum opera intercidissent, non liceret con-
sulere: alios autores, eosque; satis probatos,
secutus, quam simplicissime potui, ratio-
nem itinerum atque; profectionis initiae ex-
posui. Quam expositionem ad uos, Philip-
pe & Antoni, mitto uniuersam: primum,

Aa 3. ut in

ut in fratrem, quasi ferè alterum intuentes, quemadmodum cœpistis, exempla præclara sequamini: & hoc quasi Gratiarum uinculum, quo coniunctissimis uoluntatibus, & amore planè fraterno consociati estis, nullo unquam tempore dissolui, aut uiolari sinatis: deinde, ut ijs aliquando locis inspectis, iphi uos faciatis iudicium de hoc scripto, quod tum uobis specie futurum magis acceptum atque iucundum. Nec solum, ut dixi, uestri fratriis horatu, libenter: sed uestustiorum etiam scriptorum exemplis excitatus, hunc laborem audacter suscepi. Nouisti Poetam Luciliū Iter scripsisse Roma Capuam usq;, inde in Siciliam: nouisti Iulij Cæsaris poëma, quod Iter inscribitur, à Suetonio commemorari, ex urbe in Hispaniam citeriorem. Item Vlpii Traiani Dacica itinera à seipso, quorum apud Priscianum mentio: & Alexandri Seueri, ab Acolio, qui ei à memoria erat, esse mandata literis: nec non per uarias orbis terrarum partes, scitis extare profectionem Antonini. Brundusinum poetæ Horatij è Roma excussum, & Ouidij in Miletum nauigationem, breuiter uidetis in ipsorum epistolis exposita. Firmianus Ho
dœpori-

dæporicon de Africa Nicomediam usque,
hexametris edidit uersibus. Sidonius A-
pollinaris è Gallia Romam usq; in episto-
la recenset: & simile uero est, à pluribus o-
lim fuisse eiusmodi conscripta uolumina,
præsertim cùm Græcorum philosophi na-
vigationes Oceani tentauerint: & itinera
ualde longinqua , ad extremas terrarum
oras, sint ingressi: quorum ceteris in rebus
utilem & spectatam diligentiam, ne hac
quidem fuisse in parte desideratam arbi-
tror. Facite igitur optimi Fratres, ut cum
morum disciplina, & cultu literarum, &
studiorum elegantia, hanc simul partem,
quantum satis uidebitur, periclitationis &
experienciarum coniungatis, quæ multas &
magnas cōmoditates adfert, cùm ad pru-
dentiam & ad humanitatem, tum ad ui-
tam bene & feliciter instituendā: idq; uos
mirabiliter cupere, & earum rerum fructū,
& utilitates aliquas iam tenere, tum mihi
uidere uisus sum, cum ultimum iter, quod
hoc in libro describitur, uobiscum ego &
Blasius frater meus, ante trienium con-
fecimus . Sed esse prolixior hoc tempore
non dæbeo, neq; etiam laude uel adhorta-
tione uti uolo, quid enim laudē eos, quos

3

EPISTOLA.

commendat naturalis quædam uirtus & bonitas? aut quid multis horter, per se incitatos, ac sponte sua currentes? Illud tamen non dubitabo uobis recipere, & confirmare, fore ut aliquando uestris honestissimis ac pulcherrimis laboribus, sitis plurimum gauisuri: quæ ut gubernet atq; prouehat ad salutem & patriæ & uestrā Deus, ex animo precor, uotisq; omnibus uhementer exopto. Nicolao GERBELIO, seni optimo, & uiro doctissimo, & amico nostro integerrimo, salutem opto. Valete. E' ludo illustri Misenæ Hermundurorum, XIX. Cal. Sept. Anno à nato Christo, M. D. XLVII.

MATTHIAS MARCUS
Dabercusius,

Καλὸν μεν διοίεται πιοσύναι τέθνεια πολλά,
Πολλῶν δὲ αὐθεώπων ἀγέα παλὸν ιδεῖς.
Τέτο γέτεν τοιης ψχ εἴνεια τέρψιος οἷς,
(Τῷρ ἀποδημάντωρ ἡς πλεόνεσι μέλει.)
Αλλ' ίνα παντοίωμεν τοῖσιν ἔθος τε, νόορ τε
Γρυνώσοις λαῶν, μνήσια τ' ἀλλα μάθης,
Οἰς αὖ ἐπιτήρηκεν ψυχλέν τε μάλιστα μινόντο
Κοσμέμ, τῷ ποιηῷ λυσίτελεῖν τε βίῳ.

Οὐτι

Οὐτω λαέρτε πολυμήχανος ἴδιος ὁ θυσός τούς.

Γλάχθη, ἐπεὶ τροίης πρῶτον ἐπορθε πόλιν.

Οὐτω φαερίους μετὰ βορτηροῖς λιπλεῖ

Πορμαχῷρ πλειτλὺν, αὔσονίων τε γέσεν.

Ἄς Δῆ ἐμμελέως ή θεος ἐλεῖξον ὅμηρος,

Καὶ νῦν δείνυσσιν βιβλία μηρὰ τάδε.

Μυῆματα δὲ αὖ δείξει, σωτέρας φύεν ἀποχρήτα παλαιά.

Φαερίους γαῖην ξείνος οὐνοτέρι.

ADAMVS SIBERVVS.

Ausoniæ cultas quæ sunt uisenda per oras,

Oppida, rura, arces, flumina, stagna, lacus:

Mœnia seu Pataui, Troiani Antenoris urbem,

Seu Romam, Roma Parthenopenq; petas,

Sive iter Hetruscum carpas, reptesue per Alpes,

Explicat hæc, lector, pagina docta tibi.

Pagina quæ certans Venusimis emula chartis,

Cur longinqua docet fint adeunda loca:

Non cœlum ut mutes, ceu grus, quæ Strymona pennis

Quod fuerat tranat, quod fueratq; reddit:

Sed studia & mores hominum, solertis Vlyssis

Exemplo, uarijs perspeculere locis.

Vnde usus rerum uenit, & prudentia maior;

Quæis sine quid tandem, uiuere, laudis habet?

Hanc tibi Fabricius Latio dat ab orbe reuersus,

Fabricius patriæ gloria rara sūtæ.

Quam si mente legis, qua scripsit & edidit ille,

Crede mihi, fructu non pereunte leges.

ITER RÖMANVM

PRIMVM, AD ANTO-

nium Carchesium.

Patauium
urbs.

Venetia
urbs.

ROIANI egressos nos primū An
tenoris urbe,
Excipit Adriaci regnatrix inclita pō-
Vrbs Venetūm, fœcunda uiris, uene-
randa senatu

(ti,
Purpureo, & magnæ uirtutibus emula Romæ.
Hæc quamuis ipso fundata sit æquoris æstu,
Tottamen excelsas ædes, tot regia tecta
Vna habet, Europæ quo nōstris nulla sub annis.
Pro portis illi est Nereus, pro moenibus æquor,
Quidruperdumq; loco celeres subiere carinæ.
Hic loca, non bene nota prius, uecti omnia circum-
Templa, forum, turrim, campos, nauale, tabernac,
Cernentes, strepitumq; urbis, populosq; frequentes.
Artificumq; manus uariorum, hominumq; labores:
Vnam collectum mundum miramur in urbem.
Inde sumus Clugias uelo remisq; profecti,
In quas Fossa uetus mutauit Clodia nomen.
Primus erat superare labor, quod Rheticus amnis
Ostium, & alter adhuc Patauinis auget ab agris,
Quodq; Philistinæ gaudet cognomine fossæ:
Hinc urgemuſ equos per ſiccias littore harenas,
Perq; uias planas trajectibus interruptas,

Qua

Fossa Clo-
dia opp.
Brundulum
ostium.
Philistina
fossa.

Quà se populifer pleno cum flumine miscet
 Eridanus pelago. hic inter Gorum atq; Volanen
 Pènè sibi fregit Meurerus crura, cadente
 Lapsus equo, ferro nimium & calcaribus usus.
 Nec fuit alterius melior fortuna dicti,

Padus fl.
 Gorum, Va-
 lane, ostia.

Inter Caprasias, eversaq; mœnia Spinae,
 Antequam ad uluosa stagnantia culta Rauennæ,
 Clavis ubi tenuit portus Augusta fideles,
 Venimus: hic fessos paulum reparavimus artus,
 Contemplati humiles muros, & templa deorum
 Ardua, & insignes antiquo marmore postes.
 Augustæ in primis monumenta superba puellæ,
 Cui mores Placidae, mater dat nomina Galle,
 Atq; tuum Dantes quoq; Florentine sepulchrum.
 Plurima præterea Gothicæ que marmora bello
 Transtulit Ausoniæ rex Theodericus ab urbe.

Caprasiz.
 Spineticum
 ostium.
 Rauenna
 urbis.

Hinc se digressis ostendit Ceruia nobis
 Parua, sed insolito Musis dignissima facta.
 Audacis iuuenis uim passa inuita puella,
 Dedeceus est confessa suum, testataq; diuos
 Praefecto coram, & multum conquesta, rogauit.
 Quo precio dignus, qui talia facta patraret?
 Virtutem miratus, ait: Si filius esset
 Hic meus, ipse darem ferendum colla securi.
 Illa oculos demissa: Fuit sed filius, inquit,
 Hic tuus. indigno motu sermone puellæ
 Ipse pater, natum ad poenam pro laude uocauit.

Ceruia op.

Hoc

Hoc mihi dum quidam factum narraret eunti,

Sapis fl. Interea fossas salsas, & Sapidis undam,

Cesena por- Et prope carentes Cesene sulfore montes
tus. Trajicimus portum, sed non intravimus urbem.

Nec gustare fuit Lenae munera tempus,

Quæ tulit in modicas Mecœnas optima mensas,
Isto propagata loco melioribus annis.

Rubicon fl. Hinc uentum ad parui flumen Rubiconis, & urbem
Ariminum Herculeam; prope quam scelerato Iulius ausu,
opp. Cùm peteret patriam, uiolans mandata Senatus,
Torserat in patrios hostilia pila penates.

Pons hic ab Augusto constructus Cæsare, & arcus
Cui titulum uicti, nomenq; dedere Liburni.

Crustumio, Postea Crustumioq; cito, placidaq; Quadenna,
Quadenna, fluuij. Non cursu segni superata, & montibus altis,
Vrbinum Multum nitentes Vrbini ascendimus arcem.
urbs.

Hoc Fridericus opus Phœbo Musisq; dicauit:
Et docuit, forti quid sit sapienteq; dignum
Principe, quām mores mutarunt tempora prisces?
Nam quod pro uirtute sua Fridericus agebat,

Nemo agit: in luxu nunc tempus perditur, & res.

Hec uia recta quidem quamuis non esset ituris,
Fama tamen clari commouit Principis, atq;
Librorum ueterum multa & preciosa supellex.

Isaurus, Inter Isaire tuas ripas, interq; Metaure,
Metaurus, fluuij. Ad mare deinde uias coepas deflectimus, & nos
Accipit antiquo celebratum uate Pisaurum:

Vel

Vel quod ab appenso Gallorum dicitur auro:
 Vel tenet à fluvio, uelut oppida plurima, nomen:
 Hinc amne, ac firmis munitum mœnibus illinc.
 Principis huic Mariae Francisci proxima uilla est,
 Causa animi, quam dilectio Leonora marito,
 Ex bellis posuit redeuenti, dulce laborum
 Post graue Martis opus, post aspera bella leuamen.
 Tunc aliud placuit Vuertero, ne quid inausum
 Linqueret, ignoto uitam committere ponto.
 Tres tamen aduersus dum soles detinet Eurus,
 Et negat Adriaci Neptunus tuta profundi,
 Rursus equo uectis transmissa Argilla, propinquas
 Despitit hic ualles, urbs & memorabile Fanum
 Fortunæ, Hasdrubalisq; notatus clade Metaurus,
 Qui uagus ambiguis curuans se flexibus errat.
 Non procul hinc sectæ dicuntur uiscera rupis,
 Nomina Pertusæ nunc nacta recentia petræ.
 Iam superatus erat rapidi pons ligneus amnis,
 Mox atro densos effundens Iuppiter imbræ
 Aethere, labentum de montibus auxit aquarum
 Cursus: uix ope sum Misæ seruatus in undis
 Vectoris, quia me torta uertigine cæcum,
 Iam uortex celeri raptabat in æquora cursu.
 Lætius intrata est Senonum de nomine dicta
 Gallia, quam iuxta non magno Nebia portu.
 Altera lux etiam cœlo non orta sereno,
 Atq; infausta fuit Vuertero, qui prope ripam

Argilla fl.
 Fanum For-
 tunæ opp.
 Metaurus
 fluuius.

Petra pertu-
sa.

Misa fl.

Senogallia
oppidum.

Aesidis

Aesidis. Aesidis, in fossam fortuna lapsus iniqua est.

**Ancona
urbs.** Sed tandem Anconam delatis, longa malorum

Oblita est series: namq; aspera ferre recusans,

Segnis mersq; domi sedeat stertatq; necesse est.

Non secus ac uastum iactatus nauta per altum,

Cum subiit portu, non amplius ille pericli est,

Ventorumq; memor: sic nos in gaudia curas

Soluimus, a superis deinceps meliora precati.

Visus ibi portus Traiani, uisa locorum

Ornamenta alia, & que Paulus tertius addit

Claustra mari magno, ac ualidis munimina portis.

Visa etiam piscis cuiusdam costa marini,

Qui uiuus turres æquarat, & alta domorum

**Cimmetæ
promont.** Tecta, fide maius, Cimmeræ in uertice montis.

Vtq; Syracusis urbs hæc fundata colonis,

Sacrilegi imperium regis fugientibus, annis

Musio fl. Sic quoq; post longis crevit Musionis ad amnem,

Loreto opp. Silua loco notum tribuit cui Laurea nomen,

Christiparæ ostentans templum sublime puellæ,

Diues opum uariarum, & multis nobile donis,

Aduena que sacro ueniens in posse reliquit.

**Aelia Ricina
opp.** Ricina unius post Aelia cognita noctis

Potentia fl. Hospitio, ac uario sinuosa Potentia flexu

**Sanseuerinū
opp.** Præterita, & positum prope collem Sanseuerinum:

Vrbs noua post Gothicum longè ædificata furorem,

Quales non paucæ sunt in regionibus istis.

**Matilica op-
pidum.** Demde uetus retinens, ingressa Matilica, nomen:

Quæq;

Quæq; in Sentinæ fertur fundata ruinis
Faberiana, urbes inter non ultima parvas,
Apta uis, campo fœcunda, frequensq; domorum.
Turris in urbe fuit media, pars illius, undè
Troiam omnem poteras, & Dorica castra uidere:
Ante annos aliquot uiolentam passa ruinam.
Huic etiam ad liquidum sua propria dona Chientū, Chientus fl.
Charta papyri fero certans pulcherrima Nilo.
Postera purpureos aperit Tithonia uultus,
Mortales miseris reuocans ad munera nitæ,
Cùm per difficilem reptauimus Appenninum,
Linquentes tetricis subieclum montibus Asim,
Et leni Tibrī manantem flumine, donec
Lumine cum lunæ Perusinam accessimus urlenti
Urbem infelicem, quæ dum se vindicat armis,
Seruitijq; iugum uult declinare, quod ante
Iuris & arbitrij restabat, perdidit omne:
Viribus ah nimium, rebusq; animosa secundis.
Hic mihi Carchesi peperit res mira stuporem.
Nam cùm uisendi studio, atq; labore diurno,
Danda essent placidæ iam languida membra quieti,
Nocte ferè media nos exigit ædibus hospes,
Non aliquo nostri uitio, culpâue: sed uxor
Imperiosa domum, famulosq; uirumq; premebat.
Cùm iam turrigeram mens esset linquere terram,
Augusti portas retinentem Cæsaris altas,
Pieridumq; bonam longo iam tempore alumnam:

Sentina, Faberiana, oppida.

Apenninus mons.
Asis fl.
Tibris fl.
Perusia urbs.

Tum

- Thrasymenus lacus. Tum multum incerti, lacus an Thrasymenus, et albi
 Sanguinei Osibus, ac dicti campi de Sanguine, an Umbris
 campi. Montibus impositum cursu propiore petendum
 Aesilium op. Aesilium: potior tandem sententia sedet,
 Tectum augustum, ingens, geminataq; tēplā uidere
 Diui, tot meruit qui paupertatis honores:
 Cui sine crine caput, nodosaq; cingula restis,
 Calceus ex ligno, et signatum uulnere corpus.
 Hispellum Prona ualle iacens Hispellum ignobile, non est
 opp. Passus adire dies, et clausis mœnia portis.
 Fulginia Fulginia in patulis post hoc quā sternitur aruis,
 opp. Quaq; fluit Tiniæ riuus, Tiberina fluenta
 Tinia fl. Qui subit exiguis, cum largo uenimus imbri.
 Mutusæ Visaq; maxima uallis, soliuiferae q; Mutusæ,
 oppidum. Quas Treuias uulgi male coepit dicere sermo.
 Clitumnus Nec Clitumne tuum non est memorabile nomen,
 fluuius. Propter aquas cuius lœtissima grama, et eruum,
 Detondent patulo candentes ore iuuenci,
 Quem prope Bacchi hederas, myrtūq; et Daphnidis
 Serta tibi Musæ necabant docte Properti, Cumbrā
 Cynthiaq; Aonijs decima addita diua deabus.
 Huic bona uerba loco dicentes, inde subimus
 Spoletum: et faciles naucti per tempus amicos,
 oppidum. Magnifici primum suspeximus ardua templi,
 Atq; ubi culta fuit ueteri Concordia fano,
 Theoderice tibi tum structa palatia: quæ pōst
 Diruta, non passus Narses inculta iaccere.

Vespere

Vespere læticia, & dulci superante Lyæo,
 Duximus in seram risus & gaudia noctem.
 Mâne petita fuit, negat hoc quæ carmine dici,
 Quæq; sita inter aquas, & rosea rura Velini,
 In qua fingebat se Clodius urbe fuisse,
 Sacra incestarat cum puluinaria diuæ.
 Hic quater irrigui stipant fœnilia campi,
 Vnius agricolam ditantes messibus anni.
 Imposita excelsa non magna urbs utraq; colli,
 Narniaq; Oriculumq; gradu properata citato:
 Sed trepidos cursus iter impeditbat iniquum.
 Namq; in equis mora nulla fuit: neq; Cyllarus iſſet
 Sic uel Achillis equus, uel præpete Pegasus ala.
 Flaminia inde uiae magnam inter rudera partem
 Transgressos, perq; innumeras nos Roma ruinas
 Suprema lassos Octobris luce recepit.
 Carminis hæc nostri finis fuit, atq; uiarum.

Interamnæ
opp.

Narnia,
Oriculum,
oppida.

Via Flami-
nia.
Roma urbs.

Cal. Nouemb. Romæ,
 M. D. XLII.

ITER NEAPOLITANVM,
 ad Casp. Neuum.

Paruum iter ingredior, sed nō & gloria parua
 Scribentis, si quis depingat singula Neui,
 Que maiora fide, atq; oculis uix credita no-
 Per dominā Imperij paſſim cognouimus urbē: (ſtris,
 Ac foret Ausoniæ contexenda Ilias Vrbi,

Bb Inſignes

Insignes si quis uellet memorare ruinas.

Nam siue afficias memorabilis Amphitheatri
Structuram, templi seu tecta foresq; rotundi,
Pacis & euersæ molem, artificesq; columnas,
Seu ductas tot aquas, tot regia strata uiarum,
In primis thermas, luxus monumenta: tot arcus,
Pyramides, statuas, obeliscos, signa, colosso,
Ingenia artificum testantia, facta uirorum:
Nicet licet ista breui percurrere singula uersu.
Quòd si etiam lustres suspensos, aere colles,
Sub terris aliam inuenias (mirabile) Romam.
Hæc nobis aliquot uix mensibus explorata,
Visum est inde alias, aliasq; exquirere terras.
Tempus erat, uarios quo fundit terra colores,
Graminibus campus uestitur, frondibus arbor,

Ferentia Cum nos à priscis de nomine dicta Ferenti
porta.

Porta, ferè lento dimisit ab urbe, Latina:
Mox obiectum oculis opus admirabile nostris

Aqua Te- Ductus aquæ, fuerat cui quondam Tepula nomen,
pula.

Vicinosq; rigans annis Cybeleius agros,

Almo fl. Almo, intra Romæ qui iungi mœnia Tibri
Collis Auentini sub piano, atq; æde Diane
Dicitur: at ueterum pugnat sententia discors.

Lam⁹ opp. Vidimus inde Lamum declivi in colle uetustum,
A' Marij uilla modò dictum (ut fama) Marinum.

Antemna Hinc Antemnum deserti tempore fines,

opp. Atq; infesta fero siua est peragrata latrone.

Mox

Mox Auguste tuis habitata parentibus arua,
Hospitium prima tribuerunt nocte Velitræ:
Sed tantum hospitium. nec enim locus ille quieti
Aptus erat, propter turbas, strepitumq; sequentum.
Mane graues pluia Nymphaeum liquimus annem,
Et Sermonetæ noua moenia: quam prius urbem
Ereptam dominis, natæ donauit auaræ
Sextus Alexander, quam sponsam fecerat idem,
Atq; nurum, sacro præfectus pastor cuius.
Per graue montis iter post prandia deinde profectis,
Visa est Pontinos despectans Setia campos,
Non intrata tamen: quia teclum proxima villa
Hospitiumq; dedit, Setimi & munera Bacchi
Sponte propinavit. nondum lux altera cœlo
Orta erat, è duro cum strato membra leuantes,
Scabrosas cautes superamus, & aspera montis
Saxa, ad Priuernum, pharetratæ laude Camillæ
Nobile, Amazonijs que par uirtute puellis,
In mortem patriæ pro libertate ruebat.
Tum transmitentes Amaseni fluminis undam,
Nunc monachis habitatū, aspeximus inde forū Appi,
Deq; tribus quæ sunt olim loca dicta tabernis,
Circeasq; domos, altiq; cacumina montis.
Hic ubi non hominum Titanis subdola formas,
Cantibus & uirga mutauit, ut inquit Homerus:
Sed cœlestem animum fraude, incautoq; ueneno,
Transfult ad leuium miracula turpia rerum,

Velitræ op.

Nymphaeum
fl.
Sermoneta
oppidum.

Pontini tam
pi.
Setia opp.

Priuernum
oppidum.

Amasenus
fluminis.
Forum Ap-
pii, opp.
Circeas
mons.

Atq; uoluptatum damnoſa perdidit eſca:
 Id factum docuit nos præſens.altera namq;
 Circe erat in noſtro comitatu, Græca puella,
 Quæ postquam Hispanis Italiqu; ruentibus in ſe
 Certatim, blanda porrexit pocula dextra,
 Non ſecus ac capti ſenſu, ebria turba ſurebat:
 Nec pudet oblitosq; ſui, immemoresq; decori,
 Turpiter imperijs dominæ parere ſuperbae.
 Hæc dum indignantes animis, tacitiq; tuemur,

- Oufens fl.** Interea angustas per ualles turbidus Oufens,
Fossa paluſtris. Qui in mare querit iter, tū proxima Fossa paluſtris
**Feronia Iu-
eus.** Præterita eſt, uiridiq; olim Feronia luco,
**Tarracina
oppidum.** Tollentesq; caput candentes Anxuris arces:
 Nunc mons & tellus, quondam maris iuſula Tufci.
 Hæ contra fluctus ingentis fragmine montis
 Munitæ, tumidas contemnunt æquoris iras,
 Nereaq; undifono tundentem saxa fragore.
 Hic quondam moles hominum collapsa theatri,
 Viginti in fondo deleuit millia caſu.
 Tum comi es, dubia falſos regione uiarum,
Fundi opp. Cernere non potui, quam Fundos uenimus, omnes.
 Vrbs parua in plano, positu pulcherrima, campo,
**Fundanus
Iacus.** Collibus hinc, atq; inde lacu, ſimul æquore cincta:
 Citria cui florent hortis, & littore myrti,
 Hesperidum decus, & benevolentia culta Diones.
 Hæc dedit hospitibusq; locum, feſſisq; quietem.
 Preſſa tamen Fundis cum uina apponeret hoffes

In cena, ad stomachum minime facientia nostrum,
 Cecuba non paruo clamore poposcimus illum.
 Nam crudos propter pisces, oleumq; comedimus.
 Nausea propositas prohibebat tangere mensa.
 Sed prius Alcidæ clauam, fulmenq; Tonanti
 Eripias, quam optata feras mali ab hospitis ira.
 Hinc uia sumosum nos Appia duxit ad Itrum,
 In quo foemineis ceciderunt turpiter armis
 Galli, Arragoneo cum arsit Campania bello.
 Appia sed longis uia iam corruptior annis,
 Deteriorq; imbri, nimium properantibus obstat.
 Repentes per iter non absq; pauore malignum,
 A' dextra Aeneæ nutricis habentia nomen
 Moenia prospicimus: monumenta antiqua, sinistra.
 Attigerat medium proles Hyperionis axem,
 Extructam deinceps cum à forti gente Laconum
 Intramus, nostris pugnantem uersibus, atq;
 Infamem Læstrygonijs cultoribus urbem.
 Hic ubi sepe forum fugiens, strepitumq; clientum
 Tullius, optatos quærebat ab urbe recessus,
 Aut inter silvas Academi, interq; Lycei
 Versans, aut aptans grandis Demosthenis arma.
 Tunc ubi equi saturati essent, Hormumq; bibissent,
 Dulci cannarum succo uiridantia prata,
 Quæ cum Sicanij certare liquoribus ausint,
 Minturnasq; uadas, teneris loca foeta filetis
 Transimus, Marij ardantis celebrata latebris.

Caietæ opæ

Formiz opæ

Hormus fl.
Scauli uicusMinturnæ
oppidum.

Quis prope duclus : quæ, & moles erecta theatri,
 In cuius pecora & scandentes saxa capelle
 Gramina nunc carpunt, & lenta arbusta ruinis.
 Quid uobis igitur (comitum sic turba ferebat)
 Profuit Ausonide regna exhaurire, potentem
 Atterere Italiam, tam fluxam querere laudem?
 At non his pectus Bruti, integritasq; Catonum,
 Scipiadumq; decus fuit immortale: sed una
 Virtutis fama, quam nulla intercipit æt. ss.

Lyris fl. Talia dicta dabant. taciturnum Lyris ad amnem
 Ventum erat: hic captio Laurentis amore Marica
 Spumæa lambit adhuc dilectæ littora nymphæ.
 Nœue putes ueteris flamمام cessisse furoris,
 Nunc quoq; sulfurea lento pallescit barena.

Gaurus mons. Hoc traiecto humilem Gauri in radice subimus.
 Terram, conspicui nil hortum præter habentem.
 Nocte satis placidos carpentes pectore somnos,
 Summo mane in equos attollimur, antè serena
 Incipit in uarios mutari luna colores,
 Et uolitare leui candentes aëre flammæ.

Nondum tacta fuit uicini littoris unda,
 Horriferi subito funduntur ab æthere nimbi,
 Cum tonitru: terrentur equi, timidiq; sodales.
 Bis quoq; tam claris micuerunt ignibus astra,
 Ut lucem eriperent oculis, rebusq; colore.

Vix talem sensit uim flammæ, fulminis alis

Afflatus, Veneris thalamo amplexuq; superbus:

Postea

LITANVM.

23

Postea harenosum Vulturni legimus amnem,
Festinis uolenter aquis, simul imbris auctum.
Literni madidas uestes siccamus ad ignem:
Vrbs quæ Scipiade, cui fecerat Africa nomen,
Præbuit exilium, & paruæ solatia uillæ.
Hic epulis functi, subito calcaria tardis
Subiiciuntur equis: fatorum haud infacia Cume,
In terra, inq; mari Prochyta, inarimeq; sinistra
Obscuro coelo uix uise. deinde cauatum
Pausiliyi in tenebris & iniquo lumine montem
Egressi, albentis templo ardua Mergillinae
Ad mare conspicimus, cygno fundata sonoro:
Cuius uox ultra Gangen audita, Tagumq;,
Dulcibus impleuit uastum concentibus orbem.
Nec poterant magnis alia ossibus ossa Maronis
Coniungi melius, quam que sunt iuncta. relicto
Hoc igitur templo, nymphæq; Patulcidis horto,
Diuorum in templis turres, & celsa domorum
Parthenopes sese ostendunt: hac urbe recepti,
Quæ nunc Campanæ palmam fert unica terræ,
Idem scribendi, qui factus finis eundi est.

Vulturus
fluvius.

Liternum
opp.

Cume oppa
Prochyta
insula.
Inarime
insula.
Pausiliypus
mons.
Mergillina
mons.

Patulcis hor
tus.
Neapolis
urbs.

XI. Cal. April. Neapoli,
M. D. XLIII.

Bb 4

ITER

24 ITER ROMANVM
ITER ROMANVM SECVN-
dum, ad Leonardum Bade-
hornum.

Non iniucundus circum uaria oppida uexit
Nos error, Latiū & Campani littoris oram
Dū spectare iuuat, terræ monumenta beatae.

Megaris in-
sula.
Mollia Parthenopes fugientes ocia primum,
Ostriferam Megarim, sortitam nomen ab ouo,
Legimus, ut perhibent, Luculli diuitis olim
Gaudia, & Icario uillam solamen in æstu.

Euplæa inf.
Extat adhuc rupes intus caua, fonsq; perenni
Dulcis aqua, statio barbatis commoda mulis,
Quos caris posuit Romana potentia mensis.

Euplæa inf.
Euplæa hinc antrum multos seruantis echinos
Importune tuas fugimus pirata latebras.

Nesis inf.
Post hanc asparagis plenam Nesiada uidemus:
Pars hæc Pausiliyi quondam, maris insula nunc est.
Multus ibi seruat furtiuia cuniculus antra:
Antra Typhoncos quondam spirantia famos,
Et circà Eumenidum nebuloso tristia luco.

Misenus
mons.
Mox socij Aeneæ dictum de nomine montem,
Ventosa Triton quæ personat æquora concha,
Misenum afferimur: statio propè nauibus olim
Romanis fuerat, dum res Augustus haberet.
Non erat hunc superasse, etiam non lumina circum
Quiq; tulisse satis: iuuat inspectare meatus,
Et uacuas ab aquis penitus circumire latebras.

Inde

Inde æquor stagnans, ampli & uestigia portus,
Pennatæq; caput transuersi: nauæ relictæ,
In lato erramus lustrantes littore cuncta.

Pennata
insula.

Quid memorem miræ piscinae nomen habentes,
Totq; pilis fultas intus, saxisq; ruinas?

Quidue tuo dictos sub terra a flumine riuos
Sarne: Neronis opus, maculati sanguine matris?
Deinde decem decies cameras tellure repostas,
Ac suprà impositas uaria ratione columnas?

Denuo quid templi molem, speciemue rotundi,
Quo Neptune tibi uotas suspendere uestes

Mos fuit, aut pulchrum Phœbo maectare iuuencum?
De socio nomen quæ nacia Ithacensis Ulyssis,

Proxima Baianum, nunc alto condita monte

Baiae opp.

Arx fuit: antiqui luxus monumenta referre
Velle, siu eß illo conchas numerare marinas,

Ruderâue in multis uix perreptanda diebus.
Sed licet ipsa loci iacet interijtq; uoluptas,

Non tamen utilitas ceßit quoq; Cynthie parce,
Nam tua Baiani superant inuenta recessus,

Etq; uapor radice, atq; unda potentior herbis,
Cumq; Salute illos colit ipsa Salatia fontes.

Verum deceptus ne quisquam errore locorum,
Grata salubris aquæ sentiret munera tardus,

Morborum uarie facies, & nomina mille,
Astabant foribus pictura aut marmore claræ,

Quæ nunc inuidia penitus sublata minorum.

26 ITER ROMANVM

Multa alia in toto uisu dignissima tractu:
 In primis celso sita Sudatoria monte.
 In tria diuisus specus est ceu brachia: quorum
 Sulcatores extrema tenent fumantia fontes,
 Solis inaccessos radijs sub rupe cauata.
 Ingressu uia longa patet, cinis impedit albus,
 Atq; calens mediae gradientes agmine fosse.
 Ingrediendo caue tollas caput: arduus undam
 Fumus agit, totoq; fluunt de corpore riui,
 Visceribusq; trahens animam uapor aestuat intus.
 Sin submissus eas, & caute lumina serues,
 (Nam sine luminibus nulli est intrare potestas)
 Victor eris, nimium sed non tentare sinistram
 Dira tibi mens sit: necat intus pestifer aer,
 Profuit & nulli tacitas quæfisse latebras.

Bauli opp. Ne uero Alcidæ mirere bouilia Baulos

Herculea interiisse, uiae quoq; sunt sublata superbæ

uia. Lucrinus Ia- Indicia, atq; lacus perierunt, fracta Lucrini
 cus. Claustra, tuiq; operis Cæsar miracula Iuli.

Nondum sudor erat membris detersus & ori,

Tritolinus Quem toto excierat Tritolini montis hiatus
 mons.

Auerni Iu- Corpore: nauta statim, non hinc procul antra Sibylle

cus. Vatis, & umbrosus grauolentis lucus Auerni,

Cimmerij Cimmerij prope quem Stygia caligine pressi,

populi. Obscuris quondam traxere mapalibus æuum:

Quos nunquam radijs sol uidit lucidus aureis,

Siue ille astriferum se matutinus ad axem,

Sen

Seu rursum in terras se uestpertinus agebat:

Sed nox incubuit miseris mortalibus atra.

Hic dum fixi, oculos ferimus per singula circum:

Quid, Vuerterus ait, fumantes littore harenæ,

Quidue noui insolitus monstri fert æquoris æstus?

Cui nauta: Informem quem cernitis undiq; montem

Fumare, & clauso auditis gemere intus ab igne,

Campus agerq; fuit Baccho, Cerere atq; Minerua

Fertilis, oppidulo, thermis, clarusq; theatro.

Quintus ab hoc agitur lustris labentibus annus,

Quo madidi spirare solent uehementius austri

Tempore, turbaturq; hoëdis pluuialibus aer,

Ecce sub occasum metuenda incendia solis

Emicuere, uolant Aetneo murmure flammæ,

Saxaq; cum tonitru magnum per mane rotantur.

Terra tremit, reboant crebris mugitibus auræ,

Et non uicini tenuere cacumina montes.

Insequitur cinerum glomeratus ab æthere nimbus,

Inuoluitq; globos flamarum, & in æquora mergit.

Aenariam, Prochytenq; illis ego forte diebus

Liqueram, & Aeoliam Liparen iamiamq; tenebam,

Vix scapha me tanto subduxit inutilis im:bri.

Nunc leuibus tophis oppleri & pumice littus,

Atq; uado feruere fretum, riuosq; calentes.

Monte uidetis adhuc emergere, & ardua saxa,

Amphitheatralem iecisse ad sidera molem.

Quod campus, mare quodq; fuit (mirabile) mons est.

Mare bulâ

liens.

Mons nou-

nus.

Puteolanus.

Vos

28 ITER ROMANUM

Vos nimis incepto non indulgete labori.

Nam quibus ista uenit primū explorare cupido,
Triginta periere uiri, quos tetra uorago

Sorbuit, & Stygias per Auernum misit ad umbras.
Dixerat, & montem dux antē præibat in ipsum.

Murmur agunt intus uenti, spiracula fumum

Emittunt, scrobibusq; latet Vulcanus opertis,

Exercebatq; nouo fabrilia corpora in antro.

Tandem ad craterem fessi deuenimus, unde

Dux Erebi immundum uomuit Saturnius ignem.

Quis neget hic seuos bellum gesisse Gigantes,

Amphitryoniadæ fractos uirtute, manuq;

Phlegræi Campis Phlegra tuis tentant Titania monstra
campi.

Rumpere adhuc duras ferri luctando cathenas,

Et Iouis imperijs iniectos tollere montes.

Suspirans propriam Tellus timet ipsa ruinam,

Forum Vul- Lemniacumq; forum, & luctantes fortiter euros
canum.

In sicc testatur grassari uiscera mater,

Ac ius concessi rumpi iniuiolabile regni.

Vnde nouos etiam contra Iouis arma tumultus

Crebra mouet, partesq; suas irata tuetur.

Conscenso rursus uia carpitur uda phaselos,

Tripergula Iamq; tuos flammis querimur Tripergula ciues,
opp.

Cum natis, carisq; uxoribus interceptos.

Et docti uillam quondam Ciceronis, & hortos,

Palladioq; ædes Academi nomine dictas,

Sæcula Caſareo claras post longa sepulchro:

Præcipue

Præcipue tot aquæ fontes perisse salubres,
Quas inter tenuit primas aqua Tullia, quæq;
Vel steriles utero faciebat crescere matres,
Quando clausa diu genitalis mollijt humor
Corpora, & ad Veneris redierunt munera letæ.

Puteoli op.

Inde petebamus ueterem Dicæarchidos urbem,
Quæ calidis ab aquis puteisq; est nomen adepta.
Hanc Samij posuere uiri, Delonq; minorem
Dixerunt, uarijs populis & merce frequentem.
Tempore quam fore desertā, populo inq; frequente,
Eubæa haud falso prædixit carmine uates.

Vidimus innumeras templis domibusq; ruinas,
Quas tremor, & ualidi dederant per moenia uenti:
Hic Auguste tibi surgentia marmore templa
Concussa, & magni moles operosa theatri.
Sulfureis bibimus tum Maßica uina lagenis,
Maßica uicinis nascentia collibus, & nunc
Uberiora, noui post uasta incendia montis.

Maßici col.
les.

Hic quoq; gleba suos lapides cens pernegat ortus,
Et liquidis solidatur aquis, atq; æquora sternit.
Quis uero tumidis minitantem fluctibus, altum
Colligule pontem non audijt? ille per æquor
Iunxit Dulichijs Dicæarchum moenia Baijs,
Atq; pilas bis sex nunc erigit æquore magnas.
Hinc uia nos, albæ telluris nomine colles
Adduxit, loca flammiuomis exesa caminis.
Valle sub hac sulfur fons atq; bitumen anhelat,

Leucogeni
colles.
Phlegonian
fons ardens.

30 ITER ROMANVM

Et Phlegethonteis exultat feruidus undis.

Haud secus ac Silæ, aut ingentis ligna Taburni
Subiecta augerent uiuacis semina flammæ.

Oraxi son-
tes. Non procul inde etiam fontes memorantur Oraxi,
Affectis medicina oculis, medicina cerebro.

Palus Agna-
na. Mox Agnana palus, orbataq; piscibus unda,
Turpis birundineisq; glomis, ranaq; loquace,
Atq; obfessa malis ripa omnis aditur ab hydriis.
Inde scrobes, Stygij funestum nomen habentes

Charoneæ
scrobes. Vectoris, uisæ: Cocytii inamabilis antrum.
Panditur horrendus celsi in pede montis hiatus,
Pallentiq; umbra, ruptisq; Acheronte cauernis
Pestiferum spirans: quem non intrare uolantes,
Non audent alijs defensa animalia lustris.
Sim forte intrarunt, aut ui coniecta fuerunt,
Exanimes tristi subito retrahuntur ab antro.

Immersas quoq; fert uicinæ fama paludi,
Et motum & uitam tacita reparare sub unda.
His simulatq; aliquot uisis per littora thermis,
Sole parante siros ponto iam mergere uultus,
Parthenopen placido Zephyro, & rumore secundo
Delati, optata recreamur corpora cœna,
Exhaustosq; illa narramus luce labores.
Nec minus interea tota lustramus in urbe,
Quicquid erat dignum spectatu: maxima templo,
Inter quæ sacra est Ledæis fratribus ædes
Heboniq; deo, cui propria uota tulerunt.

Inspici-

Inspicimus ueterum sedem & penetralia regum,
 Quatuor excelsis munitam turribus arcem,
 Aerataq; intus inscriptas carmine ualvas,
 Hostem ut Troianis Ferdinandus fuderit aruis.
 Nec non insignem portum, tot nauibus aptum,
 In quo Cæsareæ pandebant uela triremes,
 Inferret duro cum bellum triste Sicambro.
 Mox imus circum aucta urbis pomœria latè.
 Quis memorare ducum tot celsa palatia posse,
 Nobiliumq; domos? quis uestra mœnia & extra
 Magnificè structos immensis sumptibus hortos?
 Iamq; dies aliquot circum loca cuncta profectis,
 Rursum exire placet Vuertero: nec mora, frenis
 Impediuntur equi. Sebeibi flumina primum,
 Atq; Aragonei regis prædiuitis hortos
 Deliolos, Gallo uastatos milite & armis,
 Attigimus, uacuas uia quâ ducebat Acerras.
 Leucopetræ antiquis certantia gaudia uillis
 Posthac intramus, mirati mœnia, turrim,
 Nymphæn, et conchis structum fulgentibus antrum.
 Naiadum hic lusus, & amantis fistula Panis,
 Nereidesq; omnes, atq; Oceanitides omnes:
 Tuq; Arethusa iacens, luctantes nuda papillas,
 Nuda genu, gelido posita es custodia fonti.
 O' tali liceat uitam mihi degere in antro,
 A' uulgo, & uana procul ambitione remotum,
 Aonidumq; choros sectari, & discere iura

Sebethus
fluvius.

Delioli
horti.

Viuendi,

Viuendi, ac uarias rerum cognoscere causas.

Tu uero Badehorne forum, tu limina regum

Laute colas, ad res nobis magis aptus agendas.

**Vesuvius
mons.** Hinc iuga praerupti Vesuvi scandimus: antè

Quam tamen ad summi peruentu est culmina mōtiss.

Ter superanda fuit foecundis herbida campis

Planicies, quæ uitiferi lætissima Bacchi

Munere, Campanis passim celebratur in agris.

Ipse biceps geminum iacit ad supera ardua cornu,

Quaq; patet bifido spacioſus uertice crater,

Emittit rarum per cæca foramina fumum.

Conuulsi circà scopuli, depastaq; flammis,

Atq; extrusa iacent mirando pondere saxa.

Thracibus eueniant tam uasta incendia crudis,

Disijciantq; tuam sic Barbare conifer aulam,

**Pompeij op.
Herculaniū
opp.** Littore ut obruerat Pompeios ignis in illo,

Deq; tuo Alcide uocitatam nomine terram.

Ne tamen hinc partes ferremus lumina in omnes,

Cernentes patrios Samnis tibi & Appule fines,

Quas fert aerij montis sublime cacumen,

Impedient fusæ circum nos undiq; nubes.

Longius ire uetant uenientis tempora noctis,

Quadrupedesq; uijs quærebant pabula feſſi.

**Neapolis
urbs.
Attella opp.** Paucos inde dies Sirenis in urbe morati,

Venimus Attellam: cuius comœdia quondam

Pectora lasciuo mollibat rustica lusu,

Atq; tuos Megaris superabat Achaicaribus.

Ergo

Ergo theatra iuuat regali educere sumptu
 Vrbibus, uis morum corruptio publica laudem,
 Præmiaq; à cano mereatur larga Senatu?
 Non ego nunc Capua alta tuū memorabo, quod urbe Theatrū Ca-
 Cernitur euersa, constructum marmore, & amplis puanum.
 Porticibus, ferroq; intus, plumboq; coactum.

Quid Troiane Capy nunc urbs tua? quæ caput olim
 Cum Roma & equauit, quæ cum Carthaginis arce,
 Cuius nulla satis decantet Pieris agrum,
 Deliciæ sue soli, & cultissima frugibus arua.
 En iacet immensis urbs obruta tanta ruinis,
 Vandalico (exemplum fortunæ) euersa furore.
 Effodiuntur adhuc numismata, marmora, gemmæ,
 Sub terra agricolis, & luxus signa prioris.

Inde Laborinos campos, Tifataq; montes
 Transgredi, Capuæ alterius noua tecta subimus,
 Ad rapidum flavi Vulturni condita flumen,
 Pulchra quidem, sed uix priscorum æquanda ruinis:
 Antonine tuo signatum nomine pontem,
 Aspicimusq; utæ, quam gens dedit Appia, partem.
 Sunt Aegyptiacæ, murum intra, templa iuuencæ,
 Quæ nunc relligio meliores uertit in usus.
 Quis tamen illius sit conditor urbis, & auctor,
 Incertum est: ciues non mutauere superba
 Pectora, luxurianq; nepos imitatur auorum.
 Post hanc intrata furuncis habitata uetus istis
 Pometia, hec alio pòsi nomine dicta Suesa:

Capua ue-
tus.
 Laborini
 campi.
 Tifata mon-
 tes.
 Capua noua.
 Vulturnus
 fluvius.

34 ITER ROMANVM

Quæ nostro eximio celebrata est tempore ciues,
Cui gens Nipha fuit, multas mens culta per artes.

Palernus ager. Apposuit facilis nobis hic uina Palerna

Hospes, & Aonij monstrauit rura Lyai.

Hinc Aruncanum pontem, mox inde Calenos

Sinuessa opp. Colles, teq; frequens niueis Sinuessa colubris,

Quæ nunc est non culta magis, quam littus & aer.

Lyris fl. Altera lux placidum Lyris deduxit ad amnem,

Scauli uicus. Et celebres dulci cannarum munere Scaulos,

Formiae op. Antiphatesq; domum, Læstrigoniosq; penates:

Caieta opp. Donec ad excelsas Caietæ uenimus arces,

Ingenio, posituq; loci, domibusq; decoris

Magnificis, structisq; tenace bitumine muris.

Hæc Veneris uultus profert & corpora tellus,

Atq; puellari gaudens excellit honore.

Quis scissum promontorium non signet, hiantemq;

Aequoreum scopulum, formose Tethyos antrum,

Atq; indignantes montem perrumpere fludus?

Burbonius, Latiae dux non incognitus urbi,

Marmoreum excelsa tumulum nunc possidet arce.

Postmodò Tyrrhenum metimur naue profundum.

Subtrahitur subito cœlum, & caligine solem

Obscurante, dies mutata in tempora noctis:

Donec nos dubiosq; uie, oblitosq; locorum,

Ostia opp. Mitiior antiqui lux urbem misit ad Anci,

Quæ Tiberis uoluens flauam sub gurgite barenam,

In mare cum multo sonitu prorumpit Heiruscam.

Vidimus

Vidimus hic clari portus que cunq; supersunt
Indicia, ingentem murum, ingentesq; columnas:

Portus Ostiæ
sis.

Quem non Sarracena manus, non Vandalus atrox,
Gothorumq; furor, Latia sed præful in urbe
Diruit, et latae æquauit uomere fossas.

Forte animi inde tulit nos ardor, adire uetus

Tusculum
oppidum.

Mœnia Telegoni, fama celebrata Catonum.

Quæ prope uilla fuit Ciceronis tertia, claris
Decantata libris, qui nunc uersantur in ore

Pectoribusq; hominum, æterni monumenta laboris:

Nunc iacet hac ipsa cum uilla Tuscula tellus,

Albanus
mons.

Albano fundata iugo, deleta furore

Romulidum: quoniam fauisset Cæsaris armis

Teutonici, damnumq; dedisset ciuib; ingens.

Haud procul Argolico peragentes omnia ritu

Auentius
mons.

Sacra, cucullati celebrant templo ardua patres.

Preneste
opp.

Hinc ad Auentini montem, tua Cæcule regna,

Nomen ab ilicibusq; tenens Preneste uenimus.

Quo primùm diuæ, quæ nullo tempore, nullo

Certa loco perstat, miramur nobile templum,

Pluribus in templo lithostrotaq; ficta figuris.

Deinde tot effosso tecta tellure meatus,

Qui finguntur adhuc Mariana cæde rubere.

Proxima Verrhesti fluuiio, siluaq; relicta,

Verrhestis
fluuius.

Nos uia Tiburni festinos sifflit in urbe.

Tibur opp.

Illæ superculo cliuosi montis agrestes

Fundit opes, quibus Alcinoi quoq; splendidus hortus

Hesperidumq; fuit: non hic tam grandia saxa,
Pyramidum in morem quæ rupibus exciduntur,
Ascendisse iuuat, quam magno monte uolutas

Anio fl. Contemplari Anienis aquas: ut præpete lapsu
Fument, ac multa sudent aspergine cautes.

Templum fatidicæ concendimus inde Sibyllæ.
In descensu aliud Iunoni (ut fama) sacratum

Argiuæ, forma quoq; splendidiore, subimus.

Lucanus
pons. Pons superabatur Lucanus, Plautius olim
Quem fecit, domitis Bastarnis, atq; Scytharum
Gentibus, Illyricoq; ferens ex hoste triumphum.

Aelia uilla deince multis ostensa ruinis,
Urbis opus, uaria structura & fonte superba

Irrigo, priscisq; tenens par nomen Athenis.

Albulæ a.
quaæ. Vnda salutares post offert Albula fontes,
Læsaq; ab infesto medicatur corpora ferro.

Tandem pons alias, dictus de matre Seueri

Mammæus
pons. Mammæus, fessos Romanam mittit in urbem.
Roma. Quæq; uiae ambiguæ finem dedit, atq; quietem,
Prolixæ imposuit quoq; iusta silentia chartæ.

V I. Cal. April. Romæ,
M. D. XLIII.

ITER

ITER PATAVINUM, AD VA-
lerium Cordum.

CV'm rursus Pataui uisendi cura subiret,
Corde, Machaonias iuuenis memorate per ar-
In Veientanū Roma peruenimus agrum. (tes,
Iamq; egressa fuit Baccanis proxima silua Baccanæ.
Arsta, quæ lucis olim uicina Capenis, Lucus Cape-
nus.
Cum Cremerā exiguū properādo reliquimus: annis
Hic erat, in tenuem est siccatus tempore riuum,
Sicut & Hectoreus Troianam Xanthus ad urbem.
Hunc prope de Fabia perierunt gente trecenti,
Qui socijs ausi defendere uiribus Vrbem,
Pro patria atq; suis ceciderunt fortiter omnes. Monteros-
sum,
Tum saxis dictum de rubris, parte diei
Iam media, atq; aliud cognomine Roncilionum,
Vidimus oppidulum, prope quod sunt moenia Sutri Roncilionū
opp.
Antiqui, Latio quæ quondam causa triumpho. Sutrium op.
Mox Cimini cum monte lacū, quem dextera magni
Herculis, ab struso se tollere fecit ab antro,
Fixa solo uellens nodose pondera clavæ.
Non dicam calidos fontes, & olentia sulfur
Balnea: Baianis certat nam Tuscia thermis.
Ulterius lacus est, prope quem Romanus Etruscas
Fregit opes, armis belli melioribus usus.
Qui latera exesus præcelsi grandia montis
Stagnat, & instabili cui fluctuat insula motu. Lacus Vadi-
monis.
Hesperijs Phœbo radios condente sub undis, Insula natans.

Viterbum Præcipiti ingredimur posatum sub monte Viterbum,
oppidum. Germanum quod habet non prima ab origine nomē:
Vetulonia Nam quondam hoc circa tenuit Vetulonia muros,
oppidum.

Mæonijs habitata uiris, Lydoq; colono.

Hic feſſis molli cum iam recreanda quiete
 Membra eſſent, epulsi in noctem prorogat hospes:
 Nec ſolum dulci fraudauit corpora ſomno,
 Verum manē locabat equos, uix terga ferentes
 Arida, & herentem detrita cum cute pellem.
 Non bene præteritis per prata calentibus undis,
 Ad Iunonicolas habitantes colle, ſuoq;

Faliscum op. Portantes ritu gentilia lina, Faliscos
 Venimus, & Baccho felicia rura ſecantes.

Vulſinensis Inde lacum, cuius Vulſinia littore quondam,
Iacus. Bis ſex Tyrrhenas inter caput extulit urbes
 Pifciferum, atq; oleis circumdata pinguibus arua,

Aqua pen. Et Pendentis aquæ feruantem nomina terram,
dens op. Transimus fluiosq; duos: quorum Uſius iſpis
Vrcius fl.

Prila fl. Est transiſſus equis, ſed pontes Prila per altos.
 Vilia deinde loca, & cauponum luſtra, tabernas
 Tam longè tota fugientes luce diei,

Scala villa. Sub noctem uille cuiusdam teſta ſubimus.
 Ecce autem præter ſolitum lautiſſima morem
 Cœna datur, dantur certantia uina Falerno,
 Non uno deprompta cado, neq; montibus iſdent
 Lecta, ſed ex uarijs que hinc inde releuerat hospes
 Cellis atq; locis; tum potu epulisq; reſecti

Sternimur,

Sternimur in lectis: et quamvis plurimus illam
 Per noctem Boreas spirabat, non tamen aufert
 Mollem importunus, licet esset parua, quietem.
 Nam prius à cano quām surgeret orta marito
 Memnonis, et croceos proferret lutea uultus,
 Nos in equis montem conscendebamus Osennam.
 Post autem pedites tria millia repsimus ægri,
 Clamosus nobis quia lentè equitantibus hospes
 Pegaseos uolucres irata uoce negabat.

Osenna
mons.

Tunc Boneconuentum pedites intrauimus: ingens
 Tellus crimen habet, Germani morte notata
 Cæsaris Henrici: quem quando uincere ferro
 Impia non ualuit, uiolare est ausa ueneno:
 Nec scelus hoc potuit monachi nisi fraude parare.
 Mox in equis rursus, postquam Arbia frigida cursu
 Præterita est, altam Senæ superauimus urbem,
 Delicias Italum: cui flauis Blandus arenis
 Defluit, atq; rigat supposta rosaria colli.
 Cui calidæ manant uenæ tellure sub ima,
 Non Apono, Euganea qui feruet ualle, minores
 Uxibus: in primis cerebro, neruisq; salubres.
 Hic ut corda uirum non sunt inimica Camœnis,
 Externosq; omnes digno amplexantur honore:
 Sic quoq; non duris tribuit natura pueris
 Ambrosiasq; genas, et eburnea colla, comasq;
 Vel quales habuit Daphne, uel candida Iole,
 Qua viq; Deum tauri decepit imagine rector.

Boneconuen-
tum opp.

Arbia fl.

Senæ urba

Blandus fl.

Vidimus hic sedem Musarum, & docta uirorum
 Nomina, qui cultas passim celebrantur ob artes.
 Vidimus & Pario surgentia marmore templa,
 Et certans operi, uel quo Prenestine superbit
 Arte pavimentum, & longo ordine Romulidarum
 Pontificum facies, Christi, dicata & egenis
 Tecta, quibus tota nil magnificentius urbe.

Stagia fl. Hinc Stagiam, pontemq; Pesæ, dictumq; ab eodem
 Pesa fl. Oppidulum, & Tusci scriptoris nomine clarum

Certaldum Certaldum, atq; Arni consortem fluminis Elsa

opp.

Arnus fl. Linquentes, Elsa quæ obducit cortice saxi

Elsa fl. Quicquid apud fontem liquidis immiseris undis.

Hinc sine labe fluit, peregrinæq; inscia lymphæ

Excipitur læti cupidis amplexibus Arni.

Per noctem uillæ fumosæ non satis apto

Hospitio fruimur: tenebras noctemq; sugarat

Era fl. Lucifer, ad gelidæ pontem peruenimus Eræ.

Ter madidi pluvia, ter ab ipso sole uicissim

Pisæ urbs. Siccati, Alpheæ claræ cognomine Pisæ,

Tantalidæ Pelopis desertam pergimus urbem,

Quondam diuitijs & nobilitate superbam.

Sed dum insana suam petit ultra plurima sortem,

Amisit propria, & dominis nunc paret inquis,

Vt libetate & rebus nescia magnis.

Non tamen Aonides cesserunt inde puellæ,

Atq; metus ferri contra Martisq; furorem

Integra sceptræ sui tenuit Tritonia regni.

Altera

Alter a templo ibi sunt ingentibus alta columnis,
Etruscas inter gentes notissima fama.

Turris item, cuius operi æquiparanda uetus, 42
Aëria, inq; unum latus inclinata, minansq;
Si procul aspicias, alia plus parte ruinam.

Necnon quo placidam carpunt in morte quietem
Corpora, spe uitæ melioris, marmore stratus
Est locus, & multa cum religione uerendus.

Prætereo insigni celebrandum fonte sacellum,
Cuius lympha, dei uerbo accidente, repurgat
Contractam primam aiorum ab origine labem.
Flumine mox Tusco ferimur, rumore secundo,
Donec harenosi rapidum sulcauimus Arni
Ostium, & æquoreis luctantes fluctibus undas.
Deinde mari turres fundatas molibus altis
Prospicimus: quarum tres sulfuriis igne, globisq;
Disiectæ, alitibus dant aspera tecta marinis.

Occiduo tandem Labronem sole subimus:
Quem portum fama maiorem accepimus, ac res
Ipsa fuit: nobis tum propugnacula uisa
Hispanis circa muros ducentibus, atq;
Turris iter monstrans nocturnaq; lumina nautis.

Hinc procul ostensa est Chalybum generosa metallis
Ilua, tenensq; feris à capris insula nomen:
Oglasa præterea, consuetaq; uiuere rapto
Corsica, & à clypeo quæ torue dicta Minerue est.
Manè rubente polo, & turbantibus æqua uentis,

Arni ostium.

Labro por-
tus.Ilua, Capra-
ria, Oglasa,
insulæ.
Corsica,
Gorgonis.

Per loca plana, uiam Pisæ tellure remensi,

Atq; dies aliquot nolentes pænè morati,

Auseris fl. Auseri, & acclivis superato uertice montis,

Luca urbs. Legibus antiquis florentem & nomine Lucam

Postea peruentum est. hanc perlustrauimus urbem,

Templis magnificam, populo domibusq; frequente,

Exiguamq; loci spacio, sed diuite censu.

Vndiq; fœcundi circundant moenia colles,

Atq; silex latas ornat quadrata plateæ.

Comiter excepti, non mente auellimur æqua.

Pessia fl. Pessia tum uitreis delabens molliter undis,

**Bentinus la-
cus.** Inde palus Bentina, lacus nunc nomen adeptæ,

Visa manum ad dextram: supremum Cynthius axem

Tangebat, cum nos in plana ualle tucmur

**Pistoriu op-
pidum.** Pistorium: dulci contraria monstra quieti
Ista tulit tellus, & maxima damna potenti.

Intulit Italæ. nam barbara nomina primiū

Hoc audita loco, quis arsit noxius ignis

Iraçum, nondum post tot delebilis istis

Secula temporibus, sed quæ tam dira cupido

Vindictæ? quæ tanta animis abiection? quæ uos

Hesperie proceres agitat crudelis Erinnys?

Sat letho sunt misse animæ: deponite agrestem

Morem, nec uitam duri reuocate ferinam.

Trux decet ira feras: mens præstantissima quæq;

Ad scelus & cædem ac uindictam lenta uidetur.

Moenia uix urbis nobis egressa fuere,

Cum

Cum subito Vmbronē & Stellā, gratissima Nymphis
 Flumina, & ad socium properantes cursibus Arnū,
 Liquimus: hic uallis longissima, qua nihil usquam
 Vberius campis, cui circumiecta ab utraq;
 Parte tot oppida sunt, tot uillæ, tot loca Faunis
 Monticolis, & Oreadibus, Genioq; dicata,
 Ut citius numeres arentis corpora puluis
 Exigua, & sparsas bibulum per littus harenas,
 Nomina quam istorum percurras leta locorum.
 Diuidit hanc ipsam riguo Visentius amne,
 Quo traecto altas monstrat Florentia turres,
 Etruscis caput in populis, pulcherrima rerum.
 Hic decora illius regionis, tertia templo
 Marmorea, & nitidum sacrato fonte facellum est,
 Cuius portæ auro fulgent, atq; ære coruscant,
 Antiquis plenæ historijs: non Iuppiter auro
 In gremium Danaes ut nimxerit, utq; labellis
 Tyndaridis mendax immerserit oscula cygnus:
 Sed tener ut natus sit paupere uirgine Christus,
 Et quæ diuino cecinerunt pectore uates
 De puero, ueri personam hominisq; Dei q;
 Qui tulit, & lapsam reparauit morte salutem.
 Proxima cui surgens de marmore turris ad astra,
 Nobile opus, cui uix noua magnificentia quidquam
 Par habet, & priscis celebrari digna poetis.
 Hæc ut magna, parum laudis tamen ipsa merentur:
 Sed tot doctorum monumenta uetusta uirorum,

Vmbro fl.
 Stella fl.
 Arnus fl.
 Vallis Flo-
 rentina.

Visentius
 fluuius.
 Florentia
 urbs.

Græcorum in primis, quorum permulta latèrē,
Non dum excusa tibi inuentis Germania formis,
Veridico nobis retulit Victorius ore.

Scilicet hæc uni Mediceæ gratia genti
Debetur, per quam ex Asiæ Europæq; ruinis
Seruati tot sunt heroes, & addita diuis
Nomina, qui totam præceptis posteritatem
Formarent, animosq; rudes post fata docerent.
Quos ne Cosme premas, per te immortalia facta,
Per patriumq; caput, per publica uota precamur.
Nos uero studijs & Musis dedita turba,
Aeternis inscribemus tua nomina chartis.
Cætera quid referam, lautam uisenda per urbem?
Ordine nam structos uicos, camposq; patentes,
Et pontes Arni describere, Cæsaris arcem,
Strozarum Medicumq; domos, regalia tecta,
Patriciam sedem: tum nil quibus extat Etruscis
Clarius in populis, ædes ubi plurima turba
Viuit egenorum, & sine sumptu pascitur ullo,

Munio s. Ingenij maioris opus. Munione relicto,
Qui Florentinæ portas breuis alluit urbis,
Haud procul apicitur seclis celebrata uetusq;
Fesulæ op. Vrbs, à cœlifero que condita fertur Atlante.
Hæc auium exposuit linguas, & fulguris ignes:
Nunc eius curuo sulcatur collis aratro,
Divitibus plumbi qui uenis intus abundat,
Inq; breui spacio quæ sunt effossa, reponit

Tempus,

- Tempus, inexhausti scruans alimenta metalli.
 Vallis amœna, ferax post Mugellana recepit,
 Præteritusq; fuit Seba pellucidus amnis.
 Hinc parua intrata est fabris urbs plena molestis,
 Passa malum, & motu quassata prioribus annis
 Terræ terribili; sed dum post prandia aditur
 Iudex, ac lites intentat perfidus hospes,
 Nubiferi interea cæca caligine montes
 Conduntur, labor austus iter nam preter iniquum,
 Ac præceps, in nos imbræs cœlumq; ruebat,
 Fulguraq; & rapidi miscentes frigora uenti.
 Et qui montanis Vatrenus creuerat undis,
 Mille locis superandus erat: nam flexibus errat
 Per uallem uarijs. cum uespere terra subitur,
 Cui dedit exiguum mater Florentia nomen,
 Veraq; si memorant, olim Fidentia dicta est. Fidentia op.
 Hic aptum hospitium qui querit, fallitur, inter
 Apenninicolas, similes qui montibus illis
 Quos habitant. solis primo cum lumine, montem
 Scandimus, & nebula subito prohibente, nec illum Mons ardēs.
 Qui luce emittit fumum, nocte emicat igne,
 Conspicimus duras cautes, siluamq; malignam
 Egressis, posita recreantur corpora mensa.
 Iamq; Bianoreo retinens cognomen ab Ocno
 Oppidulum apparet: qui Tuscæ filius amnis,
 Cognato positos defendit littore muros,
 Aeneæ ueniens comes ad Laurentia bella. Baianorum
 oppidum.

Hinc

Sauenna fl. Hinc ad arundinare peruentum est plana Sauenna;

Bononia urbs. Et per Felsinam placidus qui labitur urbem,

Rheanus fl. Fessos lauit equos illimi flumine Rhenus.

Contactum uix limen erat, portæq; potentis
Terræ, à iucundis subito reuerenter amicis
Excipimur, studioq; omni curaq; iuuamur.
Viſe nobiliumq; domus, & templa deorum
Digna loco, & multis uix demonstrata diebus.
Sed iam pænè tenent iſtarum tædia rerum,
Nec tam tecta animos capiunt, quām moribus atque
Iusticia, & rectis fundatæ legibus urbes.

Quis inter meritam tenet alta Bononia palmam,

Sceptra Theodosius sua cui submisit, & esse

Virtutis iuſſit doctrinarumq; magistram,

Magnanimus uerè & sapienti pectore princeps.

Hic est Germanos inter mos optimus, illos

Quis Heliconiades amor & solatia Phœbus,

Vt sua dent uni qui præſit nomina, ſeq;

Auxilia obſtrīgant ad mutua, openiq; ferendā.

Qui moti quondam pietate, hodieq; mouentur

Ipsi Pontifices, augustaq; nomina Regum,

Quiq; probauerunt tam candida iura, probantq;

Inde uigent moresq; boni, & concordia felix,

Crescit honor patriæ, laus genti & fama paratur.

Hunc etiam Pataui dum nos inducere morem

Nitimus, illorum tulimus ludibria, qui ſe

Lege uolunt nulla, Cyclopum more, teneri.

Hic

Hic quoq; dum tumulis legimus perscripta uetus tis
 Nomina, Cæsareum iuuenem Mutinensibus olim
 Adiunctum auxilio, captum per prælia, fulgens
 Aes loquitur: cuius pro libertate daturum
 Tortile Felsineos aurum circum undiq; muros
 Promisisse patrem nil iuuit: quatuor ille
 Lustris, dimidioq; tulit non debita uincula,
 Donec eum fatum coelestibus intulit oris.
 Bis ter flammiferum Titan circumegerat orbem,
 Nos præteruecti piscose stagna Paduse,
 Et lapsu audaci Phæthonis nobile flumen
 Eridani, Vesuli quod manat origine montis.
 Tum procul apparet latis Ferraria campis,
 Non tam coctilibus, quibus est circundata, muris,
 Non domibus, templis, non arce uisq; superba:
 Quam uatum ingenio, natiq; patrisq; duorum.
 Quos patria pulsos, gremio sic fouit amico,
 Dicere ut esse suos nequeat Florentia Strozas.
 Herculis hic structum Ducis est Eſtensis asylum,
 Nomine, quem statua populus decorauit equeſtri.
 Delius hic uates quoq; Theſpiadesq; puellæ,
 Perpetuis ſacris, et festa fronde coluntur.
 Insula ab Eridani ſinuoso cingitur amne,
 Vrbis opus, Ducis Alfonſi letiſima ſedes,
 Cui nec Persarum regis, nec Adonidis horti
 Ceſſiffent, eadem ſi cura nepotibus eſſet.
 Hac uifa, et uifo, qui multa factus ab arte eſt,

Paduſa Ia-
cūs.
Eridanus
fluuius.
Ferraria
urbs.

Monte,

48 ITER PATAVINUM.

Monte, locisq; alijs, quæ commemorata per urbem,
 Athes, Continuata uia est, Athesiq; Padoq; relictis,
 Padus fl. Ceu quendam referens illis regionibus Isthmon,
 Rhodigium Rhodigium petitur, uarijs tibi cognite Cæli
 opp. In studijs, natale solum. hinc superata beata
 Planicies, almæ Cereris Bacchiq; uoluptas:
 Que non antè suos habuit longissima fines,
 Patavium Quām Phrygia aspicimus, triplici circundata muro
 urbs. Tecta, et Medoacum flumen, notosq; penates
 Medoacus Euganeos, culti loca nobilitata Lycae
 fluuius. Fama, quod Cæsar Rusæ cognomine barbae
 Felici auspicijs felicibus extulit æuo:
 Dux bonus, et sapiens, qui fuit sacra Minerua,
 Nec minus est Martis studijs operatus in armis.
 Ille tuam Liui patriam, qui munere tanto
 Auxerat, ore tuo dignus scriptisq; fuisset.
 Nec mihi fas paucis prescribere uersibus, ortum
 Antiquum, fossas amplias, pomæria lata,
 Patricij ue artem, uel plumbea tecta palati,
 Siue noui templi molem, molēm uetusti.
 Attila quas clades, quas sæue Eceline dedisti
 Heu urbi infiustæ: sed pristina Carrarienses
 Damna, dein Venetus reparauit cuncta senatus.
 Salue terra meis indulgentissima Musis:
 Quam, si non patriæ alterius reuocarer amore,
 Optarem fessæ portum requiemq; senectæ.

Patauij, Cal. Junij,
 M. D. XLIII.

ITER CHEMNICENSE,
ad Wolfgangum Meu-
rerum.

Quae prius emensæ sint terræ, quæsue p urbes
Iuerimus, patrias q cernere contigit ædes,
Curarum consors Meurere ô fide mearum
Accipe. Post dulces amplexus, post tot amica
Verba, dataq; manus, studiorum matre relicta
Vrbe Antenorea, nos Pluicus excipit augens
Medoaci cursus, paruum hinc Musonis ad amnem
Venimus, & patriam tibi Totila barbare terram,
Manat ubi placidus piscoso flumine Silus,
Et miscens socias Gagnanus uitreus undas.
Postea cœruleæ linquentes affera Blauæ,
Prouehimur subito Primolanum, Scalaq; longe
Monstrat inaccessas uno nisi tramite turres.
Intrata est seu niuum damnata rigore
Feltria, Cæsarea quondam reprehensa Camœna.
Nondum uesper erat, sed nubem fecerat imber,
Cum Veneti imperij fines post ardua montis
Egressis, rursus stagnantia flumina noti
Medoaci occurunt: cui Nereus, & pater ipse
Oceanus, Nymphæq; assurgunt æquoris omnes,
Quem propter magnus Patauina Lazarus urbe
Aonios aperit fontes, diuinaq; morum
Ac uitæ præcepta, docens dignissima Phœbo,
Atq; tuos Venus sine potens æquare libellos.

Patauina
urbs.
Pluicus,
Muſo, fl.

Taruſiuna
urbs.
Silus fl.
Gagnanus,
Blaua fl.
Primolanū
opp.
Scala arx.

Feltria opp.

Medoacus
lagus.

D d

Nec

Nec procul illius caput, interrupta profundi
Stagna lacus. illa defessis nocte quietum

Tridentum urbs. Præbuit hospitium, depressa in ualle Tridentum.
Vidimus hic nitidam profusi præfulis arcem,
Artificumq; manus multorum, operumq; laborens,
Et luxum in tectis, non illo nomine dignum,
Officioq; licet nihil istis omnibus actum est.
Nam qui tam insanis erexit sumptibus aulam,
Ipse iacet lutea non cognoscendus in urna:
Heroes inter numerandus iure beatos,

Si tanta cura, & tam magni pectoris ausu,
Christicolum in terris ornasset uiuida templa.

Athesina uallis. Mox Athesis uallem, sparsasq; in montibus arces,
Salurnum arx. Salurnum, & dictam Neomarchæ nomine terram
Liquimus, alterius media iam parte diei.

Neomarcha opp. Bocenum. Externa petimus tum plenum merce Bocenum,
Bocenum. Quod fœcunda Ceres placido despectat Olympo,
Nobilitatq; solum Campana fertile zea.

Aesacus fl. Aesacus hinc uasto per cautes murmure labens,
Præteritus, rapidiq; ruentes montibus amnes,

Brixina op. Brixinaq; antiquum nomen (nisi nomina fallunt)
Sublaulonis habens: quid enim nō tempora mutant?
Regna ruunt, pereunt gentes: nec nomina mirum
Mutari, aut cadere, aut rebus succedere priscis
Sæpe nouis: & nos aliquid nescire locorum
Concedent, quibus Aeneas aut Inachus auctor.
Quis uero argenti uenas in montibus illis

Eruit

Eruit inuentas? quas nunc Stercingia tellus
 Suaciatis similes gremio de diuite fundit?
 Comiter hic habiti: nec enim gens aspera cultu,
 Moribus, Alpinis quamvis in montibus erret,
 Visa fuit: magnis mox imbris atq; graui austro,
 Scandimus aerij latera ardua Pyrenæi.
 Incertum Hispanis an nomen traxerit ille
 Montibus, aut alia qua sit ratione uocatus.
 Huic niue tincta coma, et glacie riget aspera barba.
 Rursus in arua fuga ferimur, uallesq; profundas,
 Sicanio ueluti deprehensus in æquore nauta,
 Cum Boreas, Eurusq; freto fera prælia miscent,
 Fluctibus ad cœlum modò tollitur, et modò septus
 Molibus undarum, manes defertur ad imos.
 Hic post longa duo congressi tempora fratres,
 Carolus Hesperijs uictor, Ferdinandus Eois,
 Cum patrijs cuperent propellere finibus hostem
 Ismarium, atq; Ducum longas componere lites.
 Postea Steinachium, Matreioq; parua locorum
 Nomina præterita, at non plane incognita priscis.
 Donec Iulai pontem peruenimus Oeni,
 Quam semper nebulae et malus urget Iuppiter urbē,
 Attamen egregijs tectis aulaq; decoram:
 Curia consilio patribus que facta uerendis,
 Aurato, latè resplendet fulgida tecto.
 Non procul inde Ducum uultus (signa æmula signis
 Lysippi) Austriadum, surgentesq; ære colossos

Steringum
opp.

Pyrenæus
mons.

22

Steinachium
opp.
Matreio op.
Oenipons
urbs.

Mildapa-
gus.

Cernas, & longo uictores ordine reges.

Quos si fata uiros in tempora nostra tulissent,

Non tot regna suis delesset Barbarus armis,

Thraciaq; ante ipsam fixisset castra Viennam.

Cirellum Postera rore leui uirides Thethonia campos
pagus. Sparserat, ad scopulum cursu peruenimus altum:

Hic ubi sectatus ter maximus Aemilianus

Alta in rupe capras, finisset turpiter æuum,

Ni Deus ad maiora uirum seruasset, opemq;

Auxilio agricolæ pœnè ipsa in morte tulisset.

Progressi inde uiae modicum, miracula sancta

Schefeldum. In pago Schefelde tuo, monstrauit ad aras
Sacrificus, duro manuum uestigia saxo.

Hæc etsi quæstus (quid enim non efficit aurum?)

Prodigiosa nimis, ueriq; expertia finxit:

» Disce tamen moderari animis, contemnere nullum,

» Quisquis es, atq; homines alios reverenter habeto.

Inutrium. Excipimur lauto clementer ab hospite Inutri,
Implemurq; boni Bacchi, pinguisq; ferine.

Isara fl. Isara mox Boerum per fines, atq; Loissa,

Loissa fl. Alpinis rapidi currentes fontibus amnes

Coccherus Traiecti: inde lacus cui nomen Cocherus indit,
lacus. Et mons & fluuius, dextra est à parte relictus.

Quid memorem paruam, sed prisci nominis urbem

Parthanum Parthanum, Henricus sibi qua Leo tendere dextram
opp. Suppliciter tristem Fridericum uidit: at ille

Quo minus Insubres armis cuarteret arces,

Cesaris

Cæsar is impedit felicia copta Superbus.
 Irriguae quid dicam Ambræ uiridiſſima tempe?
 Aut quid pulchra Lyci resonantis flumina propter
 Altera Theſſalico tempe digniſſima Panis?
 Que non una tenet, uelut Itala littora, Circe,
 Sed tres in iuuenum iuratæ damna sorores,
 Eumelis, & Glycere, & flauo Chariessa capillo,
 Monstrantes pictis insignia mille tabellis
 Pendula parietibus, ceu capta ex hoste tropæa.
 Hic riſum adueniens mouit prandentibus hospes.
 Namq; foro turdos uno uix aſſe coemptos,
 Lina ferens, captos à ſe iactabat, ea arte
 Nos retinere parans: ceu quondam nota Quiritum
 Fabula Gargilius. mox per dumeta malignum
 Continuamus iter, donec cum mœnibus urbem
 Humanæ altricem populi proſpeximus, in qua
 Dulcis aquæ fons eſt, ornans urbemq; forumq;
 Landsbergi portas egressis campus obitur,
 Non qualis Tiberinus erat, uel ad Elidis urbem:
 Sed maior ſpacio, atq; ad ludos aptior omnes,
 Siue rotis, uel iturus equo, uel ludicra ſumis
 Arma pedes, cymbæ Lyco decurris aperto:
 Siue animus Martis totas effundere uires.
 Non cæſi hoc docuit clades triftiſſima Vari,
 Fracta ſed Hunniadum Germano milite uirtus,
 Pannoniæ & fusus iuſtis exercitus armis,
 Cum fortes Aquilas invictus Saxo moueret.

Ambræ fl.

Lycus fl.

Sconga opp.

Landsberg fl.
opp.Lyci cam.
pus.

**Augusta Vin
delicorum.**

Post hunc assequimur, quam Rhetus condidit urbē,
 Extulit Augustus, iam nomine gaudet utroq;:
 Vindelicæ caput, & nunc unica gloria gentis.
 Non memorabo domos, non splendida tecta potentū,
 Non una tot in urbe Midas: non turris ad altæ
 Frigidulis undis eductum culmina fontem.
 Non in quo proceres tumulo de rebus agendis
 Consultant, Phariae quondam loca sacra iuuencē.
 Non fora, non temp̄la, et præclaros Consulis hortos,
 Ornatumq; recens monumentum fortis Othonis.
 Non dicam posuit quas diues Fuggarus ædes,
 Hospitiumq; laremq; uiris, quos cana senectus
 Inuālidos premit, aut inopes grauis urget egestas.
 Non quibus à claro iam Bibliotheca senatu
 Sumptibus extruitur. cursus hic sifstat Apollo,
 Non capit angustum tantæ urbis pondera carmen.
Cinclus, Hinc tenues campis riuos, Cinclumq; palustrem,
Virdo, fl. Virdonemq; aliosq; obscuri nominis amnes,
Danubius Longa referre mora est: properantes ultimus olim
flavius. Excipit imperij Romani terminus Ister,
 Qui centum populos, et magnas alluit urbes,
 Abnobia per plana iugo, tot ab amnibus auctus
 Euximum irrumpit bis terno flumine pontū,
 Cornuaq; in limo frangit suprema palustri.
 Primum Alemanorum coluit quem Martia pubes,
 Post frameam portans in prælia Suevus acutam,
 Vimclorum impatiens, & libertatis amator.

In insula

Insula cum rapido quam cingit Bernicus Istro,
Lene dat hospitium, & iucundæ gaudia noctis,
Cantus & choreas, sed non ad barbiton, ullam
Aut citharam, uocem sed saltabatur agrestis,
Augentis risum non tristi fronte puellis.

Bernicus fl.
Donauerda
opp.

Inde ædem monachis cultam transiuimus, in qua
Curatos uideas, pinguesq; abdomenue uentre.

Cassa monas.
sterium.

Id' ne Lycostomios comites uoluisse putandum est,
Cum facerent tantos in tecta hæc splendida sumptus?
Hospita Monhemij cùm prandia lauta dedisset,
Ausa uiris certare mero, atq; immania poscens
Pocula, pænè fugam dare fecit Amazonis omnes.

Monhemij
opp.

Proxima nos uia fert Alemanum ad flumē, & urbem
Noriciam, niuea cognomen ab arce trahentem.

Alemanus fl.
Vueissembur
gum urbs.

Ad quam Pipini quondam fortissima proles
Carolus, ingentem magno molimine fossam
Ducebat, fluum hunc ut cum superasset, & illum,
Qui fuerant medij, Rhenum coniungeret Istro:
Grande opus, & cuius locus hic uestigia seruat.

Suabacchum
opp.
Noriberga
urbs.

Suabacchum Cereris laudatum munere potus
Retro abit, excelsas urbs monstrat Norica turres,

Qua non Germanis est ulla celebrior oris:

Seu leges species, & sancti iura senatus,
Et sic unaniui uientes fœdere ciues;

Sive tot artifices claros, & quandaq; priscis
Ingenia, & uarios iuuenumq; senumq; labores.
Sed ne nos humili minuamus carmine laudes,

Mæonio uati dicendas, contrahē frena

Musa, nec Hesiaco te credas dicere plura

Posse sene, aut Franco, ueterum qui primus honorem

Daphneā meruit uiridem de fronde coronam.

Hic aliquot soles cūm duxissemus, amicis

Quam potuere moram nobis facientibus, imbre

Vorchemū Vorchemum madidi petimus, noctemq; moramur:

OPP.

Vorchemum, primis quo cunis uagijt Heltus,

Multorum studijs natus, doctusq; bonusq;

Pegnesus Excipit hinc rursus Pegnesus, Noricus amnis,

fluvius. Mutato gaudens dici Radiania uerbo.

Tum Berengarij cantatam tendimus urbem

Paberg Exilio, uel dictam auium de uoce Pabergam:

urbs. Vel de Saxonica ius illi dante puella.

Hæc spacio inferior nulli est, uel ciuibus, urbi

Finitimæ, atq; alti sublimis culmine templi.

Impensis tantis Heinricus fecit id olim,

Vt cultus uerbi diuini in gente maneret,

Exempla & memores celebrarent sancta nepotes.

In primis Ioachime tuo nunc nobilis illa est

Ingenio, liquidas ad nos qui Phocydis undas

Transfers, & Graias trahis ex Helicone sorores.

Iam satis, & quantum uisum fuit, urbe morati,

Nuda nec alta illum nasci uirgulta per agrum

Cernentes, flexasq; comas, glomerataq; lapsu

Brachia multipli radicis: nunquid ea illa est

Nota(aio) radix, alijs non cognita in aruis,

Eft

Est nomen quæ de dulcedine nostra Pelasgum:

Pisciferi porrò delabimur ad uada Mœni,

Qui fluit ex altis gemino de fonte Nariscis,

Antehac Francorum limes, quam plurima uirtus

Illorum externas gentes subiecerat armis.

Longius eucti, Coburgi uidimus arcem

Illustrēm, atq; arcī subiectam intrauimus urbem.

Hanc princeps cara accepit cum coniuge terram,

Cui tribuit uirtus Friderico strenua nomen,

Turingis primum cūm Francia paruit armis.

Hospitis hic nobis animus uultusq; benigni

Desuit: Eisfelda tractamur lautius urbe.

Hinc Hermæ petitur sacratus numine quondam

Lucus, adhuc ueteris retinens uestigia templi.

Huius sacra Dei coluere Tuiscone nati,

Cultricesq; illi statuerunt urbibus aras,

Signaq; Cecropiæ quot non uidistis Athenæ.

Hoc luco fama est magnos arsisse tumultus,

Exciret miserum cūm pubes rustica bellum,

Nobilium imperium & dominorum iussa recusans.

Postea declivem post montem, ualle relicta

Angusta, impositam saxo conspeximus arcem:

Et densam arboribus multo sudore Semanam

Scandentes, crebro torquemus lumina retrò.

Est domus in media parua atq; incondita silua,

Fœmineo incertum quare de nomine dicta:

Tardius hanc Phœbes exorta luce subimus,

Mœnus f.

Nariscis po-
puli.

Coburgum
opp.

Eisfelda.
Irmenkircho.

Saxangusta
arx.

Semanæ
silua.

Amisso frustra socios per uota uocantes.

Mane metalliferis argenti cognita uenis

Ilmena op. Ilmena præterita est, muscofo nomen ab ilmo

Ilmus fl. Terra tenet: doctus Pelignis æmula fastis

Carinina Stigelius flumium meditatur ad Ilmum.

Turingia. Iam letos aperit Turingia fertilis agros,

Hieras fl. Quos rigat arua fluens per pingua lenta Hieras.

Arenstadium Iussit Arensta lij nox tum uicina manere.

Opp. Orta dies adeò, ualidos Erfordia muros

Erfurdia urbs. Oslenat; spacijs que tantum amplectitur una,

Quantum uiciniis non in regionibus ulla,

Magna potensq; licet, uerum sunt moenia nulla

Firma satis, quamuis sint ære adamanteq; structa,

Si leuis insanos uexet discordia ciues.

Quo si Romanas euerit sedibus arces,

Sol quibus imperium non uidit maius in orbe,

Quid miseri tutum uobis erit? heu male rixas,

Irarumq; alitis ueltra intra uiscera flammas.

Hoc uitate nefas, & uobis flumina lactis

Inter agros pingues, & flumina nectaris ibunt.

Inuentis illic socijs, de corde fugata est

Tristitia, hinc uacui magnam loca clara per urbem

Circumimus, celsamq; arcem, celsoq; locata

Templa iugo, atq; auro splendentia tecta micante

Aspicimus, nec non hominum cognoscere mores

Delectat sine fraude rudes, at non sine magno

Cernimus Aonium gemitu cecidisse Lyceum.

Cuius

Cuius si ueteres rursum instauraret honores,
A' gratis esset nomen latura Camœnis.

Cycnæus
Iacus.
Coleda opp.

Luce sequente lacum Cycnæum, & mœnia parua
Ambustæ Coledæ, nondum reparata uidemus.

Beichlingum
arx.

Arx antiqua manet, silua hinc & montibus, inde
Planicie, & fusis latè circundata campis,

Nomine Beichlingum: quæ diruta Cæsaris armis
Heinrichi, nomen seruantis in ordine Quarti,

Cum Dedo Misnensis, famulo truncatus ab ense

Oppedit, agnatoq; suo sua regna relinquit,

Thimoni quæ post tribuit Lotharius ultrò,

A' cuius clari florent modò stirpe nepotes,

Saxonice sceptris, atq; ensis honore potiti.

Hanc arcem procerum quondam possederat unus,

Saxonibus qui iura dabant belliq; togæq;

Ante Deum cœpit quam gens ea noscere Christum.

Hinc coluere loci Comites de nomine dicti,

A' patre nunc & tuo Vuerterus possidet illam,

Ingenioq; ornat: post messes quinq; receptus,

Emensa Italia, laribus requiescit amicis.

Me quoq; cum patriæ uisenda tangeret ardor,

Proxima que à prima fuerat sum luce profectus,

Accedens Steinum (quanquam propiore licebat

Ire uia) sedem Vicelebæ gentis auitam:

Salsum ibi gustauit fontem, lapidisq; nitentis

Collegi crustas, imitantis Latmia uultus

Nocte tuos, ideo speculi de nomine dicti.

Steinū arx.

Post

- Sebergus mons.** Post haec ansatus Sebergi inquirimus ollas
 Montis, uti perhibent, Pygmæis uascula, quondam
 Triticeas colerent dum terras, fortè relicta.
 Cornuaq; immanis manibus tractauimus uris,
 Sed carie corrupta, imisq; reperta cauernis
 Saxi, dum reparant arcis fundamina priscae.
 Hospitio & bonitate uiri detentus amici,
 Qui iuuat afflictas hoc duro tempore Musas,
Apolleda villa. Cœptas carpo uias, dictamq; ab Apolline uillam
 Cum socijs uenio, quos tum comitabar euntes.
- Sala fl.** Per mensa inde Sala, Misnensis panditur ora,
 Qua patribus parte est Ostilandia dicta uictus,
 Accepit, cui terna dedit Victoria nomen.
 Hic nox, & mediæ pars est consumpta diei.
- Citium opp.** A' dextra Citium linquentes, fortè subimus
Pega opp. Inde Pegam: non magna quidē, uerū optima terra
 Fertilitate loca, & frumento ditia rura.
 Hic fortasse potes tumuli meminisse Viperti,
 Audacis iuuenis, cuius fuit inclita Marte
 Dextera, consilijsq; idem nec inutilis auctor
 Creditus. hic dicta socijs de more salute,
 Solus iter pergo per olentes suauiter agros
 Auricomante croco: cedas nunc Coryce, cedat
 Cyrene, est sua Germanis quoq; gloria campis.
- Lipsia urbs.** Iam propè uesper erat, nec longum Lipsia uisa est:
 Quam si propter opes laudarem, & splendida tecta,
 Atq; puellarum formam, iuuenesq; superbos,

Omnibus

Omnibus et nota, atq; alijs cantata referrem:

Quod præclara uiris, Musas quod honorat, amatq;

Eximum decus est: et tanto plura meretur

Præmia, res quanto uincit sapientia uiles.

Est excelsa domus, Grimanæ proxima portæ,

Hanc Epicure tue coluit turba æmula sedæ:

Nunc dux Mauricius meliorem uertit in usum,

Præmiaq; atq; amplos congesæ frugis aceruos

Addidit, et iuuenum studijs Christoq; dicauit.

Iamq; ibi Borneri studio, cui publica curæ

Res etiam antè fuit, multis ex urbibus aucta

Bibliotheca loco celebri claroq; paratur.

Hic quoq; dum noti lustramus singula templi,

Repperimus male cæse tuum Dicemane sepulchrum,

Tyrrhena titulum cui Dantes exul ab urbe

Condidit, atq; notis factum signauit Etruscis.

At nos cogebat Philyræum morbus Elistrum

Elister fl.

Effugere, in totam diffusus pestifer urbem.

Non tamen exigui uada cæca effugimus Ili,

Illi fl.

Qui me pænè suis incautum perdidit undis.

Venimus oppidulum Fontis de nomine dictum:

Fonteia opp.

Ad dextram Lucca est, prope quā Fridericus, iniqui

Lucca opp.

Multa ferens commissa patris, fortissimus heros

Prostrauit Sueuas Misnensi Marte cohortes,

Et bis Cæsareas aquilas dare terga coegit.

Mox flumen Vira, et reparatum pace Frobergum,

Vira fl.

Nam quondam hostili sublatum funditus igne.

Frobergū.

Tum

63 ITER ARGENTORATEN.

Cora, opp. Tum muros arcemq; Coræ, quam propter iaspis

Mulda s. Effoditur generis uarij: & te Mulda iacentis

Peniga opp. Tangentem Penigæ portas celerando reliqui.

Cascus mbs. Hinc urbs Cesareis, Cascum prope condita montem,

Auspicijs, fluuij præterlabentis adepta

Chemniciūm Nomen Chemnicum, nos excipit omne lato.

opp.

Hæc nunc ingenio Agricolæ celeberrima magno,

Qui pulchrum conscripsit opus, terraq; sub alta;

Dædala quod natura tegit, caligine mersum

Obscura, doctorum oculis proponit, ut antè

Pondera restituit: nunc restituisse putatur

Artem Vesalius, quæ corpus & intima membra

Rimatur, uitæ diuina inuenta tuendæ.

Hac ego uitales hausi cum fratribus auræ,

Progenies paruorum haud illaudata parentum:

Quis Deus ingenij tribuit prodeſſe, dabitq;

Aeternæ propter Christum solatia uitæ.

Chemnicij, Cal. Octob.

M. D. XLIII.

ITER ARGENTORATEN-

sc, ad Valentinum Gra-

uium.

(micos)

Qvi mihi chare Graui, primos numeradus a-

Inter eras, postrema mei cape dona laboris.

Et si forte uacas, quo fidere, quóue profecti

Auspicio, atq; uia Trebocum simus ad Ellum,

Quæ sua cum uiridi coniungit flumina Rheno,

Perlege.

Perlege. Tempus erat, tumidas quo uimitor uvas
 Præsat, & æquoreis cum pīcibus occidit Argo.
 Nos Helmæ pontem primum cum fratribus ire,
 Caussa animi, placuit Vuertero: ea villa dicata est
 Nymphis, Arcadiæq; deo, pulchrisq; Camœnis.
 Hic quoniam nobis non abnuit usq; morari,
 Non lepus in campis, non ales in aere tutum
 Egit iter, timuitq; suo sibi flumine pīcis.
 Post iter ingredimur Beichlingi sede relicta,
 Suduiter in studijs ubi totum uiximus annum,
 Ante tamen superos his uerbis pænè precati:
 Hanc rege Christe uiam, quam nunc uirtutis amore
 Suscipimus, comitemq; fidelem cœlitus adde,
 Qui nos incolumes ducat, uitamq; gubernet,
 Ac studia, & patrijs reddat feliciter oris.
 Egressum iam limen erat, mox Lossa relieta est,
 Et ripam effusis superans saepe Vnster habenis
 Angustam, tacitoq; secans Tempe aurea cursu.
 Inde lacus liquidis sortitus nomen ab undis
 Leucius, exiguoq; leues que tramite tophos
 Helba uehit, sociatq; breui sua flumina Clingæ.
 His sua dona locis pariter Bacchusq; Ceresq;
 Ostentant, & ditat Isatidis herba colonos,
 Puniceoq; crocus genialis spirat in arvo.
 Vesper erat, nos Heilunga sumus arce recepti,
 Perpetuam hac pietas legit & concordia sedem.
 Quatuor una domus fratres, eademq; uoluntas

Helme pons
opp.

Beichlingus
arxa.

"
"
"
"
"

Lossa,
Vnster, fl.

Leucius
Iacus.
Helba fl.
Clinga fl.

Heilunga
arxa.

Omnibus,

Omnibus, ac studium, regere & parere uiciissim.

Vix in Amycleis geminis quod Græcia quandam
Persuasit populis, hoc credat tempore nemo.

Salza opp. Tum Salzæ muros, ex eodem nomine flumen

In pluia præterechimur, montemq; uidemus

Horrisonus mons. Horrisonum, celebrem quem fecit fabula uulgi.

Nescio quem Genium loci, uel ab æthere Dirum,
Tænarioue herebo, latebrosis condier antris,
Qui fido admonitu, ne quis forte inscius intret
Terrere, & uentura solet narrare pericla.

Nessa fl. Ventum hinc ad Nessæ fluuium, cui frigora raro
Inducunt glaciem: positam hinc in uallibus urbem,

Isenacum opp. A' ferro dictam uulgo, sed ab Iside doctis,
Quam coluit fræna committens prælia Sueuu,
Constituens illi siluis ac montibus aras.

Variburgū arx. Imminet arx urbi, madidos quæ respicit austros,

Regimæ sedes, quæ sceptra decusq; caducum

Quodcunq; orbis habet, præ Christi spreuit amore:
Vtq; ministerijs in opum studiosa uacaret
Elizabæta, pij neptis generosa Dedonis,
Rochliciam Misnæ qui rexit legibus urbem.

Horsela fl. Horsela & Ella de hinc, tenui cum flumine Sule,

Ella fl. Atq; his Vella tribus maior, uix nomine digni,

Sula fl. Nec raro ignoti proprijs cultoribus amnes,
Post tergum colles inter uallemq; relieti.

Faccha opp. Vespere conspicimus sumosæ incenia Facchæ,

Vuerra fl.

Ad quæ Vuerra suū consortem amplectitur Vnstrū:
Sed

Sed minimè talem, qualis Turingicus exit,
 Plana secans, sociæq; Salæ sua flumina iungens.
 Concuſi curru, parua diuertimus urbe,
 In tota quidquid pinguis dedit hospita coena,
 Anser erat: mensis poterat qui rarior esse,
 Rarus erat rigidis per dura cubilia lectis.
 Manè graui in nebula surgentem cernere Phœbum,
 Quamvis luce procul montes feriebat acutos,
 Vix licuit, donec perrupta nube serenum
 Exeruit uultum, & claro micat igneus orbe.
 Inde Caballinæ surgebant culmina uillæ,
 Hic ubi collectis struxerunt sumptibus arcem
 Agricolæ, tutamq; tenent, & parta reponunt,
 Præsidium dubijs, ornamentumq; secundis.
 Gens ipsa exerceat montes, & uomere saxa
 Frangit, opesq; parat pexo sibi fœmina lino,
 Educet ut duros communia pignora natos.
 Ut montana pijs sunt templa relicta Gehulfi,
 Ad campum lentæ propius peruenimus Hunæ.
 Iam mersurus erat sua Cynthius ora profundo,
 Altaq; cœruleo splendebat silua colore,
 Atq; rubore polus decluem pinxerat axem:
 Nos Fuldam ingredimur, mirati templa, rotamq;
 Auream, & Idæe resonantem fistra Cybeles,
 Et sculpta in gemmis ueterum pia facta parentum.
 Heu quantum à priscis hæc distant secula seclis.
 Nam non sacrificos hac ullos uidimus ade,

Rosdorium
ax.Hunæfeldum
opp.
Huna fl.

Fulda opp.

Ec Sed

Sed Tusci turbam uici, mediæq; Saburæ.

Pòst silicis superata uia est, occlusaq; silua,

Schluechter Et uentum ad tenues quos tangit Kinziga muros.

opp.

Kinziga fl.

Hospitis hic bonitate tamen, uultuq; benigno

Exclusus labor est, & nox iucunda secuta.

Stena opp. Ante Stenam silua est, & sôns purissimus ante

Vuertheimū

opp.

Gelhusa.

Vuertheimum: hoc plano campo, iacet altera colle,

Oppida parua sacram Bromio Cereriq; Gelhusans

Imperijq; urbem petimus, uotoq; potimur.

Dumq; forâ & templum lustramus, fortè querelas

Fundentem legimus Christum, & sic ore loquentem:

» Sum lux, nemo cupit talem cognoscere lucem.

» Sum uia, nostra tamen sequitur uestigia nemo.

» Sum pius & placidus, nemo audet fidere nobis.

» Sum rerum cœliq; potens, me nemo ueretur.

Possidet hic amplas animis concordibus ædes

Libera nobilitas, & magnis sepe timenda

Principibus: tam non trepidè sua iura tuetur.

Cattorum Hinc meliore uia Cattorum è montibus aliis
montes.

Hana opp. In planum eucti, uallatam uidimus Hanam,

Francfordia Auget ubi Francum Fuldensis Kinziga Nœnum.

urbs. Mox turres offert Francfordia nobilis altas,

Vrbs decus imperij, qua primos Cæsar honores

Accipit, & titulum regni sceptrumq; reportat:

Ligna tota tamen, nec claris splendida teclis,

Sed claris speciosa uiris: huc sepe Camoenas

In sua tecta trahit facunda uoce Micyllus,

Suspensusq;

Suspensaque tenet Phœbæo numine plenus.

Tum mihi Saxonicas aduerso in littore sedes

Cernere non socij, sed nor spaciunq; negabant.

Quam uellem præfens etiam tu forte fuisses,

Cum nos ad cœnam tempusq; hospesq; uocarent.

Scindebantur enim studia in contraria cuncti,

Vt sit, cum mentes caluissent, cumq; loquentem

Suspensi audirent, quid siue Turca pararet,

Quiq; Dei templo & Romane præsidet urbi.

Magnarumi quidam laudabant Cæsaris acta:

India cui dederit, cui tentata Africa nomen,

Et sedata armis iam Gallia, siq; daturus

Euxinus tandem Nili cum flumine pontus.

Quæ licet acciperet non gratis auribus hospes,

Poneret & uilis Lenæi munera, Gallum

(Ignoscat Cæsar) pleno laudauimus ore:

Tunc facundus erat, tunc omnia dicla probabat,

Trifolia morosæ deponens nubila frontis.

Altera lux defert turritæ ad moenia Hoeftæ,

Ad quam Nida secans foecundos leniter agros

Miscetur Mœno, & placido caput oculit amne.

Hinc ad uitiferos Hochemi iendere colles

Pergimus, & diclum Castelli nomine uicum,

Ostia tangentem flavi placidissima Mœni.

Non mendax loquitur Latias hoc fama cohortes

Consedisse loco. testantur plurima signa

Sub terris inuenta, & priscais sculpta figuris,

Saxenhusa

opp.

Hoefta opp.

Nida fl.

Hochemunt

opp.

Castellum

opp.

Ostium

Mœni.

Quarum res gestas & munera litera monstrat.

Maguncia-
eum urbs.
Transmisso Rheno præclaram tangimus urbem,
Cui Magus atq; Ciæ torrens, coniuncta dedere.
Nomina, dum Gallis regna immutata manerent.
Vidimus hic grandem Glandis cognomine molens,
Romani Druso quam constituisse feruntur,
Cui mortem & nomen uictrix Germania fecit.
Quid referam insignem diuini pectoris artem,
Scriptos ante manu, nunc ære excudere libros,
Ista quæ primos ortus inuenit in urbe?
Hac nihil utilius dedit ingeniosa uetus tas,
Quamuis inuentis lætetur Græcia multis,
Atq; suum nobis terra Itala iactet acumen.
Quis uero nescit paruum intra mœnia colleme
In quo si tergo iaceas uultuq; supinus,
Suspensam cerni quasi in ipsis nubibus urbem?
Res mira, at credenda tamen: sed dicere caussam
Materia ipsa uetat, iamq; aurem uellit Apollo.
Hic Academiam non esse in flore, dolendum est,
Exiliumq; pijs indici turpe Camoenisi:
Cum tamen interea tot corpora pigra saginet
Luxus, & haud illos congestus nummus in usus.
Oppenhei-
mum opp.
Inde Oppenheimum progresi naue, quod olim
Rufiniana fuit, uel quod Bauonia dictum:
Nomen enim in dubio est: nā nostri munera nunquā
Musarum, at duri tractarunt prælia Martis:
Nemoq; res scripsit, fecerunt fortiter omnes.

Hinc

Hinc tot facta patrum, tantorum et origo locorum,
Tot ueteres ritus, Lethæa nocte sepulti.

At puto tempus erit, cum nulla gloria gente
Nostra minor, quæcunq; eum coluere per artes,
Seu quæ pace uigent, seu quæ, dominantur in armis.

Iam propè uilla fuit, qua post curuamina longa
Rursus iter solitum leni tenet agmine Rhenus.

Hinc ad Vangionum nos cursus detulit urbem
Magnificam, eximijq; soli, rerumq; fracem

Vormacia
urbs.

Omnium, at exhaustam populo tamē, inq; frequentē:
Qua, si iā (quid enim hæc uetat et meliora precari?)

Discordem uictor componet Carolus orbem,
Aeternum cunctis celebrabitur inclita seclis.

Pōst et Obersheimo post prandia in imbre relicto,
Quæ notat Argolica pugnantem uoce cohortem,

Obershei-
mum opp.

Proxima Spira fuit: ueteri de nomine lis est,
Sed certum fortis illam tenuisse Nemetes:

Spira urba-

Ampla loco, tectis ornata, augustaq; templo,
Quod sex Cæsaribus tribuit commune sepulchrum.

Hec nunc Imperij totius iura tuetur,

Et rigidam Minos hic uersat, et Aeacus urnam.

Inde paludosum campum, Rhenijsq; fluenta

Transgressi, ad Grabā, et Vincæ peruenimus amnē, Grabā arx
Principis ingressi florentia rura Badensis, Vinca fl.

Maioresq; eius qua ceperat arce, Ropertus

Cæsar ad imperium reuocans non iurè rebelles,

Mulbergo excipimur, sub sera crepuscula noctis.

Mulbergin
arx.

70 ITER ARGENTORAT.

- Alba fl. Post Albæ riuum confessim se breuis offert
 Silua dicata feris, trepidus qua saepe fugaces
 Faunus Hamadryades latebras intrare coegit,
 Fonsq; uia positus, placidis balantibus unda.
- Rastadium Deinceps Rastadiū, Morychūq; relinquimus annē,
 opp. Stolhofijq; arcem nec non munita uiarum
 Morychus fluminis. Effugia, & fossis ac dumis undiq; cincta:
 Stolhofium Quodq; à luce tenet nomen, quod paruula præter
 opp. Lichtena Rengi fluit, dulcem fessis dat nocte quietem.
 opp. Hinc Holch. in exilem riuum, sed protinus imber
 Renga fl. Holcha fl. Ut cadit, exitium pecori domibusq; ferentem:
 Kinza fl. Tum Kinza, & tarde superato flumine Suræ,
 Sura fl. Stringentis ripas, auri & ramenta ferentis,
 Pons Rheni. Sublicius Rheni nobis procul afficitur pons.
 Iam muros ualidos, & propugnacula bello,
 In primisq; altam propius fert inclyta turrim
- Argentoratu urbs. Argentina, domus doctorum clara uirorum:
 Inter quos, ueluti reliqua inter lumina Phœbus,
 Sturmius excellit: cuius nos pectus & ora
 Mirati, dulcem patriam, caręq; parentis
 Spernentes lacrymas, modò si non fata repugnant,
 Et uitæ & studijs sedem delegimus istam.

Argentorati, III. Id. Octob.

M. D. XLIII.

LOCO-

71

LOCORVM VETERES
& recentes appella-
tiones.

VRBIVM, OPPIDORVM.

- A** Cerræ, Campaniæ.
Aelia Ricina, Piceni, qulgo Recanati.
Ancona, urbs Piceni maritima, de cuius conditoribus non dissentit Plinius & Iuuenahis, ut Blondus autumat.
Antenates, populi in Latio.
Anxur, Campaniæ, olim Trachyna, & post Taracina, nunc Terracin.
Apolleda, villa Turingiæ Vicethumorum, nobilis fonte.
Aponus, Venetiæ, sub montibus Euganeis, thermis nominatus uicus.
Appij forum, Volscorū, l' Abbatia, uel Fossa nova.
Aqua pendens, Etruriæ, aliquando Aquula.
Argentoratū, uel Argentina, Alsaciæ, olim Tre-
- bocorum, Strasburg.
In libro Troiaminis dicitur, Silbertina.
Arenstadium, Turingiæ,
Arnstad. Comitū Suarcebburgiorum.
Ariminum, Picentum, Rimi, à comitibus Herculis conditum. Cato in Originib.
Assisium, Umbriæ, nunc Sili, patria & templo S. Francisci celebre,
Straboni Aesum, Propertio Aesis, uel (ut in nonnullis libris)
Axis,
Atella, Campaniæ, nunc Auersa.
Athesini, populi in Alpibus, die Etschlender.
Augusta Vindelica Rhetorum, Sueviæ, Augspurg. ubi cōdita sunt intestina Othonis III.
Imp.
Aurunci, populi Campaniæ,

- niæ, quorum urbs non
est amplius.
- Baiæ, Campaniæ, in sinu
Puteolano, cuius nūc
arx tantum extat.
- Bauconia Rheni, ut non
nulli opinantur, Op-
penheim.
- Bauli, villa Campaniæ in-
ter promontorium Mi-
senum, & lacum Baianum,
flexo mari alluitur: Tacitus. Hodie de
eo nihil extat.
- Beichlingum arx Turin-
giæ antiquissima, olim
unius ex Duodecim ui-
ris regijs Saxoniam se-
des, postea Comitum
inde dictorū: ab Hen-
rico IIII. Imperatore
anno M.L XIX fuit e-
uerfa.
- Bianorū Etruriæ in Apen-
nino, la Pianora.
- Boeri populi, die Beiern.
- Bozenum Rhetiæ primæ,
Bozen.
- Boneconuentum, Etru-
riæ, infame Hérici VI.
Cæf. morte, ueneno
sublati per monachum
- in Eucharistia.
- Bononia, urbs Aemiliæ,
olim Felsina, nunc Bo-
logna.
- Brixina oppidum Rhetiæ
episcopale, Brixen.
- Caieta, maritima Campa-
niæ.
- Cápania Italiae regio fer-
tilissima. Terra de la-
uore, nunc regnū Nea-
politanum.
- Capua uetus ad Tifata
montes, funditus euer-
sa, totus ille locus à té-
plo S. Mariæ nomé iam
habet: dicta antiquitus
à Falconis augurio,
quē Tusci Capyn no-
minat, ut Seruius: à re-
ge Capy, ut Virgilius:
à campis, ut Cicero &
Plinius: à duce Ca-
puo, ut Liuius: quod il-
lius loci fuerit caput,
ut Strabo.
- Capua noua, ad fluum
Vulturnum.
- Castellum, uicus ad Rhe-
num è regione Magun-
ciaci, ubi effodiuntur
antiquitatis monumé-
ta, &

- ta, & nomismata.
 Certaldum, Etruriæ, pa-
 tria Iohánis Boccatij.
 Ceruia Piceni, salinas ha-
 bet.
 Chemnicum Cesareum,
 Misniæ , à Lothario
 Imp. Saxone conditū,
 Keiser Kempnitz.
 Clugiæ, opp. Venetiæ in
 littore maris Adriati-
 ci, uulgò la Chioza,
 olim etiam Fossa Clo-
 dia.
 Cirellum, Rhetiæ, prope
 quod in uenatione ru-
 picaprarum in pericu-
 lo fuit Maximilianus.
 Citium, Misniæ, Ceitz,
 urbs Episcopalis, quā
 in Chronicis Mamillā
 inuenio appellatam.
 Cimmerij, populi Cam-
 paniæ, ad lacum Auer-
 num.
 Coburgū, Franciæ orien-
 talis, Koburg.
 Coleda Turingiæ, uulgo
 Cucullium.
 Cora, Misniæ, Koren: no-
 bilium Einsideliū. Esso
 diuntur ad id iaspides
 nigri, flavi, & sangu-
 nei coloris.
 Dicæarchia, Campaniæ:
 ita dicta, quod iustissi-
 mè regebatur. Festus.
 nunc Puteoli, uulgò
 Puzolo.
 Donauerda, urbs impe-
 rialis, quasi Danubij in
 sula.
 Eisfeldum, Turingiæ, ad
 siluam Semanam.
 Erfordia, urbs Turingiæ,
 caput gentis, eodē an-
 no, quo Venetiæ con-
 dita, Erfurd.
 Faberiana, Piceni, Fabria-
 no: undē charta Fabe-
 riana nominata est.
 Faccha, Turingiæ.
 Faliscum, Hetruriæ, uino
 nobile, mōte Fiascon.
 Fanum Fortunæ, Piceni,
 Fano.
 Feltria, Rhetiæ primæ, Fel-
 tri, de quo oppido hoc
 memoratur Iulij Cæ-
 saris distichon: Feltria
 perpetuo niuum dam-
 nata rigore, Terra ua-
 le, post hac non adeun-
 da mihi.

Ee 5 Feronia

- Feronia Campaniæ, templo, Iuco, Fonte celebra, Virgilio, Horatio, Tacito.
- Ferraria, urbs Aemiliæ, ad Padum, Ferrara.
- Fesulæ, Etruriæ, nunc desertæ. In monte Fesulano, prope Florentiam ædificatum monasterium.
- Fidentia, Etruriæ in Apennino, Fiorenzola.
- Florétia Etruriæ pulcherrima, per quam Arnus labitur, Fierenza.
- Fonteia, Misniæ, Born. à Suevis capta, à Boemis cremata.
- Formiæ, Campaniæ, nunc Mola.
- Fossa Clodia, Venetiæ, Chioza.
- Francfordia urbs Imperij ad Mœnum, Francfurt.
- Franci populi Germaniæ, dicti orientales, ad discernendos eos, quorum sedes occuparunt in Gallia. die Franken.
- Frobergum, Misniæ.
- Fulda, Hassiæ.
- Fulginia, Vmbriæ, nunc Folingo. In fœminino ponit Silius: Fulgincū in neutro Cato & Apianus.
- Fundi, Campaniæ, citrijs nobile, & uino. nunc Fondi, in via Appia.
- Gelhusa urbs Hassiæ, imperialis, Gelhausen.
- Graba, Badensis marchio nis.
- Hana, Franciæ orientalis.
- Hassi populi, uel Catti, die Hesseni.
- Heilunga, Turingiæ.
- Helmepons Turingiæ, Brucken.
- Herculanū, Campaniæ, nunc uastum omnino, propter Vesuuij incendiun.
- Hispellum, Vmbriæ, nuc Spelle.
- Hocheimū, diœcesis Maguntinensis.
- Hoesta, eiusdem diœcesis, utrunq; uino noble.
- Hunefeldū, Hassiæ, quasi Hunæ

- Hunæ campus.
Ilmena, Turingiæ.
Interamnæ, Vmbriæ, nūc
Terni.
Inutrium Rhetiæ, Mitten
uuald.
Isenacum, Turingiæ, Eise
nach.
Itrum, Campaniæ. Hoc
magnō errore Lamu
ras nominat Blondus,
& Horatij uersum ex
Sermonib. male & le
git & intelligit.
Lamum, Latij, nunc Ma
rinum.
Lansbergum, Bruarie.
Lichtena, Alsatia.
Liternū, Campaniæ, nūc
uicus, vulgari lingua
La patria. olim celebre
oppidum, Scipionis e
xilio.
Lipsia, Misniæ, Leipzig.
Hanc nonnulli recen
tiores Philyrā uocant,
à tilieto olim nomina
tam. Lipsiam descripse
runt carmine Hermann
us Buschius, & Ioan.
Gigas.
- Loretum, Vmbriæ, tem
plo Virginis frequen
tatum.
Luca, Hetruriæ libera.
Lucca, Misniæ, Sūeuorū
cæde nobilis.
Magunciacum, urbs epi
scopalis, Meintz.
Matilica Piceni, ita in ue
tusta inscriptione &
antiquo Plinio, uulgo
Matelica.
Matreio, Rhetiæ, Ma
tran.
Milda, pagus Rhetiæ, in
quo ducum Austriaco
rum imagines æneæ.
Coloss. 20. statuæ 23.
capita cum pectoribus
34
Minturnæ, opp. Campa
niæ, Trietto.
Misenenses, uel Misnæses
populi, die Meissner, à
Mysis dicti, quos do
ctissimus vir Philip
pus Melanthon pau
cos ante dies Misenæ
ueniens, hoc elegatissi
mo carmine ad me scri
pto celebravit:

Xviij

Χαῖρε πόλις μυσῶν γρῦπαιον οἵστηκε, ἐν δέ χθεσί^ν
 Αλβίδ^θ, οὐ θύεσσι τὸν θεόν μάντεις ἔχεις.
 Οὐ πάλι^θ ἀδέ^θ αρτάτας μάντεις θύεσσι τοκλασί,
 Οἴτενες ίερώμενοι φράτε λέγοτε πάλι.
 Χί^θ ἀνήρ ζεύ^θ μυσῶν ἀπίφην^θ θίναον,
 Κακλίτι ήτε αρτάτην θύεις μίνασσον.
 Μαρτυρεῖτε ησί^θ ματέρες τολμούοι γρύπεις,
 Ξαν^θ θίνασσον ιερτερία ἀγαθὸν.
 Καί ποτε τὸν θυόν μεγάλας ίγέα μάνων αργεῖς,
 Πέκκα^θ σύποινον δεξάμενοι φιλιπποί.
 Καὶ οὗ βροτῶν φόστες ιδού^θ ὁ θυός νεθρός τε σαβρή τε,
 Σπίρουαθ^θ θύμος αρτάτων τότε γεν^θ ιατίχει.
 Καί τάδε πρὸς, οὐδὲ ίσονδειρωτός σύμματα μιζοῦν,
 Καὶ περὶ ιψίδιον οἰδεις θεός θίδαχτι.
 Σώμαδ^θ εὑλαδὺ μυσῶν σύχωματα ταντίτε,
 Ος μάλα σταθάκεως ιύθια σύμνη ἀγαπᾷ.
 Ήν^θ φιλοξενίων ἀσκῆστος ίματείτι θέξει,
 Οἶνον ησί^θ λιαρὸν τάκτη τάχιτα φίλοις.

Quod carmen ita sum conatus
uertere:

Salve urbs magnanimum Myorum, quæ prope ripam
 Albiacam gentis nomina sola tenes.
 Virtutes cuius prisci cecinere poetæ,
 Quos iuvat heroo dicere magna pede.
 Chius homo Mysos cultores prodidit esse
 Iusticiæ: qua nil pulcrius orbis habet.
 Testaturq; acres homines, belliq; peritos:
 Quanum oruant fortes pectora iusta uiros.
 Hæc gens Argœ ductorem puppis amico
 Accepit tractans comiter hospitio.
 Ac licet in peius mulcentur tempore mores,

Hæc

Hæc uirtus habet semina prisca tamen.

Præterea adiunxit Musarum dona, studetq;

Mandatis summi nunc sine fraude Dei.

Mysam igitur gentem cœlestia numina seruent,

Ingenuos mores qua studiosa colit.

Nunc etiam hospitibus quam sis ostende benigna,

Et uino exhilara pectora amica bono.

Monhœum , Rhetiæ, Hesso, duobus clariss.

Monheim.

Germaniæ poetis.

Mutuscæ , Vmbriæ, Tre- Obersheimum, Vangio-
ue.

num.

Narisci populi, die Vod- Ocriculum, Vmbriæ, Vtri-
lender, à prætore Ro- culi.

māno, ut uolunt, dicti.

Oenipons, Rhetiæ, Inf-
bruck.

Vodus autem nostra

Oppenheimum, dice-
sis Maguntinensis.

lingua tutorem signi-
ficat, qui alit & defen-
dit aliquem, tanquam

Paberga, Franciæ episco-
palis, Bamberg.

pater.

Parthanum Rhetiæ, Par-
thenkirch.

Narnia Vmbriæ, Narni.

Patauiū, Venetiæ, Padoa.

Neapolis , Campaniæ,

Pega, Misniæ.

olim Parthenope, Na-
ples.

Peniga, Misniæ, Penig.

Neomarcha Rhetiæ, Neu-
marg.

Perusia, Hetruriæ, Pero-
fa.

Noricia urbs Sueviæ im-
perialis, Vueissenburg.

Pisaurum, Piceni, Pesaro,
patria antiquissimi poe-
tæ Accij.

Norimberga, imperialis,
Nurnberg . cuius lau-

Pistorium, Hetruriæ, Pi-

des descriptæ à Con-
rado Celte, & Eobano

stoia.

Pometia

- Pometia, Campaniæ, nūc Roma, Latij & orbis ter-
rarum caput.
 Sueſſa.
- Pompeij, Campaniæ, fun-
ditus sublati, Vesuuij
incendio.
- Preneste, Latij, Peleſtrin,
ſine diphthōgo, àπε τ
ωρίων, ut Seruius: uel
quòd präſtet monti-
bus, ut Festus: uel à
Preneste nepote Vlyſ-
fis, ut Solinus & Mar-
tianus. Florus à ſitu, de
licias æſtiuas nominat.
- Primolanum, Rhetiæ.
- Priuernum, Campaniæ,
Biperna.
- Puteoli, Campaniæ, Pez-
zuolo. Cicero nomina-
uit puſillam Romam,
propter frequentiam:
& antiqui Delon mi-
norem, ut legitur apud
Festum, propter merca-
turā. In Sibyllinis, η θύ
λος ἀλετός, de hac ur-
be intelligendum.
- Rastadium, Badensis di-
tionis.
- Rauenna, Flaminie.
- Rhodigium Aemiliæ, Ro-
bigo,
- Roncilionum, Etruriæ.
- Rosdorſiū, villa Hassiæ.
- Rufiniana ad Rhenu, cre-
ditur Oppenheim.
- Salurnum, arx in Alpibus
Rheticis.
- Salza, Turingiæ.
- Sanſeuerinū, Piceni, San-
to Seuerin.
- Saxangusta, arx Franciæ,
Engenſtein.
- Saxa rubra, opp. Etruriæ,
nunc Monte roſio.
- Saxenhusia, Francorum
ad Mœnū. q.d. domus
uel ſedes Saxonum.
- Scala, inter aquam Pen-
dentem & Benecon-
uentum.
- Scala, arx in Tridentinis
Alpibus.
- Scarparia in Apénino, ple-
na fabris ferrarijs.
- Scauli, uicus Campaniæ,
producit cannas, è qui-
bus fit ſaccarum.
- Schonga Bauariæ, quaſi
pulchra tempe.
- Sena Hetruriæ libera, Sie-
na,
- Senogallia,

- Senogallia, Piceni, Sene-
gaglia.
Sentina, Piceni, nunc ua-
stus locus.
Sermoneta, Volscorum.
Setia, Volscorum, Sechi:
unde uina Serina.
Sinuessa, Campanię, pro-
pter serpentes non ha-
bitata.
Spina, Piceni, à Lucani
usq; téporibus euersa.
Spira, Nemetum, Speier.
Spoletum, Vmbrię, Spo-
leti.
Steinachium, Rhetiæ.
Stena, Hafsiæ.
Steinum, arx Turingiæ,
Vicelebiorum.
Sterciugum Rhetiæ, ue-
nas argenti habet.
Stolhofium, Badensis di-
tionis.
Suabacchum, Noricoru,/
cereuifia nobile.
Sublauio Rhetię, fortasse
nunc Brixina.
Sueffa Campanię, Volso-
ru metropolis, ut Stra-
bo: Etruscorum, ut Li-
uius.
Sueui, populi Germanię,
- die Schuaben.
Sutrium, Etruriæ.
Taurisum Venetię, Toti-
læ patria, Teruilo.
Tibur Latij, vulgò Tioli,
cuius secessu Horatius
poeta delectatus. Con-
ditum, ut Virgilius, à
Tiburno: ut Horatius,
à Catillo: ut Strabo, ab
Hercule.
Treboci populi, nunc Al-
satij, Ellässer.
Tres tabernæ, in Campa-
nia.
Tridentū, Rhetiæ, Tren-
to, uel Trient.
Tripergula, Capanię, nūc
terræmotu' obruta.
Tuiscones populi, à Tui-
scone rege, die Deut-
schen.
Turingi populi, die Dœ-
ringen.
Tusculum Latij, nūc Fre-
scada.
Velitræ, Latij, Belitri.
Venetię, urbs in estuarijs
Maris Adriatici condi-
ta, Vineggia, Venedig,
totius Europæ nūc for-
ma Reip. amplissima.

In

- In Verneta æstuaria ui-
ganti flumina influunt.
Vestini, populi Campa-
niae.
- Vetulonia, Hetruriæ.
- Victoria terna, villa Tu-
ringiæ, Dreisieg.
- Viterbū, Hetruriæ, olim
Longula, Vueiterb. Vi-
de Rhenanum in Ger-
mania.
- Vmbri populi, il Ducato
di Spoleti.
- Vormatia, urbs Vangio-
num, Vuorms.
- Vrbinates, olim Metau-
renses.
- Vrbinum, Piceni.
- Vuartburgum, arx Isena-
censis, sedes D. Elisab-
ethæ, & ueterum Tu-
ringiæ Landgrauiorū,
quæ uiribus Imperij
obsesta, capi non po-
tuit.
- Vueissenburgum, Rhetiæ
secundæ, ubi apparent
fossæ Caroli Magni,
quibus uoluit Rhenū
& Danubium coniun-
gere.
- Vuertheimum, Hassiæ.
- Vulsinia, Hetruriæ, Bol-
sena.
- FLVMINVM.
- Aefacus Rhetiæ primæ,
der Isach.
- Aefis Piceni, il Fiumesin,
ab Appiano Aefinus,
antiquus terminus Gal-
liæ & Italiæ.
- Alba, Nemetum.
- Albulæ aquæ, inter Ro-
mam & Tibur.
- Alemanus, Sueviæ, die
Vueitmül. Hunc non-
nulli Almonem uocat,
non rectè.
- Almo, Latij.
- Amasenus, Volscorum, il
fiume de l' Abbatia.
- Ambra, Rhetiæ, die Am-
ber.
- Anio, Latij, l' Anien.
- Arbia, Etruriæ.
- Argilla, Piceni.
- Ariminū, Piceni, Marie-
la ab hoc flumine op-
pidum nomen habet.
- Arnus, Etruriæ, transitur
quinq; pontibus in ur-
be Florentia.
- Afis Vmbriæ, l' Afino.
- Athesis, Rhetiæ, die
Etsch.

- Etſch . ideo Rheticum
 amnem appellauimus.
 Aueris, Etruriæ.
 Baianæ thermæ, in Cam-
 pania . Horat . Nullus
 in orbe locus Baijs præ
 lucet amœnis.
 Bernicus Rhetiæ, die Ber-
 nitz.
 Blandus Hetruriæ, prope
 Senam.
 Blaua Rhetiæ primæ, die
 Blau. alij Plauim, Blon-
 dus falſo Anaxū putat.
 Chemnicum Misniæ, die
 Kempnitz, à uicinis la-
 picidinis nomen ac-
 ceptit.
 Chientus, Piceni.
 Clinga, Turingiæ.
 Clitumnus, Vmbriæ.
 Cinclus, Rhetiæ Vindeli-
 ciæ, die Zinckel.
 Cocherus, Bauariæ.
 Cremera, Hetruriæ.
 Crustumium Piceni , la-
 Conchlia.
 Elister Misniæ, die Elster,
 influenſ in Salam.
 Elister, Lufatiæ, cognomē
 to niger, in Albim.
 Ella, Hassiæ.
- Ellus, Alsatiæ, der Ill.
 Elsa, Hetruriæ, ad cuius
 fontem quidquid in a-
 quam mittitur, in lapi-
 dem dureſcit.
 Era, Hetruriæ.
 Eridanus Aemiliæ, il Pa-
 do, uel il Pò.
 Fulda Hassiæ, die Fuld.
 Gagnanus, Venetiæ.
 Helba, Turingiæ.
 Hieras Turingiæ, die Ihé
 ra.
 Holcha Alsatiæ.
 Hormus Campaniæ, Stra
 boni Hyphormus.
 Horsela Turingiæ.
 Huna Hassiæ.
 Ilmus Turingiæ.
 Ilmus Misniæ.
 Isara Bauariæ, die Iſer.
 Isaurus Piceni, la Fioglia.
 Ister Sueviæ, aliæ Danu-
 bius, die Dona.
 Kintza Alsatiæ.
 Lintziga Hassiæ.
 Loiffa Bauariæ.
 Lossa Turingiæ.
 Lycus Rhetiæ, der Lech.
 Venantius Fortunatus
 Lycā nominat li. 4. de
 D. Martino, canēs; Per
 Ff ges

NOMINA

ges Augustā, qua Vir-	Oufens Campaniæ.
do & Lyca ferūtur. Ly-	Padus Aemiliæ, il Po. Huc
ris Cāpaniæ, Gariglia-	Eridanū Græci, Abo-
no. Ab interprete Ly-	dingum Ligures, quasi
cophronis dicitur Gla-	sine fundo Gallica ap-
nis, à Plinio Glanicus.	pellatione nominarū,
Magus Franciæ.	ut Polybius & Plinius.
Medoacus Venetiæ, la	Padusa Aemiliæ. Quidam
Brenta.	putant dici Massanicū.
Metaurus Piceni, il Mete-	Pegnesus Noricorū, die
re.	Pegnitz.
Misa Piceni, il Marotto.	Pesa Etruriæ.
Mœnus Fraciæ, der Mein.	Pessia Etruriæ.
Morychus Badensis, die	Phlegethon fons ardens,
Morch.	la Sulfutara.
Mulda Misniæ.	Pisaurus Piceni, il Pesar.
Munio Etruriæ.	Pluviucus Venetiæ, il Pio-
Musio Piceni.	uico, celebratus Bem-
Muso Venetiæ.	bi dialogis.
Nebia Piceni.	Potētia Piceni, la Potēza.
Nessa Turingiæ . anno	Prila Etruriæ.
1407 cùm omnes flu-	Quadenna Piceni.
uij stetissent glacie, hic	Radiantia Franciæ, Re-
unus molédinis usum	gnitz.
præbuit.	Renga Alsatiæ.
Nida, diceccsis Magunti-	Rhenus Germaniæ, der
nensis.	Rhein.
Nympheus Volscorū, la	Rhenus Aemiliæ, il Rhe-
Teupia.	no, q fluit p Bononiæ.
Oenus Rhetiæ, der Ihn.	Rubicon Flaminiiæ, il Rú
Oraxi fontes calidi in Cā-	con, terminus aliquan-
pania.	do Galliæ & Italiæ.
	Sauenna

FLVMINVM.

83

- Sauenna Aemiliæ, la Sa-
pina.
Salza Turingiæ.
Sapis Piceni, il Sauio,
Straboni & recentiori
bus Isapis. Silius uero
libro VIII. Hos Aelis
Sapisq; lauant.
Seba Etruriæ.
Sebethus, Capaniæ, il fiu-
me de la Maddalena.
Silus, Venetiæ.
Stagia, Etruriæ.
Steini, in arce fons falsus.
Stella, Etruriæ.
Sula, Hassiæ.
Surtha, Alfatiæ.
Tuscæ thermæ, sunt Viter-
bëses & Senëses, quas
ubertate aquarū Baja-
nis pares affirmat Stra-
bo, salubritate Tibul-
lus.
Tinia, Vmbriæ, il Topi-
no. Straboni Tenas.
Togisonus, Venetiæ, ex
agris Patauinis, augēs
quoddam ostiū Padi.
Tullia aqua, ad Puteolos,
nūc obruta terræmotu.
Tibris, Latij.
Vatrenus, Etruriæ.
- Vella, Hassiæ.
Verra, Hassiæ.
Verthesis, Latij.
Vinca, Badensis.
Vira, Misniæ.
Virdo, Rhetiæ, Vuertaha,
notus Venantio Fortu-
nato. Alij Vindam no-
minant: & à Vinda &
Lyco Vindeliciâ dictâ,
autumat Peutingerus.
Visentius, Etruriæ.
Vimbro, Etruriæ.
Vnster, Turingiæ, Vnstru-
ta, die Vnstrut.
Vnster, Hassiæ, die Vnstra.
Vrcius, Etruriæ.
Vulturnus, Campaniæ, o-
lim Nataronus, Plutar-
chus in Parallelis. Vel
Holothronus, ut idé in
Fab. Maximo.

LACVVM.

- Agnanus, Campaniæ, huc
alijs Anium nominant,
alijs lacum Sudatorijs,
alijs Anguinum, ab an-
guium multitudine.
Auernus, Campaniæ, il la-
co de Tripergola, inter
Cumas & Puteolos.
Bentinus, Etruriæ.

Ff 2

Cocche.

- Coccherus, Bauariæ.
- Ciminus, Etruriæ, il laco de Vico, uel de Rusiloni. fuit enim is uicus antiquitæ, Rus Syllanum.
- Cygneus, Turingiæ, der Schuansehe.
- Fundanus, Campaniæ, il laco di Fondi.
- Leucius, Turingiæ, Rueifensehe.
- Lucrinus, Campaniæ, in sinu Baiano, nunc Mare mortuum.
- Medoacus, in Alpib. Reticis. der Brenta sehe.
- Pontinus, Capaniæ, nunc exsiccatus.
- Thrasymenus, Etruriæ, il laco de Perofa.
- Vadimonis, Etruriæ, il laco de Viterbo.
- Velinus, Vmbriæ, il laco de Terni.
- Vulsinensis, Etruriæ, il laco de Bolsena.
- OSTIORVM, IN sularum, portuum.**
- Arni, ostiū in Etruria, uer sus Labronem, in ma re Tyrrhenum.
- Brundulum, ostium Padi, ex Athesi & Togilono, in Adriaticum: uul gó Brondolo.
- Calopsis, insula Padi, iuxta Ferrariam, il Beluidere.
- Caprasiæ, ostiū Padi, man gia Vaccha.
- Capraria insula Tyrrheni maris. Varro Caprasiā appellat.
- Cesenæ portus in Pice no, Cesnadio.
- Corsica insula maris Tyr rheni.
- Donauerda, insula Danubij.
- Euplœa, nunc Gaiola, insula maris Tyrrheni inter Misenum & Neapolim.
- Gorgonis, insula maris Tyrrheni.
- Gorum Padi ostium, for tasse illud quod Plinio Sagis dicitur.
- Ilua, maris Tyrrheni insula, nunc Elba, metallo ferri in hunc diem nobilis.
- Inarime, eiusdem: nunc Ischia;

Ischia; imposita giganti Typhœo, & uno cœlebris, quod Romæ uēditur.

Insula natans, Etruriæ, in lacu Vadimonis.

Labro, portus Pisarum, il Liburno.

Lycostoma, Lyci ostium Ptolomæo, Lechsgemunde, inde Lycostomij Comites.

Medoaci portus, Malamoco, inter Venetias & fossam Clodiam.

Megaris insula, castellum Oui nunc nominata, à forma, inter Paüslypū & Neapolim.

Metauri ostium, in mare Adriaticum, inter Fanum Fortunæ & Seno galliam.

Mœni ostium, in Rhenū, è regione Maguciaci.

Neapolitanus portus, multarum triremium capax.

Nefis insula maris Tyrrheni, nunc Nisita: inter Misennū & Neapolim, antrum olim ha-

buit pestiferū, teste Lu cano. Dicitur à quibusdam Cunicularia: & fuit olim continens.

Nidæ ostium in Mœnū-Oglasa, insula maris Tyrheni.

Ostiensis portus à Claudio Imp. factus, à Gregorio Primo Pontif. obrutus. Eius funda-mēta depicta uidimus apud Lazarum Bonamicum.

Pennata insula prope Mi-senum promontoriū.

Philistinae fossæ, ostiū Padi, la Fossona.

Prochyta, insula maris Tyrrheni, Mimati im- posita.

Spineticum, Padi ostium, Premiero.

Traiani portus, il porto de Ancona.

Tiberis ostium.

Volane, Padi ostiū, cuius Polybius meminit.

MONTIVM.
Albanus mons Latij, in quo conditū Tusculū. alias ab Albano mon-

Ff 3 te, ex

NOMINA

- te, ex quo ouantes imperatores in urbē introierunt.
- Alpes**, die Alben, distin-
minantes Italiam à Ger-
mania.
- Apeaninus Hetruriæ.**
- Auētinus Latij**, in quo cō
ditum Preneste. alias
ab Auentino Romæ.
- Cæcubus Campaniæ**, un-
de uinum Cæcubum.
- Caietanum promontoriū**
Campaniæ.
- Galeni colles**, laudati ui-
no, la montagna da Ca-
riola.
- Cascus Misniæ**, ppe Ché-
nicium, der Catschen-
berg: à uirginib. nomē
habet, quas incolæ ue-
teri Sabinorum lingua
Cascas nominant.
- Cattorum montes**, das
Hessisch gebirg.
- Cesenatici montes**, ferti-
les sulfure.
- Ciminus Etruriæ.** Virg. Et
Cimini cum monte la-
cum.
- Cimmera Piceni**, promó
torium Anconæ.
- Circeum promotorium**
Campaniæ, nūc Circe-
gio, aut S. Felicitas.
- Coccherus**, Bauariæ.
- Druſi moles** Maguntiæ,
der Eichelstein.
- Faliscus Etruriæ**, monte
Fiascon.
- Fesulanus Etruriæ**, lapi-
des plumbarios habet,
qui excisi breui tempo-
re renascuntur: Boc-
catius.
- Gaurus Campaniæ**, uino
nobilis, Puteolos Ba-
iasq; prospœctas, ut Pli-
nius lib. 14. lacum Lu-
cunum, ut Sidonius in
Maioriano.
- Horrisonus** Turingiæ,
der Horselberg.
- Isidis mons**, Isenberg, in
urbe Augustana.
- Leucogæi colles Campa-
niæ**: uulgo La Iumeræ
del fufo, à colore albi
sulfuris.
- Massicus mons**, pars Cau-
ri, spectans sinum Baia-
nū & Puteolanū, nunc
monte Marso.
- Mergillina promontori-
um,**

um, pars Paüsilypi, celebratur ab Actio Syn cero.

Misenus, Campaniæ, qui habet ingentē cryptā & castella, quib. aqua ad usum classis fuit cō tenta. Eius topothesiā scripsit Cicero.

Mons Ferrariæ arte faetus ab Alphonso prin cipe.

Mōs S. Martini prope Ci tellum in Alpibus, in quo uenatu rupicaprū pericitatus est Ma ximilianus.

Mons ardēs, inter Fiden tiam & Bianorum, in iugis Apenninis.

Oscenna Etruriæ.

Paüsilypus, Cäpaniæ pro pe Neapolim, nunc il Posilipo. per quem cry pta facta est mirando opere : quod Plinius Luculli, Strabo Coc ceij opus esse perhibet : cū hoc facit quædam inscriptio, ibidem inuenta, sed cruditi iu dicabunt.

Petra pertusa, in Piceno, quā arte perfosam scribit Claudianus.

Priuernates cautes, ad Priuernū Volscorum.

Puteolanus mōs nouus, qui terræmotu factus est in ingenti planicie, anno 1538. pridie Cal. Octob. nunc monte Moderno.

Pyreneus in Alpib. Rheticis, der Prēner, cuius mentio in Græco epi grāmate, quod citat B. Rhenanus in Germania, & in Panegyrico Plinij. Igitur à Fabri cio eius nomē non est fabricatum : ut ait D. Volfgāgus Vngerus in Cuspiniani Cæsares. Diuersus ab eo, qui Galliā ab Hispania di uidit, qui appellatur der Ronciual.

Sebergus, Turingit, pro pe Steinum arcem, in quo urnæ inueniuntur.

Tifata montes, prope Ca puam ueterem.

Tritolinus, inter Baias & Ff 4 Puteolos

Puteolos, mōs Salueati : aliqui uolunt esse Massicum.

Vesuuuius Campaniæ, è re gione portus Neapo litani. Nūc, La summa. Duos uertices habet, & craterem profundū, & uina optima, quæ Itali Græca uocant.

TEMPE SILVA rum, lucorum.

Ambræ, tēpe Rhetiæ, Am brigeu. Nā quod nos ein Auu appellamus, Rheti ein geu nomi nant.

Aurea, tēpe Turingiæ, die Guldē auu, propter fer tilitatem, ad Vnstrum fluum.

Arsia silua, in Latio.

Capeni lucus, in Latio.

Delioli horti, prope Nea polim, Il pozo regale.

Feroniæ lucus Cápaniae, prope Taracinam.

Hermæ lucus, in Francia, Irmékirch: quasi dicas, Mercurij templū. *quās* enim Mercurius est: in rex Eisfeldū & Saxon-

gustam.

Laborini campi, in Cam pania, terra di labuoro, Lyci tempe Rhetiæ, das Lechfeld, prope Schō gam, dictam à pulchri tudine illorum tempe Schœngeuu.

Phlegræus campus, in Cá pania: à Romanis, La borinus.

Sanguinei cápi prope Pe rufiam ad lacum Thra symenū, à cæde Roma norum dicti.

Semana, pars siluæ Herci niæ, Dæringerauall.

Sila, ut Seruius, silua est Lucaniæ: ut Sequester, Brutiorum. mentione faciūt Cicero, Sallustius, Virgilius, exempla ribus fere corruptis.

Sileta ad Minturnas, in Campania, quib. in locis siler copiosum na scitur: Cicero in Rul lum.

Silua inter Lamum & Ve litras, in Campania.

Silua post Mulbergum in Trebocis.

Tiberinus

Tiberinus cāpus Romæ,
qui alio nomine Mar-
tius. Hodie à porta Flu-
mentana ad Mulium
pontem extenditur. nā
pars eius intra mœnia
ædificijs est occupata.

Vallis Pistoriensis Flören
tiam usq; pulcherrima
soli ubertate & ædifi-

ciorum magnificentia.
Hanc uallem Stellatē,
à fluvio appellauit Ca-
to. Sunt & campi Stel-
lates in Campania, ab
his diuersi.

Vallis Mugellana, in Apé-
nino.

Velini rura, prope Intera-
mnas.

GEORGIVS FABRICIVS

Christophoro Leuschnero

in Italiam eunti.

Leuschnero, Italicus qui migras hospes ad urbes,
Hæc lege, nec segni mente reconde memor.

Oenotrij fugias ardentia munera Bacchi,
Sobria Aminaum temperet unda merum.

Non altè patinas extructas, plenaq; mensæ
Fercula Teutonicae deliciosus ames.

Afsera Sirenum frangentes pectora uoces,
Dulichij sapiens more relinque ducis.

Adriacæ blandæ sunt uultu & uoce puellæ:
His si credideris, postea nullus eris.

Nec Daphnea tibi circumibit tempora laurus,
Ni uites cupidæ furtæ proterua deæ.

Non colit illa Gnidum, non amplius illa Panormum,
Tota habitat Veneta mollis in urbe Venus.

Hanc quoq; dum uitæ, aliis uitare memento:
Serpit enim ex illa latius urbe malum.

Vni etiam & noto tua pectora crede sodali,
 Nec cole multiplices cautus amicitias.
 Cumq; peregrinis quoniam tibi degitur aium,
 Aequa hominum mores discito mente pati.
 Non inimicitias cum quoquam suscipe: lauda,
 Quod potes, & tacita cetera mente preme.
 Nec studia illorum studijs tua præfer, in illis
 Nam uult ingenio cedere nemo locis.
 Erga omnes facilis sis uerbis, credito paucis,
 Deq; bonis studijs sit tibi sermo frequens.
 Inuenies medijs doctos concurrere uicis:
 Certamen laudis porticus omnis habet.
 Nec solet hic iuuenum de nugis dicere turba,
 Dum studet ingenio uincere quisq; suo.
 Quos cernes alacres de summa surgere nocte,
 Absiduoq; suis inuigilare libris.
 Et sunt, optatæ dum querunt præmia palmae,
 Ante suam miseri qui cecidere diem.
 Barbarus h̄ic mos est: strepitu & clamore cathedris
 Pellere, Musarum qui sacra dona ferunt.
 Hunc fuge: nec secus ac caros uenerare parentes,
 Doctrina quorum cultior esse potes.
 Hæc memoranda tibi, qui laudis amore teneris,
 Et cupis in patriam dulce referre decus.
 Tum quoq; cùm feruent Nemei signa leonis,
 Et micat Icarij Siria stella canis:
 Ne tibi sit campos demens lustrare cupido,
 Aut etiam longius carpere uelle vias,
 Hæc nocuit Credo, Borragineoq; uoluptus,

Cultus

Cum foret Aonio dignus uterq; choro.
 Hunc diues Lubeca, illum Simesfisia parua
 Iactat, hic in patria primus, & ille sua.
 Norat Apollineas hic herb as, norat & ille:
 Sed non herba feram sustulit ulla luem.
 Huius enim ostentat iam docta Bononia marmor,
 Illius at cineres Romula terra tegit.
 Ausonias quod si uis latius ire per oras,
 In primis cauto noueris ire gradu.
 Hostes ab hoste tenet quia nomina, querere plura
 Noli: blanditijs neu capiare, caue.
 Haec, quæ uoce licet nostra Leischnere monere,
 Perlege: fortunæ cætera mando tue.

INDEX RERVM MEMORAR-
 bilium, quæ ponи in appellationibus
 locorum non potuerunt.

A	Cademiae,		sunt	61
	Bononiensis	46	Aedificia subterranea Ro-	
	Erfordana	58	mæ	18
	Ferrariensis	47	Aeneæ bellum cōtra Lau-	
	Lipsiensis	60	rentes	45
	Moguntina	68	Agri fertiles,	
	Patauina	48	Bocenus	50
	Perusina	15	Capuanus	33
	Pisana	40	Falernus	34.38
	Senensis	39 (12)	Patauinus	48
	Accius poeta Pisaurensis.		Pegensis	60
	Adolphus & Albertus		Turingus	58
	Imp. à Friderico Mar-		Velinus	17
	chione Misnensi uicti		Alemani	54
			Amphi-	

I N D E X.

A	
Amphitheatrum Roma-	Saxangusta 57
num 18	Steinū Vicelebiorū 59
Anchises fulgure afflatus	Tridentina 50
22	
Anconā instaurauit Pau-	Arcus triumphales Ro. 18
lus Tertius 14	Arimini, uictis Liburnis,
Ancus condidit Ostiā 34	Diocletiani 12
Auienis cataraetæ 36	Argentoratum sedes do-
Antiphates 34	ctrinæ 70
Antra lethalia, in Neside	Asparagus herba 24
insula 24 in Sudato-	Asylum Ferrariense 47
rio magno 26 in mon-	Atellanæ Comœdia 32
te prope paludē Agna-	Athenis multæ Mercurij
nam 30	statuæ 57
Antrum Sibyllæ 26	Auaricia sacerdotum fin-
Apenninicole inhospita-	xit miracula 52
les 45	Auentinus mons Romæ.
Aponus uicus Venetia.	18 & eiusdem nominis
39	Preneste 35
Aquæductus	Augustus Perusinas por-
Augustanus 54	tas fecit 15
Minturnensis 22	Augusti Cæsaris patria 19
Romani 18	Augustæ classis statio ad
Aqua Tullia 29	Misenum 24 ad Rauen
Arces,	nam 11
Baiarum 25	B
Beichlingum 59	Baiarum deliciæ 25
Coburgensis 57	Baianae thermæ corruptæ
Erfordensis 58	incendio 29
Florentina 44	Baiaranarum aquarum salu-
Neapolitana 31	britas 25
Salurnum 50	Baiani sinus ruinæ 26
	Baptisterium Pisænum 41
	Bastarnæ

I N D E X.

Bastarnæ uicti à Plautio.

36

Beichlingum Verterorū
ab Heinrico IIII diru-
tum 59 Saxonæ duo-
decimuiri sedes. ibid.
commodo loco situm.
ibid.

Bellū Friderici Marchio-
nis Misnensis cōtra A-
dolphum Cæfarem 61
Roperti Cæsaris con-
tra Marchionē Baden-
sem 69 Vngarorū con-
tra Germanos 53
Berengarij exilium 56
Bianorū à quo cōditū 45
Bibliothecæ,

Augustana 54
Florentina 43
Lipſensis 61
Vrbinas 12

Boccatij patria Certaldū.
40

Borragineus Hierony-
mus Lubecensis 90
Brachium Rheni 69
Bruti fortitudo 22
Burbonij sepulchrum 34

C

Cæsar contra Gallum 67
contra Sicambrum 31

nomina nactus ex de-
uictis regnis 67

Camilla Amazonis 19
Campania beata 24
Campus Elidis 53
Laborinus 33
Lyci 53
Pontinus 19
Spirēsis paludosus 69
Tiberinus 53
Campus sanctus Pisis 41
Cannæ ex quibus facca-
rum in Cāpania 21.34
in Sicilia 21

Capenī luci 37
Capua uetus & noua 33
Carolus Magnus Rhenū
& Danubium coniun-
gere uoluit 55
Carrariēses principes Pa-
tauīj 48

Castellum, uicus ad Mœ-
num, ubi antiquitates
effodiuntur 67

Catones è Tusculo oriū-
di 35
Catonum integritas 22
Centum camarellæ 25
Charta Faberiana 15
Chariessa nymphæ 53
Chemnicum à Lothario
conditum 62

Cicero

I N D E X.

Cicero Demosthenis imitator	21	Crater montis Puteolani Vesuuij	32
Ciceronis tria prædia, Formianum	21	Cripta Gaiola 24 Pausily pi 23 in Miseno	24
Puteolanum	29	Crocus in Germania nascitur, in Misnia	60
Tusculanum	35	Turingia	63
Cimmerij in tenebris uiuentes	26	Cuniculi in Nefide	24
Circe 20.53 fabula expli-cata	20	Cyllarus Caftoris equus.	
Citria Fundana.	ibid.	Cynthia Propertij ami-ca	16
Clades Fabiorū 37 Haf-drubalis 13 Vari	53	D	
Classis Augusti Rauēnas		Danubij ortus & spaciū.	
ii Misena	24	54 terminus olim Romani Imperij.	ibid.
Claustra lacus Lucrini	26	Daphne	39
Clodij incestus	17	Dedo comes Rochlicius	
Colles Romani	18	64 idē D. Elizabethæ proauus.	ibid.
colles uitiferi	34.67	Delioli horti à Gallis ua-stati	31
collis mirabilis Mogun-tiae	68	Delos minor	29
Colossi Romani 18 ænci-ducum Austræ in Mil-da pago	51	Dicemanus Misenensium princeps 61 cæsus Lypsiæ. ibid. Latinū & Hetruscum sepulchrū habet.	
Colunæ artifices Romæ, Antonini & Traiani	18	ibid.	
Comites Beichlingēses.	59	Doctorum uirorum nomina:	
Lycostomij	55	Andreæ Vesalij	62
cōgressus Caroli & Fer-dinandi in Alpibus	51	Augustini Niphi	34
Cordus Valerius	90	Casp.	
Costa marini piscis	14		

I N D E X.

	F
Casp. Borneri	61
Conradi Celtis	56
Eobani Hessi.	ibid.
Georgij Agricolæ	62
Georgij Helti	56
Iacobi Micylli	66
Ioachimi Camerarij	56
Ioannis Stigelij	58
Ioannis Sturmij	70
Lazari Bonamici	49
Ludouici Cælij	48
Petri Victorij	44
Strozarū, Herculis & Vespaſiani	47.48
E	
D. Elizabetha, Turingiæ	
Landgrauij uxor	64
Elsa cū nullo fluuio miscetur 40 apud fontē lapidescit , quicquid immittitur.	ibid.
Erfordia discordiarū plena	58
Errores uulgi, qui nomina corrupit 16 eorū q. Almonē intra urbē in Tiberim labi scribūt 18 eorū qui Varū in campo Lyci occisum	53
Etrusci uicti ad lacum Vadimonis	37
Eumelis nymphæ	53
Fabricij periculum 13.61	
Fabriciorum genus humile	62
Falisci linum gestarūt 38	
Factiones Italicæ Pistorij cœperunt 42	
Fasti Stigelij	58
Ferdinādi Neap. regis uitoria	31
Fefulæ ab Atlante conditæ 44 interierūt, ibid.	
Florentiæ palatia magnifica 45 facellum 43	
Flumina in riuos mutata: Cremera	37
Xanthus.	ibid.
Fōs aquæ dulcis in mari.	
24 falsus Steini 59 bituminosus & fulfurosus 29 deductus in altam turrim	54
Fons Lansbergi	53
Forum Vulcanium	28
Fossa Caroli magni	55
Fossæ Prenestinæ	35
Francfordiæ eligitur Caesar	66
Franci à Turingis uicti 57	
Fridericus Barbarossa Partuinam Academiam fundauit 48 idem ab Heinricho	

I N D E X.

Henricho Saxonie duce supplex cōtemptus	Grimana porta Lipsia	61
52 filius eius à Bononiensibus captus	H	
Frobergum incensum	Helmae pons Vuerterorum	63
Fulgor mirificum	Henry III. Imp. Paber	
Fundanum uinum contra nauream	gensem fundauit Ecclesiam	56
	Hericus III. euertit Bei	
	chlingum	59
Galli à mulietibus cæsi apud Itrum	Henticus VI. in Eucharistia ueneno necatus à	
Gargilius uanus ostentator	monacho	
Germani bellicosi	Henry Leo dux Saxoniae Fridericū Imp. sibi	39
co luerunt Isidē	supplicē contempſit	52
Mercurium	Herculis pugna cōtra Gigantes	
paucos ha	28 claua è solo	
buerūt historicos	extracta Ciminum la	
nunc sunt cultiores.	cum fecit	
69	Hesiax ager sterilis	37
Germanica natio Bononiæ	Hirundinum nexus in la	
	cu reperiuntur	30
Gigantum pugna	Horti præclaris,	
Glycere nympa	Augustani consulis	54
Glycyrrhiza radix Paberæ	Ciceronis in Puteolano	28
Gothicus furor	Delioli	31
Græca puella occæcans adoleſcētes blanditijs.	Ferrariae principis	47
20	Neapolitani	31
Gregorius primus Pont. portum Ostienſem de struxit	ad Rocam sub Gauro monte	22
	Tiburtini	35
	hospes	

I N D E X.

hospest impostor	53	Liuij historici patria	48
hosptia ebria	55 imperio	Loca Puteolano incedio	
fa	15	corrupta	29
I		Locorum antiqua nomi-	
Illyrij uicti à Plautio	36	na ignota	50
Imprecatio in Turcas	32	Lotharius Imp. Saxon-	
Incendium Puteolanū	27	cus	59
Vesuuij	32	Luca Hetruriæ latis sili-	
Incendia solum uberius		cibus strata	42
faciunt	29	Lucca Misenæ prælio no-	
Insula in continentem	20	bilis	61
Iole	39	cōtra Luxum sacerdotū.	
Isatis herba	63	55.68 theatrorū 18.22.33	
Isis à Germanis culta	54	Lyris sulfurei coloris	22
Iulij Cæsar's impietas	12	M	
Iulum opus	26	Magunciacū unde nomē	
Iupiter decepit Danaen		habeat	68
auri specie 43 Europā		Mammea Seueri Imp. ma-	
tauri	39	ter 36 de suo nomine	
L		pontem fecit. ibid.	
Læstrygones	21.34	Mare Adriaticum	10.13
Lagenæ sulfureæ	29	mortuum 24 Tyrrhe-	
Latebræ piratarum	24	num 34 uel Tuscū	20
Legū auctores inuisiim-		Marica nympha	22
probis	46	Marij cædes 35 latebræ	21
Leonora Vrbinatis ducis		Marmorei postes Rauen	
uxor	13	næ	11
Liburni uicti à Diocletia		Maximiliani periculū in	
no	12	uenatione	52
Lipsiæ laus	60	Medicea familia de lite-	
Lithostrotum Prenestinū		ris optimè merita	44
35.40 Senense	40	Megarenſes comediaz	32
		Gg	Metallæ

INDEX.

- M**etalla Fesularum 44 Il-
menæ 58 Stercini 51
Suaci. ibid.
Meureri periculum 11
Miraculum Sehefeldi 52
Misnenes marchiones:
 Dedo 59
 Fridericus fortis 61
 Fridericus Strenuus,
 57
 Dicemanus 61
 facti Electores 59
Mons perfosius in Cam-
pania 23 arte cōgestus
Ferrariæ 47
Morborū effigies ad Ba-
ias 25
Muli barbati 24
N
Narnia montosa 17
Narses eunuchus 16
Nauale Venetum 10
Neapolis caput Campa-
niæ 23 portus 31 austri
pœmeriū 31.32
Nebulæ in Veseuo 32 Oe-
niponti 51
Neronis piscina 25
Noriberga bene constitu-
ta 55
Nympheū Bernardi Mar-
tyrani 31
- O**
Ocnus cum Aenea iūxit
arma socia 45
Oeni pons infestatur ne-
bulis 51
Olei ferax Vulsinia 38
Mutuscæ 16
Ollæ in Sebergo 60
Ortus Bridani 47
Otho Imp. Saxo uicit Hú-
garos 54
Orthonis III. sepulchrū.
ibid.
Ostlādia pars Misena 60
- P**
Paberga unde diēta 56
Palatiū Spoletanū à quo
adificatū 16 Patauinū
48 Florentinum 44
palus uitā restituens ex-
nimatis animantib. 30
Parthenope olim, Neapo-
lis 23.30
Patauiū triplicem habet
murum 48
Patulcis Nympha 23
Pegasus equus 17.39
Pegēsis agri fertilitas 60
Perusia turrita 15 afflicta
à Paulo Tertio. ibid.
Phaethon in Eridano
mersus 47
Pile.

I N D

- Pisæ à Pelope cōditæ 40
seruiūt Florentinis. ib.
Placidia Galla n
plumbū in Fesularū mon
te renascens 44
Pontes,
Antonini super Vultur
num 33
Argentoratensis 70
Ariminensis 12
Caligulæ per mare 29
Eræ 40
Lucanus super Anienē
36
Mammæus, super eun
dem. ibid.
super Metaurum 13
super Prilam 38
Pontificum Romanorum
imagines 40
portæ Perusinæ 15
Preneste unde dictum 35
Principes, (47)
Alphōsus Ferrarensis.
Cosmus Florētinus 44
Dedo Misniæ 59
Dicemanus Misniæ 61
Frāciscus Maria Vrbi
nas 13
Fridericus Fortis Mis
niæ & Turingiæ 61
Fridericus Strenuus 57

E X.

- Hercules Ferrarens
sis 47
Mauricius Saxoniiæ 61
Thimo Misniæ 59
Prognostica tēpestatis 22
Promontoriū Caietæ fil
sum 34
Propertij patria 16
Proverbia: Cœlū ruit 45.
Littore & aere incul
tius 34 Rumore secun
do 30.41
puellæ stuprum punitū n
puelle pulchræ Caietæ 34
Senis 39
pumices eiecti incendio
Puteolano 27
Puteoli unde dicti 29
Putcolana gleba. ibid.
sulfura. ibid.
Pyramides 18.36
Pyreneus mōs in Alpib. 51
Q
Quæ barbaræ nationes in
festarint Italiam 35
Querela Christi 66
Querelæ de hospitibus.
21.39.45.57
R
Rhodigium in Isthmo po
situm 48
rius Cremera è fluvio
Gg 2 factus

I N D E X.

factus	33	ris filij	47
Ropertus Cæsar	69	Othonis III. Imp.	54
rosaria Senensia	37	Virgilij	23
rota Fuldensis	65	Sexti Alexadri iniuria &	
Ruinæ theatri Tarracinc.		incestus	19
20 turris Faberianæ	15	Sileta ad Minturnas	21
Puteolani oppidi	29	Sinueffa inulta	34
Baianæ 25 Romanæ	17	Spira unde dicta	69
Rusticorum tumultus	57	Spiræ sex Cæsares sepul-	
	S	ti. ibid. iudicium im-	
Salatia nymphæ	25	periale.	ibid.
Salinæ Ceruiæ	12	Statua equestris Hercu-	
Salus dea	25	lis Ferrariæ principis-	
Scala arx una uia aditum		47	
in Alpib. Rheticis	49	Strozæ Florentini exula-	
Scala villa in Apénino	38	runt Ferrariæ.	ibid.
Scarparia plena fabroru.		Sublaui oppidum	50
	40	Sudatorium ingens	26
Scipio Africanus exul	23	Sueui libertatis olym stu-	
Scipionum gloria	22	diosi 54 à Misnensibus	
Scrobes Charoneæ	30	uiti sunt 61 frameis	
Scythæ uitæ	36	usi	54.64
Senensium humanitas	39	Sulfur Cesenaticū 12 Leu-	
Sepulchra uariorū,		cogæorum collum in	
Aelij Hadriani	28	Campania	29
Burbonij ducis	34	Superbia uitanda	52.53
Dantis Florentini	11	T	
Dicemani	61	Taburnus mons	30
Druſi	68	Tecta aurata Erfordiæ	58
Episcopi Tridétini	50	Oeniponti	51
Gallæ Placiðiæ	11	Templa recentia diuorū,	
Henrici II. Imperato-		Erfordense	58
		Florentinum	

I N D E X.

Florentinum	43	Puteolanum	29
Francisci Assij	16	Romanum, nunc Colof-	
Gehulfi	65	feum	18
Mariæ Lauretanæ	14	Tarracinum	20
Pisanum	41	Tripergolanum	28
Senense	40	Thermæ,	
Spoletanum	16	Romanae	18
Vetera in alios usus muta-		Baianæ	25
ta	25	Euganeæ	39
Apollinis, prope Baiae	29	Senenses.	ibid.
Aug. Cœsaris Puteolis. ib.		Viterbenses	38
Castoris & Pollucis Nea-		Theodericus rex Gotho-	
poli	30	rum Rauennam orna-	
Concordia Spoleti	16	uit ii Spoletanum pa-	
Fortunæ Fani 13 item Pre-		latium extruxit	16
neste	35	Theodosius Imp. Bononiensem fundauit Aca-	
Hebonis Neapoli	30	demiam	46
Isidis Capuæ 33 item Au-		Tibris leniter fluit	15
gustæ	54	Tiburtina saxa	36
Iunonis Tiburi	36	Tophi in Helba fluuiolo.	
Mercurij in Francis	57	63 ad montem nouum	
Neptuni prope Baiae	25	Puteolanum	27
Pacis Romæ	18	Totilæ patria Taruisium,	
Pantheum Romæ. ibid.		49	
Sibyllæ Tiburi	36	Tripergola incendio ob-	
Terræmotus Mugellanæ		ruta	28
uallis in Hetruria	45	Triumphus de Sutrio	37
Puteolanus in Campa-		Turingica simplicitas	58
nia	29	Turres,	
Theatrica,		Argentoratensis	70
Capuanum	33	Faberiana	75
Minturnense	22	G g 3 Floren-	

I N D	E X.		
Florentina	43	Falernum	34
Pisana pendula	41	Faliscum	38
Veneta	10	Fundanum	20.21
Tusculani monachi Græ co ritu sacrificant	35	Massicum	29
Tusculum fauit Frideri- co Barbarossæ. ibid. à Romanis deletū. ibid.		Setinum	19
V		Spoletanum	17
Venetiarum magnificen- tia	10	Vipertus dux Ostrolan- dix	60
Veseuu mons fertilis	32	Viterbum Germanicam habet etymologiā	38
Vetulonia à Lydjs con- dita	38	Vnster Heisicus	64
Vix,		Vnster Turingicus	63.65
Acerrana	31	Vrbes euerfæ:	
Appia	21.33	Bauli	26
Ferentina	18	Capua uetus	33
Flaminia	17	Fesulæ	44
Herculea	26	Herculanium	32
Latina	18	Pompeij.	ibid.
Villæ,		Sentina	15
Florentinæ	43	Spina	11
Hadriani	35	Tripergola	28
Luculli	24	Vetulonia	38
Martyrani Leucope- treæ	31	Vrbium conditores:	
Vrbinatis ducis	13	Anconæ, Syracusani	14
Vina,		Arimini, socij Herculis	12
Cæcubum	21	Augustæ, Rheti	54
Calenum	34	Baiarū, socius Vlyssis	25
Cesenaticum	12	Caietæ, Aeneas	21
		Capue, Capys Troianus.	
		33	
		Chemnicij, Lotharius	
		62	
		Imp.	
		Fesularum,	

I N D E X.

Fesularum,Atlas	44	Tiburis,Tiburnus	35
Formiarum,Lacones	21	Tusculi,Telegonus.	ibid.
Ostiæ,Ancus	34	Vetuloniae,Lydi	38
Pisarum,Pelops	40	X	
Preneste,Cæculus	35	Xenodochea,	
Puteolorum,Samij	29	Florentinum	44
Ricinæ,Aclius Imp.	14	Augustanū Fuggarorū	54
Senogalliax,Senones	13	Senense	40

F I N I S.

Chronographia Romanae libel ab
erudito quodam viro conscriptus
MS. in Bibl. Batavica. lug.

Born. Realin in annal. c. g. dicit se vidisse
marmozam Lebbie imagine antiquam
manu passarem iuxta Tinum tenentis.

Fabrizius plures suspectas inscriptiones
posuit inter quas sequentes notavit
Gruterius.

Xeapolin s. Dom.

DLS MANIB. GLICONI VERNAE DVLC. ¹

Item.
Hec quid Amor male castus amor male criminis
possunt reg. D. M. VIRGINIVS

FILIAE MEAE CARISS. VIRGINIAE. ² ₃

Item.

MITRIVS TIVS. IAM HÆBES DECRETIVS.
Item.

CL. COR. SAVIANVS ET COR. SAVIANI F. ⁴ ₅

Item.
Inmitis ferro secut mea colla marito. ⁶

Q LONGINUS. Tartario absorbit hiatu. ⁷

C. TIBULLA. C SEMIRRONI F. L MANI NEP. ⁸

INFERNO ILVTONI. ⁹ ₁₀

Item.
DENN. SECUNDINUS V. C. PROCVR. ET DEFENS.

et passim plures occurserunt aliae

30. β

4-12.59.

7581.

lum. Et quod dicitur secundum Iohannem
dum. In die patrum eiusdem regnatur.
Rerum collectio secunda. Secundum Iohannem.

7. Fac patrem tuum quoniam vocari
pater nesciret dubitare cum deus misericordia
et misericordia eius est semper. 8. Alioquin iustitia

